

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANA BİLİM DALI
TÜRK-İSLAM SANATLARI BİLİM DALI

RODOS FETHİ PAŞA VAKFI HAFİZ AHMED AĞA
KÜTÜPHANESİ'NDEKİ XVII. VE XVIII. YÜZYIL CİLTLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Ayşe ERGİN

128110011020

DANIŞMAN

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM

KONYA-2019

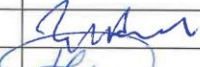

TEZ KABUL FORMU

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	---

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ayşe Ergin
	Numarası	128110011020
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İslam Tarihi ve Sanatları / Türk-İslam Sanatları
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Mustafa Yıldırım
	Tezin Adı	Rodos Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'ndeki XVII. ve XVIII. Yüzyıl Ciltleri

Rodos Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'ndeki XVII. ve XVIII. Yüzyıl Ciltleri başlıklı bu çalışma 24/09/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Prof. Dr.	Mustafa Yıldırım	
2	Dr. Öğr. Üyesi	Hacer Karo	
3	Dr. Öğr. Üyesi	Murat Karademir	

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

ii

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	--

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ayşe ERGİN		
	Numarası	128110011020		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İslâm Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı / Türk İslam Sanatları Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	RODOS FETHİ PAŞA VAKFI HAFIZ AHMED AĞA KÜTÜPHANESİ'NDEKİ XVII. VE XVIII. YÜZYIL CİTLERİ			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Ayşe ERGİN

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans tez çalışmaları, bir konuda bilgi edinme çabası olduğu kadar o konudaki çeşitli kaynaklara ulaşma, farklı bilgileri değerlendirme ve onlardan elde edilen verileri bir araya getirerek analiz etme fırsatını sağlar. Bu çalışma eğer kişinin kendisinin de ilgi duyduğu bir alan olursa daha değerli olur. Bu çalışmam da ilgi duyduğum ve mesleki anlamda bu alanda çalıştığım bir konu üzerinde durdum ve milli kültür değerlerimizden birisi olan “Türk Cilt Sanatı” konusunu tüm yönleriyle araştırarak bu konuda bir bilgi derlemesi oluşturmaya çalıştım.

İlk olarak yazma kitapların korunması amacıyla ortaya çıkan cilt sanatı, İslamiyet’in yaygınlaşması, dini kitaplara verilen önemin artmasıyla tüm İslam dünyasında bir sanat dalı haline gelmiştir. Kültürümüzün önemli bir olgusunu inceleyerek bu alana katkımızın olacağına inandığımız “Rodos Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi’ndeki XVII. Ve XVIII. Yüzyıl Ciltleri” adlı çalışma Osmanlı cilt sanatının zirve boyuta ulaştığının da bir göstergesidir. Bu çalışma ile araştırma yapacak olan kişilere fayda sağlaması en büyük isteğimdir.

Türk-İslam kültür mirasının önemli el yazmalarını bünyesinde barındıran Rodos adasındaki Fethi Paşa Vakfı, Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi, gerek nadide Osmanlı yazma ve ciltleriyle gerek mekân anlayışıyla İslam coğrafyasının önemli yerlerinden biri haline gelmiştir.

Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen ve danışmanlığımı üstlenen saygı değer hocam Sayın Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM'a, araştırma konumu bana tavsiye eden ve yol gösteren, Konya Yazma Eserler Bölge Müdürü Sayın Bekir ŞAHİN'e, cilt sanatı ile ilgili bilimsel bilgisini benimle her daim paylaşan, konu ile ilgili kaynaklara ulaşmam konusunda da yardımcı olan hocam Sayın Dr. Öğretim Üyesi Hacer KARA ve değerli arkadaşım Sayın Arş. Gör. Fatma Şeyma BOYDAK'a Misafirperverlikleriyle bizleri en iyi şekilde ağırlayan Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesinin sadık bekleyicileri Sayın Yusuf KIBRISLI ve kıymetli eşi Sayın Gülten KIBRISLI 'ya ve her şey den önce beni cilt sanatı gibi nadide bir alana yönlendiren bu alanda çalışmamı sağlayan rahmetli hocam Sayın Prof. Dr. Ahmet Saim ARITAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	---

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ayşe ERGİN		
	Numarası	128110011020		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İslâm Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı / Türk İslam Sanatları Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	RODOS FETHİ PAŞA VAKFI HAFIZ AHMED AĞA KÜTÜPHANESİ'NDEKİ XVII. VE XVIII. YÜZYIL CİLTLERİ			

ÖZET

“Rodos Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi’ndeki XVII. ve XVIII. Yüzyıl Ciltleri” adlı bu çalışmada Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi’nde bulunan 2187 el yazması eser içerisinden seçilen 38 adet deri cilt tanıtılmış ve tarihlendirilmiştir. Çalışma esas olarak altı bölüme ayrılmıştır.

Birinci Bölümde; Konunun tanımı önemi ve amacı, çalışmanın yöntemi ve sınırlandırılması yapılmış, konu ile ilgili kaynaklara yer verilmiştir.

İkinci Bölümde; Rodos tarihi ve kültürel ortamından ve Rodos Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesinin kuruluşu ve yazma eserler bölümünde bulunan kitaplardan bahsedilmiştir.

Üçüncü Bölümde; Türk Cilt sanatı üzerinde durulmuş, cildin bölümleri ve cilt yapımında kullanılan malzemeler ve aletler, cilt çeşitlerine yer verilmiştir.

Dördüncü Bölümde; Rodos Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi’nde bulunan ciltlerden oluşturulan katalog bölümüdür. 17. ve 18. yüzyıllara ait toplam 38 cilt bu bölümde ele alınmıştır. Kapakların; envanter numaraları, istinsah tarihleri, ölçü ve kullanılan malzeme ile ayrıntılı tanımlarına yer verilmiştir. Bezeme ve kapak düzenleri açısından tarihlendirilmeleri de yine bu bölümde yapılmıştır.

Beşinci Bölümde; Kataloğa dâhil edilen örnekler bu bölümde değerlendirilmiştir. 17. yüzyıla ait 16 örnek ve 18. yüzyıla ait 22 örneğin değerlendirilmesi bu bölümde ele alınmıştır. Ciltler; malzeme, teknik, şemse, salbekler, köşebentler, cetvel ve zencirekler, sertab, miklep, bezeme ve üslup açısından değerlendirilmiştir.

Altıncı Bölümde; Çalışmada elde edilen bulgular kısaca verilerek çalışma sonlandırılmıştır. Tezin en sonunda bu çalışma için hazırlanan çizim ve fotoğraflara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Rodos, Hafız Ahmed Ağa, Kütüphane, Cilt, 17 ve 18. yüzyıl.

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	---

Author's	Name and Surname	Ayşe ERGİN		
	Student Number	128110011020		
	Department	İslam Tarihi Sanatları Anabilim Dalı / Türk İslam Sanatları Bilim Dalı		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM		
Title of the Thesis/Dissertation	RHODES FETHİ PASHA FOUNDATION HAFİZ AHMED AGA LIBRARY IN XVII. AND XVIII.			

SUMMARY

Throughout the study named 'Rhodes Fethi Pasha Foundation Hafiz Ahmed Aga Library in XVII. and XVIII. Century Binding', 38 units of leather bindings to have been selected from among 797 manuscripts have been both introduced and dated. The study is originally divided into five chapters.

In the first part; The definition and importance of the subject, the method and the limitation of the study are made and the resources related to the subject are included.

In the second part; The historical and cultural environment of Rhodes and the establishment of the Hafiz Ahmed Agha Library of the Rhodes Fethi Pasha Foundation.

In the third part; Turkish skin art is emphasized, the parts of the skin and the materials and tools used in making the skin, skin types are included.

In the fourth chapter; The Rhodes Fethi Pasha Foundation Hafiz Ahmed Aga Library is the catalog section created from the skin. A total of 38 volumes from the 17th and 18th centuries are covered in this chapter. The cover; detailed descriptions with inventory numbers, dates, dates and materials. The decorations and cover layouts are also dated in this section.

In the five part; Samples included in the catalog are evaluated in this section. 16 samples from the 17th century and 22 samples from the 18th century are discussed in this chapter. Skin; materials, technical, sunbursts, slabs, angles, rulers and zencirekler, sertab, miklep, decoration and style were evaluated.

In the sixth part; The findings of the study were given shortly and the study was terminated. At the end of this thesis, drawings and photographs were prepared for this study.

Key Words: Rhodes, Hafiz Ahmed Aga, Binding, Library, 17th and 18th century

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL FORMU	i
BİLİMSEL ETİK SAYFASI	ii
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iv
SUMMARY	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xi

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

1.1. Konunun Tanımı, Önemi, Amacı ve Sınırları	1
1.2. Çalışmanın Yöntemi.....	2
1.3. Yararlanılan Kaynaklar	3

İKİNCİ BÖLÜM

2. RODOS TARİHİ VE KÜLTÜREL ORTAM

2.1. Rodos Tarihi ve Kültürel Ortam	6
2.2.Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Kuruluşu ve Yazma Eserler Bölümünde bulunan Kitaplar.....	12

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRK CİLD SANATI

3.1. Cildin Tanımı ve Tarihçesi.....	15
3.2. Cildin Bölümleri.....	20
3.3.Cilt Yapımında Kullanılan Malzemeler	21
3.4. Cilt Yapımında Kullanılan Aletler:	22
3.5. Cilt Çeşitleri	24
3.5.1. Malzemelerine Göre Ciltler	24
3.5.1.1. Deri Ciltler	24
3.5.1.2. Çarkûşe Ciltler	24
3.5.1.3. Kumaş Ciltler	24
3.5.1.4. Ebru Ciltler	25
3.5.1.5. Murassa (Mücevherli) Ciltler:	25
3.5.2. Süsleme Tekniklerine Göre Ciltler	25
3.5.2.1. Soğuk Cilt Tekniği.....	25
3.5.2.2. Altan Ayırma Tekniği.....	25
3.5.2.3. Üstten Ayırma Tekniği	25

3.5.2.4. Mülemma Tekniği.....	26
3.5.2.5. Mülevven Tekniği.....	26
3.5.2.6. Kat'ı Tekniği.....	26
3.5.2.7. Zilbahar Tekniği	26
3.5.2.8. Yazma Tekniği.....	27
3.5.2.9. Yekşah Tekniği	27
3.5.2.10. Lake Tekniği	27

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.KATALOG	28
-----------------	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

5- RODOS FETHİ PAŞA HAFİZ AHMED AĞA KÜTÜPHANESİ'NDEKİ XVII. VE XVIII. YÜZYIL CİTLERİ'NİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1. XVII. Yüzyıl Ciltleri	104
5.1.1. Malzeme ve Renk	104
5.1.2. Teknikler.....	105
5.1.3. Cildin Bölümleri	106
5.1.3.1. Kapaklar	106
5.1.3.1.1. Şemse	107
5.1.3.1.2. Salbekler.....	111
5.1.3.1.3. Köşebentler	112
5.1.3.1.4. Cetvel ve Zencirek	113
5.1.3.2. Sırt.....	113
5.1.3.3. Sertab.....	113
5.1.3.4. Miklep	114
5.1.4. Bezeme ve Üslup	114
5.2. XVIII. Yüzyıl Ciltleri.....	117
5.2.1. Malzeme ve Renk	117
5.2.2. Teknikler.....	118
5.2.3. Cildin Bölümleri.....	119
5.2.3.1. Kapaklar	119
5.2.3.1.1. Şemse	120
5.2.3.1.2. Salbekler.....	121
5.2.3.1.3. Köşebentler	122
5.2.3.1.4. Cetvel ve Zencirek	122
5.2.3.2. Sırt.....	123

5.2.3.3. Sertab	123
5.2.3.4. Miklep	124
5.2.4. Bezeme ve Üslup	124
SONUÇ	127
KAYNAKÇA	133
EKLER	146
Çizimler	146
Fotoğraflar	155

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
a.g.md.	: Adı Geçen Madde
a.g.s.	: Adı Geçen Seminer
a.g.t.	: Adı Geçen Tez
A.K.M.	: Atatürk Kültür Merkezi
A.Ü.İ.F.	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Bkz.	: Bakınız
Çev.:	: Çeviren
H.	: Hicri
M.	: Miladi
mm.	: Milimetre
M.Ö.	: Milattan Önce
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
T.D.V.	: Türkiye Diyanet Vakfı
T.İ.E.M.	: Türk İslam Eserleri Müzesi
T.S.M.	: Topkapı Sarayı Müzesi
T.T.K.	: Türk Tarih Kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

1.1. Konunun Tanımı, Önemi, Amacı ve Sınırları

Cilt, deri manasına gelen Arapça bir kelime olup, bir mecmua veya bir kitabın yapraklarını dağılmaktan korumak veya bir arada toplu olarak bulundurmak için, ince tahtadan, deriden veya üzerine deri, kâğıt, bez gibi şeyler kaplı, mukavvadan yapılan kaplara denir¹.

Çalışmamızın konusu Rodos Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'ndeki XVII. ve XVIII. yüzyıl ciltleridir. Bu çalışmanın hazırlanmasında esas amaç, Türk cilt sanatının klasiğe giden yolda başkente uzak ama sıkı ilişkiler içerisindeki bir Osmanlı toprağı olan Rodos'ta ki gelişmelerini görebilmektir.

Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'nde bulunan ciltler konusunda daha önce bir çalışma olmamıştır. Konya Yazma Eserler Bölge Müdürü Sayın Bekir Şahin, Sayın Faruk Ağartan ve Sayın Selahaddin Uğur tarafından kütüphanenin yazma eserler kataloğı hazırlanmıştır. Bir de kütüphane 'deki eserlerin tezhipleri, 2015 yılında makale olarak çalışılmıştır². Kütüphanede yer alan ciltler üzerine herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Araştırma konumuz olan, Rodos Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'nde 2187 yazma eser mevcuttur. Bu eserlerden 38 adet cilt konumuz kapsamında incelenmiştir. Bunlardan 16 adedi (Fotoğraf No:15, 18, 24, 30, 34, 40, 47, 53, 57, 63, 67, 71, 75, 79, 83, 88) XVII. yüzyıla tarihlenmektedir. 22 adedi (Fotoğraf No: 91, 95, 99, 105, 111, 117, 123, 126, 130, 134, 138, 143, 147, 151, 157, 163, 168, 172, 175, 181, 185, 190) XVIII. yüzyıla tarihlenmektedir. Kitap kapakları tarihlendirilirken, istinsah tarihi ve ketebe kaydını yanı sıra yazı, kâğıt ve cilt özellikleri de göz önünde bulundurulmuştur.

¹ Ahmet Saim Arıtan, "Anadolu Selçuklu Cild San'atı'nın Özellikleri", **Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi I-II. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri**, Konya, 1993, s.181

² Fatma Şeyma Boydak, "Rodos Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'nde Bulunan XVI. Yüzyıla Ait Bazı Yazma Eserlerdeki Unvan Sayfası Tezhipleri", **İSTEM**, S.26, Konya 2015, s.73-93

Katalođa alınan ciltlerin tamamında kullanılan malzeme deridir. Ebrulu ciltler, eharkuše iltler ve tekstille kaplanan tezler katolağa alınmamıştır. Kütüphanede yer alan özgün ciltler incelemede esas alınmış, birbirinin benzeri örneklenden eleme yapılarak, süslemesi ve görseli en iyi olanlar kataloğa dâhil edilmiştir.

XVII. ve XVIII yüzyılda Osmanlı toprağı olan Rodos'ta yerel bir cilt üslubu olduğu kesin olarak belirlenememiştir. Kitapların taşınabilir olması ve istinsah yerlerinin ketebe kaydında belirtilmemiş olması bunun en önemli sebebidir. Yaptığımız bu çalışmayla, Rodos Fethi Paşa Vakfi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'ndeki XVII. ve XVIII. yüzyıl cilt örneklenden tanıtarak, Anadolu Türk Cilt Sanatı araştırmalarına katkı sağlamayı hedefledik.

1.2. Çalışmanın Yöntemi

Araştırmamızın konusu belirlenirken, kitap kapakları ile ilgili olarak bugüne kadar yapılmış olan tezler taranmıştır. Rodos Fethi Paşa Vakfi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu taranarak, XVII. ve XVIII. yüzyıla tarihlenen eserlerin isimleri ve envanter numaraları tespit edilmiştir.

Çalışma sırasında ilk olarak, XVII. ve XVIII. yüzyıl örneklendenin tümü dijital programdan taranmış, daha sonra Rodos'a gidilerek kütüphanede ayrıntılı bir şekilde araştırma yapılmıştır. Daha önce de bahsettiğimiz gibi, kütüphanede, özgün olanlarla birlikte, birbirinin benzeri örneklenden eleme yapılarak, süslemesi ve görseli en iyi olanlar kataloğa dâhil edilmiştir.

Çalışma esas olarak altı bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde çalışmanın tanımı, önemi, amacı, yöntemi ve yararlanılan kaynaklardan bahsedilmiştir. İkinci bölümde Rodos'un tarihinden, kültürel ortamından ve Hafız Ahmet Ağa Kütüphanesinde yer alan yazma eserlerden bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde, cilt sanatı üzerinde durulmuş, cildin bölümleri ve cilt yapımında kullanılan aletlere yer verilmiştir. Türk cilt sanatının tarihi gelişiminden bahsedilerek, XVII. ve XVIII. yüzyıl Türk cilt sanatının özellikleri ayrı alt başlık olarak verilmiştir.

Dördüncü bölümde, katalog başlığı adı altında toplanan çalışma konumuzu oluşturan Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'ndeki XVII. ve XVIII. yüzyıla tarihlenen ciltler incelenmiştir. Bu hususta bahsedilen yüzyıla ait 38 adet eser belirlenmiş ve

ciltlerin genel kompozisyonları, malzeme, teknik, süsleme, incelenmiş kayda değer tüm bölümler fotoğraflarla belirtilerek genel durumları hakkında bilgi verilmiştir. Çalışma, kapsamı açısından ele alınan 38 adet cilt üzerine yoğunlaştırılmış, yazma kitaplarla ilgili, künye ve tanımlamalar yine bu bölümde verilmiştir. Katalogda yer alan ciltlerden büyük bir bölümü sağlam ve döneminin özelliklerini göstermektedir.

Araştırmanın beşinci bölümünde, katalogdaki 38 örneğin değerlendirilmesi kısmıdır. Araştırma konumuz itibarıyla XVII. ve XVIII. yüzyıl ciltleri ele alınmış; malzeme, cetvel ve zencirek, köşebentler, şemseler ve teknikler ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Altıncı bölüm olan Sonuç kısmında ise elde edilen tüm bulgular kısaca belirtilerek sonuca gidilmiştir.

1.3. Yararlanılan Kaynaklar

Türk Cilt sanatına hizmet etmiş araştırmacılar başında, Rahmetli hocam Ahmet Saim Arıtan ve Zeren Tanındı gelmektedir. İncelemelerim sonucu cilt alanında çalışmalar son yıllarda oldukça artmıştır.

Ahmet Saim ARITAN'ın hazırlamış olduğu, **Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde Bulunan Selçuklu ve Selçuklu Üslubunu Taşıyan Cild Kapakları** adlı doktora tezinde,³ Konya dışında bulunan müze ve kütüphanelerde yer alan yazma eserleri incelemiş ve “Anadolu Selçuklu cildinde tezyinat” ve “ciltlerde görülen motiflerle, mimari ve diğer sanatlarında kullanılan motifler arasındaki benzerlikler” ana başlıklarına yer verilmiştir.

Ahmet Saim ARITAN'ın hazırlamış olduğu, **Konya Müzelerinde Bulunan Selçuklu Cildlerinin Özellikleri** adlı yüksek lisans tezinde,⁴ Selçuklu dönemindeki ciltlerin özelliklerini ve süsleme anlayışını derinlemesine anlatmıştır.

Ahmet Saim ARITAN'ın hazırlamış olduğu, **Anadolu Selçuklu Cild Sanatı** isimli makalesinde,⁵ Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı hakkında bilgi vermiştir.

³ Ahmet Saim Arıtan, **Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde Bulunan Selçuklu ve Selçuklu Üslubunu Taşıyan Cild Kapakları**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Konya 1992.

⁴ Ahmet Saim Arıtan, **Konya Müzelerinde Bulunan Selçuklu Ciltlerinin Özellikleri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1987.

⁵ Ahmet Saim Arıtan, “Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı”, **Türkler**, C.VII, Ankara 2002, s. 933-943,

Ahmet Saim ARITAN'ın, **Ciltçilik** isimli maddesinde,⁶ cildin tanımı ve tarihçesi, cildin çeşitleri, cildin yapılışı ve bölümleri hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

Zeren TANINDI'nın "**Türk Cild Sanatı (Kitap Kapları)**" adlı çalışmasında,⁷ Türk Cilt Sanatı ana hatları ile tanıtılmış ve ciltlerin özellikleri yüzyıllara göre ayrı başlıklar altında verilmiştir.

Mine ESİNER ÖZEN tarafından hazırlanan, **Türk Cilt Sanatı** adlı eser,⁸ cilt sanatına dair temel bilgileri içermekte, cildin bölümleri, yapım teknikleri belirtilmekte, cilt çeşitleri ise; "mukavva ciltler", "deri ciltler", "lake ciltler", "kumaş ciltler", "ebru ciltler", "murassa ciltler" başlıkları altında anlatılmaktadır.

Kemal ÇİĞ tarafından hazırlanan, **Türk Kitap Kapakları** adlı eserde,⁹ cildin bölümleri ve yapım teknikleri hakkında genel bilgilere yer verilmiştir.

İsmet BİNARK tarafından 1975 yılında yayınlanan **Eski Kitapçılık Sanatlarımız** isimli çalışmada,¹⁰ Türk cilt sanatı, cilt yapım teknikleri ve kullanılan malzemeler ele alınmıştır.

Türk cilt sanatı ile ilgili diğer bir çalışmada Yıldırım ÖZBEK'e aittir. **Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki Kitap Kapakları** adlı çalışmada,¹¹ Raşid Efendi Kütüphanesinde bulunan, 177 adet cilt örneğine yer verilmiştir.

Azade AKAR, Cahide KESKİNER'in hazırlamış olduğu, **Türk Süsleme San'atındaki Desen ve Motif** adlı eserde,¹² Türk süsleme sanatları hakkında detaylı bilgiler verilmiştir.

⁶ Ahmet Saim Arıtan, "Ciltçilik" **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C.VII, İstanbul 1993, s. 551-55.

⁷ Zeren Tanındı, "Türk Cild Sanatı (Kitap Kapları)" **Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı**, Ankara 1993, s.422-430.

⁸ Mine Esiner Özen, **Türk Cilt Sanatı**, Ankara 1998.

⁹ Kemal Çiğ, **Türk Kitap Kapakları**, Ankara 1953

¹⁰ İsmet Binark, **Eski Kitapçılık Sanatlarımız**, Ankara 1975.

¹¹ Yıldırım Özbek, **Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki Kitap Kapakları**, Kayseri 2005.

¹² Azade Akar, Cahide Keskiner, **Türk Süsleme San'atındaki Desen ve Motif**, İstanbul 1978

İnci A. BİROL ve Çiçek DERMAN'ın birlikte hazırlamış olduğu, **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler** isimli eserde,¹³ motifler konusunda bilgiler verilmiştir.

Bekir ŞAHİN, Faruk AĞARTAN ve Selahaddin UĞUR tarafından hazırlanan **Rodos Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu** adlı eserde,¹⁴ kütüphane de yer alan yazma eserlerin künyeleri çıkarılmıştır.

Zeki ÇELİKKOL'un hazırlamış olduğu, **Rodos'taki Türk Eserleri Ve Tarihçe** adlı eserde,¹⁵ Rodos tarihi, kültürel ortamı ve Rodos'ta yer alan Türk eserleri detaylıca anlatılmıştır.

Hacer KARA'nın hazırlamış olduğu, **Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri** adlı basılmamış doktora tezinde,¹⁶ Osmanlı dönemi ciltlerinin tarihsel gelişim süreci incelenmiştir. Mevlâna Müzesi Müzelik Yazma Eserler Koleksiyonu'ndan seçilen Osmanlı dönemi ciltlerinin sanat değerleri belirlenmeye ve kitap sanatları içerisindeki yerleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Konuyla ilgili yapılan diğer tez çalışmaları kataloğumuzda yer alan örnekleri kıyaslamak amacıyla, gerekli görüldüğünde, kullanılmıştır. Bunların dışında müze ve kütüphane hakkında bilgiler içeren kaynaklar gerekli yerlerde dipnot olarak verilmiş ve bibliyografyada yer almıştır.

¹³ İnci A. Birol, Çiçek Derman, **Türk Tezyini San'atlarında Motifler**, İstanbul 2001.

¹⁴ Bekir Şahin vd., **Rodos Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu**, İstanbul 2013.

¹⁵ Zeki Çelikkol, **Rodos'taki Türk Eserleri Ve Tarihçe**, Ankara 1992.

¹⁶ Hacer Kara, **Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri**, Basılmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2015.

İKİNCİ BÖLÜM

2. RODOS TARİHİ VE KÜLTÜREL ORTAM

2.1. Rodos Tarihi ve Kültürel Ortam

Babil'den Sicilya'ya, Boğazlardan Nil'e kadar bütün eski deniz yollarının kesiştiği noktada Küçük Asya kıtasına asılı, Oniki adanın yüzölçümü bakımından en büyüğü olan Rodos Adası, 77 km. boyunda ve 35 km. genişliğinde 1400 km² yüzölçümündedir.¹⁷ Ada coğrafi bakımından Asya kıtasına aittir. Kıyıları görünen Türkiye ile arasında sadece 12km'lik bir mesafe vardır¹⁸. (Fotoğraf No: 1, 2, 3, 4, 5).

Rodos adının, adada ki büyük gül tarlalarından geldiği şeklindeki izah, herkesin üzerinde mutabık kalabileceği basit bir izah tarzıdır. Bazıları bu ismin, adanın en eski şehirlerinden biri olan Lindos'un temelleri atılırken bulunan bakırdan bir gül goncasından geldiğini, bazıları ise Apollon'un âşık olduğu Neptün'ün kızı Rhodes adındaki peri'nin isminden geldiğini yazarlar. Bochart ise, Rodos kelimesinin Finike dilinden geldiğini, zira adanın bu dildeki adı olan Gesirathrod'un yılanlı ada anlamında olduğunu ileri sürer¹⁹.

Coğrafi konumundan ötürü birçok kavmin ilgisinin çeken Rodos tarih boyunca Elenlerin, Romalıların, Bizanslıların Kudüs şövalyelerinin ellerine geçmiş, daha sonra 1522 yılında Kanuni Sultan Süleyman'ın fethi ile adada kurulan Türk hâkimiyeti aralıksız 390 yıl sürmüş ve İmparatorluğun Trablusgarp harbi sırasında içinde bulunduğu zaaftan istifade eden İtalyanların Oniki Ada'yı istila etmesiyle 4 Mart 1912'de son bulmuştur. 1942 yılına kadar Otuz yıl İtalyan hâkimiyetinde kalan Rodos, ikinci dünya savaşı sırasında Almanların, sonra İngilizlerin işgaline uğramış ve savaş sonrasında Paris Antlaşması ile Yunanistan'a verilmesi kararlaştırılmış, 7 Mart 1947'de resmen Yunan hâkimiyetine girmiştir²⁰.

Haçlı seferlerinin bir artığı olarak Kudüs'te bulunan Saint Jean Şövalyeleri, şehrin 1291 Milâdî yılında Müslümanlar tarafından alınmasından sonra, artık

¹⁷ Claude Dervenn, **Rhodos et le Dodécanése**, Collection Visage du Monde, Paris 1962, s.8

¹⁸ Robert Serrou, **Ordre de Malte**, Bibliothèque Ste Genéviève, s. 86

¹⁹ Louis Lacroix, **Iles de la Grèce**, Paris 1853 s. 91-92

²⁰ Zeki Çelikkol, **Rodos'taki Türk Eserleri Ve Tarihçe**, Ankara 1992 s.1

savunamadıkları bu toprakları terke mecbur olurlar. Saint Jean tarikatının Şövalyeleri, Kral Henri II de Lusignan'ın kendilerini kabul etmesi üzerine birkaç yıl Kıbrıs'ta kalırlar. Bu durum, ne hür olmak isteyen Şövalyelerin, ne de misafirlerini kendilerine göre çok güçlü bulan kralın işine gelir. Kıbrıs Kralının himayekâr tutumundan memnun olmayan Şövalyeler, İslam'a karşı savaşlarını devam ettirebilecekleri ve hiçbir krala tâbi olmayacakları topraklar aramaya karar verirler.²¹

Dünyanın yedi harikasından biri olan bir zamanların meşhur heykelinin yükseldiği limanıyla Rodos adası Kıbrıs'tan uzak değildir. Şövalyeler pek çok kere adayı almaya çalışırlar, fakat Müslüman ve Yunanlılardan oluşan yerli halk bu saldırıları püskürtür. Sonunda, bir Rodoslunun ihanetinden yararlanarak 15 Ağustos 1309 da adayı alırlar ve böylece İki yüz on üç yıl burada kalırlar. Rodos kısa zamanda Hristiyanlığın bu bölgede İslam'a karşı tek, fakat güçlü kalesi haline gelir²².

Anadolu'da kurulmakta olan Osmanlı devletinin, ilk yıllarında dahi adalarla ilgilendiği bazı tarihçilerce ileri sürülmektedir. Nitekim Bizans kaynaklarında daha Osman Gazi devrinde, 1310 tarihine doğru gemilerle Rodos'a asker gönderildiği zikredilmekte ise de, Osmanlı kaynaklarında buna dair bir kayda rastlanmamaktadır.

1440-45 yıllarında Türkler tarafından yapılan baskınlar ve 1480 yılındaki uzun kuşatma, şövalyelerin savaş yeteneklerini arttırmış, muazzam savunma sistemlerini daha da kuvvetlendirmeğe sevk etmiştir²³.

Rodos'un fethi ile ilgili ilk mühim teşebbüs Fâtiş Sultan Mehmet devrine rastlar. Şövalyelerin Anadolu sahillerinde güçlü üslere sahip olmalarının, Anadolu'da siyasî birliği sağlamayı gaye edinmiş olan Fâtiş Sultan Mehmet'in siyaseti ile bağdaşması kabil değildi. Diğer taraftan St. Jean Şövalyeleri'nin Türkler aleyhine kurulan ittifaklara girmeleri, Haçlı donanmalarının Rodos ve civarındaki adalarda üslenmeleri, şövalyelerin Türk ticaret gemilerine ve Anadolu sahillerine saldıran korsanlara yataklık yapmaları, İstanbul'un fethini takip eden yıllardan itibaren Osmanlı Padişahı ile Rodos Şövalyelerini karşı karşıya getirmişti²⁴.

²¹ Lacroix, Louis, **a.g.e.**, s. 148

²² Robert Serrou, **a.g.e.**, s. 67

²³ Celalettin Rodoslu, **Rodos'ta Türk Mimarisi**, Ankara 1945, s. 6

²⁴ Şerafettin Turan, **Rodos'un Zaptından Malta Muharasasına**, Ankara 1970, s. 50

Her ne kadar 1451 de Fatih Sultan Mehmet'in tahta çıkışını tebrik maksadıyla Şövalyeler hükümdara elçi göndermişler ve İstanbul'un fethinden sonra da hediyeler yollayarak ticaret anlaşması yapmak istemişlerse de, fetihten sonra Papa III Calixtus'un teşebbüsü ile Türkler aleyhindeki Hristiyan ittifakına girmişlerdi²⁵.

1463-1479 Osmanlı-Venedik savaşları sırasında Şövalyelerin Osmanlılar aleyhindeki faaliyetleri bütün açıklığı ile su yüzüne çıkmıştı. Bu yüzden ki Fâtilh Sultan Mehmet, Venedik ile barış yapıp (25 Ocak 1479) kendisini serbest hisseder etmez St. Jean Şövalyelerini yuvalarında vurarak meseleye kesin surette son vermek için Rodos üzerine kuvvet göndermek lüzumunu duymuştu. Ancak, Mesih Paşa komutasındaki Osmanlı kuvvetleri üç ay süren muhasara (23 Mayıs-19 Ağustos 1480) sırasında bir ara surları aşıp Rodos kalesinin içine girmelerine rağmen neticede geri çekilmeğe mecbur kalmışlardı. Muhasarayı kaldıran Mesih Paşa buradan Bodrum üzerine yönelmişse de orayı da zapta muvaffak olamamıştı²⁶.

16 yıl süren Osmanlı-Venedik savaşında Şövalyelerin Venediklileri desteklemeleri ve senelik vergilerini ödememeleri, 1480 ilkbaharında Vezir Mesih Paşa kumandasında kuvvetli topraklarla teçhiz edilmiş bir donanmanın Gelibolu'dan Rodos'a hareket etmesine sebep oldu. 23 Mayıs'ta Rodos'a varan Osmanlı Kuvvetleri, kaleyi denizden ve karadan kuşatmış, iki aydan fazla süren kuşatmadan sonra 28 Temmuzda genel taarruza geçmiştir. Topların açmış olduğu deliklerden surlara girilmişse de, Mesih Paşa'nın yağmayı yasaklaması üzerine askerinin şevki kırılmış, dışardakiler içeri girmek istememiş, içerdekiler de yalnız kaldıkları için imha edilmişlerdir. Bunun üzerine donanma geri dönmüştür²⁷.

İstanbul'un zaptından sonra daha başka toprakların fethine hazırlanmakta olan Osmanlılar için böyle bir düşman gücün imparatorluğun ta içine sokulmuş olması kabul edilmeyecek bir durumdu²⁸.

Öte yandan doğu Akdeniz'de Türk hâkimiyetinin kesin olarak yerleştirilmesi ve bölgedeki ulaşımın emniyet altına alınması gibi devlet menfaatleri, bir taht

²⁵ Mehmet Bastiyalı, **Osmanlı İdaresinde Rodos**, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Mezuniyet Tezi, Ankara, 1966

²⁶ Şerafettin Turan, **a.g.e.**, s.50

²⁷ Zeki Çelikkol, **a.g.e.**, s. 8

²⁸ Celalettin Rodoslu, **a.g.e.**, s.6

müddeisinin ortadan kaldırılması gibi hanedan meseleleri ve nihayet zapt edilmez sanılan kaleleri fethetmek suret ile şahsî ün kazanmak gibi psikolojik sebepler Rodos seferini kaçınılmaz hale getiriyordu.

Sultan Süleyman bu seferin tehlike ve güçlüklerini, Rodos kalesinin sağlamlığını biliyordu. Şövalyelerin cesareti ile kendi satvetini ve tahta geçtiğinden beri elde ettiği kutlu sonuçları kıyaslıyordu. Girişeceği bu seferde başarılı olamadığı takdirde, şanına gelecek zararın, seferde başarılı olduğu takdirde elde edeceği menfaatten çok fazla olacağını da müdrikti.

Osmanlı donanması, 5 Haziran 1522'de 300 savaş gemisi ve 400 nakliye gemisi ile Çoban Mustafa Paşa komutasında harekete geçer. Donanmada pek çok mühimmattan başka on bin deniz ve itfaiye neferi bulunuyordu. Sultan Süleyman da 16 Haziran 1522 tarihinde İstanbul'dan hareketle Üsküdar'a geçmiş, buradan Kapıkulu askerleri ve sefere memur olan diğer eyaletlerin tımarlı sipahileriyle birlikte karadan yola çıkmıştır.

Osmanlı donanması, Rodos yakınlarındaki Gnido adasına varmıştı. 24 Haziran'da Rodos önlerine gelen Osmanlı donanması, Rodos kalesinin dört mil kadar doğusundaki bir limana demir atar. Kaleyi abluka altına alan ordu, Padişahın karadan gelmesini bekler. Nihayet Kütahya–Aydın yolu ile Marmaris'e, oradan da 28 Temmuz'da Rodos adasına geçen yüz bin kişilik ordu, surlar boyunca mevzilenir.

Çarpışmalar, 1 Ağustos'ta Alman burcuna top atışı ile başlar. Kanunî, Kızıltepe denen yerde otağını kurdurarak kuşatmayı buradan idare eder. Şiddetle ve birbirini ardınca süre gelen Osmanlı hücumları, beş ay kadar devam eder. Bu arada zaman zaman kısmi başarılar da kazanılmıştı. Sonunda dayanamayacaklarını anlayan şövalyeler, kaleyi teslim edeceklerini Kanunî'ye bildirmek zorunda kalırlar. Yapılan müzakereler neticesi 21 Aralık 1522'de bir teslim antlaşması imzalanmıştır.

20 Ocak 1523 te camiye çevrilen San Giovanni (Saint Jean) kilisesinde cuma namazı kılınır. Kanunî Süleyman bu namazda bulunduktan ve Müftü Şeyh Ali tarafından adına okunan hutbeyi dinledikten sonra, adaya gelişinde binmiş olduğu Mahmut Reis'in Kadırgası ile Rodos'tan Marmaris'e hareket eder. Daha sonra Rodos muhasarasının ilk aylarında ele geçirilmiş olan Herke, İlyaki ve İncirli adalarının yanında, Kanunî Süleyman'ın İstanbul'a dönmek üzere Marmaris'te bulunduğu 5

Ocak 1523 te İstanköy adası ile Bodrum Kalesinin de 26 Aralık 1522 tarihli anlaşma gereğince Osmanlılara itaat ettikleri haberi alınır²⁹.

Türk topraklarına katılmış olan Rodos ve adaların idaresi, başlangıçta, Kanuni Süleyman tarafından muhasarada yararlılığı görülen Kurtoğlu Muslihiddin Reis'e tevdi edilir. Daha sonra Rodos, Midilli Sancağına bağlanır ve Midilli Sancak Beyi Dizdar Zâde Mehmet Çelebi'nin idaresine verilir³⁰.

Rodos ve 12 ada sonradan Kaptan Paşalığa bağlanır ve nihayet Cezair-i Bahr-i Sefid Eyâletine bağlı bir Sancak haline getirilir. 1867 de kabul edilen Vilâyetler Nizamnamesiyle Osmanlı İmparatorluğunda yeni bir İdarî düzen kurulurken Rodos, Biga, Midilli, Sakız, İstanköy ve Kıbrıs Sancak ve Mutasarrıflıkları Cezayir-i Bahr-i Sefid Eyâleti adı altında bir araya getirilir. Daha sonra yapılan bazı değişikliklerle Vilâyet sayısı Rodos, Sakız, Midilli, Limni olarak 4'e indirilir ve Vilâyet merkezi Rodos'la Sakız arasında çok kere yer değiştirir, sonunda Rodos'ta karar kılınır³¹.

Türkler Rodos'ta, şehrin görünümünü şarklılaştıran kubbe ve minareleriyle yarım düzüne cami inşa etmişlerdir. Surların gerisinde minarelerin fişkırması dışında, her şey 19. asrın ortalarına kadar korunmuştur. Fakat 1851 deki yer sarsıntısı ve bilhassa 1856 da meydana gelen patlama tahribata sebep vermiştir³².

Türkler beş kiliseyi, minareler ilave etmek suretiyle camiye çevirdiler. Daha sonra yeni camiler inşa ettiler. Süleymaniye Camii, Sultan Mustafa Camii, İbrahim Paşa Camii, Recep Paşa Camii, Muradiye Camii, Murat Reis Külliyesi. Türkler ayrıca hamamlar, mescitler, imaret, sebil çeşmeler, medreseler, saat kulesi inşa ettiler. Öte yandan Müslüman halk yararına vakıflar tesis ettiler. (Fotoğraf No: 6, 7).

İkinci Dünya Harbinden sonra, Oniki Ada'nın Müttefikler tarafından Yunanistan'a altın tepsi içinde, Ege'nin serin sularıyla birlikte ikram edilmesi bile bu ateşli yayılmacı emeli (Mega-li Idea) söndürememiştir. Aynı şiddetle devam eden bu ateşli duygular, bir yıl dönümü vesile ittihaz edilerek bir kere daha ortaya dökülmüştür.

²⁹ Şerafettin Turan, **a.g.e.**, s.71

³⁰ Şerafettin Turan, **a.g.e.**, s.71

³¹ Şerafettin Turan, **a.g.e.**, s.71

³² Raymond Matton, **Villes et Paysages de Grèce**, Athena 1959, s.66

Müttefikler, Batı Anadolu'da geniş bir toprak parçasının Yunanistan'a ilhak edileceğini vadetmişlerdi. Bu da bir anda, hemen hemen iki misli yüzölçümüne sahip, nüfusu da beşte bir oranda artmış olan bir Yunanistan yaratacaktı.

Yunan Devletinin kurulmasıyla Ege'de yeni bir denge oluşmuştu. Yunanistan ile Osmanlı İmparatorluğu arasında Ege denizinin ilk kez paylaşılmasına dayanan bu "statü quo", Yunan yayılma politikası yüzünden 19. yüzyılda epey darbeler yemiş, bir ölçüde sarsılmış, ama yine de 1830'larda kurulmuş olan denge 1912 yılına kadar gelebilmişti. Ege de "statü quo"yu ilk defa İtalya bozdu. 1870'ler de ulusal birliğini tamamlayabilen ve yeni bir güç olarak ortaya çıkan İtalya, Avrupa Emperyalist devletlerince dünyanın paylaşılmasına katılmakta biraz geç kalmanın telâşıyla ihtiraslı gözlerini öncelikle Akdeniz çevresine dikti ve 1912 de Ege'ye sıçradı³³.

Avrupa büyük devletlerinin muvafakatini sağlayan İtalya 1911 Eylül'ünde Trablusgarp ve Bingazi'ye kuvvet sevk ederek Türkiye'ye karşı savaşa girmişti. Bingazi ve Trablusgarp zapt etmesine rağmen, bu uzak Osmanlı ülkesinde ummadığı bir mukavemetle karşılaşınca harbi Anadolu sahillerine, Ege Denizine nakletmeği düşünmüştü. Böyle yapmak suretiyle, Libya'ya giden insan ve malzeme akımını önleyecek, Osmanlı'ları barışa zorlayacak, Trablus ile Bingazi'yi almak için elde koz bulunduracak ve nihayet Anadolu'ya nüfuz için önemli bir köprübaşı kurmuş olacaktı. İtalya'nın niyetini sezen Avusturya, bunun Balkanlar'daki "statü quo"yu bozacağını ileri sürerek karşı çıktı. İtalya Ege'deki birkaç adanın işgalinin bu "statü quo"yu değiştirmeyeceği hususunda ısrar ediyor, hatta Rodos ve etrafındaki adaların, coğrafi mevkileri itibariyle Avrupa'da değil, Asya'da bulduklarını iddia ediyordu³⁴.

Tehlike aslında Türk-İtalyan harbi başlamadan önce kendini göstermiş, "statü quo" ise zaten bozulmuştu. Daha 1908 lerde kaynamaya başlamış olan Balkanlarda yangın emareleri belirilmiş, Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak kaybı kaçınılmaz hale gelmişti.

³³ Bilal Niyazi Şimşir, **Ege Sorunu**, Ankara 1982, s. 11.

³⁴ Şerafettin Turan, "Rodos ve 12 adaların Türk hakimiyetinden çıkışı", **Belleten**, S.113, Ankara 1965, s. 53-54.

45 bin şehit verilerek alınmış olan bu güzel Osmanlı beldesi 390 yıl sonra İtalya'nın eline geçiyor ve Rodos'un tarihinde bir başka sahife açılıyordu. Ama bu kez açılan sahife Türkiye için çok hüznü bir sahife idi.

1914 harbinde Türkler Almanların tarafım tutarken, Fransa ve İngiltere saflarında yer alan İtalya 12 Adada daima bir işgal kuvveti bulundurmıştır. İtalya ile Yunanistan arasında 1919 ve 1920 tarihlerinde imzalanmış olan iki anlaşma, Rodos hariç diğer adaların Yunanistan'a geri verilmesini, Rodos'a da geniş bir muhtariyet tanınmasını öngörüyordu. Fakat bu anlaşmalar Lozan anlaşması gibi tatbik edilmedi. Adalar yeni işgalcilerin elinde kaldı ve Rodos, Türklerle birlikte geçirmiş olduğu asırlardan çok daha güç yıllar yaşadı.

Sonuç olarak 1522'de Kanuni Süleyman döneminde binlerce şehitle fethedilen Rodos 1912 de İngiltere'nin ayak oyunları ile Osmanlıdan koparılmaya başlanmış ve Rodos Adası üzerindeki Türk hâkimiyeti 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Barış Antlaşmasıyla, zorlama ve taraflı değerlendirmelerle, Rodos ve bağlı adalardaki 390 yıllık Türk hâkimiyetini bitirmiştir.

2.2.Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Kuruluşu ve Yazma Eserler Bölümünde bulunan Kitaplar

İslam kültür mirasının önemli el yazmalarını ihtiva eden Rodos adasındaki Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi, Rodos'un Uzgur köyünden olan, III. Selim'in saltanatı sırasında saraya girerek "Rikapdar-ı Şehriyârı derecesine kadar yükselmiş bulunan Hafız Ahmed Ağa tarafından 1793 yılında kurulmuştur. Ahmed Ağa'nın esrarengiz bir şekilde ölümünden sonra oğlu Tophane Müşiri Fethi Paşa bir taraftan babasının kurduğu bu kütüphaneyi İstanbul'dan getirdiği kitaplarla zenginleştirmiş, diğer taraftan da "Vakithâne" ile Rüştîye mektebini ve bu müesseseleri yaşatacak akar temini içinde dükkanları inşa ettirmiştir³⁵. (Fotoğraf No: 8,9,10)

Kütüphaneye girerken cephesinde kuruluşunu kısa bir ifadeyle anlatan şu yazıt vardır: Sahibül hayrat vel hasenat, sabıka Rikapdar-ı Hazreti Şehriyüri Rodosi

³⁵ Zeki Çelikkol, a.g.e., s.88

Hafız Ahmet Ağa, 1208.” Kütüphane yarım küre iki kubbe ile örtülüdür. Kapı ve pencere ile birleştirilmiş iki salondan ibarettir³⁶.

Tarihî Rodos Kalesi içerisinde, diğer birçok Osmanlı döneminden kalma cami, hamam, imaret, medrese vb. eserlerin de bulunduğu bir bölgede yer alan Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'nin etrafı yüksek duvarlarla çevrili bir avlu içerisinde kubbeli mimariye sahip 18. yüzyılda yapılmış taş bir binadır. İki bölümden oluşan binanın arka tarafı kitap deposu, ön tarafı ise okuma ve sergi salonu olarak kullanılmaktadır. Depo kısmında kitapların ahşap dolaplar içerisinde camlı-kapaklı raflarda muhafaza edilmektedir. Sonradan kütüphaneye gelen kitaplar dışında vakfa ait olan bütün kitapların deri üzeri ebru kâğıt kaplı mahfazaları içinde bulunmaktadır³⁷. (Fotoğraf No:11, 12, 13, 14)

Bu kütüphanenin iç kısmı ve hatta giriş kapısı bile Konya'da bulunan Yusuf Ağa Kütüphanesi'nin mimarisiyle birçok benzer yön taşımaktadır. 1793'te inşa edilen Hafız Ağa Kütüphanesi, 1795 yılında inşa edilen Yusuf Ağa Kütüphanesi, Isparta Halil Hamid Paşa Kütüphanesi, Burdur ve İstanbul'da bulunan diğer kütüphaneler hep Osmanlı kütüphaneciliğinin altın çağında inşa edilmiş kütüphanelerdir³⁸.

Vakıf kitapları arasında nadir olarak nitelendirilebilecek nüshaların ve kitap sanatları bakımından değerli eserlerin olduğunu görüyoruz. Üzerinde kütüphane mührü bulunan kitapların, konularına göre gruplandırılmış olup, dağılım şu şekildedir;

Kur'an-ı Kerim 17, Tefsir 74, Kıraat 9, Hadis 111, Fıkıh 120, Mevâiz 22, Meân-i 18, Edebiyat 41, Tarih 41, Kelam 49, Feraiz (Miras Hukuku) 14, Usul-ü Fıkıh (Fıkıh Metodolojisi) 22, Tasavvuf 45, Lügat 32, Siyer 22, Astronomi 24, Tıp 21, Nahiv 43, Sarf 17, Felsefe-Mantık 55 adettir. Orijinal demirbaş defterine kayıtlı toplam kitap sayısınının 797 adet olduğunu görüyoruz. Kütüphanede vakıf kitapların dışında 450 adet kayıtsız yazma kitap Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü uzmanları tarafından Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi envanterine kaydedilmiştir.

³⁶ Zeki Çelikkol, **a.g.e.**, s.88

³⁷ Bekir Şahin, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi, konyaarastirmalari.blogspot.com sitesinden alıntı.

³⁸ Bekir Şahin Rodos'ta idi adlı söyleşi, dunyabizim.com adlı internet sitesinden alıntı.

Ayrıca kütüphanedeki bir kolinin açılarak yapılan tasnif sonucunda 1910-1930 yılları arasında yayımlanmış çeşitli gazeteler de bu kütüphanenin önemli dermesi arasındadır: 1926-1928 yıllar arasındaki Rodos'ta haftalık olarak yayımlanan Selâm Gazetesi'nin kitaplaştırılmış olarak 15 cilt halinde, 1911 yılına ait Paris'te Osmanlıca olarak yayımlanan İkdam Gazetesi ve Hakimiyet-i Milliye, Tasvir-i Efkar, Tevhid-i Efkar, Vakit, Akşam, Sebilü'r-Reşad, Esas Muhafazakar, Hilal-i Ahmer, Ahenk, Afitab, Zümrüd-i Anka, Söz, Yeni Gün, Köy Hocası, Papağan, Karagöz, Antalya, Sırat-ı Müstakim isimli gazete ve mecmuaların bazı sayılarının olduğuna şahit oluyoruz³⁹.

³⁹ Bekir Şahin, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi, konyaarastirmalari.blogspot.com sitesinden alıntı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRK CİLD SANATI

3.1. Cildin Tanımı ve Tarihçesi

Cilt, Arapça deri ve kap anlamındadır. Bir mecmua veya bir kitabın yapraklarını dağılmaktan korumak, sırasıyla bir arada toplu olarak bulundurmak için, ince tahtadan, deriden veya üzerine deri, kâğıt ve bez gibi malzeme ile kaplanmış mukavvadan yapılan kaplara verilen addır⁴⁰.

Çok eski zamanlarda yazılan yazıların ve kitapların bir arada bulunabilmesi ve dış etkilere korunabilmesi için mukavva, bez, çeşitli kâğıtlar ve deri gibi malzemelerle kaplanarak kitaplar ciltlenirdi⁴¹. Bu malzemeler içinde en çok deri olarak genellikle mukavva üzerine meşin (koyun derisi), rak (ceylan derisi), sahtiyan (keçi derisi) kullanılırdı⁴².

Matbaanın ülkemizde kullanılmaya başlanması ve basılı eserlerin çoğalmasından önce meydana getirilmiş elyazması eserler, genellikle birçok geleneksel sanatımızın ürünüdür. Bu yüzden, biraz da özenle hazırlanmışsa, yalnızca bir yazarın eseri olarak değil, aynı zamanda geleneksel sanat ustalarımızın sanat eseri olarak değer taşır.

Kâğıt, mürekkep, hat, tezhip, minyatür ve cilt sanatlarının ortak ürünü olan yazma eserlerde, bütün bu sanatların birbirini bütünlediği, cilt sanatının ise bu güzel kitabı hem koruduğu, hem de açıp okuma isteği veren bir güzel zarf içinde okuyucuya sunduğu görülür⁴³.

Kâğıdın icadından önce, balmumu levhalar ve papirüs üzerine yazılan yazıların saklanması için iplerle bağlı tahta kapaklar kullanılmıştır. Parşömen kullanılmaya başlanınca katlanıp forma elde edilmiş; cilt ve ciltçilik kâğıtçılıkla birlikte gelişmiştir⁴⁴.

⁴⁰ Celal Esat Arseven, "Cild", **Sanat Ansiklopedisi**, C.I, İstanbul 1983, s.341.

⁴¹ Ahmet Saim Arıtan, "Ciltçilik", **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.7, İstanbul 1993

⁴² İsmet Binark, **Eski Kitapçılık Sanatlarımız**, Ankara, 1975, s.2.

⁴³ Mine Esiner Özen, **Türk Cilt Sanatı**, Ankara 1998, s. 11.

⁴⁴ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 11.

İlk Türk ciltleri Doğu Türkistan'da Mani dinini kabul eden Uygur Türklerine aittir. Uygurlara ait üç tür cilt örneği ele geçmiştir. Doğu Asya Çin tarzı tomarlar (tezginç), alt ve üstü tahta kapaklı ve üstten alta geçirilen sicimin tahtaların dışında düğümlenmesiyle elde edilen ciltler ve dikişli formaya geçirilmiş deri ciltler⁴⁵.

Sanat eseri niteliği taşıyan ilk ciltler ise, VIII-IX. Yüzyıllarda Mısır'da Koptlar ve Orta Asya'da Uygurlar tarafından meydana getirilmiş olmakla beraber, bunlar arasında büyük benzerlikler olduğu görülmektedir. Bu nedenle denilebilir ki, Türk cilt sanatı Uygurlarla başlamıştır. Turfan şehri Alman arkeoloji heyeti başkanı Alfred Von Le Coq, Kara Hoço'da yaptığı hafriyatta Mani yazmaları arasında iki cilt parçası bulmuştur. Bunlar üzerinde arkeolojik delillere dayanarak yaptığı araştırmalarda, bulunan parçaların VI-IX. yüzyıllara ait olması gerektiğini söylemiştir.⁴⁶ Deri üzerine madeni kalıplarla tezyinatın yapıldığı bu cilt parçaları ile Mısır'ın Kıptî ciltlerinin bezemeleri arasında benzerlik bulanlar vardır. Bu tesirin O çağlarda Orta Asya'da dolasan misyoner Nasturî papazlarından geldiği söylenmektedir⁴⁷.

Yakın zamana kadar cilt sanatına, Çin sanatı etkisi ile meydana geldiği zannedilerek köken olarak Çin medeniyeti etki gösterilmekte ve Cilt sanatının, Çinli sanatkârlar tarafından Orta Asya Türklerine öğretildiği açıklanmaktaydı. Ancak son yıllarda yapılan araştırmalar bunun aksini göstermektedir. Prof. Dr. Wolfram Eberhard Çin Tarihi adlı eserinde, bu düşüncüyü çürütmekte ve bu iddiaya karşılık aksi görüşü savunarak, Çin kitaplarının ciltli olmayıp, tomar şeklinde olduklarını belirtmektedir⁴⁸.

Cilt sanatı, Türklerin İslamiyet'e girmesinden sonra büyük bir gelişme göstermiştir. Bu gelişmelerinin sebeplerinden biri, yazı ve kitabın Müslüman Türklerce mukaddes sayılmasıydı. Özellikle dini kitaplar, genellikle belden yukarı

⁴⁵ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 11

⁴⁶ Kemal Çiğ, **Türk Kitap Kapları**, Ankara 1953, s.6.

⁴⁷ Müjgan Cunbur, "Türklerde Cild Sanatı", **Türk Dünyası El Kitabı**, Cilt 2, Ankara 1992, s. 453.

⁴⁸ W. Eberhard, **Çin Tarihi**, Ankara 1947, s. 120.

seviyedeki yerlerde korunmaktaydı. Yazı ve kitaba verilen bu özel ilgi, onun tezyinine ve ciltlenmesine de ayrı bir önem verilmesini sağlamıştır⁴⁹.

İslam sanatında bilinen ilk ciltler VIII- IX. yüzyılda parşömen üzerine kûfi hatla yazılmış Kuran nüshalarına aittir. Bu örneklerde deri tahta iskelet üzerine geçirilmiş ve deri üzerine ucu sivri aletle geometrik bezeme yapılmıştır. Cildin derisi üzerine ucu sivri soğuk veya sıcak aletle geometrik, bitkisel, figürlü bezemelerin yapılması İslam Cilt sanatında VIII-XV. yüzyıllar arasında yaygındır⁵⁰. İslam cildindeki bu gelişmeler XII. yüzyıla kadar Fatimiler, Gazneliler ve Büyük Selçuklularla devam etmiştir. XI. Yüzyılın sonlarından itibaren Selçukluların Anadolu'ya hâkim olmalarıyla birlikte cilt sanatının en güzel örnekleri burada meydana getirilmiştir⁵¹.

Türk Cilt Sanatının Anadolu'daki örneklerine 12.yüzyıldan itibaren rastlanır. Selçuklu dönemi ciltlerinin ana malzemesi deridir ve neredeyse tüm örneklerde kahverenginin tüm tonları kullanılmıştır⁵². Selçuklu dönemi ciltlerinde ön ve arka kapakta soğuk baskı veya aletle yapılmış geometrik bezemelerle birlikte rumi ve palmetlerden oluşan bitkisel bezemeler dikkati çeker⁵³. Anadolu Selçuklu ciltlerinin en önemli özelliklerinden birisi de, cildin bir kapağında palmet ve rumili bitkisel bir düzenleme varken diğer kapağında geometrik bir bezeme yapılmış olmasıdır. Anadolu Selçuklu ciltlerinde, kapları çevreleyen mutlaka bir zencirek veya bordür bulunur ve kitabın sırt kısmı daima düzdür. İç kapaklar deri ile kaplıdır ve genellikle rumilerle bezenmiştir. Selçuklunun ilk dönemlerinde semseler dairesel biçimdeyken son dönemlere doğru semseler ovalleşmiş ve uçlarına salbekler eklenmiştir. Anadolu Selçuklu ciltlerinde kompozisyon olarak tam zeminli, yuvarlak dilimli, yuvarlak yıldızlı, dört kollu, beşgen, altıgen, sekizgen gibi şemseler görülmektedir⁵⁴. Selçuklu

⁴⁹ İsmet Binark, **a.g.e.**, s. 4.

⁵⁰ Zeren Tanındı; "İslam'da Kitap Kapları ve Ustaları", **Yeni Boyut**, Yıl 3, S 23, Mayıs 1984, s. 20.

⁵¹ Ahmet Saim Arıtan, "Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı", **Türkler**, Cilt 7, Ankara 2002, s. 933.

⁵² Ahmet Saim Arıtan, **a.g.m.**, s.940-41

⁵³ Müjgan Cumbur, **a.g.m.**, s.453.

⁵⁴ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.m.**, s.940-941.

cildinin etkileri XIV. yüzyıl ve XV. yüzyıl sonlarına kadar Anadolu beyliklerince ortaya konan cilt örneklerinde devam ettiği anlaşılmaktadır⁵⁵.

Anadolu Selçuklularının, cilt sanatına olan katkılarının daha iyi anlaşılması için Selçuklu cildinin özelliklerine ayrıntılı olarak bakmak gerekmektedir.

Anadolu Selçuklularına ait tespit edilebilmiş en erken örnek 1154 tarihli Kitab'ül-Garibeyn fi'l-Kur'an ve'l Hadis aslı eserin kapağıdır⁵⁶. Bir cildi oluşturan tüm bölümlerin Anadolu Selçuklu cilt örneklerinde de görüldüğü bezeme açınsındansa

Anadolu Türk sanatının her alanında görülen bezemelerin kitap kapaklarında da tekrar edildiği gözlenmektedir geometrik, bitkisel yazı karakterli bezemeler cilt kapaklarını süslemektedir⁵⁷.

Türk ciltlerinin kendine özgü özellikteki ilk örnekleri XV. yüzyılın ortalarına rastlamaktadır. Erken Osmanlı ciltlerinin sanat değeri taşıyan ilk örneği de Sultan II.

Murad için 838/1434-35 yılında musiki nazariyatıyla ilgili olarak hazırlanan eserin kabıdır⁵⁸. Erken Osmanlı cilt sanatının önemli örnekleri Bursa'da İnebey Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Bu ciltlerin özellikle iç kapaklarına blok kalıpla yapılan sekizgen ve haç, altıgen ve dört kollu yıldız bezemelerin içine Haydar b. Turbegi ve Hasan gibi mücellit isimlerinin yazıldığı XV. Yüzyıl bursa yapılanın ahşap ve kalem isi süslemelerine benzer çiçekler yapıldığı görülmektedir⁵⁹.

Fatih Sultan Mehmet dönemine gelindiğinde, Fatih Sultan Mehmet için hazırlanmış esere ait kitap kapaklarının sanatsal bezemeleri dikkati çekmektedir. Bu dönem ciltlerinde dış yüzlerde cilt yüzeyine oranla iri, kenarları dilimli, salbekli oval semse ve köşebentlerdir. Şemse ve köşebentlerin içi aletle yapılmış, iri hayatiler, rûmiler ve dallarla bezenmiş, aletin oyuntuları altın yaldızla veya maviyle boyanmıştır. Oyma deriden yapılan süslemeler ciltlerin iç kapaklarında kullanılmıştır⁶⁰.

⁵⁵ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.m.**, s.940.

⁵⁶ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.m.**, s.934.

⁵⁷ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.m.**, s.934.

⁵⁸ Zeren Tanındı, **Türk Cild... a.g.m.**, s.422.

⁵⁹ Zeren Tanındı, **a.g.m.**, s.422.

⁶⁰ Zeren Tanındı, **Osmanlı Sanatında...a.g.m.**, s.103-104.

Osmanlı Devri Cilt sanatı, XV- XVI. yüzyıllarda en üst seviyesine ulaşmıştır. Bu yüzyıllarda sağlanan kuvvetli siyasi istikrar, ülkenin iktisadi hayatında dolayısıyla kültür ve sanat faaliyetlerinde de canlılık yaratmış, bunun sonucu olarak birçok sanat dalında olduğu gibi cilt sanatında da en güzel eserleri meydana getirmiştir. Türk ciltlerinin kendine özgü özellikteki ilk örnekleri XV. yüzyılın ortalarına rastlamaktadır.

Bulut motifi arasında ince dallar, hatayi, beş yapraklı küçük çiçekler, şemse ve köşebentlere ince bir zevkle islendiği halde, bordüründe hatayi goncaları ve yaprak motifleri kabaca islenerek aynı inceliği gösterememiştir⁶¹.

XVI. yüzyıl Osmanlı'da her konuda olduğu gibi cilt sanatında da en büyük başarıların olduğu dönemdir. Bu dönemde sahtiyan, meşin, ceylan derileri kullanmakla birlikte en çok sahtiyan tercih edilmiştir. Renk olarak siyah ve kahverenginin çeşitli tonları kullanılmıştır. XVI. Yüzyılda altın yıldız süsleme yapılan yere ya da süslemenin kendisine sürülür. Bu dönemde semseler ovaldir ve salbeklidir. Dış kenar ve çerçeveyi teşkil eden kısımda kartuşlar vardır. Süslemede tabiattan stilize edilmiş gonca, ıtır yaprağı, bulut, tepelik, penç, ortabağ, tığ, narçiçeği, altılı çiçek, kaplan çizgisi ve beneği, tırtıllı yaprak gibi motifler kullanılmıştır⁶². XVI. yüzyılda cilt sanatının bu kadar ilerlemesinin sebebi olarak siyasi gücün yanı sıra, bu dönemde mücellitlerin ilk defa bir ekol halinde toplandıkları ve Osmanlı sarayında diğer zanaatkârlar gibi bir topluluk oluşturmalarından kaynaklanmaktadır⁶³.

XVII. yüzyıla ait örneklerde XVI. yüzyıl özelliklerinin devam ettirildiği, Geleneksel Türk süsleme sanatlarında görülen motiflerin bu dönemde de kullanılmaya devam ettiği görülmektedir.

XVIII. yüzyılda da klâsik deri kapların yapılmasına devam edilmiştir. Ancak asrın ilk yarısından itibaren farklı teknikler göze çarpmaya başlamıştır. Bunlar, lake ciltler, realist motifler kullanılarak yapılan ciltler, yek-şah tabir edilen ve yıldız

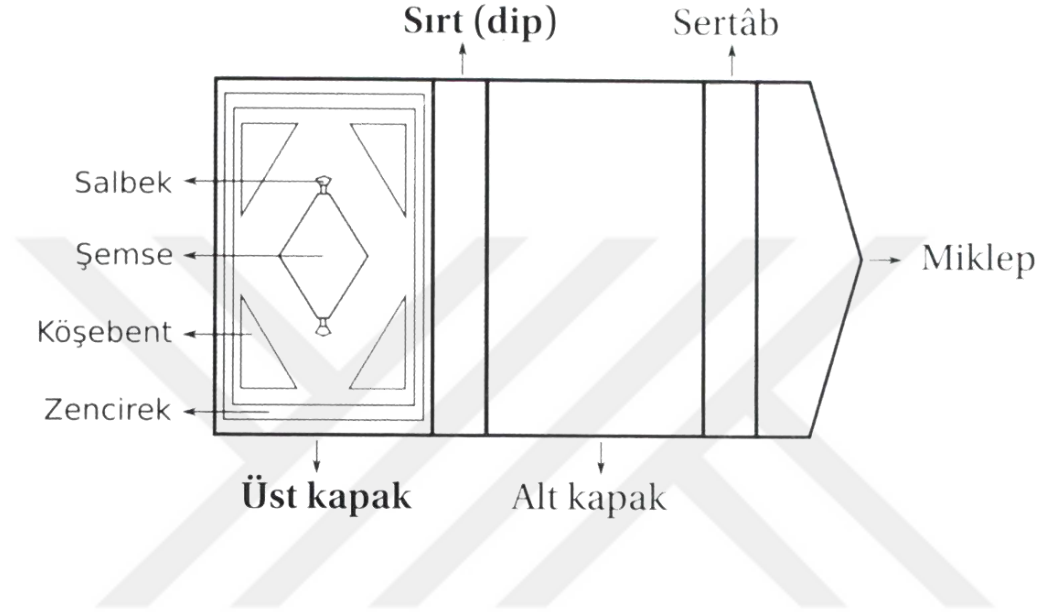
⁶¹ Kemal Çığ, **a.g.m.**, s.15.

⁶² Zeynep Balkanal, **a.g.m.**, s.343.

⁶³ Kemal Çığ, **a.g.e.**, s.15.

sürülmüş deri zemine demiri kakmak suretiyle yapılan ciltler, asrın II. yarısından itibaren de Avrupa etkisiyle oluşan ve “rokoko” diye adlandırılan ciltlerdir⁶⁴.

3.2. Cildin Bölümleri

Şekil: 1 Emel Esiner Özen'den.⁶⁵

Klasik bir cilt, alt ve üst kapak, sırt (veya dip), alt kapağa eklenen sertâb ve ona bağlı olup katlanarak üst kapakla kitap arasına giren miklep bölümlerinden meydana gelir. Alt ve üst kapağın her biri deffe diye de adlandırılmıştır. Bir kitap kabı gibi ortasından menteşeli ve açılıp kapanır iki kanat şeklinde çift sayfalara deffeteyn adı verilmiştir. Üzerine dinî ve sembolik resimler yapılmış, bazısı büyük kitaplara kap olarak kullanılmıştır. Sanatkârlar arasında ise deffeteyn, doğrudan doğruya kitap cildine denilmiştir. Kapakların rahatça açılıp kapanmasını sağlamak için, sırtla kapak arasında bırakılan boşluğa mukat payı; sayfaların ön kenarlarının bozulmaması için sertâbın iki yanında, alt kapak ve miklep boyunca bırakılan fazlalığa dudak denir⁶⁶.

Kapakların en ve boyunun farklı ölçülerde tutulmasıyla değişik biçimde

⁶⁴ Kemal Çığ, **a.g.m.**, s.15.

⁶⁵ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 13

⁶⁶ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 13

klasik ciltler de yapılmıştır. Uzunluğuna açılan yazma kitaplara beyazî denir. Ancak beyazî kelimesini daha çok İranlılar kullanmış, Türkler bu çeşit kitaplara -biçiminden dolayı- sığirdili demişlerdir. Bu ciltlere, çoğu kez içinde yer alan metinden dolayı cönk adı da verilmiştir. Cönk, genellikle âşık edebiyatı, halk edebiyatı ve folklor ürünlerinin bazan da fevâid denilen yararlı bilgilerin yer aldığı bir mecmua türüdür. Çoğu uzunlamasına ciltlenmiştir; nadiren, bilinen defter biçiminde olanları da vardır.

Cönk kelimesi "gemi, sefine" anlamına da gelir. Merhum Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver de "Eski battal defterlerin ince uzununa sefinekârî defter dendiğini, Sacid Okyay, Şükrü Bey'den işitmiş" kaydıyla not etmiştir⁶⁷.

Klasik ciltleri korumak amacıyla, bazen düz bazen da içine konulacak ciltle aynı biçimde süslenmiş kitap mahfazaları yapılmıştır. Mahfaza, kitabın içine dikine konulduğu bir kutu biçimindedir. Geniş yan kapaklardan birinin ortasına 1-1,5 santimetre eninde deri veya ucuna deri yapıştırılmış bez bir şerit dikilmiştir. Kitap bu şerit ile yapıştırıldığı kapak arasına oturtularak zahmetsizce mahfazaya yerleştirilip dışarı çıkarılabilir⁶⁸.

3.3.Cilt Yapımında Kullanılan Malzemeler

Deri:

Cilt yapımında en önemli ve en çok kullanılan malzemelerin basında deri gelmektedir. Dericilik tarihinde Türklerin önemli bir yeri vardır. Cilt sanatının doğuda daha çok gelişmiş olmasının nedenlerinden biri de deri işlemeciliğinin doğunun en eski zanaatlarından biri olmasıdır. Ciltlerde genellikle, “meşin” denilen koyun, “sahtiyan” adı verilen keçi ve “rak” tabir olunan ceylan derisi kullanılmıştır. Ciltler, derinin islenişine, kafa, etek ve sırt kısımlarının kullanılmasına göre ince ya da kaba görünüşler kazanmıştır.

Mukavva:

Kitap kapaklarının oluşumunda yaygın olarak kullanılan bir diğer malzeme mukavvadır. Derinin üzerine geçirilmesi sureti ile elde edilen “deri ciltlerin”

⁶⁷ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 13-14

⁶⁸ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 14

omurgası niteliğini taşımaktadır. Mukavva kuvvetlendirilmiş anlamına gelmektedir⁶⁹. İstenilen kalınlığı sağlayacak sayıda kâğıt, suları birbirinin aksi yönde olmak üzere, üstü üste yapıştırılır, Kolanın içine tütün suyu ve sap gibi zehirli maddeler kabı kurttan korumak için katılır. Mukavva kuruduktan sonra tahta sertliğine ulaşır. Bu şekilde hazırlanmış mukavvalara “murakka mukavva” denmektedir⁷⁰.

İplik ve ibrişim:

Kitabın yapraklarını düzgün bir şekilde birbirine tutturmak ve bunu da çoğu kez kâğıdın aharlı rengine uydurmak için ince sarı ipek iplik kullanılmıştır. Kitabı daha çok sağlamlaştırmak için, sırtın üst ve alt köselerine örülen şirazelerde ise renkli ibrişimler kullanılmıştır⁷¹.

Altın:

Cilt süslemelerinde genellikle toz altın kullanılır. Ancak toz altın elde etmeden önce, altının varak hale getirilmesi gerekmektedir. Altın, Selçuklu dönemi eserlerinde küçük noktalar halinde kakma olarak uygulanmıştır. Son dönemlerde ise, özellikle tahrir ve cetvellerde altın suyu (sürme altın) olarak ta kullanılmıştır. Osmanlı döneminde ise, bütün zemine fırça ile altın sürüldüğü veya altının varak olarak yapıştırılıp üzerine motif basıldığı da görülmektedir⁷².

3.4. Cilt Yapımında Kullanılan Aletler:

Kalıplar:

Motiflerin deri üzerine kabartma olarak çıkmasını sağlayan alete kalıp denilmektedir⁷³. Tahta ve maden kalıplar deri üzerine basıldığında deriye zarar verdiği için çok tercih edilmemiş, kullanılan kalıplar genellikle sertleştirilmiş deridir⁷⁴. Deri kalıplar içerisinde ise, deve derisinden yapılmış kalıplar mücellitler için daha kabul görmekteydi⁷⁵.

⁶⁹ İsmet Binark, **a.g.e.**, s.7.

⁷⁰ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s13.

⁷¹ Ahmet Saim Arıtan, “**Ciltçilik**”, s.551.

⁷² Ahmet Saim Arıtan, “**Ciltçilik**”, s.554.

⁷³ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 554.

⁷⁴ Celal Esat Arseven, **a.g.md.**, s. 345.

⁷⁵ Kemal Çığ; **a.g.m.**, s. 10.

Fırça:

Altın boya ile yapılan süslemelerde, motiflerin bezenmesi, etraflarının tahrirlenmesi, zeminin altınla boyanması ve altının cetvel çekimlerine yarayan “trilin”e aktarılması için kullanılırlar. Samur kılından, yeni doğmuş kedinin ensesindeki kıllardan yapılmakta ve işlevlerine göre 0'dan 5-6 numaraya kadar kullanılmaktadırlar⁷⁶.

Mühre:

Üzerine yazı yazılacak kağıdı parlatmak için kullanılan bir araçtır. Düzgün dışbükey yüzeylidir ve sert malzemeden yapılmıştır; cam, deniz kabuğu, çakmak taşı ve mermerden olabileceği gibi⁷⁷, Akik, Süleymaniye taşı, cam, yeşim, deniz kabuğu, yemen taşından da yapılırlar. Biçimlerine göre ise, zer-mühre, sivri mühre, yassı mühre, tırnak mühre, çakmak mühre, cam mühre gibi isimler almışlardır⁷⁸.

Bıçkı:

Derinin tıraşlanması için özel olarak elde yapılan ucu beyzi, sapı yuvarlak ahşaptan yapılmış kesici aletlerdir. Bıçkılarının uçları köreldikçe somaki adı verilen mermer üzerine bilerek uçları keskinleştirilirdi⁷⁹.

Cendere:

Ciltlenecek kitapların dikildikten sonra dibinin yapıştırılması için mengene olarak kullanılan, tahtadan, iki ucu vidalı aletin adıdır⁸⁰.

Istaka:

10-15 cm. boyunda, 2 cm eninde, 2-3 mm. kalınlığında olup, hayvan kemiğinden yapılan ıstakaların uçları sivrileştirilmiştir. Derinin kapaklara yapıştırılması, sırtın yapıştırılması, zeminin pürüzlerinin giderilmesi, üstüne yapıştırıcı madde sürülmüş malzemelerin bir yüzeye düzgünce yapıştırılmasında kullanılan bir alettir⁸¹.

⁷⁶ H. Cahit Karadana, **16. YY Türk Kitap Kaplarının Özellikleri**, (Basılmamış)Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1990, s. 41.

⁷⁷Metin Sözen, Uğur Tanyeli, **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü**, İstanbul 1996, s.168.

⁷⁸ Habib İşmen; **a.g.t.**, s. 9.

⁷⁹ Cahit Karadana, **a.g.t.**, s.42.

⁸⁰ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s.35.

⁸¹ Habib İşmen; **a.g.t.**, s. 10.

Istampa:

Kalıpların basımında, murakkaların yapıştırılmasında, cilt yüzeyine yapıştırılan derinin aynalanmasında kullanılır⁸².

3.5. Cilt Çeşitleri**3.5.1. Malzemelerine Göre Ciltler****3.5.1.1. Deri Ciltler**

Cilt yapımında en yaygın kullanılan malzeme olan deri, tabaklandıktan sonra kullanıma hazır hale getirilen deri çeşitleri içinde kitap kapakları için en çok tercih edilen türleri, koyun derisi (meşin), keçi derisi (sahtiyan) ve ince tıraşlanmış ceylan derisi olduğunu, ciltlerde kullanılan malzemeler başlığı altında ifade edilmiştir⁸³. Deri malzemeden meydana getirilmiş ciltler bezeme özelliklerine göre farklı isimler almaktadır⁸⁴.

3.5.1.2. Çarkûşe Ciltler

Ortası kumaş ile kaplanmış kenarları ise köselerde üçgen köşebentler oluşturacak şekilde deri ile çevrelenmiş ciltlerdir. Kumaş olarak daha çok, kadife veya desenli, işlemeli kumaşlar kullanılmıştır. İsmi köşebentlerden almıştır⁸⁵.

3.5.1.3. Kumaş Ciltler

Mukavva üzerine keten, ipekli veya kadife kumaş kaplanarak yapılan ciltlerdir⁸⁶. Kumaş, mukavvanın üstüne kaplanmadan önce, deri cilt motifleriyle işlenir. Kütüphanelerde, kenarları deriyle ortası kumaş kaplı, çaharkuşe kumaş ciltlerin, ipek, kadife, atlas veya işlemeli kumaş kaplanmış çok sayıda örneği vardır.

⁸² Habib İşmen; **a.g.t.**, s. 10.

⁸³ BUDAK, Ayşe, **Konya Mevlana Müzesindeki İhtisas Kütüphanesi'ndeki XV-XVI. Yüzyıl Kitap Kapakları**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2009, s.19.

⁸⁴ BUDAK, Ayşe, **a.g.t.**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2009, s.19.

⁸⁵ Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 553.

⁸⁶ Ahmet Saim Arıtan, **"Ciltçilik"**, s.553.

Ayrıca düz ya da desenli ipek kumaşlar, deri ciltlerin iç kapak yüzlerini kaplamak için de kullanılmıştır. Özellikle II. Bayezid döneminde, klasik deri ciltler yanında, çaharkuşe kumaş ciltler de çok görülür⁸⁷.

3.5.1.4. Ebru Ciltler

Bu tarz ciltlerin XV. yüzyıldan başlayarak yapıldığı bilinmektedir. Dayanıklı olabilmeleri için genellikle çaharkuşe tekniğinde yapılmışlardır. Ebru cildin dış ve iç kapağında kullanıldığı gibi, kitap mahfazalarında da kullanılmıştır⁸⁸.

3.5.1.5. Murassa (Mücevherli) Ciltler:

Murassa ciltler, bir kuyumculuk sanatı olarak karşımıza çıkmaktadır. Değerli taslar, bezemeler arasına açılan yuvalara yerleştirilmek suretiyle yapılmaktadır. Mücellit ve kuyumcu baslarının ortak ürünleridir. Fildişi oymalı, altın kaplamalı, mozaik, yeşim kabartma, yakut, zümrüt, inci ve elmas süslemeli olanları vardır. Genellikle Kur'an-ı Kerim ciltlerinin süslenmesi için kullanılmışlardır⁸⁹.

3.5.2. Süsleme Tekniklerine Göre Ciltler

3.5.2.1. Soğuk Cilt Tekniği

Şemse kalıbı, altın kullanmadan doğrudan cilt kapağına işlenir ve dolayısıyla deri ile aynı renktedir.

3.5.2.2. Alttan Ayırma Tekniği

Motif kalıbının zemini altınla doldurulmuş, motifler kabartma şeklinde üstte ve deri renginde bırakılmışsa alttan ayırma şemse denir⁹⁰.

3.5.2.3. Üstten Ayırma Tekniği

Süsleme yapılacak zemin deri renginde bırakılıp, sadece motif yüzeylerine altın sürülmüşse üstten ayırma şemse denir⁹¹.

⁸⁷ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s.28.

⁸⁸ A. Saim Arıtan, "**Ciltçilik**", s.553.

⁸⁹ A. Saim Arıtan, "**Ciltçilik**", s.553.

⁹⁰ İsmet Binark, **a.g.e.**, s. 11.

3.5.2.4. Mülemma Tekniği

Şemse yüzeyinde motif yüzeyleri ile birlikte zeminleri de altınlanarak uygulanmaktadır. Bu durumda zemin ve motiflerde iki ayrı renkte altın kullanılabilir⁹².

3.5.2.5. Mülevven Tekniği

Bezemelerin cilt kapağında kullanılan deriden başka bir renkte deri ile kaplanması ile elde edilen şemselere verilen addır. Bu şekilde renkli derilerle yapılan mülevven şemse ciltte de, motifleri üstten veya alttan tarzında altınla bezemek mümkündür⁹³.

3.5.2.6. Kat'ı Tekniği

Katıa ya da Kaatı, kâğıt ve deri üzerine yapılan ince oyma sanatıdır. Güzel yazı ve motifleri oyarak başka bir kâğıt veya madde üzerine yapıştırma diye adlandırılabilir⁹⁴. Bu sanat genellikle cildin iç kapağında derinin ince ince oyularak, altın zemin üzerine yapıştırılması ile elde edilir⁹⁵.

3.5.2.7. Zilbahar Tekniği

XVIII. yüzyıl sonunda ve özellikle XIX. yüzyılda görülen zilbahar ciltler, adını “kafes şemse” de denilen bir süsleme türünden almıştır. Kapak üzerine ezilmiş varak altını ile dört dilimli yaprak motifi ve parmaklık şeklinde veya geometrik çizgiler çizilir, birbirini kesen hatlar arasına yıldız veya noktalar konulmak suretiyle oluşturulan süslemeye zilbahar süsleme denir⁹⁶.

⁹¹ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 15.

⁹² Ahmet Saim Arıtan, **a.g.md.**, s. 552.

⁹³ İsmet Binark, **a.g.e.**, s. 11.

⁹⁴ Metin Sözen, **Geleneksel Türk El Sanatları**, İstanbul 1998, s. 152.

⁹⁵ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, 15.

⁹⁶ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s. 23.

3.5.2.8. Yazma Tekniği

Deriden yapılan ciltlerin üzeri sıvama varak altın yahut ezme altın sürölmek suretiyle kaplanmışsa, böyle ciltlere **yazma cilt** adı verilir⁹⁷.

3.5.2.9. Yekşah Tekniği

Yekşah diye adlandırılan ve yıldız sürölmüş derinin zemine damga basılarak süslenmiş ciltlerdir. Motifler klasik ve stilize iken teknik yenidir⁹⁸.

3.5.2.10. Lake Tekniği

Sulu boya ve altın yaldızlı fırça yardımıyla tahta, deri ve mukavva gibi maddelere işleyerek üzerine vernik çekilmek kaydıyla yapılan lake eserler, önceleri rugani, XVIII. yüzyıldan sonra da Edirnekari ismi ile anılmaktadır. Kap mukavvası üzerine yapıştırılan kâğıtların üstüne, boya ile renkli nakışlar işlenir ve sonra da lak tabakası geçirilir. Böyle yapılan ciltlere “lake” cilt denir. İlk örneklerine XV. yüzyılın ikinci yarısında rastlanır⁹⁹.

⁹⁷ İsmet Binark, **a.g.e.**, s. 9

⁹⁸ Belkıs Mutlu, “Türk Cilt Sanatına Toplu Bir Bakış”, **Akademi**, S.5, İstanbul 1966, s.54.

⁹⁹ Kemal Çiğ, **a.g.e.**, s.21.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.KATALOG

- Eser No** : 1
- Fotoğraf No** : 15, 16, 17
- Çizim No** : -
- Eser Adı** : El-Câmi'û's - Sahih
- Envanter No** : RDS93
- Bulunduğu Yer:** Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
- Müellif** : Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail el-Buhari
- Müstensih** : Sultan İbn. Ebi Belh el- Mekki
- Tarihi** : 1033/1623
- Yazıldığı Yer** : -
- Cildin Tarihi** : 17. Yüzyıl
- Ölçüsü** : 27,2 x 15,5 x 7,5 cm
- Malzeme** : Kahverengi Deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan El-Câmi'û's – Sahih adlı Hadis kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS93 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 772 sayfa, her bir sayfası 27 satırdır¹⁰⁰. Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Eserin 1b sayfasının mihrabiye kısmı tezhiplidir. Cetveller altınlıdır. Bölüm başları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserde mürekkep yanıkları gözlemlenmiştir. Sırt dikişi, kağıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deri ile kaplanan kapaklar, bir sıra zencirekli cetvelle çerçevelenmiştir. Köşebent düzenlemesi bulunmamaktadır. Her iki kapağın merkezinde yer alan şemse dikdörtgen formundadır. Dikdörtgen şemsenin uç ve kenarları dilimlerle genişletilmiştir. Gömme tekniğinde yapılan şemse hem mülevven hem de alttan ayırma tarzında düzenlenmiştir. Şemsenin yüzeyi, 1/4 oranında simetri ile yatay ve dikey eksenlere yerleştirilen hatayi üslûpta güllere eklenen S kıvrımlı düğümlü bulut motifleri ile bezenmiştir. Şemse'nin etrafı

¹⁰⁰ Bekir Şahin vd., **Rodos Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu**, İstanbul 2013, s.39.

altın tahrirli olup, tığlarla bezenmiştir. Şemse ucuna birer altın nokta yerleştirilmiştir. Miklebi kopmuştur. İç kapaklar yeşil renkte tekstil bezi ile kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser, ketebe kaydına göre müstensih Sultan İbn. Ebi Belh el-Mekki tarafından 1033/1623 tarihinde istinsah edilmiştir. Yazıldığı yer bilinmemektedir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Eserin cilt kısmında görülen şemsenin dikdörtgen formunda olması, yatay ve dikey eksenlere yerleştirilen S kıvrımlı düğümlü bulut motifleri, hatayî tarzı güller, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin dönemini yansıttığı söylenebilir. Kapaklarda görülen şemsenin tasarımına bakıldığında Kayseri Raşid efendi Kütüphanesi'nde yer alan 523 envanter numaralı El- Kavlü'l-Fasl fi Şerhi'l-Fıkhı'l-Ekber adlı akaid konulu eser¹⁰¹ ile benzerlik göstermektedir.

¹⁰¹ Yıldray Özbek, **Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki Kitap Kapakları**, Kayseri 2005, s.109

Eser No : 2

Fotoğraf No : 18, 19, 20, 21, 22, 23

Çizim No : 1

Eser Adı : El-Kevâkibü'l – Münîr bi Şerhi'l – Cami'i's – Sagîr (1. Cilt)

Envanter No : RDS142

Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi

Müellif : Şemsüddin Muhammed b. Abdurrahmân el-Alkamî el-Kevâkibî

Müstensih : -

Tarihi : 1013/1604

Yazıldığı Yer : -

Cildin Tarihi : 17. Yüzyıl

Ölçüsü : 33 x 19,7 x 6 cm

Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan El-Kevâkibü'l – Münîr bi Şerhi'l – Cami'i's – Sagîr adlı Hadis kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS142 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 362 sayfa, her bir sayfası 31 satırdır¹⁰². Aharlı kâğıt üzerine Tâlik hattı ile kaleme alınmıştır. Mihrabiye kısmı tezhiplidir. Serlevha cetvelleri altınlıdır. Söz başları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kâğıdı filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Ön ve arka kısımları aynı şekilde tezyin edilen, Kahverengi deri ile kaplanan kapaklar, genişlikleri farklı üç cetvelle çerçevelenmiştir. En dıştaki cetvel, ince altın bir çizgi ile belirtilirken, diğerlerinden daha geniş düzenlenen cetvel paftalarla oluşturulmuştur. Paftalar gömme tekniğinde, mülemma tarzında süslenmiştir. Paftalar tek sıra halinde dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılmıştır. Karşılıklı olarak uzun kenarlara iki adet, kısa kenarlara ve köşelere birer adet pafta yerleştirilmiştir. Köşe pafta süslemesinde beş yapraklı çiçekler birbirine ince dallarla bağlanmıştır. Kenar pafta süslemesinde hatayi grubu motifleri görmekteyiz. Beş yapraklı ve üç yapraklı çiçekler yine birbirlerine ince dallarla bağlanmıştır. Kenar pafta süslemelerinin arasında yonca şeklinde pafta

¹⁰² Bekir Şahin, vd., **a.g.e.**, s.55.

eklenmiştir. En içteki cetvel ise S'lerin oluşturduğu geçmelerin meydana getirdiği zencirekle süslenmiştir.

Köşebentler, $\frac{1}{4}$ oranında içeriye çekilmiştir. Köşebentlerde ise, yüzeye uygun olarak kıvrılan bir dal üzerine işlenmiş hatayi grubu motiflerinden oluşan bir bezeme dikkati çeker. Köşebentlerde paftalarda olduğu gibi gömme tekniğinde ve mülemma tarzında süslenmiştir.

Her iki kapakta yer alan şemse, Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'nde yer alan diğer şemse şekillerinden farklı olan iki örnekten bir tanesidir. Gömme tekniğinde, mülemma tarzında yapılan şemse, baklava dilimi formundadır. Kenarlardan içeriye doğru çekilmiştir. Şemsenin yüzeyi kıvrımdalların taşıdığı yapraklar, penç, tomurecuklardan oluşan bitkisel kompozisyonla ve bulutlarla süslenmiştir.

Şemse ucundan uzağa işlenen beş dilimli palmet formundaki salbekler ortada goncagül'ün olduğu ince dallarla bezenmiş olup mülemma süsleme tarzındadır. Eserin miklebi kopmuştur, yerinde yoktur. İç kapaklar sade tutulmuştur.

Tarihlendirme: Eser, ketebe kaydına göre 1013/1604 yılında istinsah edilmiştir. Müstensihî ve yazıldığı yer ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Eserin cilt kısmında görülen şemsenin, dikdörtgenimsi dilimli oval biçiminde olması, cildin süslemesinde paftaların görülmesi, kullanılan malzeme ve teknik, hatayi grubu motifler, bulut, penç, Goncagül gibi bitkisel süslemelerden yola çıkılarak cildin dönemini yansıttığı söylenebilir. Kapaklarda görülen cetvel içinde yer alan paftaların tasarımına bakıldığında Konya Mevlana Müzesi, Müzelik Eserler Bölümünde yer alan 6,1041,4,1040 envanter numaralı¹⁰³ ciltler ile büyük benzerlik göstermektedir.

¹⁰³ Hacer Kara, **Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri**, Basılmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2015, s.135, 169, 188, 255.

Eser No : 3

Fotoğraf No : 24, 25, 26, 27, 28, 29

Çizim No : -

Eser Adı : El-Kevâkibü'l-Münîr bi Şerhi'l-Câmi'i's-Sagîr (2. Cilt)

Envanter No : RDS143

Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi

Müellif : Şemsüddin Muhammed b. Abdurrahman el-Alkamî el-Kevâkibî

Müstensih : -

Tarihi : 1011/1602

Yazıldığı Yer: -

Cildin Tarihi : 17.yüzyıl

Ölçüsü : 33x19,7x6

Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan El-Kevâkibü'l-Münîr bi Şerhi'l-Câmi'i's-Sagîr adlı hadis kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS143 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 394 sayfadır. Her bir sayfası 31 satırdır¹⁰⁴. Aharlı kâğıt üzerine Tâlik hattı ile kaleme alınmıştır. Cetvellerde ve söz başlarında kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Kâğıdı filigranlıdır. Eserde mürekkep yanıkları mevcuttur. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriyle kaplanan eserin miklep ve kapakları, kapakların kenarları dıştan iki, içten bir sıra ince altın cetvel arasında yer alan altına boyanmış sarmal zencerekli bir cetvelle çerçevelemiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Kapakların tam merkezinde oval ve dilimli şemseler yer alır. Kapak şemsesi kat'ı (müşebbek) tarzda yapılmıştır. Şemselerin içerisindeki bezeme mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle kat'ı tekniğinde uygulanmıştır. Şemse yüzeyi kıvrımdallar ve rûmilerden oluşmuştur. Kıvrımdallar ve rûmiler arasındaki deri yüzeyler oyulmuş, zemine mavi renk yerleştirilmiştir. Yerleştirilen mavi renk deri ile renk zıtlığı oluşturulmuştur. Rumi motiflerinden oluşan süslemelerin bir kısmı dökülerek bozulmuştur. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiştir. Üç dilimli

¹⁰⁴ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.55.

palmet biçiminde düzenlenen ve şemse ucuna eklenen salbekler de kat'ı (müşebbek) tarzındadır. Salbeklerin yüzeyi, şemse de olduğu gibi kıvrımdallar ve rûmiler arasındaki deri yüzeyler oyulmuş, zemine yerleştirilen mavi renk ile renk zıtlığı oluşturulmuştur. Salbeklerin etrafı da altınla tahrirlenmiştir.

Köşebentler, şemse yüzeyini bezeyen kompozisyonla aynıdır. Köşebentler dilimli yarım kemer formunda, kaat'ı (müşebbek) tarzında yapılmıştır. Köşebentlerin etrafı tahrirlenmiştir. Sırt kısmında süsleme yoktur. Sertap kısmı, bir sıra ince çizgi ile çerçevelidir. Çerçevenin içerisinde iki adet kartuş yer almaktadır.

Miklebin kenarlarında, kapak kenarlarındaki zencerekli bölüm aynen tekrarlanmıştır. Kapakta yer alan şemsenin yarısı miklep şemsesine uygulanmıştır. Şemsenin ucunda salbek uygulaması da vardır. Şemse yüzeyinde görülen bezeme kapaktakiyle aynıdır. Miklep şemsenin etrafı da altınla tahrirlenmiştir. İç kapaklar sade tutulmuştur.

Tarihlendirme: Eser, ketebe kaydına göre, 1011/1602 yılında istinsah edilmiştir. Müstensihi ve yazıldığı yer bilinmemektedir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Cildin dış kapaklarının kaat'ı tarzında süslenmesi, şemse yüzeyi kıvrımdallar ve rûmilerden oluşması, şemselerin içerisindeki bezeme mavi renkli zemin üzerine kahverengi derinin kesilmesiyle oluşması, kullanılan malzeme ve yola çıkılarak cildin 17. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir.

Eser No : 4
Fotoğraf No : 30, 31, 32, 33
Çizim No : -
Eser Adı : Ed-Durru'l-Muhtâr fî Şerhi Tenvîri'l-Ebsâr
Envanter No : RDS542
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : Alâeddin Muhammed b. Alî el-Haskefî
Müstensih : Muhammed b. Muhammed Ferid b. Osman
 es-Süleymani
Tarihi : 1106/1694
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi : 17. Yüzyıl
Ölçüsü : 21,5x16,5x3
Malzeme : Bordo deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Ed-Durru'l-Muhtâr fî Şerhi Tenvîri'l-Ebsâr adlı Fıkıh kitabı Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS542 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 269 sayfadır. Her sayfası 35 satırdır¹⁰⁵. Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Serlevha cetvelleri altınlıdır. Söz başları ve diğer cetveller kırmızı mürekkepledir. Suyolu filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Bordo deri ile kaplanan kapaklar, bir sıra cetvelle çerçevenlenmiştir. S biçiminde kıvrımlar yapan altınlı şerit, cetvel yüzeyini doldurmaktadır. Kapağın merkezinde yer alan şemse, dilimli ve oval biçimlidir. Gömme tekniğinde, mülemma tarzında süslenmiştir. Şemsenin zemini, simetrik şekilde yerleştirilmiş yüzeyinde, uçları yatay ve dikey eksenlerle orta bağ motifi le birbirine bağlanarak oluşturulmuş bulut motifleri ile süslenmiştir. Bu bulut motifinin iç tarafındaki, alt ve üst bölmelerde hatayi tarzı çiçekler hakimdir. Bulut motifinin dış tarafında da, yine kıvrık dallar üzerine yerleştirilmiş hatayi grubu çiçekler ve gonca motifleri yer almaktadır.

¹⁰⁵ Bekir Şahin, vd., a.g.e., s.197.

Mülemma tarzında oluşturulan salbekler üç dilimli palmet biçimli olup, ince bir hatla şemseye bağlanmıştır. Salbeklerin yüzeyinde hatayi tarzında birer şakayık bulunur. Hem şemsenin hem de salbeklerin etrafı tahrirlenmiş, dilim araları tığlarla vurgulanmıştır. Sertabı ve miklebi kopmuştur. İç kapaklar kağıt ile kaplanmış sade tutulmuştur.

Tarihlendirme: Eser, ketebe kaydına göre 1106/1694 yılında Muhammed b. Muhammed Ferid b. Osman es-Süleymani tarafından istinsah edilmiştir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Eserin cilt kısmında görülen şemsenin, dilimli oval biçiminde olması, gömme tekniğinde ve mülemma tarzında olması, şemsenin zemini, simetrik şekilde yerleştirilmiş yüzeyinde, uçları yatay ve dikey eksenlerle orta bağ motifi le birbirine bağlanarak oluşturulmuş bulut motifleri ile süslenmiş olması, malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin döneminin 17. Yüzyıla ait olduğu söylenebilir. Cildin tasarımına bakıldığında Konya Mevlana Müzesi, Müzelik Eserler Bölümünde yer alan 62 envanter numaralı 1653 tarihli Mesnevi adlı eser¹⁰⁶ ve Kayseri Raşid efendi Kütüphanesi'nde yer alan 266 envanter numaralı 1672 tarihli Zahiratü'l-Ukbâ fi Şerhî Sadru'ş-Şeriati'l-Uzmâ adlı fıkıh konulu eser¹⁰⁷ ile benzerlik göstermektedir.

¹⁰⁶ Hacer Kara, **a.g.t.**, Konya 2015, s.273.

¹⁰⁷ Yıldırım Özbek, **a.g.e.**, Kayseri, 2005, s.136

Eser No : 5

Fotoğraf No : 34, 35, 36, 37, 38, 39

Çizim No : -

Eser Adı : Fetâvâ-yı Ankaravî

Envanter No : RDS484

Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi

Müellif : Şeyhülislâm Mehmed Emîn b. Hüseyin Ankaravî

Müstensih : -

Tarihi : -

Yazıldığı Yer: -

Cildin Tarihi : 17. Yüzyıl

Ölçüsü : 27,2x16x4,5

Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Fetâvâ-yı Ankaravî adlı Fıkıh kitabı Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS484 envanter numarasına kayıtlıdır. .Eser, 456 sayfadır. Her bir sayfası 33 satırdır¹⁰⁸. Aharlı kâğıt üzerine Tâlik hattı ile kaleme alınmıştır. Mihrabiye kısmı tezhiplidir. Cetveller altınlıdır. Kâğıdı filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deri ile kaplanan miklep ve kapaklar, bir sıra cetvelle çerçevelenmiştir. Cetvel içleri S biçiminde sarmal yapan bir zencerekle altınlanmıştır. Gömme tekniğinde, mülevven ve alttan ayırma tarzında süslenmiştir. Şemseler, salbekler ve köşebentlerde mülevven ve alttan ayırma tekniği birlikte uygulanmıştır. Mülevvenlik kahverengi bordo deri ile sağlanmıştır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında dilimli ve oval biçimli şemseler bulunmaktadır. Şemselerin yüzeyinde dikey eksen boyunca S biçiminde kıvrımlar yaparak yüzeye hâkim olan bir bulut motifi ve ince kıvrımdalların taşıdığı hatayîler, goncalar ve saz yapraklarından meydana gelen bir süsleme kompozisyonu yer almaktadır. Çapraz eksenlere de birer küçük bulut yerleştirilmiştir. Şemse etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

¹⁰⁸ Bekir Şahin vd., a.g.e, s.178.

Beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyinde irice yapılmış birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafi şemsede olduğu gibi altınla tahrirlenmiş ve kenarlarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler dilimli yarım kemer formunda yapılmıştır. Her birinin yüzeyinde serbest halde kıvrımlar yapan ikişer adet bulut yer almaktadır. Boşluklar ise kıvrımdalların taşıdığı hatayîler, goncalar ve saz yapraklarıyla süslenmiştir. Etrafi altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü bordo renkli bir deriyle tamir edilmiştir. Sertap yüzeyi beş kartuşa bölünmüştür. Kartuş yüzeyleri altınlı noktaların oluşturduğu altı yapraklı çiçeklerle süslenmiştir.

Miklepte dış kapaklarda yer alan bezemenin ½'si uygulanmıştır. Yüzeyi bulut motifiyle süslenen dilimli daire şeklinde bir şemseye yer verilmiştir. Gömme tekniğinde, mülevven ve alttan ayırma tarzında süslenmiştir. Etrafi altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. İç kapaklar kağıt ile kaplanmış, sade tutulmuştur.

Tarihlendirme: Eserin, tarihi, müstensihi ve yazıldığı yer ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Şemselerin dilimli ve oval biçiminde olması, gömme tekniğinde, mülevven ve alttan ayırma tarzında süslenmesi, şemse yüzeyinin, dikey eksen boyunca S biçiminde kıvrımlar yaparak yüzeye hâkim olan bir bulut motifi ve ince kıvrımdalların taşıdığı hatayîler, goncalar ve saz yapraklarından meydana gelen bir süsleme kompozisyonu ile süslenmiş olması, motiflerin klasik döneme nazaran daha kaba işlenmesi, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir. Kapaklarda görülen tasarıma bakıldığında Çorum Hasan Paşa Kütüphanesi'nde yer alan 116 envanter numaralı eser¹⁰⁹ ile benzerlik göstermektedir.

¹⁰⁹ Fatma Şeyma Boydak, **Çorum Hasan Paşa Yazma Eser Kütüphanesi'nde Bulunan Bulut Tasarımlı Cildler**, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2014, s.89-90.

Eser No : 6
Fotoğraf No : 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46
Çizim No : -
Eser Adı : Münyetu'l-Musallî ve Gunyetu'l-Mübtedî
Envanter No : RDS615
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : Sedîd ed-dîn Muhammed b. Muhammed el-Kâşgarî
Müstensih : -
Tarihi : 1087/1676
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi : 17. Yüzyıl
Ölçüsü : 19,8x11,5x1
Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Münyetu'l-Musallî ve Gunyetu'l-Mübtedî adlı Fıkıh kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS615 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 76 sayfadır. Her bir sayfası 17 satırdır¹¹⁰. Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Eserin 1b sayfasının mihrabiye kısmı tezhiplidir. Cetveller altınlıdır. Söz başları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kâğıdı filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deri ile kaplanan eserin miklep ve kapakları bir sıra altınlı zencirekle çerçevelemiştir. Gömme tekniğinde, mülemma tarzında süslenen kapak ve miklep köşebentlerinin yüzeyi, saz üslûbunda hançeri yapraklar ve hatayi tarzı gül, şakayık ve tomurcuklarla bezenmiştir. Köşebentlerin etrafı tahrirlenmiş, dilimler tığlarla vurgulanmıştır.

Kapakların tam merkezinde dilimli ve oval biçimli şemseler yer alır. Gömme tekniğinde, mülemma tarzında süslenmiştir. Şemselerin yüzeyi köşebentlerde olduğu gibi, saz üslubunda hançeri yapraklar ve hatayi tarzı gül, şakayık ve tomurcuklarla bezenmiştir.

Beş dilimli palmet biçiminde düzenlenen ve şemse ucuna eklenen salbekler mülemma tarzındadır. Salbeklerin yüzeyi birer şakayık ile bezenmiştir. Şemse ve

¹¹⁰ Bekir Şahin vd., a.g.e, s.220.

salbeklerin etrafı tahrirlenip, tuğlarla hareketlendirilmiştir. Sertap yüzeyi sade bırakılmıştır.

Miklep kapağının şemsesi dilimli ve oval biçimli olup, dilimli rûmiler, kıvrımlar yapan dallar ve yapraklarla bezelidir.

İç kapaklar ebrulu kâğıtla kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser, keetebe kaydına göre 1087/1676 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihî ve yazıldığı yer ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Eserin cilt kısmında görülen şemsenin dilimli ve oval biçiminde olması, şemse, köşebent ve salbeklerin gömme tekniğinde yapılmış olması, şemse ve köşebentlerin yüzeyinin, saz üslubunda hançeri yapraklar ve hatayi tarzı gül, şakayık ve tomurcuklarla bezenmiş olması, kullanılan malzeme ve yola çıkılarak cildin 17. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir. Kapaklarda görülen tasarıma bakıldığında Kayseri Raşid efendi Kütüphanesi'nde yer alan 7924 envanter numaralı Delâilü'l-Hayrât ve Şevâriku'l-Envâr fi Zikri's-Salât alen-Nebiyi'l-Muhtâr adlı tasavvuf konulu eser¹¹¹ ile benzerlik göstermektedir.

¹¹¹ Yıldray Özbek, a.g.e, Kayseri, 2005, s.210.

Eser No : 7
Fotoğraf No : 47, 48, 49, 50, 51, 52
Çizim No : -
Eser Adı : Muhtaratü'n-Nevazil
Envanter No : RDS574
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : Burhân ed-dîn Alî b. Ebû Bekr el-Merginânî
Müstensih : -
Tarihi : 1093/1682
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi : 17. Yüzyıl
Ölçüsü : 24,5x14,5x1,7
Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Muhtaratü'n-Nevazil adlı Fıkıh kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS574 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 156 sayfadır. Her bir sayfası 27 satırdır¹¹². Aharlı kâğıt üzerine Tâlik hattı ile kaleme alınmıştır. Eserin 1b sayfasının mihrabiye kısmı tezhiplidir. Cetvelleri altınlı ve siyah mürekkeplidir. Söz başları ve keşideler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kâğıdı filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deri ile kaplanan eserin miklep ve kapakları, dıştan birer sıra altın cetvel arasında kalan altınla boyanmış sarmal zencirekli bir cetvelle çerçevelenmiştir. Köşebent düzenlemesi yoktur. Kapakların ortasında salbekli oval birer şemse yer alır. Şemse ve salbeklerde, mülevven ve alttan ayırma tekniği uygulanmıştır. Mülevvenlik kırmızı deri ile sağlanmıştır.

Cildin ön ve arka kapağının ortasında yer alan mülevven ve alttan ayırma şemseler dilimli ve oval biçimli olup gömme tekniğinde yapılmıştır. Şemse yüzeyi yatay ve dikey eksenlerde aynı saplara yerleştirilen üç dilimli palmetler ve palmetlerin taç yapraklarından çıkan ince dallar üzerinde yer alan rumilerle süslenmiştir. Palmetleri taşıyan saplar ise merkezde kesişerek bir baklava dilimi oluşturmaktadır. Etrafı tahrirlenen şemselerin dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

¹¹² Bekir Şahin vd., a.g.e., s.208.

Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde irice birer hatayi motifi yer almaktadır. Salbeklerin etrafı tahrirlenip dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sertap bir sıra altın cetvelle çerçevelenmiş, orta kısmına iki altın nokta yerleştirilmiştir. Miklepte kapaklarda yer alan süslemenin ½'si uygulanmıştır. Dilimli daire şeklindeki şemse yüzeyinde dairesel kıvrımlar yapan ince kıvrımdallar ve onun üzerinde yer alan hatayi tarzı çiçekler ve yapraklardan oluşmuştur. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

İç kapaklar taba rengi deriyle kaplanmış, kenarları ince altın iki cetvelle çerçevelenmiştir. Kapakların ortasına kenarları tahrirlenmiş dilimli oval birer şemse yerleştirilmiştir. Miklep içi de aynı şekilde tezyin edilmiştir. Yan kâğıtlar Ebru'dur.

Tarihlendirme: Eser, ketebe kaydına göre 1093/1682 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi ve yazıldığı yer hakkında bilgi bulunmamaktadır. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Şemse ve salbeklerin gömme tekniğinde yapılmış olması, mülevven ve alttan ayırma tarzında süslenmesi, şemse yüzeyinin yatay ve dikey eksenlerde aynı saplara yerleştirilen üç dilimli palmetler ve palmetlerin taç yapraklarından çıkan ince dallar üzerinde yer alan rumilerle süslenmiş olması ve kullanılan malzemedan yola çıkılarak cildin 17. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir. Kapaklarda görülen tasarıma bakıldığında Konya Mevlana Müzesi, Müzelik Eserler Bölümünde yer alan 1134 envanter numaralı Hısnü'l Hasîn adlı eserle¹¹³ benzerlik göstermektedir.

¹¹³ Hacer Kara, **Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri**, Basılmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2015, s.307.

Eser No : 8
Fotoğraf No : 53, 54, 55, 56
Çizim No : -
Eser Adı : Teysir el-Makâşid Şerh-i Nazım el-Fevaid
Envanter No : RDS573
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : Ebû'l-İhlas Hasan b. Ammâr eş-Şurunbulâî
Müstensih : -
Tarihi : 1100/1688
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi : 17. Yüzyıl
Ölçüsü : 20,5x14x2,5
Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Teysir el-Makâşid Şerh-i Nazım el-Fevaid adlı Fıkıh kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS573 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 248 sayfadır. Her bir sayfası 21 satırdır¹¹⁴. Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Söz başları, cetveller ve keşideler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kâğıdı filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deri ile kaplanan eserin miklep ve kapakları, iki ince çizgiyle kuşatılan bir sıra altın zencirekle çerçevesiştir. Köşebent düzenlemesinin olmadığı kapaklar dilimli ve oval biçimlidir. Soğuk baskı tekniğinde yapılmıştır. Soğuk şemse tarzında süslenmiştir. Şemsenin yüzeyi altınla süsmediği için soğuk şemsedir. Şemse yüzeyi, kıvrımdalların taşıdığı hatayı tarzında gül, şakayık, karanfil ve tomurcuk gibi çiçeklerden oluşan bitkisel kompozisyonla süslenmiştir. Şemsenin iç ve dış kenarları tahrirlenmiş, dilimler tığlarla vurgulanmıştır. Şemsenin ucuna ince bir tığ ile birleştirilerek işlenen salbekler üç dilimli palmet biçiminde düzenlenmiştir. Salbeklerin yüzeyi altınla bezenmiştir. Sırt kısmı sonradan onarım geçirmiştir. Bordo deri ile kaplanmıştır.

¹¹⁴ Bekir Şahin vd., a.g.e., s.207.

Sertap iki ince altın cetvelle çerçevenmiştir, yüzeyi sade bırakılmıştır. Miklep şemsesi, beş dilimli palmet şeklinde düzenlenmiştir. Şemsenin iç ve dış kenarları tahrirlenmiş, dilimler tığlarla vurgulanmıştır. Soğuk baskı tekniğinde yapılmıştır. Miklep şemsesinin yüzeyinde şakayık motifi görülür. İç kapaklar sade bırakılmıştır.

Tarihlendirme:

Eser, ketebe kaydına göre 1100/1688 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi ve yazıldığı yer hakkında bilgi bulunmamaktadır. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Eserin cilt kısmında görülen dilimli ve oval biçimindeki şemsenin soğuk baskı tekniğinde yapılmış olması, şemse yüzeyinin, kıvrımdalların taşıdığı hatayı tarzında gül, şakayık, karanfil ve tomurcuk gibi çiçeklerden oluşan bitkisel kompozisyonla süslenmiş olması kullanılan malzemedен yola çıkılarak cildin 17. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir. Kapaklarda görülen tasarıma bakıldığında Kayseri Raşid efendi Kütüphanesi'nde yer alan 561 envanter numaralı Ehne'l-Menâyh fi Esne'l-Medâyh adlı eser¹¹⁵ ile benzerlik göstermektedir.

¹¹⁵ Yıldray Özbek, a.g.e, Kayseri, 2005, s.48.

Eser No : 9
Fotoğraf No : 57, 58, 59, 60, 61, 62
Çizim No : -
Eser Adı : Cevâhir-i Bevâhir-i Mesnevî
Envanter No : RDS392
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : Sarı Abd-Allâh Abdî b. Mehmed Bosnâvî
Müstensih : Abdullah b. Muhammed b. Abdullah el-İstanbuli
Tarihi : 1041/1631
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi : 17. Yüzyıl
Ölçüsü : 32x20,5x7
Malzeme : Bordo deri

Eserin Tanımı: Osmanlı Türkçesi olarak yazılan Cevâhir-i Bevâhir-i Mesnevî adlı Tasavvuf kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS392 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 733 sayfadır. Her bir sayfası 39 satırdır¹¹⁶. Aharlı kâğıt üzerine Tâlik hattı ile kaleme alınmıştır. Eserin 1b sayfasının mihrabiye kısmı tezhiplidir. Cetveller, altın, mavi ve kırmızı mürekkeplidir. Söz başları da kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kâğıdı filigranlıdır. Eserde mürekkep yanıkları görülmüştür. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Bordo deri ile kaplanan kapaklar, genişlikleri farklı altın üç sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. Kapaklar ve miklebin köşeleri dört altın noktayla, kenar ortaları birer altın noktayla süslenmiştir.

Şemseler ve salbekler yekşâh tekniğinde süslenmiştir. Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dikdörtgen biçimli olup, ortası dışarı doğru genişlemiştir. Kenarları dilimlenen şemse yüzeyi, merkezde yatay ve dikey eksenlere yerleştirilen ve sapları birbirlerine bağlanan üç dilimli palmetlerden çıkan kıvrım dalların taşıdığı dilimli Rumilerden oluşmaktadır. Şemsenin zemini siyaha boyanmış, motifler altınla yapılmıştır. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın noktalar konulmuş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

¹¹⁶ Bekir Şahin vd., a.g.e., s.142.

Şemse ucuna işlenen beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi üç dilimli palmeti kuşatan dilimli rumilerden oluşan bezeme dikkati çeker. Zemini şemsede olduğu gibi siyaha boyanmış, süslemeler altınla yapılmıştır. Etrafi şemsede olduğu gibi tuğlanmıştır. Sırt kısmı sonradan onarım geçirmiştir. Kırmızı deri ile kaplanmıştır. Yüzeyinde hiç bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertap yüzeyi uçları dilimlenmiş oval biçimli dört kartuşa bölünmüştür. Kartuş yüzeyi altı yapraklı çiçek motifleriyle süslenmiştir. Sertap'ın kenar kısımlarında altın üç nokta görülür. Dilimli oval kartuşların kenar kısımları ve birbirlerine bağlanan kısımlarında da birer altın nokta görülür.

Miklepte dış kapaklardaki cetveller tekrarlanmış, uç kısmına dilimli oval formunda bir şemse yerleştirilmiştir. Miklep şemsesinin yüzeyi, üç dilimli palmetler ve dilimli Rumilerden oluşmuştur. Şemsenin zemini siyaha boyanmıştır. Motifler altınlıdır. İç kapaklar ebru ile süslenmiştir.

Tarihlendirme:

Eser, ketebe kaydına göre 1041/1631 yılında Abdullah b. Muhammed b. Abdullah el-İstanbuli tarafından istinsah edilmiştir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Şemseler ve salbekler yekşâh tekniğinde süslenmiş olması, cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemselerin dikdörtgen biçiminde olması, şemse yüzeyine işlenen motifler, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 17. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir. Ayrıca kapakların altın üç sarmal zencirekle çerçevenmiş olması geç dönem özelliğidir. Kapaklarda görülen tasarıma bakıldığında Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'nde yer alan 276 envanter numaralı Muhtaratü'n-Nevâzil adlı fıkıh konulu eser¹¹⁷ ile benzerlik göstermektedir.

¹¹⁷ Yıldray Özbek, a.g.e, Kayseri, 2005, s.126.

Eser No : 10
Fotoğraf No : 63, 64, 65
Çizim No : 2
Eser Adı : Hâşiye alâ Şerhi'l-Akâ'idi'l-Adudîye
Envanter No : RDS331
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : Ahmed b. Haydâr el-Kürdi el-Hüseyin Âbâdî
Müstensih : -
Tarihi : -
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi : 17.yüzyıl
Ölçüsü : 22x14x1,5
Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Hâşiye alâ Şerhi'l-Akâ'idi'l-Adudîye adlı Kelam-ı Akaid kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS331 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 109 sayfadır. Her bir sayfası 21 satırdır¹¹⁸. Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Söz başları kırmızı mürekkeplidir. Eserde mürekkep yanıkları mevcuttur. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriyle kaplanan eserin miklep ve kapakları, dört sıra ince altın cetvel arasına yerleştirilmiş bir sıra kalın sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmiştir. Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir. Kapakların köşelerine birer altın nokta yerleştirilmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Yazma cilt tekniğinde yapılmıştır. Kapak yüzeyinin merkezinde, fırçayla altın sürülerek oluşturulan baklava dilimli bir şemse bulunmaktadır. Şeklin yüzeyi, ızgara biçiminde dikey ve yatay olarak çekilmiş altınlı çizgilerden oluşan geometrik bir kompozisyonla oluşturulmuştur. Uçlardan ve kenarlardan iki ince altın çizgi yer almaktadır. Çizgilerin başlayış noktasında, ortasında ve sonunda altın noktalar bulunmaktadır. Sırt kısmında süsleme yoktur. Sertap kısmı, ince iki çizgi ile

¹¹⁸ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.120.

çerçevesindedir. Miklep şemsesi, kapak yüzeyindeki kompozisyonun daha küçük bir örneği miklep kapağında uygulanmıştır. Ön kapak içi ebru ile kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eserin tarihi ve müstensihi bilinmemektedir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Kapak yüzeyinin merkezinde, fırçayla altın sürülerek oluşturulan baklava biçiminde bir şeklin bulunması, bu şeklin yüzeyinin, ızgara biçiminde dikey ve yatay olarak çekilmiş altınlı çizgilerden oluşan geometrik bir kompozisyonla süslenmiş olması, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 17. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir. Kapaklarda görülen tasarıma bakıldığında Kayseri Raşid efendi Kütüphanesi'nde yer alan 1085 envanter numaralı 1636 tarihli Minhâcü'l-Abidin Tercümesi adlı tefsir konulu eserle¹¹⁹ benzerlik göstermektedir. Bizde bu benzer eserden yola çıkarak katalogda yer alan bu eserimizin dönemi hakkında 17.yüzyıl cildi olduğunu söyleyebiliriz.

¹¹⁹ Yıldray Özbek, a.g.e, Kayseri, 2005, s.138.

Eser No : 11
Fotoğraf No : 66, 67, 68, 69, 70
Çizim No : 3
Eser Adı : Şerhü's-Şafîye
Envanter No : RDS981
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : Cemâleddin Abdullah b. Muhammed Nokrakâr
Müstensih : -
Tarihi : 1050/1640
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi: 17. Yüzyıl
Ölçüsü : 19,3x13x2,5
Malzeme : Bordo deri
Eserin Tanımı:

Arapça olarak yazılan Şerhü's-Şafîye adlı Sarf kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS981 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 162 sayfadır. Her bir sayfası 21 satırdır¹²⁰. Aharlı kâğıt üzerine Tâlik hattı ile kaleme alınmıştır. Cetvelleri altınlıdır. Söz başları ve keşideler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kâğıdı filigranlıdır. Eserde mürekkep yanıkları görülmüştür. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri:

Bordo deri ile kaplanan kapaklar, ince tutulmuş iki sıra altın cetvel arasına sarmal işlenen bir zencirekle çerçevelenmiştir. Köşebent düzenlemesi bulunmamaktadır. Eserin ön kapağı yeşil bezle kaplanmıştır. Arka kapağın merkezinde yer alan şemse dikdörtgen formudur. Dikdörtgen şemsenin uç ve kenarları dilimlerle genişletilmiştir. Gömme tekniğinde yapılan şemse, alttan ayırma tarzında altınlanmıştır. Şemse yüzeyi, ¼ oranında simetri ile yatay ve dikey eksenlere yerleştirilen hatayı üslûpta güllere eklenen S kıvrımlı düğümlü bulut motifleriyle bezenmiştir. Şemsenin etrafı altın tahrirli olup tığlarla süslenmiştir. Salbek düzenlemesi yoktur.

¹²⁰ Bekir Şahin vd., a.g.e, İstanbul 2013, s.354.

Sırt kısmı onarım geçirmiştir. Sertap kısmında bezeme yoktur, sade tutulmuştur. Miklep şemsesi, dilimli ve oval formdadır. Gömme tekniğinde, alttan ayırma tarzında süslenmiştir. Miklep şemsesinin yüzeyinde, dairesel bir kıvrım yapan ince dalların taşıdığı hatayi grubu unsurlarla bezenmiştir. Ön iç kapakta ki süsleme dış kapakta görülen süsleme ile aynı özellikleri taşımaktadır. Arka iç kapak yeşil bezle kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser, ketebe kaydına göre 1050/1640 yılında istinsah edilmiştir. Müstensihi bilinmemektedir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemselerin dikdörtgen biçiminde olması, gömme tekniğinde ve alttan ayırma tarzında süslenmesi, şemse yüzeyinin, hatayi üslûpta güllere eklenen S kıvrımlı düğümlü bulut motifleriyle bezenmiş olması, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 17. Yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir. Kapaklarda görülen tasarıma bakıldığında Çorum Hasan Paşa Kütüphanesi'nde yer alan 1112 ve 1246 envanter numaralı eserler¹²¹ ile benzerlik göstermektedir.

¹²¹ Fatma Şeyma Boydak, **Çorum Hasan Paşa Yazma Eser Kütüphanesi'nde Bulunan Bulut Tasarımlı Cildler**, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2014, s.107-108-179-180.

Eser No : 12
Fotoğraf No : 71, 72, 73, 74
Çizim No : -
Eser Adı : Şerh-i Dîvân-ı Hâfız
Envanter No : RDS1041
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : Sûdî Mustafâ Bosnavî
Müstensih : Yahya bin Nuh
Tarihi : 1079/1668
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi: 17. Yüzyıl
Ölçüsü : 32,5x20x4
Malzeme : Bordo deri

Eserin Tanımı: Osmanlı Türkçesi olarak yazılan Şerhu Dîvân-ı Hâfız adlı Edebiyat kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS1041 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 373 sayfadır. Her bir sayfası 33 satırdır¹²². Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Eserin 1b sayfasının mihrabiye kısmı tezhiplidir. Söz başları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Cetveller altındır. Kâğıdı filigranlıdır. Eserde mürekkep yanıkları mevcuttur. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Bordo deri ile kaplanan kapaklar ve miklep, S biçiminde bir sıra altınlı zencirekle bezenmiştir. Köşebent düzenlemesinin olmadığı kapaklar dilimli ve oval biçimlidir. Gömme tekniğinde, mülemma tarzında yapılmıştır. Şemse yüzeyi, ince kıvrımdalların taşıdığı, saz üslûbunda hançeri yapraklar ve hatayî üslûpta gül ve goncalardan oluşan bitkisel kompozisyonla süslenmiştir. Şemsenin ucuna ince bir tığ ile birleştirilerek işlenen salbekler üç dilimli palmet biçimindedir. Salbeklerin zemini, tek şakayık motifi biçiminde düzenlenmiştir. Salbeklerin yüzeyi altınla bezenmiştir. Şemse ve salbekler altınlı çift çizgiyle tahrirlenmiş, dilimler dönüşümlü tığ ve altınlı noktalarla bezenmiştir. Sertap ve sırt kısmı sonradan onarım geçirmiştir. O yüzden onarımın altında süsleme var mı

¹²² Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.379-380.

yok mu o konu hakkında bilgi sahibi değiliz. Miklep şemsesi, kapak şemsesi ile farklıdır. Miklep şemsesi, oval biçimli olmakla beraber orta kısmı dışa doğru çıkıntılıdır. Şemse yüzeyinde natüralist biçimde düzenlemiş bir dal üzerinde gül bulunmaktadır. İç kapaklar kağıt ile kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser, ketebe kaydına göre 1079/1668 yılında Yahya bin Nuh tarafından istinsah edilmiştir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Şemselerin dilimli ve oval biçiminde olması, gömme tekniğinde ve mülemma tarzında olması, Şemse yüzeyinin, ince kıvrımdalların taşıdığı, saz üslûbunda hançeri yapraklar ve hatayî üslûpta gül ve goncalardan oluşan bitkisel kompozisyonla süslenmiş olması, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 17. Yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir.

Eser No : 13
Fotoğraf No : 75, 76, 77, 78
Çizim No : -
Eser Adı : Divan-ı Hafız bi-Tertib-i Sudi Bosnavi
Envanter No: RDS1042
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : Hâfız Şemseddin Muhammed Şîrâzî
Müstensih : Muhammed b. Abdurrahman
Tarihi : 1110/1698
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi: 17. Yüzyıl
Ölçüsü : 22,1x14,5x2
Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Divan-ı Hafız bi-Tertib-i Sudi Bosnavi Adlı Edebiyat kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS1042 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 154 sayfadır. Her bir sayfası 21 satırdır¹²³. Aharlı kâğıt üzerine Talik hattı ile kaleme alınmıştır. Mihrabiye kısmı tezhiplidir. Serlevha cetvelleri altınlıdır. Diğer cetveller kırmızı mürekkeplidir. Kâğıdı filigranlıdır. Eserde mürekkep yanıkları gözlemlenmiştir. Sırt kısmı onarım geçirmiştir. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deri ile kaplanan miklep ve kapaklar, iki ince çizgiyle kuşatılan bir sıra altın zencirekle çerçevenmiştir. Kenar ortalar altın üç noktayla, köşeler altın tek noktayla bezenmiştir. Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir. Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dikdörtgen biçimli olup, gömme tekniğinde mülemma tarzında yapılmıştır. Şemselerin ortası dışarı doğru genişlemiştir. Hem bu genişlemiş olan bölüm hem de şemse uçları dilimlenmiştir. Şemse yüzeyinde natüralist bir kompozisyonla düzenlenmiş bir dal üzerinde iri şekilde haşhaş bitkisi yer almaktadır. Bu dalın kenarlarında da yapraklar ve iki adet tomurcuk haşhaş bitkisi bulunmaktadır. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, uç dilimlerin üzerine ikişer tane altın nokta konulmuş, dilim aralarına

¹²³ Bekir Şahin vd., a.g.e, İstanbul 2013, s.380.

altın tığlar çekilmiştir. Şemsenin uç kısımlarının yanında ikişer tane altın nokta yer almaktadır. Sırt ve sertab bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Miklep şemsesi, basit yaprakların oluşturduğu dairesel çelenk içine işlenmiş gül motifiyle bezenmiştir. Bezeme gömme tekniğinde ve mülemma tarzında yapılmıştır. Şemse etrafı tahrirlenmiş, etrafı tığlarla hareketlendirilmiştir. İç kapaklar süslemesiz olarak bırakılmıştır.

Tarihlendirme: Eser, ketebe kaydına göre 1110/1698 yılında Muhammed b. Abdurrahman tarafından istinsah edilmiştir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemselerin dikdörtgen biçiminde olması, gömme tekniğinde ve mülemma tarzında süslenmesi, şemse yüzeyinde, bir dal üzerinde iri bir şekilde düzenlenmiş haşhaş bitkisi ile süslenmesi, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 17. Yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir. Kapaklarda görülen tasarıma bakıldığında Konya Mevlana Müzesi, Müzelik Eserler Bölümünde yer alan 94 envanter numaralı 1706 tarihli Divan adlı eserle¹²⁴ benzerlik göstermektedir.

¹²⁴ Hacer Kara, **Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri**, Basılmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2015, s.296.

Eser No : 14
Fotoğraf No : 79, 80, 81, 82
Çizim No : -
Eser Adı : Divan-ı Örfi (Külliyât)
Envanter No : RDS1052
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : Örfi Muhammed Zeyneddîn Alî Şîrâzî
Müstensih : Derviş Muhammed el-Mevlevi
Tarihi : 1068/1657
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi : 17.yüzyıl
Ölçüsü : 20x11,8x2,5
Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Farsça olarak yazılan Divan-ı Örfi (Külliyât) adlı Edebiyat kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS1052 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 207 sayfadır. Her bir sayfası 19 satırdır¹²⁵. Aharlı kâğıt üzerine Tâlik hattı ile kaleme alınmıştır. Mihrabiye kısmı tezhiplidir. Dış cetveller siyah, diğer cetveller altınlıdır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kâğıdı filigranlıdır. Eserde mürekkep yanıkları gözlemlenmiştir. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deri ile kaplanan miklep ve kapaklar, altın iki ince cetvelle çerçevelenmiştir. İki ince cetvelin ortasında altın S'lerin oluşturduğu bir zencirekle bezenmiştir. Köşebent düzenlemesi bulunmamaktadır. Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dikdörtgen biçimlidir. Şemselerin ortası dışarı doğru genişlemiştir. Hem bu genişlemiş olan bölüm hem de şemse uçları dilimlenmiştir. Yekşah tekniğinde yapılmıştır. Konturları altın bir çizgiyle belirlenen şemsenin yüzeyi, dikey eksen boyunca yerleştirilen kapalı form oluşturmuş dilimli ve basit rumilerle bezenmiştir. Zemin altınlı noktacıklarla doldurulmuştur. Beş dilimli palmet biçiminde düzenlenen salbekler de palmeti

¹²⁵ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.383.

çerçeveleyen dilimli rumilerle süslenmiştir. Şemse etrafı tahrirlenmiş, şemse ve salbekler tığlarla hareketlendirilmiştir. Sırt kısmı onarım geçirmiştir.

Sertab kısmı, ince bir çizgi ile çerçvelidir. Bezeme yoktur, sade tutulmuştur. Miklep şemsesi, dilimli ve oval formdadır. Fırçayla altın sürülerek yapılmıştır. Miklep şemsesinin yüzeyinde, dairesel bir kıvrım yapan ince dalların taşıdığı kapalı form oluşturmuş dilimli ve basit rumilerle bezenmiştir. İç kapakta süsleme yoktur.

Tarihlendirme: Eser, ketebe kaydına göre 1068/1657 yılında Derviş Muhammed el-Mevlevi istinsah edilmiştir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemselerin dikdörtgen biçiminde olması, Fırçayla altın sürülerek yapılmış olması, şemse yüzeyinin, dikey eksen boyunca yerleştirilen kapalı form oluşturmuş dilimli ve basit rumilerle bezenmiş olması, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 17. Yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir.

Eser No : 15
Fotoğraf No : 83, 84, 85, 86, 87
Çizim No : -
Eser Adı : Hilye-i Hakânî
Envanter No : RDS1084
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : Hâkânî Mehmed Bey
Müstensih : -
Tarihi : 1050/1640
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi : 17.yüzyıl
Ölçüsü : 20,5x12,5x0,8
Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Osmanlı Türkçesi olarak yazılan Hilye-i Hakânî adlı Edebiyat kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS1084 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 29 sayfadır. Her bir sayfası 19 satırdır¹²⁶. Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Mihrabiye kısmı tezhiplidir. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Cetveller altınlıdır. Kâğıdı filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deri ile kaplanan miklep ve kapaklar, altın iki ince cetvelle çerçevelenmiştir. İki ince cetvelin ortasında altın S'lerin oluşturduğu bir zencirekle bezenmiştir. Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir. Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dikdörtgen biçimlidir. Şemselerin uç ve orta kısımları dilimlidir. Gömme tekniğinde ve alttan ayırma tarzında süslenmiştir. Şemse yüzeyi tek gülün ve gül yapraklarının yer aldığı natüralist kompozisyonla süslenmiştir. Bezemede, gülün ve yaprakların rengi kapakta ki deriyle aynı renktedir. Şemsenin etrafı tahrirlenmiştir. Dilimler tığlarla vurgulanmıştır. Şemsenin ucuna altınlı birer nokta, noktanın da ucuna tığlar eklenmiştir. Eserin sırt kısmı ve sertap kısmı sade tutulmuştur. Miklep şemsesi üç

¹²⁶ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.393.

dilimli palmet şeklindedir. Miklep şemsesinin yüzeyinde irice bir şakayık motifi gözlenmiştir. İç kapaklar ve miklep içi ebruyla kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser, ketebe kaydına göre 1050/1640 yılında istinsah edilmiştir. Müstensihi bilinmemektedir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemselerin dikdörtgen biçiminde olması, gömme tekniğinde ve alttan ayırma tarzında süslenmiş olması, şemse yüzeyinin gül ve yapraklardan meydana gelmiş natüralist kompozisyonla bezenmiş olması, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 17. Yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir. Kapaklarda görülen tasarıma bakıldığında Kayseri Raşid efendi Kütüphanesi'nde yer alan 1229 envanter numaralı Tahriru'l-Micistî adlı matematik konulu eser¹²⁷ ile benzerlik göstermektedir.

¹²⁷ Yıldray Özbek, **a.g.e**, Kayseri 2005, s.227.

Eser No : 16
Fotoğraf No : 88, 89, 90
Çizim No : -
Eser Adı : Ahbar-ı Mekke ve Tarih-i Medine-i Münevvere
Envanter No : RDS1165
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : Âşık Muhammed b. Hafız Ömer b. Bayezid et-Trabzoni
Müstensih : -
Tarihi : 1093/1682
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi : 17.yüzl
Ölçüsü : 26x15x3
Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Osmanlı Türkçesi olarak yazılan Ahbar-ı Mekke ve Tarih-i Medine-i Münevvere adlı Tarih kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS1165 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 44 sayfadır. Her bir sayfası 21 satırdır¹²⁸. Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Eserin çeşitli yerlerinde minyatür ve şekiller vardır. Söz başları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kâğıdı filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deri ile kaplanan kapaklar, altın iki ince cetvelle çerçevelenmiştir. İki ince cetvelin ortasında altın S'lerin oluşturduğu kalın bir zencirekle bezenmiştir. Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir. Kapakların köşelerine birer altın nokta, kenar ortalarına üçer altın nokta yerleştirilmiştir.

Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir. Cildin her iki kapağının ortasında dilimli ve oval biçimli şemseler bulunmaktadır. Gömme tekniğinde, alttan ayırma tarzındadır. Şemselerin yüzeyi, iç kenarında kıvrımlar yapan bulut biçiminde düzenlenmiş tomurcuk ve yapraklar ile hatayî tarzı gül ve tomurcuklarla bezenmiştir. Şemselerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

¹²⁸ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.425.

Şemse ucuna fırçayla sürülmüş altı yapraklı çiçek yerleştirilmiştir. Uç kısmı tığlarla hareketlendirilmiştir.

Sırt bölümü onarım geçirmiştir. Miklep kısmı kopmuştur. İç kapaklar yeşil bir bezle kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser, ketebe kaydına göre 1093/1682 yılında istinsah edilmiştir. Müstensihi bilinmemektedir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Şemselerin dilimli ve oval biçiminde olması, gömme tekniğinde, alttan ayırma tarzında süslenmesi, şemse yüzeyinin, iç kenarında kıvrımlar yapan bulut biçiminde düzenlenmiş tomurcuk ve yapraklar ile hatayî tarzı gül ve tomurcuklarla süslenmiş olması, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 17. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir.

Eser No : 17

Fotoğraf No : 91, 92, 93, 94

Çizim No : 4

Eser Adı : Haşiyeye ala Envarü't-Tenzil ve Esrarü't-Tevil

Envanter No : RDS21

Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi

Müellif : Şeyhâde Muhyâeddîn Muhammed b. Mustafa Kocavî

Müstensih : Solakzade Ahmed

Tarihi : 1173/1759

Yazıldığı Yer: -

Cildin Tarihi : 18.yüzyıl

Ölçüsü : 31,5x19,5x6

Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Haşiyeye ala Envarü't-Tenzil ve Esrarü't-Tevil adlı Tefsir kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS21 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 875 sayfadır. Her bir sayfası 47 satırdır¹²⁹. Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Mihrabiye kısmı tezhiplidir. Söz başları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Cetveller altınlıdır. Kâğıdı filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deri ile kaplanan kapaklar, biri kalın diğeri ondan daha ince iki altınlı sarmal zencirekle çerçevelenmiştir. Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dikdörtgen biçimlidir. Şemselerin ortası dışarı doğru genişlemiştir. Hem bu genişlemiş olan bölüm hem de şemse uçları dilimlenmiştir. Şemseler ve salbekler yekşâh tekniğinde süslenmiştir. Kenarları dilimlenen şemsenin ortasında kıvrım dalların taşıdığı girift bir rumi süsleme görülmektedir. Rumiler dilimlidir. Şemsenin zemini kırmızıya boyanmış, motifler altınla yapılmıştır. Zemin dolu görünmesi için altınlı noktalarla bezenmiştir. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın noktalar konulmuş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Kapak yüzeyine yekşâh tekniğiyle yerleştirilen köşebentler mülevven tarzında yapılmıştır. Köşebentler, dilimli yarım kemer

¹²⁹ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.12.

formunda yapılmıştır. Şemse yüzeyini süsleyen kompozisyondan çıkarılmış kıvrım dalların taşıdığı girift bir rumi süsleme görülmektedir. Rumiler dilimlidir. Köşebentlerin zemini kırmızıya boyanmış, motifler altınla yapılmıştır. Zemin dolu görünmesi için altınli noktalarla bezenmiştir.

Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi, kıvrım dalların taşıdığı dilimli rumi motifleriyle süslenmiştir. Zemini şemsede olduğu gibi kırmızıya boyanmış, süslemeler altınla yapılmıştır. Zemin dolu görünmesi için altınli noktalarla bezenmiştir. Salbeklerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın noktalar konulmuş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Sonradan onarım geçirmiştir. İç kapaklar kağıt ile kaplanarak sade tutulmuştur.

Tarihlendirme: Eser ketebe kaydına göre 1173/1759 tarihinde müstensih Solakzade Ahmed tarafından istinsah edilmiştir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemselerin dikdörtgen biçiminde olması, yekşâh tekniğinde ve mülevven tarzında süslenmiş olması, şemse yüzeyinin kıvrım dalların taşıdığı girift bir rumi süsleme kompozisyonla bezenmiş olması, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. Yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir. Kapaklarda görülen tasarıma bakıldığında Kayseri Raşid efendi Kütüphanesi'nde yer alan 1312 envanter numaralı El-Fevâyihu'n-Nebeviyye fî Siyeri'l-Mustafaviyye adlı siyer konulu eser¹³⁰ ve Konya Mevlana Müzesi, Müzelik Eserler Bölümünde yer alan 1169 envanter numaralı Dîbâce-i Tefsîr-i Şerîf adlı eser¹³¹ ile benzerlik göstermektedir.

¹³⁰ Yıldırım Özbek, **a.g.e.**, Kayseri 2005, s.152.

¹³¹ Hacer Kara, **a.g.t.**, Konya 2015, s.421.

Eser No : 18

Fotoğraf No : 95, 96, 97, 98

Çizim No : -

Eser Adı : Mefatihü'l-Gayb

Envanter No : RDS35

Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi

Müellif : Fahreddîn Ebû Abdullâh Muhammed b. Ömer el-Hatîb er- Râzî

Müstensih : -

Tarihi : -

Yazıldığı Yer: -

Cildin Tarihi : 18.yüzyıl

Ölçüsü : 31,5x20,7x7,3

Malzeme : Bordo deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Mefatihü'l-Gayb adlı Tefsir kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS35 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 701 sayfadır. Her bir sayfası 31 satırdır¹³². Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Mihrabiye kısmı tezhiplidir. Cetveller altınlıdır. Söz başlarında kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Kağıdı filigranlıdır. Eserde mürekkep yanıkları mevcuttur. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deri ile kaplanan miklep ve kapaklar, altın iki ince cetvelle çerçevelemiştir. İki ince cetvelin ortasında altın S'lerin oluşturduğu bir zencirekle bezenmiştir. Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir. Kapak köşeleri üç altın noktayla, kenar ortaları birer altın noktayla süslenmiştir. Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dikdörtgen biçimlidir. Şemselerin ortası dışarı doğru genişlemiştir. Hem bu genişlemiş olan bölüm hem de şemse uçları dilimlenmiştir. Şemseler ve salbekler yazma tekniğinde süslenmiştir. Şemse yüzeyi dilimli rumîler, ve palmetlerle süslenmiştir. Zemin dolu görünmesi için altınlı noktalarla bezenmiştir. Şemsenin zemini siyaha boyanmış, motifler altınla yapılmıştır. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın noktalar konulmuş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Beş dilimli palmet şeklinde

¹³² Bekir Şahin vd., a.g.e, İstanbul 2013, s.17.

düzenlenen salbeklerin yüzeyi, kıvrım dalların taşıdığı dilimli rumi motifleriyle süslenmiştir. Zemini şemsede olduğu gibi siyaha boyanmış, süslemeler altınla yapılmıştır. Zemin dolu görünmesi için altınla noktalarla bezenmiştir. Salbeklerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın noktalar konulmuş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Sırt bölümünde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Sertap yüzeyi üç kartuşa bölünmüştür. Kartuşların ortasında sekiz yapraklı çiçek motifleri bulunur.

Miklep şemsesi dilimli ve oval biçimlidir. Şemsenin yüzeyi dilimli rumî ve palmetlerle süslenmiştir. Zemin dolu görünmesi için altınla noktalarla bezenmiştir. Miklep şemsenin de etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Sırt kısmında bezeme yoktur. İç kapaklar kağıt ile kaplanıp, sade bırakılmıştır.

Tarihlendirme: Eserin tarihi ve müstensihi bilinmemektedir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemselerin dikdörtgen biçiminde olması, yekşâh tekniğinde ve mülevven tarzında süslenmiş olması, şemse yüzeyinin kıvrım dalların taşıdığı dilimli rumi süsleme kompozisyonuyla bezenmiş olması, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. Yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir. Kapaklarda görülen tasarıma bakıldığında Kayseri Raşid efendi Kütüphanesi'nde yer alan 503 envanter numaralı El-Metâlibü'l-Aliye adlı siyer konulu eserle¹³³ benzerlik göstermektedir.

¹³³ ¹³³ Yıldray Özbek, a.g.e, Kayseri, 2005, s.191.

Eser No : 19
Fotoğraf No : 99, 100, 101, 102, 103, 104
Çizim No : -
Eser Adı : El-Keşşaf An-Hakaiki't-Tenzil
Envanter No : RDS40
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : Ebû'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer ez-Zemahşerî
Müstensih : Muhammed İbn Abdülkavi
Tarihi : -
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi : 18.yüzyıl
Ölçüsü : 29x21x4,5
Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan El-Keşşaf An-Hakaiki't-Tenzil adlı Tefsir kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS40 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 286 sayfadır. Her bir sayfası 38 satırdır¹³⁴. Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Serlevha kısmı tezhiplidir. Cetvelleri altınlıdır. Söz başları kırmızı mürekkeplidir. Kâğıdı filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kitabın kapakları kahverengi deri ile kaplanmıştır. Sırt ve sertab kısmı bordo deri ile kaplanmıştır. Kapaklar ve miklep, genişlikleri farklı iki bordür bir zencirekle çerçevelenmiştir. En dıştaki bordür en kalın olanıdır. Altın sarmal zencirekle çerçevelidir. Ortada ki bordürün yüzeyi, dilimli rumîlerin üçlü saç örgüsü şeklinde geçmeler yapmasıyla oluşan bir kompozisyonla süslenmiştir. Zemin dolu görünmesi için altınlı noktalarla bezenmiştir. Cetvelin zemini bordo renklidir, bezemeyi oluşturan rumîler altınlıdır. En iç kısımda ise altın sarmal yapan zencirekle çerçevelidir.

Kapakların tam merkezinde dilimli ve oval şemseler yer alır. Şemseler gömme tekniğinde mülevven ve alttan ayırma tarzında süslenmiştir. Mülevvenlik bordo deri ile sağlanmıştır. Şemselerin yüzeyi, saz üslubunda hançeri yapraklar ve hatayî grubu şakayıklarla bezenmiştir. Biz saz üslubunun en güzel örneklerini 16.

¹³⁴ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.18.

yüzyılda görmekteyiz. Fakat 18. yüzyılda da bu süsleme kullanılmıştır ama bezemelere baktığımız zaman işçiliğın ince yönlerini değil kaba yönlerini görüyoruz. şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın noktalar konulmuş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde irice birer hatayi motifi yer almaktadır. Salbeklerin etrafı tahrirlenip, dilim aralarına altın noktalar konulmuş, dilimlerin üzerine altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler dilimli yarım kemer formunda yapılmıştır. Köşebentler de gömme tekniğinde mülevven ve alttan ayırma tarzında süslenmiştir. Mülevvenlik bordo deri ile sağlanmıştır. Köşebentlerin yüzeyi de şemselerde olduğu gibi, saz üslubunda hançeri yapraklar ve hatayî grubu şakayıklarla bezenmiştir. Motifler kabaca işlenmiştir. Köşebentlerin etrafı tahrirlenip, dilim aralarına altın noktalar konulmuş, dilimlerin üzerine altın tığlar çekilmiştir. Sırt kısmında süsleme yoktur. Sertap kısmı, kalın bir altın sarmal zencirekle çerçvelidir.

Miklep şemsesi, dilimli ve oval biçimdedir. Gömme tekniğinde ve mülevven ve alttan ayırma tarzında süslenmiştir. şemse ve köşebentlerde ki bezeme burada da tekrarlanmıştır. İç kapaklar kağıtla kaplanmıştır, süsleme görülmemektedir.

Tarihlendirme: Eserin tarihi bilinmemektedir. Müstensih Muhammed İbn Abdülkavi tarafından istinsah edilmiştir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

şemselerin dilimli ve oval biçiminde olması, gömme tekniğinde ve mülevven tarzında süslenmesi, şemse yüzeyinin, saz üslûbunda hançeri yapraklar ve hatayî üslûpta gül ve goncalardan oluşan bitkisel kompozisyonla süslenmiş olması, motiflerin kaba işlenişi, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir.

Eser No : 20

Fotoğraf No : 105, 106, 107, 108, 109, 110

Çizim No : -

Eser Adı : Te'vilatü Ehli's-Sünne fi't-Tefsir

Envanter No : RDS55

Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi

Müellif : Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed el-Mâtûrîdî

Müstensih : -

Tarihi : -

Yazıldığı Yer: -

Cildin Tarihi : 18.yüzyıl

Ölçüsü : 31,5x21,5x3,5

Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Te'vilatü Ehli's-Sünne fi't-Tefsir adlı Tefsir kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS55 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 347 sayfadır. Her bir sayfası 23 satırdır¹³⁵. Aharlı kâğıt üzerine nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Söz başlarında kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Cetveller altınlıdır. Kâğıdı filigranlıdır. Eserde mürekkep yanıkları gözlenmiştir. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriyle kaplanan eserin miklep ve kapakları, dört ince çizginin arasına işlenmiş S'lerin oluşturduğu bir cetvelle çerçevelenmiştir. Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir. Kapak köşelerine dört altın nokta yerleştirilmiştir.

Kapakların tam merkezinde dilimli ve oval şemseler yer alır. Şemseler gömme tekniğinde, mülemma tarzında süslenmiştir. Şemse yüzeyi, ince kıvrımdallar, saz üslûbunda hançerî yapraklar ve hatayî üslûpta gül ve goncalardan oluşan bitkisel kompozisyonla süslenmiştir. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın noktalar konulmuş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde irice birer hatayi motifi yer almaktadır. Şemselerde olduğu gibi salbeklerde, gömme tekniğinde,

¹³⁵ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.23.

mülemma tarzında süslenmiştir. Salbeklerin etrafı tahrirlenip, dilimlerin üzerine altın noktalar konulmuş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Sırt kısmında süsleme yoktur. Sertap kısmı, ince iki çizgi ile çerçevesidir. Çerçeve içi, on adet altınlı nokta ile süslenmiştir.

Miklep şemsesi, dilimli ve oval biçimdedir. Gömme tekniğinde ve mülemma tarzında süslenmiştir. Şemse ve köşebentlerde ki bezeme burada da tekrarlanmıştır. İç kapaklar ebru ile kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eserin tarihi ve müstensihisi bilinmemektedir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Şemselerin dilimli ve oval biçiminde olması, gömme tekniğinde ve mülevven tarzında süslenmesi, şemse yüzeyinin, saz üslûbunda hançeri yapraklar ve hatayî üslûpta gül ve goncalardan oluşan bitkisel kompozisyonla süslenmiş olması, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir. Kapaklarda görülen tasarıma bakıldığında Kayseri Raşid efendi Kütüphanesi'nde yer alan 1220-1 envanter numaralı Âlât-ı Hendsiye fî Levâzımı'l-Harb adlı eserle¹³⁶ benzerlik göstermektedir.

¹³⁶ ¹³⁶ Yıldray Özbek, **a.g.e**, Kayseri, 2005, s.107.

Eser No : 21

Fotoğraf No : 111, 112, 113, 114, 115, 116

Çizim No : -

Eser Adı : Ed-Dürrü'l-Lakit Mine'l-Bahri'l-Muhit

Envanter No : RDS59

Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi

Müellif : Ahmed b. Abdülkadir b. Ahmed b. Maktum el-Kaysi

Müstensih : Ruhani İbn Şeyh Ali

Tarihi : 1162/1748

Yazıldığı Yer: -

Cildin Tarihi : 18.yüzyıl

Ölçüsü : 32,9x19x2

Malzeme : Bordo deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Ed-Dürrü'l-Lakit Mine'l-Bahri'l-Muhit adlı Tefsir kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS59 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 169 sayfadır. Her bir sayfası 33 satırdır¹³⁷. Aharlı kâğıt üzerine Talik hattı ile kaleme alınmıştır. Mihrabiye kısmı tezhiplidir. Sure ve söz başlarında kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Cetveller altınlıdır. Kâğıdı filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Bordo deri ile kaplanan miklep ve kapaklar, altın iki ince cetvelle çerçevelenmiştir. İki ince cetvelin ortasında altın S'lerin oluşturduğu bir zencirekle bezenmiştir. Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir. Kapak köşelerine ve kenar ortalarına birer altın noktayla yerleştirilmiştir. Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dikdörtgen biçimlidir. Şemselerin ortası dışarı doğru genişlemiştir. Hem bu genişlemiş olan bölüm hem de şemse uçları dilimlenmiştir. Şemseler ve salbekler gömme tekniğinde, mülemma tarzında süslenmiştir. Şemse yüzeyi, şemsenin dört köşesinde bulunan S biçiminde kıvrımlar yapan bulut motifleriyle bezenmiştir. Şemse ve salbeklerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın noktalar konulmuş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyi hançere yapraklardan oluşan

¹³⁷ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.25.

bitkisel bir bezemeye süslenmiştir. Sırt kısmında süsleme yoktur. Sertap kısmı, ince iki çizgi ile çerçevesidir. Çerçeve içi, altınlı nokta ile bezenmiştir.

Miklep şemsesi, dilimli ve oval biçimdedir. Gömme tekniğinde ve mülemma tarzında süslenmiştir. Şemse yüzeyi, dairesel kıvrımlar yapan ince dallardan ve bu dalların üzerinde yer alan yapraklardan oluşmaktadır. İç kapaklar ebru ile kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser ketebe kaydına göre 1162/1748 tarihinde müstensih Ruhani İbn Şeyh Ali tarafından istinsah edilmiştir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemselerin dikdörtgen biçiminde olması, gömme tekniğinde ve mülemma tarzında süslenmiş olması, şemse yüzeyi, şemsenin dört köşesinde bulunan S biçiminde kıvrımlar yapan bulut motifleriyle bezenmiş olması, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. Yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir.

Eser No : 22

Fotoğraf No : 117, 118, 119, 120, 121, 122

Çizim No : -

Eser Adı : Cemü'l-Feva'id min Cami'l-Usul ve Mecmau'z-Zevaid

Envanter No : RDS131

Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi

Müellif : Muhammed b. Süleymân el-Magribî

Müstensih : Ebu Bekir Nusret

Tarihi : 1167/1753

Yazıldığı Yer: -

Cildin Tarihi : 18.yüzyıl

Ölçüsü : 21x14,5x5,1

Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Cemü'l-Feva'id min Cami'l-Usul ve Mecmau'z-Zevaid adlı Hadis kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS131 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 508 sayfadır. Her bir sayfası 33 satırdır¹³⁸. Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Söz başlarında kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Kâğıdı filigranlıdır. İleri derecede mürekkep yanıkları mevcuttur. Sırt dikişi ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriyle kaplanan eserin miklep ve kapakları, ikişer sıra altın cetvel arasına yerleştirilmiş bir sıra sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmiştir. Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Kapakların tam merkezinde dilimli ve oval şemseler yer alır. Şemseler gömme tekniğinde hem mülevven hem alttan ayırma tarzında süslenmiştir. Mülevvenlik bordo deri ile sağlanmıştır. Şemse yüzeyi, ince kıvrımdallar, dalların üzerinde yer alan hatayiler, goncalar ve saz yapraklarından oluşan bitkisel kompozisyonla süslenmiştir. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın noktalar konulmuş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

¹³⁸ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.51.

Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Şemselerde olduğu gibi salbeklerde, gömme tekniğinde, hem mülevven hem alttan ayırma tarzında süslenmiştir. Sırt kısmında süsleme yoktur. Sertap kısmı, ince iki çizgi ile çerçevelidir. Çerçeve içinin merkezinde, altı yapraklı çiçek görülür. Çerçevenin kenarlarında tek ve üç altınlı noktalar yer alır.

Miklebin kenarlarında kapak kenarlarındaki zencerekli bölüm aynen tekrarlanmıştır. Üçgen bölümün ucuna dilimli daire şeklinde bir şemse yerleştirilmiştir. Gömme tekniğinde, hem mülevven hem alttan ayırma tarzında süslenmiştir. Şemse yüzeyi, dairesel kıvrım yapan sapın taşıdığı saz yapraklarından oluşur. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın noktalar konulmuş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Sertap kısmının iç kısmı da ince iki çizgi ile çerçevelidir. Çerçeve içinin merkezinde, altı yapraklı çiçek görülür. Çerçevenin kenarlarında altınlı tek noktalar yer alır. İç kapaklar kağıt ile kaplanmıştır. İç kapaklar kağıt ile kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser ketebe kaydına göre 1167/1753 tarihinde müstensih Ebu Bekir Nusret tarafından istinsah edilmiştir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Şemselerin dilimli ve oval biçiminde olması, gömme tekniğinde, hem mülevven hem alttan ayırma tarzında süslenmesi, şemse yüzeyinin ince kıvrımdallar, dalların üzerinde yer alan hatayîler, goncalar ve saz yapraklarından oluşan bitkisel kompozisyonla süslenmiş olması, motiflerin klasik döneme nazaran daha kaba işlenmesi, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir.

Eser No : 23

Fotoğraf No : 123, 124, 125

Çizim No : -

Eser Adı : Eş-Şifa bi-Ta'rifi Hukuki'l-Mustafa

Envanter No: RDS140

Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi

Müellif : Kâdî Ebû'l-Fazl İyâz b. Mûsâ el-Yahsubî

Müstensih : Ömer b. İbrahim b. Veli

Tarihi : 1204/1789

Yazıldığı Yer: -

Cildin Tarihi: 18.yüzyıl

Ölçüsü : 23x16,2x3,1

Malzeme : Bordo deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Eş-Şifa bi-Ta'rifi Hukuki'l-Mustafa adlı Hadis kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS140 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 275 sayfadır. Her bir sayfası 17 satırdır¹³⁹. Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Söz başlarında kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Kâğıdı filigranlıdır. Miklebi kopmuştur. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Bordo deriyle kaplanan eserin kapakları, iki sıra ince altın cetvel arasına yerleştirilmiş bir sıra kalın sarmal zencerekli cetvelle çerçevelemişdir. Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Kapakların tam merkezinde dilimli ve oval şemseler yer alır. Şemseler gömme tekniğinde, mülemma tarzında süslenmiştir. Şemse yüzeyi, saz üsluplu hançerî yapraklarla, natüralist karakterli gül, karanfil, şakayık ve tomurcuklarla bezenmiştir. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın noktalar konulmuş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

¹³⁹ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.54.

Şemse uçlarına fırça kullanılarak eklenen altın altı nokta bulunmaktadır. Bu noktaların üzeri tığlarla hareketlendirilmiştir. Sırt kısmında süsleme yoktur. İç kapaklar kağıt ile kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser ketebe kaydına göre 1204/1789 tarihinde müstensih Ömer b. İbrahim b. Veli tarafından istinsah edilmiştir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Şemselerin dilimli ve oval biçiminde olması, gömme tekniğinde ve mülemma tarzında süslenmesi, şemse yüzeyinin, saz üslûbunda hançeri yapraklar, natüralist karakterli gül, karanfil, şakayık ve tomurcuklarla bezenmiş olması, motiflerin kaba işlenişi, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir. Kapaklarda görülen tasarıma bakıldığında Kayseri Raşid efendi Kütüphanesi'nde yer alan 145 envanter numaralı İhyâü Ulûmüddin adlı eserle¹⁴⁰benzerlik göstermektedir.

¹⁴⁰ 140 Yıldray Özbek, a.g.e, Kayseri, 2005, s.52.

Eser No : 24

Fotoğraf No : 126, 127, 128, 129

Çizim No : -

Eser Adı : Tevfikü Muvaffaki'l-Hayrât li-Neyli'l-Berekât fî Hidmeti Menba'i's-Sa'âdât

Envanter No : RDS149

Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi

Müellif : Kara Davud b. Kemâl Kocavî

Müstensih : Ahmed Zihni

Tarihi : 1206/ 1791

Yazıldığı Yer: -

Cildin Tarihi : 18.yüzyıl

Ölçüsü : 29,5x19x4,5

Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Osmanlı Türkçesi olarak yazılan Tevfikü Muvaffaki'l-Hayrât li-Neyli'l-Berekât fî Hidmeti Menba'i's-Sa'âdât adlı Hadis kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS149 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 444 sayfadır. Her bir sayfası 27 satırdır¹⁴¹. Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Mihrabiye kısmı tezhiplidir. Cetvelleri altınlıdır. Söz başları ve keşideler kırmızı mürekkeplidir. Sayfalarda kurt yenikleri vardır. Kâğıdı filigranlıdır. Miklebi kopmuştur. Sırt dikişi ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriyle kaplanan eserin kapakları, üç sıra ince altın cetvel arasına yerleştirilmiş bir sıra kalın sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmiştir. Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir. Kapak köşelerine dört altın nokta, kenar ortalarına üçer altın nokta yerleştirilmiştir.

Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir. Kapakların tam merkezinde dilimli ve oval şemseler yer alır. Şemseler gömme tekniğinde, mülemma tarzında süslenmiştir. Şemse yüzeyi, saz üsluplu hançerî yapraklarla, natüralist karakterli gül, karanfil ve tomurcuklarla bezenmiştir. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın noktalar konulmuş, dilim aralarına altın tığlar

¹⁴¹ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.57.

çekilmiştir. Şemse uçlarına fırça kullanılarak eklenen altı yapraklı çiçek yerleştirilmiştir. Bu çiçeklerin de ucuna üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbekler yer alır. Salbeklerin yüzeyinde hatayi grubu bir motif yer alır. Bu noktaların üzeri tığlarla hareketlendirilmiştir. Sırt kısmında süsleme yoktur. Miklep kısmı kopmuştur. Sertab kısmı yerindedir. İnce bir cetvelle çerçevelenmiştir. Yüzeyi, altın noktalarla bezelidir. İç kapaklar kağıt ile kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser ketebe kaydına göre 1206/1791 tarihinde müstensih Ahmed Zihni tarafından istinsah edilmiştir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Şemselerin dilimli ve oval biçiminde olması, gömme tekniğinde ve mülemma tarzında süslenmesi, şemse yüzeyinin, saz üslûbunda hançeri yapraklar, natüralist karakterli gül, karanfil ve tomurcuklarla bezenmiş olması, motiflerin kaba işlenişi, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir. Kapaklarda görülen tasarıma bakıldığında Kayseri Raşid efendi Kütüphanesi'nde yer alan 19 envanter numaralı Envâru't-Tenzil ve Esrârü't-Te'vil adlı tefsir konulu eserle¹⁴² benzerlik göstermektedir.

¹⁴² Yıldray Özbek, **a.g.e**, Kayseri, 2005, s.42.

Eser No : 25
Fotoğraf No : 130, 131, 132, 133
Çizim No : -
Eser Adı : Fethu'r-Rabbil-Ekrem fi Şerhi'l-Hizbi'l-Azam
Envanter No : RDS157
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : Ahmed b. Ömer b. Eyyûb İzmîrî
Müstensih : -
Tarihi : 1195/ 1780
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi : 18.yüzyıl
Ölçüsü : 29,5x18,5x5
Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Fethu'r-Rabbil-Ekrem fi Şerhi'l-Hizbi'l-Azam adlı hadis kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS157 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 467 sayfadır. Her bir sayfası 25 satırdır¹⁴³. Aharlı kâğıt üzerine Tâlik hattı ile kaleme alınmıştır. Mihrabiye kısmı tezhiplidir. Cetveller ve duraklar altınlıdır. Söz başları ve keşideler kırmızı mürekkeplidir. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriyle kaplanan eserin kapakları, üç sıra ince altın cetvel arasına yerleştirilmiş bir sıra kalın sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmiştir. Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Kapakların tam merkezinde dilimli ve oval şemseler yer alır. Şemseler gömme tekniğinde, mülemma tarzında süslenmiştir. Şemse yüzeyi, dikey eksen boyunca S biçiminde kıvrımlar yapan serbest dolantı bulut motifleri ve ince dalların taşıdığı hançerî yapraklar ve hatayî tarzı şakayık, tomurcuklarla bezenmiştir. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın noktalar konulmuş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Bir düğümle şemse ucuna eklenen tek palmet formulu salbeklerin yüzeyinde de hatayî tarzı bir motif yer almaktadır. Salbeklerin etrafı

¹⁴³ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.60.

altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Sırt kısmında süsleme yoktur. Sertap yüzeyi dört kartuşa bölünmüştür. Kartuşların ortasında birer altın nokta, kenarlarında ise altı yapraklı çiçek yer almaktadır.

Miklep şemsesi dilimli ve oval biçimlidir. Şemsenin yüzeyi, bulut motifinin hakim olduğu kıvrımdallı, tomurcuklu bitkisel süsleme yer alır. Miklep şemsenin de etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. İç kapaklar kağıt ile kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser ketebe kaydına göre 1195/1780 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi bilinmemektedir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Şemselerin dilimli ve oval biçiminde olması, gömme tekniğinde ve mülemma tarzında süslenmesi, şemse yüzeyinin, dikey eksen boyunca S biçiminde kıvrımlar yapan serbest dolantı bulut motifleri ve ince dalların taşıdığı hançerî yapraklar ve hatayî tarzı şakayık ve tomurcuklarla bezenmiş olması, motiflerin kaba işlenişi, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir.

Eser No : 26
Fotoğraf No : 134, 135, 136, 137
Çizim No : -
Eser Adı : Tercüme-i Tarikati'l-Muhammediye
Envanter No : RDS165
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : İsmetî Mehmed b. Fazl-Allâh b. Mehmed
Müstensih : Salih İbn. Ramazan
Tarihi : 1122/1710
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi : 18.yüzyıl
Ölçüsü : 20,5x13x1,5
Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Osmanlı Türkçesi olarak yazılan Tercüme-i Tarikati'l-Muhammediye adlı hadis kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS165 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 140 sayfadır. Her bir sayfası 25 satırdır¹⁴⁴. Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. İlk iki sayfa cetvelleri altınla diğer cetveller kırmızı mürekkeplidir. Söz başları ve keşideler de kırmızı mürekkeplidir. Kâğıdı filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriyle kaplanan eserin miklep ve kapakları, dıştan kalın sarmal zencereklî cetvelle, içten ince bir çizgiyle çerçevlenmiştir. İçten ince bir çizgiyle çerçevlenen cetvelin köşeleri bir çizgiyle kesilmiş ve bezenmemiş üçgen yüzeyler meydana getirilmiştir. Bu üçgen yüzeylere tığlar eklenerek hareketlendirilmiştir. Kenar ortalara da tığlar eklenmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dikdörtgen biçimli ve dilimli olup, ortası dışarı doğru genişlemiştir. Soğuk baskı tekniğiyle yapılmıştır. Şemselerin yüzeyi, uçları yatay ve dikey eksenlerde kurdele şeklinde düğümlenerek ortada baklava dilimi oluşturacak biçimde yerleştirilen bulut motifleriyle süslenmiştir. Yüzeydeki süslemenin üzerine altın noktalar konularak bezemeye

¹⁴⁴ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.62.

hareket verilmiştir. Şemsenin etrafı içten ve dıştan altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Sırt kısmında süsleme yoktur.

Miklep şemsesi dilimli ve oval biçimlidir. Şemsenin yüzeyi, bulut motifinin hakim olduğu kıvrımdallı, tomurcuklu bitkisel süsleme yer alır. Miklep şemsenin de etrafı da içten ve dıştan altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. İç kapaklar kağıt ile kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser ketebe kaydına göre 1122/1710 tarihinde Salih İbn. Ramazan istinsah edilmiştir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemselerin dikdörtgen biçiminde olması, soğuk baskı tekniğinde yapılmış olması, Şemse yüzeyinin uçları yatay ve dikey eksenlerde kurdele şeklinde düğümlenerek ortada baklava dilimi oluşturacak biçimde yerleştirilen bulut motifleriyle bezenmiş olması, motiflerin kaba işlenişi, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir.

Eser No : 27

Fotoğraf No : 138, 139, 140, 141, 142

Çizim No : 5

Eser Adı : Tabsiretü'l-Edille

Envanter No : RDS276

Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi

Müellif : Ebû'l-Mu'în Meymûn b. Muhammed en-Neseî

Müstensih : -

Tarihi : 1139/ 1726

Yazıldığı Yer: -

Cildin Tarihi : 18.yüzyıl

Ölçüsü : 19,5x14,5x6

Malzeme : Bordo deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Tabsiretü'l-Edille adlı Kelam-ı Akaid kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS276 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 491 sayfadır. Her bir sayfası 31 satırdır¹⁴⁵. Aharlı kâğıt üzerine Kırık Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Cetveller ve söz başları kırmızı mürekkeplidir. Kağıdı filigranlıdır. Eserde mürekkep yanıkları mevcuttur. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Bordo deriyle kaplanan eserin miklep ve kapakları, cetvelle üç sıra kalın sarmal zencereklî çerçevenmiştir. İki farklı renkte altın kullanılmıştır. Bunlardan en dıştaki ve en içteki sarmal cetvel beyaz altın, ortadaki sarmal cetvel diğerlerinden daha kalın tutulmuştur ve sarı altınlıdır. Kapakların köşelerine birer altın nokta, kenar ortalarına üçer altın nokta yerleştirilmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Kapakların tam merkezinde dikkörtgen bir şemse yer alır. Şemsenin uç kısımları dilimlenmiştir. Şemsenin orta kısmı üç dilimli palmet şeklinde çıkıntılar yapmıştır. Gömme tekniğinde ve mülemma tarzında süslenmiştir. Şemse kısmında da iki farklı renkte altın kullanılmıştır. Şemsenin zemini sarı altınla, yüzeyindeki süslemeler beyaz altınla süslenmiştir. Şemse yüzeyi, saz üslubunda hançerî yaprak ve

¹⁴⁵ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.102.

hatayî tarzı gül, tomurcuk ve şakayıklarla bezelidir. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Üç dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde birer hatayı motifi yer almaktadır. Salbek kısmında da iki farklı renkte altın kullanılmıştır. Salbeklerin zemini sarı altınla, yüzeyindeki süslemeler beyaz altınla süslenmiştir. Şemselerde olduğu gibi salbeklerde, gömme tekniğinde, mülemma tarzında süslenmiştir.

Sırt kısmında bezeme yoktur. Sertap kısmı dört sıra kalın beyaz altınlı sarmal zencirekle bezenmiştir.

Miklep şemsesi dilimli ve oval biçimlidir. Şemse yüzeyi, dairesel kıvrım yapan sapın taşıdığı saz yaprakları, hatayî tarzı gül, tomurcuk ve şakayıklardan oluşur. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. İç kapaklar kağıt ile kaplanmıştır. Miklep şemsesi kısmında da iki farklı renkte altın kullanılmıştır. Şemsenin zemini sarı altınla, yüzeyindeki süslemeler beyaz altınla süslenmiştir.

Tarihlendirme: Eser ketebe kaydına göre 1139/1726 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi bilinmemektedir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemselerin dikdörtgen biçiminde olması, üç sıra sarmal zencirekle tasarlanmış olması, gömme ve mülemma tarzında süslenmesi, şemse yüzeyinin, saz üslubunda hançerî yaprak ve hatayî tarzı gül, tomurcuk ve şakayıklarla bezenmiş olması, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir.

Eser No : 28
Fotoğraf No : 143, 144, 145, 146
Çizim No : -
Eser Adı : Terceme-i Dürerü'l-Hukkâm Şerhü Gureri'l-Ahkâm
Envanter No : RDS520
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : Vâhidî Magnîsâvî
Müstensih : Müftüzade Osman b. Abdülatif b. Abdürrezzak
Tarihi : 1178/1764
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi : 18.yüzyıl
Ölçüsü : 30,8x17,5x6
Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Osmanlı Türkçesi olarak yazılan Terceme-i Dürerü'l-Hukkâm Şerhü Gureri'l-Ahkâm adlı Fıkıh kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS520 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 569 sayfadır. Her bir sayfası 33 satırdır¹⁴⁶. Aharlı kâğıt üzerine Tâlik hattı ile kaleme alınmıştır. Mihrabiyesi tezhiplidir. Cetvelleri altınlı ve siyah mürekkeplidir. Söz başları kırmızı mürekkeplidir. Kâğıdı filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriyle kaplanan eserin kapakları, iki ince altın cetvel arasına yerleştirilmiş bir sıra kalın sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmiştir. Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir. Kapakların köşelerine birer altın nokta yerleştirilmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Kapakların tam merkezinde dilimli ve oval şemseler yer alır. Şemseler gömme tekniğinde, mülemma tarzında süslenmiştir. Şemse yüzeyi, ince kıvrımdallar, saz üslûbunda hançerî yapraklar ve hatayî üslûpta gül ve goncalardan oluşan bitkisel kompozisyonla süslenmiştir. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

¹⁴⁶ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.190.

Beş dilimli palmet şeklinde düzenlenen salbeklerin yüzeyinde irice birer hatayi motifi yer almaktadır. Şemselerde olduğu gibi salbeklerde, gömme tekniğinde, mülemma tarzında süslenmiştir. Salbeklerin etrafı tahrirlenip, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Sırt kısmında süsleme yoktur. Miklebi kopmuştur. İç kapaklar yeşil bezle kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser ketebe kaydına göre 1178/1764 tarihinde Müftüzade Osman b. Abdüllatif b. Abdürrezzak tarafından istinsah edilmiştir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Şemselerin dilimli ve oval biçiminde olması, gömme tekniğinde ve mülemma tarzında süslenmesi, şemse yüzeyinin, ince kıvrımdallar, saz üslûbunda hançerî yapraklar ve hatayî üslûpta gül ve goncalardan oluşan bitkisel kompozisyonla süslenmiş olması, motiflerin kaba işlenişi, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir.

Eser No : 29
Fotoğraf No : 147, 148, 149, 150
Çizim No : 6
Eser Adı : Behcetü'l-Fetâvâ
Envanter No : RDS531
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : Yenişehirli Abdullâh b. Mehmed
Müstensih : Hafız Muhammed b. Ahmed
Tarihi : 1152/1739
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi : 18.yüzyıl
Ölçüsü : 28,5x16,5x3
Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Osmanlı Türkçesi olarak yazılan Behcetü'l-Fetâvâ adlı Fıkıh kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS531 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 282 sayfadır. Her bir sayfası 27 satırdır¹⁴⁷. Aharlı kâğıt üzerine Tâlik hattı ile kaleme alınmıştır. Mihrabiyesi tezhiplidir. Cetvelleri altınlıdır. Söz başları ve keşideler kırmızı mürekkeplidir. Kağıdı filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriyle kaplanan eserin miklep ve kapakları, bir sıra altınlı sarmal zencerekli cetvelle çerçevelemiştir. Kapakların Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dikdörtgen biçimli ve dilimli olup, ortası dışarı doğru genişlemiştir. Şemseler gömme tekniğinde, mülevven ve alttan ayırma tarzında süslenmiştir. Mülevvenlik bordo deriyle sağlanmıştır. Şemse yüzeyinde uçları yatay ve dikey eksenlerde düğümlenerek birleştirilmiş bulut motifleri ve kıvrımdalların taşıdığı hatayî tarzı çiçek ve tomurcuklar görülür. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. Şemsenin uç kısmına şekil olarak baklava dilimini andıran dokuz adet altınlı nokta ile bir baklava dilimi şekli oluşturulmuştur.

¹⁴⁷ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.194.

Köşebentler dilimli yarım kemer formunda yapılmıştır. Köşebentler de gömme tekniğinde mülevven ve alttan ayırma tarzında süslenmiştir. Mülevvenlik bordo deri ile sağlanmıştır. Köşebentlerin yüzeyi, saz üslubunda hançeri yapraklar ve hatayî grubu şakayıklarla bezenmiştir. Motifler kabaca işlenmiştir. Köşebentlerin etrafı tahrirlenip, dilimlerin üzerine altın tığlar çekilmiştir. Sırt kısmında süsleme yoktur. Sertap kısmı, beş kartuşa bölünmüştür. Kartuşların üzerinde dört yapraklı çiçekler bulunmaktadır.

Miklep şemsesi dilimli ve oval biçimlidir. Şemse yüzeyi, dairesel kıvrım yapan sapın taşıdığı saz yaprakları, hatayî tarzı gül, tomurcuk ve şakayıklardan oluşur. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. İç kapaklar yeşil bezle kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser ketebe kaydına göre 1152/1739 tarihinde Hafız Muhammed b. Ahmed tarafından istinsah edilmiştir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemselerin dikdörtgen biçiminde olması, gömme ve mülevven ve alttan ayırma tarzında süslenmiş olması, şemse yüzeyinin, uçları yatay ve dikey eksenlerde düğümlenerek birleştirilmiş bulut motifleri ve kıvrımdalların taşıdığı hatayî tarzı çiçek ve tomurcuklar süslenmiş olması, motiflerin kaba işlenişi, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir.

Eser No : 30

Fotoğraf No : 151, 152, 153, 154, 155, 156

Çizim No : -

Eser Adı : Münyetu'l-Musallî ve Gunyetü'l-Mübtedî

Envanter No : RDS568

Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi

Müellif : Sedîd ed-dîn Muhammed b. Muhammed el-Kâşgarî

Müstensih : -

Tarihi : 1165/1751

Yazıldığı Yer: -

Cildin Tarihi : 18.yüzyıl

Ölçüsü : 21,5x14,5x2,8

Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Hem Osmanlı Türkçesi hem Arapça olarak yazılan Münyetu'l-Musallî ve Gunyetü'l-Mübtedî adlı Fıkıh kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS568 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 246 sayfadır. Her bir sayfası 7 satırdır¹⁴⁸. Aharlı kâğıt üzerine hem Sülüs hem de Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. İlk iki sayfa cetvelleri altınlıdır. Kağıdı filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriyle kaplanan eserin kapakları, dört ince altın cetvel arasına yerleştirilmiş bir sıra kalın sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmiştir. Kapakların köşelerine birer altın nokta yerleştirilmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Kapakların tam merkezinde dilimli ve oval şemseler yer alır. Şemseler gömme tekniğinde, mülevven ve alttan ayırma tarzında süslenmiştir. Mülevvenlik bordo deriyle sağlanmıştır. Şemselerin yüzeyine uçları yatay ve dikey eksenlerde birleştirilmiş S biçiminde kıvrımlar yapan bulutlar hakimdir. Zeminde ise kıvrımdalların taşıdığı hatayiler ve goncalar süsleme kompozisyonunu tamamlamaktadır. Şemselerin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına ince altın

¹⁴⁸ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.206.

tığlar çekilmiştir. Şemsenin uçlarına dilimli ve oval biçiminde salbekler yerleştirilmiştir. Salbek yüzeyi, şemse kısmında gördüğümüz motifin ¼ işlenmiştir.

Köşebentler dilimli yarım kemer formunda yapılmıştır. Köşebentler de gömme tekniğinde mülevven ve alttan ayırma tarzında süslenmiştir. Mülevvenlik koyu kahverengi deri ile sağlanmıştır. Köşebentlerin yüzeyi, S biçiminde kıvrımlar yapan bulutlar hâkimdir. Zeminde ise kıvrımdalların taşıdığı hatayîler ve goncalar süsleme kompozisyonunu tamamlamaktadır. Motifler kabaca işlenmiştir. Köşebentlerin etrafı tahrirlenip, dilimlerin aralarına altın tığlar çekilmiştir. Sırt kısmında süsleme yoktur. Sertap kısmı, iki kartuşa bölünmüştür. Kartuşların üzerinde iki tane damla görünümlü bir süsleme vardır. Damla şeklin içinde beş altın nokta yer almaktadır.

Miklep şemsesi dilimli ve oval biçimlidir. Şemse yüzeyi, dairesel kıvrım yapan sapın taşıdığı hatayî tarzı gül, tomurcuklardan oluşur. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. İç kapaklar kağıt ile kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser ketebe kaydına göre 1165/1751 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi bilinmemektedir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Şemselerin dilimli ve oval biçiminde olması, gömme tekniğinde ve mülevven ve alttan ayırma tarzında süslenmesi, Şemse yüzeyinin, uçları yatay ve dikey eksenlerde birleştirilmiş S biçiminde kıvrımlar yapan bulutlar ve kıvrımdalların taşıdığı hatayîler ve goncalar ile süslenmiş olması, motiflerin kaba işlenişi, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir. Kapaklarda görülen tasarıma bakıldığında Konya Mevlana Müzesi, Müzelik Eserler Bölümünde yer alan 111 envanter numaralı Muhtasaru'l-Kudûrî adlı eser¹⁴⁹ ile benzerlik göstermektedir.

¹⁴⁹ Hacer Kara, **a.g.t.**, Konya 2015, s.186.

Eser No : 31

Fotoğraf No : 157, 158, 159, 160, 161, 162

Çizim No : -

Eser Adı : Dürerü'l-Fevaidi'l-Münzama fi Ahbari'l-Hac ve Tariki Mekke

Envanter No : RDS474

Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi

Müellif : Abdülkadir b. Muhammed b. Abdülkadir el-Ensari el-Ceziri

Müstensih : -

Tarihi : 1156/1743

Yazıldığı Yer: -

Cildin Tarihi : 18.yüzyıl

Ölçüsü : 31,5x21x4,8

Malzeme : Açık kahverengi deri - Koyu kahverengi deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Dürerü'l-Fevaidi'l-Münzama fi Ahbari'l-Hac ve Tariki Mekke adlı Fıkıh kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS474 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 417 sayfadır. Her bir sayfası 31 satırdır¹⁵⁰. Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Zahriye ve mihrabiye kısmı tezhiplidir. Söz başları kırmızı, cetveller yeşil mürekkeplidir. Kâğıdı filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Açık kahverengi deriyle kaplanan eserin kapakları, iki ince altın cetvel arasına yerleştirilmiş bir sıra kalın sarmal zencerekleli cetvelle çerçevelenmiştir. Kapakların kenar ortalarına üçer altın nokta, Köşebentlerin köşelerine birer altın nokta yerleştirilmiştir. Eserin sırt kısmı koyu kahverengi deri ile kaplanmıştır. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında dilimli ve oval biçimli şemseler bulunmaktadır. Gömme tekniğinde, mülevven ve alttan ayırma tarzında süslenmiştir. Mülevvenlik koyu kahverengi ile sağlanmıştır. Şemselerin yüzeyinde dikey eksen boyunca uzanan, büyük S biçiminde kıvrımlar yaparak yüzeye hakim olan serbest dolantı bulut motifleri yer alır. Zeminde yine ince kıvrımdalların taşıdığı hatayîler, goncalar ve saz yapraklarından meydana gelen bir süsleme kompozisyonu yer

¹⁵⁰ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.175.

almaktadır. Çapraz eksenlere de birer küçük bulut yerleştirilmiştir. Şemse etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyinde irice yapılmış birer hatayı motifi yer almaktadır. Etrafi şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş ve kenarlarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler dilimli yarım kemer formunda yapılmıştır. Her birinin yüzeyinde serbest halde kıvrımlar yapan ikişer adet bulut yer almaktadır. Boşluklar ise kıvrımdalların taşıdığı hatayîler, goncalar ve saz yapraklarıyla süslenmiştir. Etrafi altın cetvelle tahrirlenmiş, kenarlarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir. Sertap kısmı, ince iki çizgi ile çerçevesidir. Yüzeyi sade bırakılmıştır.

Miklep şemsesi dilimli ve oval biçimlidir. Miklepte dış kapaklarda yer alan bezemenin ½'si uygulanmıştır. İç kapaklarda yeşil bezle kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser ketebe kaydına göre 1156/1743 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi bilinmemektedir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Şemselerin dilimli ve oval biçiminde olması, gömme tekniğinde ve mülevven ve alttan ayırma tarzında süslenmesi, Şemse yüzeyinin, dikey eksen boyunca uzanan, büyük S biçiminde kıvrımlar yaparak yüzeye hâkim olan serbest dolantı bulut motifleri ile süslenmiş olması, motiflerin kaba işlenişi, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir. Kapaklarda görülen tasarıma bakıldığında Kayseri Raşid efendi Kütüphanesi'nde yer alan 39 envanter numaralı Bahrü'l-Ulum fi Tefsiri'l-Kur'an adlı eser¹⁵¹ ile benzerlik göstermektedir.

¹⁵¹ Yıldray Özbek, a.g.e, Kayseri, 2005, s.104.

Eser No : 32
Fotoğraf No : 163, 164, 165, 166, 167
Çizim No : -
Eser Adı : Ferahu'r-rûh fi Şerhi'l-Muhammediye
Envanter No : RDS405
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : İsmail Hakkı b. Mustafa Bursavî
Müstensih : -
Tarihi : -
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi : 18.yüzyıl
Ölçüsü : 21,7x14,5x6,5
Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Osmanlı Türkçesi olarak yazılan Ferahu'r-rûh fi Şerhi'l-Muhammediye adlı Tasavvuf kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS405 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 807 sayfadır. Her bir sayfası 23 satırdır¹⁵². Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Mihrabiye kısmı tezhiplidir. Serlevha cetvelleri altınlıdır. Diğer cetveller, söz başları ve keşideler kırmızı mürekkeplidir. Eserde mürekkep yanıkları mevcuttur. Kağıdı filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriyle kaplanan eserin kapakları, üç ince altın cetvel arasına yerleştirilmiş bir sıra kalın sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmiştir. Kapakların köşe kısımlarına dörder altın nokta yerleştirilmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında dilimli ve oval biçimli şemseler bulunmaktadır. Gömme tekniğinde, mülemma tarzındadır. Köşebent düzenlemesi yoktur. Şemselerin yüzeyi iki basit dalın taşıdığı iri ve kaba tasarlanmış gül, gonca, beş yapraklı çiçeklerden meydana gelen natüralist bir kompozisyonla süslenmiştir. Şemselerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilimlerin üzerine altın noktalar yerleştirilmiş dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

¹⁵² Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.146.

Beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafi şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş ve kenarlarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir. Sertap kısmı, üç kartuşa bölünmüştür. Kartuşların yüzeyi altı yapraklı çiçekler ile süslenmiştir.

Miklep şemsesi yedi dilimli bir palmet görünümündedir. Şemsenin yüzeyi kapaklarda görülen tasarıma nazaran daha ince işlenmiştir. İç kapaklar kağıt ile kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eserin tarihi ve müstensihi bilinmemektedir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Şemselerin dilimli ve oval biçiminde olması, gömme tekniğinde ve mülemma tarzında süslenmesi, şemse yüzeyinin iki basit dalı taşıdığı iri ve kaba tasarlanmış gül, gonca, beş yapraklı çiçeklerden meydana gelen natüralist bir kompozisyonla süslenmiş olması, motiflerin kaba işlenişi, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir.

Eser No : 33

Fotoğraf No : 168, 169, 170, 171

Çizim No : -

Eser Adı : Rûhü'l-Mesnevî

Envanter No : RDS397

Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi

Müellif : İsmail Hakkı b. Mustafa Bursavî

Müstensih : Seyyid Mustafa Kadızade

Tarihi : 1197 / 1782

Yazıldığı Yer: -

Cildin Tarihi : 18.yüzyıl

Ölçüsü : 21,7x14,5x4

Malzeme : Bordo deri

Eserin Tanımı: Osmanlı Türkçesi olarak yazılan Rûhü'l-Mesnevî adlı Tasavvuf kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS397 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 480 sayfadır. Her bir sayfası 25 satırdır¹⁵³. Aharlı kâğıt üzerine Tâlik hattı ile kaleme alınmıştır. Mihrabiye kısmı tezhiplidir. Serlevha cetvelleri altınlıdır. Diğer cetveller, söz başları ve keşideler kırmızı mürekkeplidir. Eserde mürekkep yanıkları mevcuttur. Kağıdı filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Bordo deriyle kaplanan eserin kapakları, iki ince altın cetvel arasına yerleştirilmiş bir sıra sarmal yapan zencerekli cetvelle çerçevelenmiştir. Kapakların köşe kısımlarına dörder altın nokta, kenar ortalarına ise üçer altın nokta yerleştirilmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında dilimli ve oval biçimli şemseler bulunmaktadır. Gömme tekniğinde, mülemma tarzındadır. Köşebent düzenlemesi yoktur. Şemselerin yüzeyi basit dalların taşıdığı kaba tasarlanmış gonca, karanfil, altı yapraklı çiçeklerden meydana gelen natüralist bir kompozisyonla süslenmiştir. Şemselerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

¹⁵³ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.144.

Beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafi şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş ve kenarlarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü onarım geçirmiştir. Sertap kısmı, dört kartuşa bölünmüştür. Kartuşların yüzeyi altı yapraklı çiçekler ile süslenmiştir. Miklep kısmı kopmuştur. İç kapaklar kağıt ile kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser ketebe kaydına göre 1197 / 1782 tarihinde tarafından Seyyid Mustafa Kadızade istinsah edilmiştir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Şemselerin dilimli ve oval biçiminde olması, gömme tekniğinde ve mülemma tarzında süslenmesi, şemse yüzeyinin basit dalların taşıdığı kaba tasarlanmış gonca, karanfil, altı yapraklı çiçeklerden meydana gelen natüralist bir kompozisyonla süslenmiş olması, motiflerin kaba işlenişi, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir.

Eser No : 34
Fotoğraf No : 172, 173, 174
Çizim No : 7
Eser Adı : Hâşiye alâ'l-Mutavvel
Envanter No : RDS1000
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : Abdulkakîm b. Şemseddin es-Siyâlkûtî
Müstensih : -
Tarihi : 1206 / 1791
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi : 18.yüzyıl
Ölçüsü : 21x13,5x3
Malzeme : Bordo deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Hâşiye alâ'l-Mutavvel adlı Meani kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS1000 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 325 sayfadır. Her bir sayfası 25 satırdır¹⁵⁴. Aharlı kâğıt üzerine Tâlik hattı ile kaleme alınmıştır. Mihrabiye kısmı tezhiplidir. Serlevha cetvelleri altınlıdır. Diğer cetveller, söz başları kırmızı mürekkeplidir. Eserde mürekkep yanıkları mevcuttur. Kağıdı filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Bordo deriyle kaplanan eserin kapakları, dört ince altın cetvel arasına yerleştirilmiş bir sıra kalın sarmal zencereklî cetvelle çerçevelenmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dikdörtgen biçimli ve dilimli olup, ortası dışarı doğru genişlemiştir. Şemseler gömme tekniğinde, mülemma tarzında süslenmiştir. Şemsenin yüzeyi kapalı form oluşturan dilimli rûmiler ve hatayî üslupta çiçeklerle bezenmiştir. Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim aralarına altın noktalar konulmuştur. Tığlarla hareketlendirilmiştir. Köşebent ve sertap düzenlemesi yoktur. Sırt bölümü süslemesizdir. Sertap kısmı, ince iki çizgi ile çerçevelidir. Yüzeyi sade bırakılmıştır. Miklep kısmı kopmuştur. İç kapaklar kâğıt ile kaplanmıştır.

¹⁵⁴ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.363.

Tarihlendirme: Eser ketebe kaydına göre 1206 / 1791 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi bilinmemektedir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemselerin dikdörtgen biçiminde olması, gömme ve mülemma tarzında süslenmiş olması, şemse yüzeyinin, uçları yatay ve dikey eksenlerde düğümlenerek birleştirilmiş bulut motifleri ve kıvrımdalların taşıdığı hatayî tarzı çiçek ve tomurcuklar süslenmiş olması, motiflerin kaba işlenişi, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir.

Eser No : 35

Fotoğraf No : 175, 176, 177, 178, 179, 180

Çizim No : -

Eser Adı : Külliyyât-ı Ebû'l-Bekâ

Envanter No : RDS1105

Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi

Müellif : Ebû'l-Bekâ Eyyûb b. Mûsâ el-Hüseynî el-Kefevî

Müstensih : -

Tarihi : 1173 / 1759

Yazıldığı Yer: -

Cildin Tarihi : 18.yüzyıl

Ölçüsü : 25x16x4,5

Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Külliyyât-ı Ebû'l-Bekâ adlı Lügat kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS1105 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 436 sayfadır. Her bir sayfası 31 satırdır¹⁵⁵. Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Mihrabiye kısmı tezhiplidir. Cetvelleri altınlıdır. Kelimeler ve söz başları kırmızı mürekkeplidir. Eserde mürekkep yanıkları mevcuttur. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriyle kaplanan eserin kapakları, üç ince altın cetvel arasına yerleştirilmiş bir sıra kalın sarmal zencereklî cetvelle çerçevelemiştir. Kapakların kenar ortalarına üçer altın nokta yerleştirilmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında dilimli ve oval biçimli şemseler bulunmaktadır. Gömme tekniğinde, alttan ayırma tarzında süslenmiştir. Şemselerin yüzeyinde yatay eksen boyunca uzanan, S biçiminde kıvrımlar yaparak yüzeye hakim olan serbest dolantı bulut motifleri yer alır. Zeminde yine ince kıvrımdalların taşıdığı hatayîler, goncalar ve saz yapraklarından meydana gelen bir süsleme kompozisyonu yer almaktadır. Şemse etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

¹⁵⁵ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.403.

Salbekler beş dilimli palmet şeklinde düzenlenmiştir. Etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş ve kenarlarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler dilimli yarım kemer formunda yapılmıştır. Her birinin yüzeyinde serbest halde kıvrımlar yapan ikişer adet bulut yer almaktadır. Boşluklar ise kıvrımdalların taşıdığı hatayîler, goncalar ve saz yapraklarıyla süslenmiştir. Etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, kenarlarına altın tığlar çekilmiştir. Sırt kısmı onarım görmüştür. Miklebi kopmuştur.

Eserin ön ve arka kapak içi ortasında dilimli ve oval biçimli şemseler bulunmaktadır. Şemse yüzeyi sade bırakılmıştır. Dilim aralarına altın noktalar yerleştirilmiştir.

Tarihlendirme: Eser ketebe kaydına göre 1173 / 1759 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi bilinmemektedir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Şemselerin dilimli ve oval biçiminde olması, gömme tekniğinde ve mülevven ve alttan ayırma tarzında süslenmesi, Şemse yüzeyinin, yatay eksen boyunca uzanan, büyük S biçiminde kıvrımlar yaparak yüzeye hâkim olan serbest dolantı bulut motifleri ile süslenmiş olması, motiflerin kaba işlenişi, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir. Kapaklarda görülen şemse ve köşebentlerin tasarımına bakıldığında Kayseri Raşid efendi Kütüphanesi'nde yer alan 27 envanter numaralı 1755 tarihli Maâlimü't-Tenzil fi İlmi't-Tefsir adlı eser¹⁵⁶ ile benzerlik göstermektedir.

¹⁵⁶ ¹⁵⁶ Yıldray Özbek, a.g.e, Kayseri, 2005, s.199.

Eser No : 36
Fotoğraf No : 181, 182, 183, 184
Çizim No : 8
Eser Adı : Şerhu'l-Muhtasar fi'l-Mantık
Envanter No : RDS756
Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi
Müellif : Ebû Abdullâh Muhammed b. Yusuf es-Senûsî
Müstensih : -
Tarihi : 1160 / 1747
Yazıldığı Yer: -
Cildin Tarihi : 18.yüzyıl
Ölçüsü : 23,5x14x2
Malzeme : Bordo deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Şerhu'l-Muhtasar fi'l-Mantık adlı Mantık kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS756 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 214 sayfadır. Her bir sayfası 23 satırdır¹⁵⁷. Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Mihrabiye kısmı tezhiplidir. Cetvelleri altınlıdır. Söz başları kırmızı mürekkeplidir. Kağıdı filigranlıdır. Eserde mürekkep yanıkları mevcuttur. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Bordo deriyle kaplanan eserin kapakları, iki ince altın cetvel arasına yerleştirilmiş bir sıra kalın sarmal zencerekli cetvelle çerçevelemiştir. Kapakların köşe kısmına birer altınlı nokta, kenar ortalarına üçer altın nokta yerleştirilmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemseler dikdörtgen biçimli ve dilimli olup, ortası dışarı doğru genişlemiştir. Şemseler gömme tekniğinde, mülevven ve alttan ayırma tarzında süslenmiştir. Mülevvenlik kahverengi deri ile sağlanmıştır. Şemsenin yüzeyi, merkezde yatay ve dikey eksenlere yerleştirilmiş hatayî tarzı birer gül ve tomurcuk ile basit yaprakları taşıyan kıvrım dallardan oluşan bitkisel

¹⁵⁷ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.276.

düzenlemeyle süslenmiştir.¹⁵⁸ Şemsenin etrafı altınla tahrirlenmiş, dilim araları tığlarla hareketlendirilmiştir. Salbeklerin şemse ucuna eklendiği bölgeler iki altınlı noktayla süslenmiştir. Beş dilimli bir palmet şeklinde yapılan salbeklerin yüzeyi hatayî tarzı iri bir çiçekle bezenmiştir. Şemselerde olduğu gibi gömme tarzında, mülevven ve alttan ayırma tarzında süslenmiştir. Köşebent düzenlemesi yoktur. Sırt bölümü süslemesizdir. İç kapaklar kağıt ile kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser ketebe kaydına göre 1160 / 1759 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi bilinmemektedir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Cildin her iki kapağının ortasında yer alan şemselerin dikdörtgen biçiminde olması, gömme tekniğinde ve mülevven ve alttan ayırma tarzında süslenmesi, Şemse yüzeyinin, merkezde yatay ve dikey eksenlere yerleştirilmiş hatayî tarzı birer gül ve tomurcuk ile basit yapraklar taşıyan kıvrım dallardan oluşan bitkisel düzenlemeyle süslenmiş olması, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir. Kapaklarda görülen tasarımına bakıldığında Kayseri Raşid efendi Kütüphanesi'nde yer alan 57-1 envanter numaralı 1706 tarihli Envâru't-Tenzil ve Esrârû't-Te'vil adlı eserle¹⁵⁹ benzerlik göstermektedir.

¹⁵⁸ Yıldray Özbek, **Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki Kitap Kapakları**, Kayseri 2005, s.160.

¹⁵⁹ Yıldray Özbek, **a.g.e**, Kayseri, 2005, s.160.

Eser No : 37

Fotoğraf No : 185, 186, 187, 188, 189

Çizim No : -

Eser Adı : Hüsni'l-muhâdara fî ahbâri'l-Mısr ve'l-Kâhire

Envanter No : RDS1143

Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi

Müellif : Celâleddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr es-Suyûtî

Müstensih : Ali b. Salim ed-Dimyati

Tarihi : 1138 / 1725

Yazıldığı Yer: -

Cildin Tarihi : 18.yüzyıl

Ölçüsü : 30,5x21,5x3

Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Hüsni'l-muhâdara fî ahbâri'l-Mısr ve'l-Kâhire adlı Tarih kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS1143 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 247 sayfadır. Her bir sayfası 31 satırdır¹⁶⁰. Aharlı kâğıt üzerine Nesih hattı ile kaleme alınmıştır. Mihrabiye kısmı tezhiplidir. Serlevha cetvelleri altınlıdır. Diğer cetveller, konu başlıkları kırmızı mürekkeplidir. Kağıdı filigranlıdır. Eserde mürekkep yanıkları mevcuttur. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriyle kaplanan eserin miklep ve kapakları, iki ince altın cetvel arasına yerleştirilmiş bir sıra sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmiştir. İçten ince bir çizgiyle çerçevelenmiştir. İçten ince bir çizgiyle çerçevelenen cetvelin köşeleri bir çizgiyle kesilmiştir. İçteki cetvelin köşelerine üçer altın nokta, kenar ortalarına birer altın nokta yerleştirilmiştir. Köşebent düzenlemesine yer verilmemiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında dilimli ve oval biçimli şemseler bulunmaktadır. Gömme tekniğinde, alttan ayırma tarzında bezenmiştir. Şemselerin yüzeyinde yatay eksen boyunca uzanan, büyük S kıvrımlı ve şemse uçlarına uzanan

¹⁶⁰ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.418.

küçük kıvrımlı serbest dolantı bulut motifleri yer alır. Zeminde yine ince kıvrımdalların taşıdığı hatayîler, goncalardan meydana gelen bir süsleme kompozisyonu yer almaktadır. Şemse etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Beş dilimli palmet şeklindeki salbeklerin yüzeyinde birer hatayi motifi yer almaktadır. Etrafi şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş ve kenarlarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü süslemesizdir. Sertap kısmı, üç ayrı kartuşa bölünmüştür. Yüzeyi ızgara şeklinde tığlarla bezenmiştir.

Miklep şemsesi, salbeklerde olduğu gibi beş dilimli palmet şeklinde düzenlenmiştir. Kapak şemsesinde ve salbeklerde olduğu gibi, gömme tekniğinde ve alttan ayırma tarzında süslenmiştir. Yüzeyinde hatayi motifi yer almaktadır. Etrafi altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir. İç kapaklar kağıt ile kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser ketebe kaydına göre 1138 / 1725 tarihinde Ali b. Salim ed-Dimyati tarafından istinsah edilmiştir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Şemselerin dilimli ve oval biçiminde olması, gömme tekniğinde ve alttan ayırma tarzında süslenmesi, Şemse yüzeyinin, yatay eksen boyunca uzanan, büyük S kıvrımlı ve şemse uçlarına uzanan küçük kıvrımlı serbest dolantı bulut motifleri ve zeminde yine ince kıvrımdalların taşıdığı hatayîler, goncalardan meydana gelen bir kompozisyonla süslenmiş olması, motiflerin kaba işlenişi, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir.

Eser No : 38

Fotoğraf No : 190, 191, 192, 193, 194

Çizim No : 9

Eser Adı : Ref'u'l-Hafa an-Zati's-Şifâ

Envanter No : RDS249

Bulunduğu Yer: Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi

Müellif : Nûreddîn Alî b. Sultan Muhammed el-Kârî

Müstensih : Osman b. Muhammed el-Amasi

Tarihi : 1160 / 1747

Yazıldığı Yer: -

Cildin Tarihi : 18.yüzyıl

Ölçüsü : 23,5x15x4,5

Malzeme : Kahverengi deri

Eserin Tanımı: Arapça olarak yazılan Ref'u'l-Hafa an-Zati's-Şifâ adlı Hadis kitabı, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi RDS249 envanter numarasına kayıtlıdır. Eser, 514 sayfadır. Her bir sayfası 29 satırdır¹⁶¹. Aharlı kâğıt üzerine Tâlik hattı ile kaleme alınmıştır. Mihrabiye kısmı tezhiplidir. Cetveller altınlıdır. Söz başları ve keşideler kırmızı mürekkeplidir. Kağıdı filigranlıdır. Sırt dikişi, kâğıdı ve cildi iyi durumdadır.

Eserin Cilt Özellikleri: Kahverengi deriyle kaplanan eserin kapakları, iki ince altın cetvel arasına yerleştirilmiş bir sıra kalın sarmal zencerekli cetvelle çerçevelenmiştir. Köşebent düzenlemesine yer verilmiştir. Kapakların kenar ortalarına üçer altın nokta yerleştirilmiştir. Cildin ön ve arka kapakları aynı şekilde tezyin edilmiştir.

Cildin her iki kapağının ortasında dilimli ve oval biçimli şemseler bulunmaktadır. Gömme tekniğinde, alttan ayırma tarzında bezenmiştir. Şemse yüzeyindeki süsleme dikey ekseninde düzenlenmiştir. Süsleme kompozisyonunu ortada yapraklı kökten çıkıp kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan ince kıvrım dallar, dalların üzerinde yer alan hatayîler, guncalar ve saz yaprakları

¹⁶¹ Bekir Şahin vd., a.g.e., İstanbul 2013, s.89.

oluşturmaktadır. Şemselerin etrafı altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir

Salbekler şemse ile orantılı bir büyüklükte olup, aralarında nokta şeklinde birer ortabağ bulunmaktadır. Beş dilimli palmet şeklinde yapılan salbeklerin yüzeyinde irice bir hatayı motifi yer almaktadır. Etrafı şemsede olduğu gibi altın cetvelle tahrirlenmiş ve dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Köşebentler dilimli yarım kemer formunda yapılmıştır. Gömme tekniğinde, alttan ayırma tarzında süslenmiştir. Köşebentlerin yüzeyi şemsede olduğu gibi kıvrım dalların taşıdığı hatayîler, goncalar ve saz yapraklarıyla süslenmiştir. Kenarları altın cetvelle tahrirlenmiş, dilim aralarına altın tığlar çekilmiştir.

Sırt bölümü sonradan onarım geçirmiştir. Miklebi kopmuştur. İç kapaklar kağıt ile kaplanmıştır.

Tarihlendirme: Eser ketebe kaydına göre 1160 / 1747 tarihinde Osman b. Muhammed el-Amasi tarafından istinsah edilmiştir. Kitabın 1a sayfasında Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri bulunmaktadır.

Şemselerin dilimli ve oval biçiminde olması, gömme tekniğinde ve alttan ayırma tarzında süslenmesi, şemse yüzeyinin, ortada yapraklı kökten çıkıp kıvrımlar yaparak şemse yüzeyini dolanan ince kıvrım dallar, dalların üzerinde yer alan hatayîler, goncalar ve saz yaprakları ile süslenmiş olması, motiflerin kaba işlenişi, kullanılan malzeme ve teknikten yola çıkılarak cildin 18. yüzyıl Osmanlı cildi olduğu söylenebilir. Kapaklarda görülen tasarıma bakıldığında Konya Mevlana Müzesi, Müzelik Eserler Bölümünde yer alan 1543 envanter numaralı 1764 tarihli El-Hızbü'l A'Zam Vel-Vird El-Efham Ve Dualar adlı eser¹⁶² ile benzerlik göstermektedir.

¹⁶² Hacer Kara, **a.g.t.**, Konya 2015, s.309.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5- RODOS FETHİ PAŞA HAFIZ AHMED AĞA KÜTÜPHANESİ'NDEKİ XVII. VE XVIII. YÜZYIL CİLTLERİ'NİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde Rodos Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'nde yer alıp da üzerinde inceleme yapmamıza izin verilen XVII. ve XVIII. yüzyıla tarihli toplam 38 adet cilt detaylı bir şekilde incelenmiştir. XVII. ve XVIII. yüzyıla tarihlenen yazma eser sayısı daha fazla olduğu halde, ebrulu ciltler, yeşil bezle kaplı olanlar ve çarkûşe tekniğinde hazırlanmış ciltler çalışmaya dâhil edilmemiştir. Ayrıca, deri malzemeden yapıldığı halde süsleme özelliği bulunmayanlar ve çok fazla tahrip durumda olanlar da bu çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur. İncelediğim 38 adet kitabın 16 tanesi XVII. yüzyılda, 22 tanesi XVIII. yüzyılda istinsah edilmiştir. Bu yüzyıl içinde değerlendirilen örnekler, bezeme özellikleri ve karakterleri göz önünde bulundurulduğunda XVII. ve XVIII. yüzyıla uygun düşmektedir.

5.1. XVII. Yüzyıl Ciltleri

Çalışmamız kapsamında inceleme yapıлып kataloğa dâhil edilen toplam 38 yazma eserin 16 adedi (Fotoğraf No:15, 18, 24, 30, 34, 40, 47, 53, 57, 63, 67, 71, 75, 79, 83, 88) XVII. yüzyıla tarihlenmektedir. Kitap kapakları tarihlendirilirken, istinsah tarihi ve ketebe kaydını yanı sıra yazı-kâğıt ve cilt özellikleri de göz önünde bulundurulmuştur.

5.1.1. Malzeme ve Renk

Kataloğa alınan ciltlerin tamamında kullanılan malzeme deridir. Bu yüzyıl içinde değerlendirilen ciltlerde kullanılan deri malzemedede en çok tercih edilen renk, çeşitli tonlarını gördüğümüz kahverengidir. XVII. yüzyıla tarihlenen 16 adet cilt örneğinin on ikisinde, kahverengi deri ve onun tonlarını görmekteyiz (Fotoğraf No: 15, 18, 24, 34, 40, 47, 53, 63, 75, 79, 83, 88). Dört örnekte bordo derinin kullanıldığını görüyoruz (Fotoğraf No: 30, 57, 67, 71).

Bu yüzyıl içinde değerlendirilen ciltlerin hepsinde ön ve arka kapaklar aynı renkte yapılmıştır.

Dört örnekte (Fotoğraf No:35, 58, 72, 75) sırt kısmı sonradan onarım geçirerek kırmızı deri ile kaplanmıştır. İki örnekte ise (Fotoğraf No: 54, 64) sırt kısmı sonradan onarım geçirerek bordo deri ile kaplanmıştır.

Bir örnekte (Fotoğraf No:51) eserin dış kapakları koyu kahverengi deri ile kaplıyken iç kapaklar taba rengi ile kaplanmıştır. İç kapağın merkezinde birer tane dilimli oval şemse yer alır.

Dört örnekte (Fotoğraf No: 46, 61, 65, 87) iç kapaklar ebru ile kaplanmıştır. Bir örnekte (Fotoğraf No: 68) ön kapak içinin merkezinde dikdörtgen formu şemse yer alır.

5.1.2. Teknikler

XVII. yüzyıla ait 16 adet cildin yapım tekniklerine göre gruplandırılacak olursak gömme tekniğinde yapılmış cilt sayısı çoğunluktadır. On bir ciltte gömme tekniğini görmekteyiz (Fotoğraf No: 15, 18, 30, 34, 40, 47, 67, 71, 75, 83, 88). Bir örnekte ise, soğuk kalıp baskı tekniğini görmekteyiz (Fotoğraf No: 53). Daha önce de belirtildiği gibi soğuk baskı tekniğinde, şemse kalıbı doğrudan cildin üzerine basılır ve altın kullanılmaz.

Gömme tekniğinde yapılan ciltlerin üçü, alttan ayırma tarzında düzenlenmiştir (Fotoğraf No: 67, 83, 88). Ciltlerde süsleme yapılacak yerlerin zemini altınlanmış motifler ise deri renginde bırakılmıştır.

XVII. yüzyıla tarihli hem mülevven hem de alttan ayırma tarzında yapılmış cilt sayısı üçtür (Fotoğraf No: 15, 34, 47). Bu tarzdaki düzenleme, yüzey üzerindeki süsleme kapak rengi dışından farklı bir renkle yapılmış olup zemini altınlanmış.

Katalogda XVII. yüzyıla tarihlenen üstten ayırmalı tarzda yapılmış cilt yoktur. Alttan ayırma gibi, XVI. yüzyılda görülmeye başlanan¹⁶³ üstten ayırmalı süsleme örneklerinin, diğerlerine göre az olmasının nedeni, altının şemse zeminine değil de, motiflere sürülmesinden dolayı sürtünme gibi nedenlerle çabuk bozulması ve silinmesinden kaynaklanmaktadır.

XVII. yüzyıla tarihli mülemma tarzında yapılmış olan cilt sayısı beştir (Fotoğraf No: 18, 30, 40, 71, 75). Mülemma tarzında yapılmış olan ciltlerin,

¹⁶³ Mine Esiner Özen; "Klasik Cilt Sanatımızın Bazı Özellikleri", *Antika*, S 25, Yıl 3, 1987, s. 15.

örneklerimizden de anlaşılacağı üzere hem motifin kendisi, hem de zeminin altınlanmasıdır

XVII. yüzyıla tarihlenen bir ciltte ise soğuk şemse tarzında düzenlenmiş uygulamalar görülmektedir (Fotoğraf No: 53). Bu düzenlemede ise motiflerin bulunduğu zemin altınlanmamış, sade bırakılmıştır.

Bir örnekte Kat'ı süsleme tekniğinde yapılmıştır (Fotoğraf No: 24). Sözlükte "kesmek" anlamına gelen katı' (kat') kâğıt veya deri üzerine çizilmiş yazı, motif yahut bir şekli oyup çıkararak başka bir kâğıt ya da deriye yapıştırmak suretiyle gerçekleştirilen bir sanatın adıdır¹⁶⁴. Genellikle içi kapakta görülen bu teknik, bu örnekte dış kapakta görülmektedir.

Katalogda yer alan iki örnek Yekşah tekniğinde yapılmıştır (Fotoğraf No: 57, 79). Yekşah diye adlandırılan ve yıldız sürülmüş derinin zemine damga basılarak süslenmiş ciltlerdir. Motifler klasik ve stilize iken teknik yenidir.

Bir örnekte yazma tekniğinde yapılan cilttir (Fotoğraf No: 63). Deriden yapılan ciltlerin üzeri sıvama varak altın yahut ezme altın sürülmek suretiyle kaplanmışsa, böyle ciltlere yazma cilt adı verilir. Bu örnekte, kapak yüzeyinin merkezinde fırçayla altın sürülerek baklava biçiminde bir şekil oluşturulmuştur. Bu şekil, ızgara biçiminde dikey ve yatay olarak çekilmiş altınlı çizgilerle doldurulmuştur.

5.1.3. Cildin Bölümleri

XVII. yüzyıl içinde incelediğimiz 16 adet cildin kapakları, şemseleri, salbekleri, köşebentleri, cetvel, zencirek ve bordürleri incelenmiştir.

5.1.3.1. Kapaklar

XVII. yüzyıla tarihlenen 16 adet cildin ön ve arka kapağından bahsedilmiştir. Seminer ve tez hazırlığında incelediğimiz tezler ve makaleler sonucunda Osmanlı ciltlerinin ön kapak ve arka kapak düzenlemesinin aynı olduğu gözlemlenmiştir.

XVII. yüzyıla tarihlenen 16 adet cildin kapak tasarımının, On altısında cetvel ve zencirek düzenlemesi görülmektedir. Sadece bir örnekte pafta uygulaması yer

¹⁶⁴ Filiz Çağman, "Kati'", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C:25, Ankara, 2002, s.32

almaktadır. Paftalar tek sıra halinde dikdörtgen formlu ve uçları dilimli olarak yapılmıştır (Fotoğraf No: 18). Bir örnekte ise genişlikleri farklı altınlı üç sarmal zencirekle çerçevelenmiş bir cildi görmekteyiz (Fotoğraf No: 57).

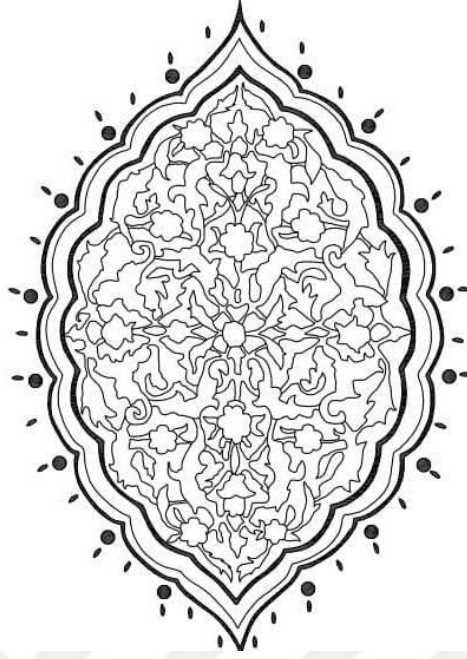
Kataloğa alınan XVII. yüzyıla ait 16 örneğin dördünde köşebent uygulamasına yer verilmiştir (Fotoğraf No: 18, 24, 34, 40). İki örnekte ise, köşelere basit dörder altın nokta (Fotoğraf No: 57, 71), altı örnekte ise, köşelere birer altın nokta yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 15, 30, 63, 67, 75, 88). Dört örnekte ise köşeler tamamiyle sade bırakılmıştır (Fotoğraf No: 47, 53, 79, 83).

XVII. yüzyıla tarihlenen 16 cildin tümünde şemse uygulaması görülmektedir (Fotoğraf No: 15,18, 24, 30, 34, 40, 47, 53, 57, 63, 67, 71, 75, 79, 83, 88). Beş eserde, şemse salbeksiz işlenmiştir (Fotoğraf No: 15, 63, 66,75, 83).

İncelediğimiz ciltlerin çoğunun iç kapakları, sade bırakılmıştır. Dört örnekte ise kaplama malzemesi olarak ebru kâğıt kullanılmıştır (Fotoğraf No: 46, 61, 65, 88). Bir eserin iç kapağının merkezinde kenarları tahrirlenmiş, dilimli oval birer şemse yer alır (Fotoğraf No: 51). Bir eserin iç kapağının merkezinde ise dikdörtgen formlu şemse yer alır (Fotoğraf No: 68).

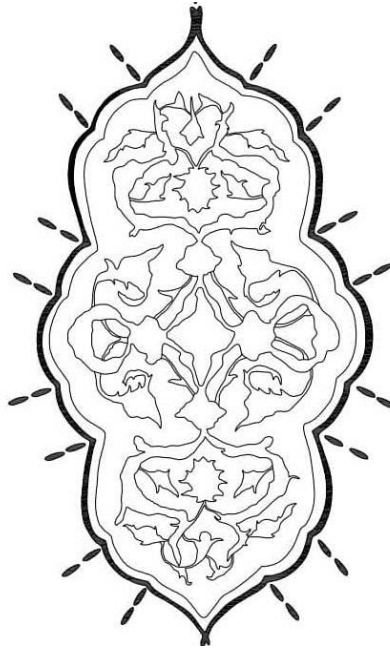
5.1.3.1.1. Şemse

Katalogda yer alan XVII. yüzyıl tarihli eserlerin kapaklarını süsleyen şemselerin biçimlerine göre incelendiğimizde dilimli ve oval şemseler geniş yer kaplar. İncelediğimiz 16 cildin yedisi dilimli ve oval biçimlidir (Fotoğraf No: 24, 30, 34, 40, 47, 53, 88), (Çizim No: 1).

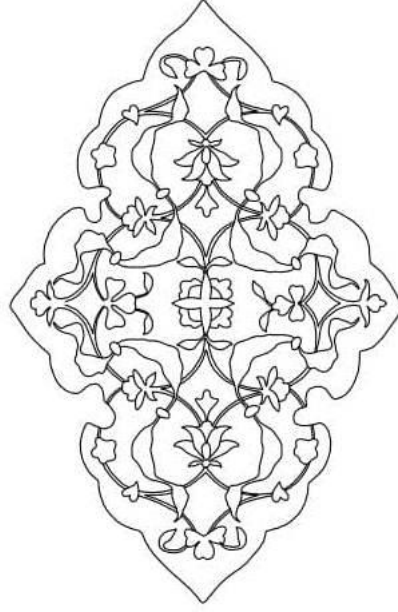
Çizim No: 1 Dilimli Oval Şemse (Zehra İpteş'ten)

Katalogda yer alan XVII. yüzyıl tarihli eserlerin kapaklarını süsleyen şemselerin biçimlerine göre incelendiğimizde yedi cildin dikdörtgen formlu olduğu görülmektedir (Fotoğraf No: 15, 57, 67, 71, 75, 79, 83), (Çizim No: 2).

Çizim No: 2 Dikdörtgen Şemse (Zehra İpteş'ten)

Bir örnekte, kapakların tam merkezinde yer alan şemse baklava dilimi biçimindedir. Kenarlardan içeriye doğru çekilmiştir (Fotoğraf No:18), (Çizim No: 3).

Çizim No: 3 Baklava Dilimli Şemse (Zehra İpteş'ten)

Bir örnekte ise kapakların tam merkezinde yer alan şemse fırçayla yapılmış baklava dilimi biçimindedir. Yazma tekniğinde yapılmıştır (Fotoğraf No: 63).

XVII. yüzyıla ait 16 cildin şemsenin yapım yöntemlerine göre gruplandırarak olursak gömme tekniğinde yapılmış şemse sayısı çoğunluktadır. On bir ciltte gömme tekniğini görmekteyiz (Fotoğraf No: 15, 18, 30, 34, 40, 47, 67, 71, 75, 83, 88). Bir örnekte ise, şemsenin soğuk kalıp baskı tekniğini görmekteyiz (Fotoğraf No: 53). Daha önce de belirtildiği gibi soğuk baskı tekniğinde, şemse kalıbı doğrudan cildin üzerine basılır ve altın kullanılmaz.

Gömme tekniğinde yapılan şemselerin üçü, alttan ayırma tarzında düzenlenmiştir (Fotoğraf No: 67, 83, 88). Ciltlerde süsleme yapılacak yerlerin zemini altınlanmış motifler ise deri renginde bırakılmıştır.

XVII. yüzyıla tarihli hem mülevven hem de alttan ayırma tarzında yapılmış şemse sayısı üçtür (Fotoğraf No: 15, 34, 47). Bu tarzdaki düzenleme, yüzey üzerindeki süsleme kapak rengi dışından farklı bir renkle yapılmış olup zemini altınlanmıştır.

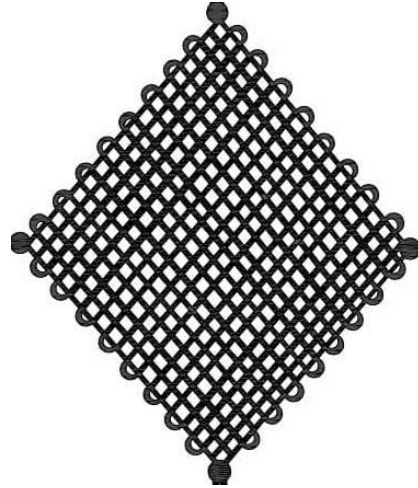
Katalogda XVII. yüzyıla tarihlenen üstten ayırmalı tarzda yapılmış şemse yoktur. Üstten ayırmalı süsleme örneklerinin, diğerlerine göre az olmasının nedeni, altının şemse zeminine değil de, motiflere sürülmesinden dolayı sürtünme gibi nedenlerle çabuk bozulması ve silinmesinden kaynaklanmaktadır.

XVII. yüzyıla tarihli mülemma tarzında yapılmış olan şemse sayısı beştir (Fotoğraf No: 18, 30, 40, 71, 75). Mülemma tarzında yapılmış olan ciltlerin, örneklerimizden de anlaşılacağı üzere hem motifin kendisi, hem de zemininin altınlanmasıdır

XVII. yüzyıla tarihlenen bir şemse ise soğuk şemse tarzında düzenlenmiş uygulamalar görülmektedir (Fotoğraf No: 53). Bu düzenlemede ise motiflerin bulunduğu zemin altınlanmamış, sade bırakılmıştır.

Bir örnekte şemse, Kat'ı müşebbek süsleme tekniğinde yapılmıştır (Fotoğraf No: 24). Katalogda yer alan iki örnek Yekşah tekniğinde yapılmıştır (Fotoğraf No: 57, 79).

Bir örnekte yazma tekniğinde yapılan şemse (Fotoğraf No: 63), (Çizim No:4). Bu örnekte, kapak yüzeyinin merkezinde fırçayla altın sürülerek baklava biçiminde bir şekil oluşturulmuştur. Bu şekil, ızgara biçiminde dikey ve yatay olarak çekilmiş altınlı çizgilerle doldurulmuştur.

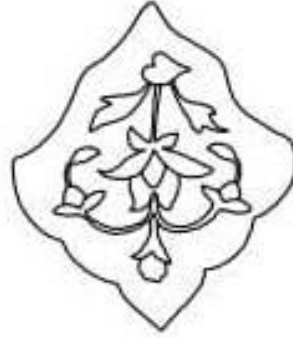

Çizim No: 4 Yazma Tekniğinde Yapılan Şemse (Zehra İpteş'ten)

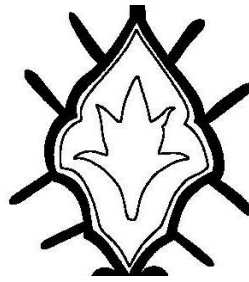
5.1.3.1.2. Salbekler

Katalogda yer alan XVII. yüzyıl tarihli 16 adet cildin On birinde salbek düzenlemesi vardır (Fotoğraf No: 18, 24, 30, 34, 40, 47, 53, 57, 71, 79, 88). Dört eserde, şemse salbeksiz işlenmiştir (Fotoğraf No: 15, 63, 66, 75, 83).

Eserlerin kapaklarını süsleyen salbeklerin biçimlerine göre incelediğimizde, salbeklerin, beş dilimli ve üç dilimli palmet formunda yapıldıklarını görüyoruz. Birde salbeklerin altın noktalarla yapılmış olanlarına rastlıyoruz. Beş dilimli palmet formunda düzenlenen cilt sayısı altıdır (Fotoğraf No: 18, 34, 40, 47, 57, 79), (Çizim No: 5). Üç dilimli palmet formunda düzenlenen cilt sayısı dördür (Fotoğraf No: 24, 30, 53, 71), (Çizim No:6).

Çizim No: 5 Beş Dilimli Palmet Formunda Düzenlenen Salbek (Zehra İpteş'ten)

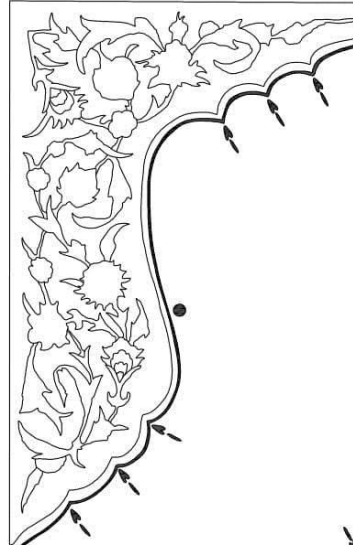

Çizim No: 6 Üç Dilimli Palmet Formunda Düzenlenen Salbek (Zehra İpteş'ten)

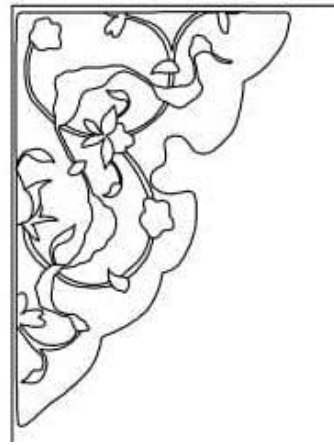
Bir örnekte şemse soğuk baskı tekniğinde, soğuk şemse tarzında süslenirken salbekler fırça yardımıyla tamamen altınla bezenmiştir (Fotoğraf No: 53). Bir örnekte ise salbek uygulaması palmet formunun dışında altın noktalarla yapılmış altı yapraklı çiçek tarzındadır. (Fotoğraf No: 88).

5.1.3.1.3. Köşebentler

XVII. yüzyıl içinde ele aldığımız 16 adet eserin sadece dört tanesinde köşebent uygulaması vardır. Bu üç köşebent, kenarları dilimli yarım kemer formunda düzenlenmiştir (Fotoğraf No: 24, 34, 40), (Çizim No: 7). XVI ve XVII. yüzyılların karakteristiği olarak adlandırılabilenimiz, dilimli yarım kemer şeklinde yapılmıştır. Bir örnekte köşebentler $\frac{1}{4}$ oranında içeriye çekilmiştir (Fotoğraf No: 18), (Çizim No: 8). Köşebent uygulamaları, şemselerde olduğu gibi aynı teknik ve süslemede tasarlanmıştır.

Çizim No: 7 Kenarları Dilimli Yarım Kemer Formunda Düzenlenmiş Köşebent
(Zehra İpteş'ten)

Çizim No: 8 ¼ Oranında İçeriye çekilmiş Köşebent (Zehra İpdeş'ten)

Bunların dışında sekiz örnekte köşebent olmayıp, sadece köşe kısımlarına altın nokta yerleştirilmiş örneklerde mevcuttur (Fotoğraf No: 15, 30, 57, 63, 67, 71, 75, 88).

5.1.3.1.4. Cetvel ve Zencirek

Bu dönem ciltlerinin tamamında cetvel ve zencirek uygulaması görülür. Bu konu ile alakalı incelenen tez ve yayınlarda cetvel ve zencirekler, üç farklı grupta karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki soğuk cetveller, ikincisi altın cetveller üçüncü grup ise hem soğuk hem de altın cetvellerin bir arada kullanıldığı örneklerdir. Bunlardan soğuk tarzlı cetveller kataloğa alınan eserler içinde görülmemektedir. Altın cetvel uygulaması ise 16 örnekte görülmektedir (Fotoğraf No: 15, 18, 24, 30, 34, 40, 47, 53, 57, 63, 67, 71, 75, 79, 83, 88). Kataloğa alınan eserler arasında, hem soğuk hem de altın cetvellerin bir arada kullanıldığı görülmemiştir.

XVII. yüzyıl cilt kapaklarını zencireklere göre değerlendirdiğimizde sarmal zencirek kullanımının yoğun şekilde uygulandığını görmekteyiz. Kataloğa alınan eserlerin tamamında sarmal zencirek görülmüştür (Fotoğraf No: 15, 18, 24, 30, 34, 40, 47, 53, 57, 63, 67, 71, 75, 79, 83, 88). Sadece bir örnekte cetvel ve zencirek dışında, pafta(kartuş) kullanıldığını görmekteyiz (Fotoğraf No: 18). Diğer bir örnekte ise üç sarmal zencireğin bir arada kullanıldığını görülmüştür (Fotoğraf No: 57).

5.1.3.2. Sırt

XVII. yüzyıla tarihli on altı cildin, on altısında sırt kısmı bulunmaktadır (Fotoğraf No: 15, 18, 24, 30, 34, 40, 47, 53, 57, 63, 67, 71, 75, 79, 83, 88). Sırt kısmında süslemeye rastlanılmamıştır.

5.1.3.3. Sertab

XVII. yüzyıla tarihli on altı cildin, on ikisinde sertab kısmı bulunmaktadır (Fotoğraf No: 25, 35, 41, 48, 54, 58, 64, 67, 72, 76, 80, 84). Dört eserin sertab kısmı kopmuştur, yerinde yoktur (Fotoğraf No: 15, 18, 30, 88).

Üç örnekte sertab kısmı bulunmakla beraber yüzeyi sade bırakılmıştır (Fotoğraf No: 41, 76, 84). Bir örnekte sertab kısmı olmasına rağmen yüzeyi onarım

derisi ile kaplandığı için altında süsleme olup olmadığı bilinmemektedir (Fotoğraf No: 72). Dört örnekte sertab bölümü ince bir cetvel ile çerçevenmiştir. Yüzeyi sade bırakılmıştır (Fotoğraf No: 54, 64, 67, 80). İki örnekte sertab kısmı iki ince cetvel arasına yerleştirilen sarmal bir zencirek ile çerçevesidir (Fotoğraf No: 35, 58). Üç sertabının muhtelif boyutlarda ve sayılarda kartuşlara bölüdüğü görülür (Fotoğraf No: 25, 35, 58) İki örnekte sertab üzerinde yer alan kartuşların yüzeyinde, altın noktaların oluşturduğu altı yapraklı çiçeklerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 35, 58). Bir örnekte ise sertab bölümünün ortasına iki altın nokta yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 48).

5.1.3.4. Miklep

XVII. yüzyıl içinde ele alınan on altı cildin, on ikisinde miklebi bulunmaktadır (Fotoğraf No: 25, 35, 41, 48, 54, 58, 64, 67, 72, 76, 80, 84). Dört cildin miklebi kopmuştur yerinde yoktur (Fotoğraf No: 15, 18, 30, 88), diğerleri ise sağlam ve cildin üzerindedir. Miklep şemsesi biçim açısından altı cilt örneğinde kapaklar ile aynı biçimde süslenmiştir (Fotoğraf No: 25, 35, 41, 48, 64, 72). Altı örnekte miklep şemsesi biçim açısından kapaklar ile aynı değildir (Fotoğraf No: 54, 58, 67, 76, 80, 84). Beş örnekte miklep şemsesi süsleme açısından kapaklar ile aynı değildir (Foto: 41, 67, 72, 76, 84). Diğerleri aynı süsleme tarzında süslenmiştir.

Sekiz örnekte miklep şemselerinin dilimli ve oval formda yapıldığı gözlenmektedir (Fotoğraf No: 35, 41, 48, 58, 67, 72, 76, 80). Bir örnekte miklep şemsesi baklava dilimi formunda şekillendirilmiştir (Fotoğraf No: 64). İki örnekte miklep şemsesi üç dilimli palmet seklindedir (Fotoğraf No: 54, 84). Bir örnekte ise miklep şemsesi, kapakta yer alan şemsenin yarımı olarak uygulanmıştır (Fotoğraf No: 25). Kapaklarda görülen köşelikler, cetvel ve zencirekler miklepte de tekrar edilmiştir.

5.1.4. Bezeme ve Üslup

Geleneksel Türk süsleme sanatlarında görülen motiflerin bu yüzyıl kitap kapaklarında yer aldığı görülmektedir. Ciltlerde, yoğun olarak bitkisel bezeme kullanılmıştır. Cilt üstünde görülen süsleme ve kompozisyonlara bakarak ortaya

çıkan üslup 4 ana başlık altında toplanabilir. Bunlar; saz üslubu, bulut, rumi ve natüralist üsluplarıdır.

Bu dönemde sık kullanılan bezeme, tamamen Türk karakterinde olup, başka tesirlerde kalmadan meydana gelen Müzehhip Kara Memi'nin oluşturduğu natüralist tarzıdır. Hatayi ve rumi klasik motiflerin yanına gül, nergis, karanfil, çiçek açmış bahar dalları ilave edilmiştir¹⁶⁵. XVI. yüzyılın ilk çeyreğinden başlayıp XVII. yüzyılın ortalarına kadar tercih edildiği gözlenen bezeme üslubu şüphesiz ki saz yolu üslubudur. Saz yolu üslubu, Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran Seferi'nden dönerken beraberinde getirdiği Şahkulu tarafından Türk Sanatına girmesi sağlanmıştır.¹⁶⁶ Bu üslup 17-18. yüzyıllarda mitolojik özelliklerinin kaybetmiş sadece yaprak ve hatayi çeşitlemelerinden oluşan kompozisyonlara indirgenmiştir¹⁶⁷. XVII. yüzyıl içinde incelediğimiz ciltlerin şemse yüzeylerinde asimetrik kıvrımlar yapan sapların taşıdığı saz üslûbunda hançerî yapraklar ile hatayî üslûpta güller, şakayıklar, tomurcuklar, goncalar ve ince kıvrımdallar bezeme motifi olarak karşımıza çıkar. XVII. yüzyılın ortalarına kadar Osmanlı sanatında görülmeye başlanan bu üslupta yapılmış bezenmelerden hareketle kitap kapaklarının tarihlendirilmesi de yapılabilmektedir. İncelemesini yaptığımız 16 adet cildin üçünde, saz üslûbunda hançeri yapraklar ve hatayi grubu örneklere rastlanılmıştır (Fotoğraf No: 40, 53, 71).

XVII. yüzyıl ciltlerinde saz üslûbuyla birlikte, bulut motiflerinin de işlendiğinin örneklerde görüyoruz. Selçuklularda şu ana kadar örneğine rastlanmayan ancak XV. yüzyıl Herat ve Şiraz ekolünün sıkça kullandığı bulut motifinin, Türk sanatına Osmanlılar zamanında Timurlular'la olan münasebetler sırasında Herat, Şiraz ve Tebriz Ekolü ile gelmiş olması muhtemel görünmektedir¹⁶⁸.

Birçok sanat tarihçeye göre bulut motifi ejderhayla birlikte tasvir edilmiştir. Ejderin bulutlar vasıtasıyla yağmuru yağdıran bir sembol oluşu Anadolu Türk

¹⁶⁵ Cahide Keskiner, **Türk Süsleme Sanatında Stilize Motifler**, Ankara,2002

¹⁶⁶ İnci Ayan Birol, "Türklerin Sanata Bakışı ve Tezyini Sanatlarda Desen Çizme Tekniği", **Türkler**, C.12, Ankara 2002, s.312

¹⁶⁷Gülçin Karaman, **Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki 17. ve 18. Yüzyıl Ciltleri**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006, s.232.

¹⁶⁸ Aziz Doğanay, **Osmanlı Tezyinatı: Klasik Devir İstanbul Hanedan Türbeleri 1522-1604**, İstanbul 2009, s.87.

inançlarında yer almıştır. Ejder, Türk mitolojisinde su, bolluk ve yeniden doğuşun timsali sayılmıştır¹⁶⁹. Ejderhanın, yağmurları yağdıran veya fırtınaları yapan bir kudret sayıldığı için bulut şeklinde de tasvir edildiğini ve bir yılan şekli verilen bu motifin bazı yerlerine küçük ve kıvrımlı kuyruklar halinde parçalar ilave edilerek Türk bezemelerinde çokça kullanılmıştır¹⁷⁰.

Bulut motifi, klasik dönemde de çokça kullanılmakla beraber özellikle XVII. ve XVIII. yüzyıl ciltlerinde kendine özel ve geniş bir kullanım alanı bulmuştur. Ayırma dolantı bulut ve serbest dolantı bulutlar genellikle bu dönem bulut tasarımlı ciltlerin başlıca iki farklı desen kurgusunu meydana getirmişlerdir¹⁷¹. Klasik oval şemselerde görülen bulut tasarımların haricinde özellikle XVII. yüzyılın dikdörtgen formdaki şemselerde de gerek hatayî grubu motifleri ve rumîlerle gerek sadece bulutun sıvama olarak kullanıldığı farklı tasarımlar görülmektedir¹⁷².

İncelediğimiz 16 adet cildin altısında bulut motifine rastlanılmıştır. (Fotoğraf No: 15, 18, 30, 34, 66, 88). Bulut motifleri yalnız başına kullanılmamış ince kıvrımdalların taşıdığı hatayîler, goncalar ve saz yapraklarından meydana gelen bir süsleme kompozisyonla birlikte işlenmiştir.

İncelediğimiz 17 adet cildin dördünde ise Rumi motifinin işlendiğini görüyoruz (Fotoğraf No: 24, 47, 57, 79),

Bir örnekte ise süsleme yazma tekniğinde yapılmıştır. Şeklin yüzeyi, ızgara biçiminde dikey ve yatay olarak çekilmiş altın çizgilerle doldurulmuştur. Uçlardan ve kenarlardan iki ince altın çizgi yer almaktadır. Çizgilerin başlayış noktasında, ortasında ve sonunda altın noktalar bulunmaktadır (Fotoğraf No: 63).

İki örnekte ise süslemeler natüralist üslupla yapılmıştır (Fotoğraf No: 75, 83).

İncelediğimiz ciltlerin çoğunun iç kapakları, sade bırakılmıştır. Dört örnekte ise kaplama malzemesi olarak ebru kâğıt kullanılmıştır (Fotoğraf No: 46, 61, 65, 88). Bir eserin iç kapağının merkezinde kenarları tahrirlenmiş, dilimli oval birer

¹⁶⁹ Yaşar Çoruhlu, **Türk Mitolojisinin Ana Hatları**, İstanbul 2011, s.155.

¹⁷⁰ Celal Esad Arseven, *Sanat Ansiklopedisi*, s.513.

¹⁷¹ Fatma Şeyma Boydak, “Osmanlı Kitap Kabı Şemselerindeki Serbest Dolantı Bulut Motifi Örnekleri”, **İSTEM**, S.29, Konya 2017, s.130.

¹⁷² Fatma Şeyma Boydak, “a.g.m.”, **İSTEM**, S.29, Konya 2017, s.130.

şemse yer alır (Fotoğraf No: 51). Bir eserin iç kapağının merkezinde ise dikdörtgen formlu şemse yer alır (Fotoğraf No: 68).

5.2. XVIII. Yüzyıl Ciltleri

Çalışmamız kapsamında inceleme yapıp kataloğa dâhil edilen toplam 38 yazma eserin 22 adedi (Fotoğraf No: 91, 95, 99, 105, 111, 117, 123, 126, 130, 134, 138, 143, 147, 151, 157, 163, 168, 172, 175, 181, 185, 190) XVIII. yüzyıla tarihlenmektedir. Kitap kapakları tarihlendirilirken, istinsah tarihi ve ketebe kaydını yanı sıra yazı-kâğıt ve cilt özellikleri de göz önünde bulundurulmuştur.

5.2.1. Malzeme ve Renk

Kataloğa alınan ciltlerin tamamında kullanılan malzeme deridir. Bu yüzyıl içinde değerlendirilen ciltlerde kullanılan deri malzemedeki en çok tercih edilen renk, çeşitli tonlarını gördüğümüz kahverengidir. XVIII. yüzyıla tarihlenen 22 adet cilt örneğinin on beşinde, kahverengi deri ve onun tonlarını görmekteyiz (Fotoğraf No: 91, 99, 105, 117, 126, 130, 134, 143, 147, 151, 157, 163, 175, 185, 190). Yedi örnekte bordo derinin kullanıldığını görüyoruz (Fotoğraf No: 95, 111, 123, 138, 168, 172, 181).

Bu yüzyıl içinde değerlendirilen ciltlerin hepsinde ön ve arka kapaklar aynı renkte yapılmıştır.

İki örnekte sırt kısmı sonradan onarım geçirerek bordo deri ile kaplanmıştır (Fotoğraf No: 92, 169). Bir örnekte ise sertab kısmı sonradan onarım geçirerek kahverengi deri ile kaplanmıştır (Fotoğraf No:35, 58, 72, 75).

İki örnekte (Fotoğraf No: 110, 116) iç kapaklar ebru ile kaplanmıştır. Bir örnekte (Fotoğraf No: 180) kapak içinin merkezinde dilimli oval formlu şemse yer alır. Dilim aralarına altın noktalar yerleştirilmiştir.

Bir örnekte (Fotoğraf No: 122) sertab içi iki ince altın cetvel ile çerçevelenmiştir. Cetvelin uç kısımlarına beş adet altın nokta, cetvelin yan kısımlarına üçer adet altın nokta yerleştirilmiştir. Sertab yüzeyinde altın noktalarla oluşturulmuş iki adet çiçek motifi yer almaktadır.

5.2.2.Teknikler

XVIII. yüzyıla ait 22 adet cildin yapım tekniklerine göre gruplandırılacak olursak gömme tekniğinde yapılmış cilt sayısı çoğunluktadır. On dokuz ciltte gömme tekniğini görmekteyiz (Fotoğraf No: 99, 105, 111, 117, 123, 126, 130, 138, 143, 147, 151, 157, 163, 168, 172, 175, 181, 185, 190). Bir örnekte ise, soğuk kalıp baskı tekniğini görmekteyiz (Fotoğraf No: 134). Daha önce de belirtildiği gibi soğuk baskı tekniğinde, şemse kalıbı doğrudan cildin üzerine basılır ve altın kullanılmaz.

Gömme tekniğinde yapılan ciltlerin üçü, alttan ayırma tarzında düzenlenmiştir (Fotoğraf No: 175, 185, 190). Ciltlerde süsleme yapılacak yerlerin zemini altınlanmış motifler ise deri renginde bırakılmıştır.

XVIII. yüzyıla tarihli hem mülevven hem de alttan ayırma tarzında yapılmış cilt sayısı altıdır (Fotoğraf No: 99, 117, 147, 151, 157, 181). Bu tarzdaki düzenleme, yüzey üzerindeki süsleme kapak rengi dışından farklı bir renkle yapılmış olup zemini altınlanmıştır.

Katalogda XVIII. yüzyıla tarihlenen üstten ayırmalı tarzda yapılmış cilt yoktur. Alttan ayırma gibi, XVI. yüzyılda görülmeye başlanan¹⁷³ üstten ayırmalı süsleme örneklerinin, diğerlerine göre az olmasının nedeni, altının şemse zeminine değil de, motiflere sürülmesinden dolayı sürtünme gibi nedenlerle çabuk bozulması ve silinmesinden kaynaklanmaktadır.

XVIII. yüzyıla tarihli mülemma tarzında yapılmış olan cilt sayısı on adettir (Fotoğraf No: 105, 111, 123, 126, 130, 138, 143, 163, 168, 172). Mülemma tarzında yapılmış olan ciltlerin, örneklerimizden de anlaşılacağı üzere hem motifin kendisi, hem de zemininin altınlanmasıdır.

Katalogda bir örnek yekşâh tekniğinde yapılmıştır (Fotoğraf No: 91). Yekşâh diye adlandırılan ve yıldız sürülmüş derinin zemine damga basılarak süslenmiş ciltlerdir. Motifler klasik ve stilize iken teknik yenidir.

Bir örnekte yazma tekniğinde yapılan cilttir (Fotoğraf No: 95). Deriden yapılan ciltlerin üzeri sıvama varak altın yahut ezme altın sürülmek suretiyle oluşturulmuştur.

¹⁷³ Mine Esiner Özen; "Klasik Cilt Sanatımızın Bazı Özellikleri", *Antika*, S 25, Yıl 3, 1987, s. 15.

5.2.3. Cildin Bölümleri

XVIII. yüzyıl içinde incelediğimiz 22 adet cildin kapakları, şemseleri, salbekleri, köşebentleri, cetvel, zencirek ve bordürleri incelenmiştir.

5.2.3.1. Kapaklar

XVIII. yüzyıla tarihlenen 22 adet cildin ön ve arka kapağından bahsedilmiştir. Seminer ve tez hazırlığında incelediğimiz tezler ve makaleler sonucunda Osmanlı ciltlerinin ön kapak ve arka kapak düzenlemesinin aynı olduğu gözlemlenmiştir.

XVIII. yüzyıla tarihlenen 22 adet cildin kapak tasarımının, tamamında cetvel ve zencirek düzenlemesi görülmektedir. Sadece bir örnekte bordür uygulaması yer almaktadır. (Fotoğraf No: 99).

Bir örnekte ise cilt kapağı üç sarmal zencirekle çerçevelenmiştir, iki farklı renkte altın kullanılmıştır (Fotoğraf No: 138).

Kataloğa alınan XVIII. yüzyıla ait 22 örneğin yedisinde köşebent uygulamasına yer verilmiştir (Fotoğraf No: 91, 99, 147, 151, 157, 175, 190). Dört örnekte köşebent uygulamasına yer verilmemiştir (Fotoğraf No: 117, 123, 130, 172). Beş örnekte köşelere basit dörder altın nokta (Fotoğraf No: 95, 105, 126, 163, 168), dört örnekte ise, köşelere birer altın nokta yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 111, 138, 143, 181).

Bir örnekte, içten ince bir çizgiyle çerçevelenen cetvelin köşeleri bir çizgiyle kesilmiş ve bezenmemiş üçgen yüzeyler meydana getirilmiştir. Bu üçgen yüzeylere tığlar eklenerek hareketlendirilmiştir (Fotoğraf No: 134).

Bir örnekte yine aynı şekilde, içten ince bir çizgiyle çerçevelenen cetvelin köşeleri bir çizgiyle kesilmiş ve bezenmemiş üçgen yüzeyler meydana getirilmiştir. Bu üçgen yüzeylere üçer altın nokta yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 185).

XVIII. yüzyıla tarihlenen 22 cildin tümünde şemse uygulaması görülmektedir (Fotoğraf No: 91, 95, 99, 105, 111, 117, 123, 126, 130, 134, 138, 143, 147, 151, 157, 163, 168, 172, 175, 181, 185, 190). İki örnekte, şemse salbeksiz işlenmiştir (Fotoğraf No: 134, 172).

İki örnekte (Fotoğraf No: 110, 116) iç kapaklar ebru ile kaplanmıştır.

Bir örnekte (Fotoğraf No: 180) kapak içinin merkezinde dilimli oval formlu şemse yer alır. Dilim aralarına altın noktalar yerleştirilmiştir.

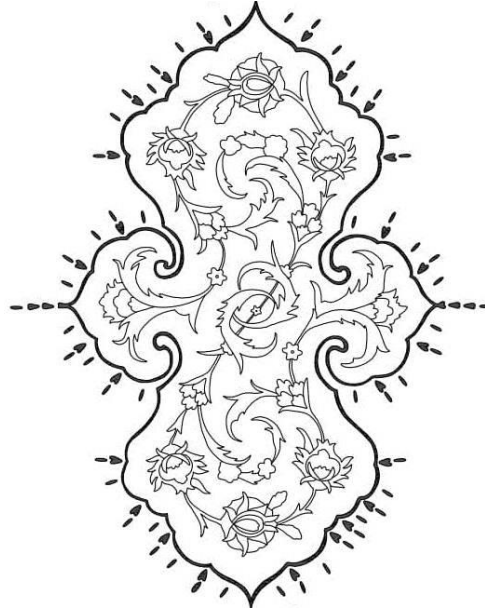
Bir örnekte (Fotoğraf No: 122) sertab için iki ince altın cetvel ile çerçevelenmiştir. Cetvelin uç kısımlarına beş adet altın nokta, cetvelin yan kısımlarına üçer adet altın nokta yerleştirilmiştir. Sertab yüzeyinde altın noktalarla oluşturulmuş iki adet çiçek motifi yer almaktadır.

5.2.3.1.1. Şemse

Katalogda yer alan XVIII. yüzyıl tarihli eserlerin kapaklarını süsleyen şemselerin biçimlerine göre incelendiğimizde dilimli ve oval şemseler geniş yer kaplar. İncelediğimiz 22 cildin on dördü dilimli ve oval biçimlidir (Fotoğraf No: 99, 105, 117, 123, 126, 130, 143, 151, 157, 163, 168, 175, 185, 190).

Katalogda yer alan XVIII. yüzyıl tarihli eserlerin kapaklarını süsleyen şemselerin biçimlerine göre incelendiğimizde sekiz cildin dikdörtgen formlu olduğu görülmektedir (Fotoğraf No: 91, 95, 111, 134, 138, 147, 172, 181).

Bir örnekte şemse, dikdörtgen formludur, fakat diğer bu formda olan şemselerden biraz farklıdır. Şemsenin orta kısmı üç dilimli palmet şeklinde çıkıntılar yapmıştır (Fotoğraf No: 138), (Çizim No: 9).

Çizim No: 9 Orta Kısmı Üç Dilimli Palmet Şeklinde Olan Şemse (Zehra İpteş'ten)

XVIII. yüzyıla ait 22 cildin şemsesinin yapım yöntemlerine göre gruplandırılacak olursak gömme tekniğinde yapılmış şemse sayısı çoğunluktadır. On dokuz ciltte gömme tekniğini görmekteyiz (Fotoğraf No: 99, 105, 111, 117, 123, 126, 130, 138, 143, 147, 151, 157, 163, 168, 172, 175, 181, 185, 190). Bir örnekte ise, şemsenin soğuk kalıp baskı tekniğini görmekteyiz (Fotoğraf No: 134).

Gömme tekniğinde yapılan şemselerin üçü, alttan ayırma tarzında düzenlenmiştir (Fotoğraf No: 175, 185, 190). Ciltlerde süsleme yapılacak yerlerin zemini altınlanmış motifler ise deri renginde bırakılmıştır.

XVII. yüzyıla tarihli hem mülevven hem de alttan ayırma tarzında yapılmış şemse sayısı altıdır (Fotoğraf No: 99, 117, 147, 151, 157, 181). Bu tarzdaki düzenleme, yüzey üzerindeki süsleme kapak rengi dışından farklı bir renkle yapılmış olup zemini altınlanmıştır.

Katalogda XVIII. yüzyıla tarihlenen üstten ayırmalı tarzda yapılmış şemse yoktur. Üstten ayırmalı süsleme örneklerinin, diğerlerine göre az olmasının nedeni, altının şemse zeminine değil de, motiflere sürülmesinden dolayı sürtünme gibi nedenlerle çabuk bozulması ve silinmesinden kaynaklanmaktadır.

XVIII. yüzyıla tarihli mülemma tarzında yapılmış olan şemse sayısı ondur (Fotoğraf No: 105, 111, 123, 126, 130, 138, 143, 163, 168, 172). Mülemma tarzında yapılmış olan ciltlerin, örneklerimizden de anlaşılacağı üzere hem motifin kendisi, hem de zemininin altınlanmasıdır.

Katalogda bir örnek yekşâh tekniğinde yapılmıştır (Fotoğraf No: 91). Yekşâh diye adlandırılan ve yıldız sürülmüş derinin zemine damga basılarak süslenmiş ciltlerdir. Motifler klasik ve stilize iken teknik yenidir.

Bir örnekte yazma tekniğinde yapılan cilttir (Fotoğraf No: 95). Deriden yapılan ciltlerin üzeri sıvama varak altın yahut ezme altın sürülmek suretiyle oluşturulmuştur.

5.2.3.1.2. Salbekler

Katalogda yer alan XVIII. yüzyıl tarihli 22 adet cildin yirmisinde salbek düzenlemesi vardır (Fotoğraf No: 91, 95, 99, 105, 111, 117, 123, 126, 130, 138, 143, 147, 151, 157, 163, 168, 175, 181, 185, 190). İki eserde, şemse salbeksiz işlenmiştir (Fotoğraf No: 134, 172).

Eserlerin kapaklarını süsleyen salbeklerin biçimlerine göre incelendiğimizde, salbeklerin, beş dilimli ve üç dilimli palmet formunda yapıldıklarını görüyoruz. Birde salbeklerin altın noktalarla yapılmış olanlarına rastlıyoruz. Beş dilimli palmet formunda düzenlenen cilt sayısı on ikidir (Fotoğraf No: 91, 95, 105, 117, 143, 157, 163, 168, 175, 181, 185, 190). Üç dilimli palmet formunda düzenlenen cilt sayısı dördür (Fotoğraf No: 99, 111, 126, 138). İki örnekte salbekler altın noktalarla yapılmıştır (Fotoğraf No: 123, 147). Bir örnek tek palmet formunda düzenlenmiştir (Fotoğraf No: 130). Bilindik formların dışında olan bir salbek düzeni ise tek bir örnekte görülmektedir. Burada salbekler palmet formunda değil, dilimli ve oval biçimde yapılmıştır. Bu da geç dönemin bir özelliğidir (Fotoğraf No: 151).

5.2.3.1.3. Köşebentler

XVIII. yüzyıl içinde ele aldığımız 22 adet eserin yedisinde köşebent uygulamasına yer verilmiştir (Fotoğraf No: 91, 99, 147, 151, 157, 175, 190). Bu yedi köşebent, kenarları dilimli yarım kemer formunda düzenlenmiştir (Fotoğraf No: 91, 99, 147, 151, 157, 175, 190).

Dört örnekte köşebent uygulamasına yer verilmemiştir (Fotoğraf No: 117, 123, 130, 172). Beş örnekte köşelere basit dörder altın nokta (Fotoğraf No: 95, 105, 126, 163, 168), dört örnekte ise, köşelere birer altın nokta yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 111, 138, 143, 181).

Bir örnekte, içten ince bir çizgiyle çerçevelenen cetvelin köşeleri bir çizgiyle kesilmiş ve bezenmemiş üçgen yüzeyler meydana getirilmiştir. Bu üçgen yüzeylere tığlar eklenerek hareketlendirilmiştir (Fotoğraf No: 134).

Bir örnekte yine aynı şekilde, içten ince bir çizgiyle çerçevelenen cetvelin köşeleri bir çizgiyle kesilmiş ve bezenmemiş üçgen yüzeyler meydana getirilmiştir. Bu üçgen yüzeylere üçer altın nokta yerleştirilmiştir (Fotoğraf No: 185).

5.2.3.1.4. Cetvel ve Zencirek

Bu dönem ciltlerinin tamamında cetvel ve zencirek uygulaması görülür. Bu konu ile alakalı incelenen tez ve yayınlarda cetvel ve zencirekler, üç farklı grupta karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki soğuk cetveller, ikincisi altın cetveller üçüncü grup ise hem soğuk hem de altın cetvellerin bir arada kullanıldığı örneklerdir.

Bunlardan soğuk tarzlı cetveller kataloğa alınan eserler içinde görülmemektedir. Altın cetvel uygulaması ise 22 örnekte görülmektedir (Fotoğraf No: 91, 95, 99, 105, 111, 117, 123, 126, 130, 134, 138, 143, 147, 151, 157, 163, 168, 172, 175, 181, 185, 190). Kataloğa alınan eserler arasında, hem soğuk hem de altın cetvellerin bir arada kullanıldığı görülmemiştir.

XVIII. yüzyıl cilt kapaklarını zencireklere göre değerlendirdiğimizde sarmal zencirek kullanımının yoğun şekilde uygulandığını görmekteyiz. Kataloğa alınan eserlerin tamamında sarmal zencirek görülmüştür (Fotoğraf No: 91, 95, 99, 105, 111, 117, 123, 126, 130, 134, 138, 143, 147, 151, 157, 163, 168, 172, 175, 181, 185, 190).

Sadece bir örnekte bordür uygulaması yer almaktadır. (Fotoğraf No: 99). Bu örnekte kapaklar genişlikleri farklı iki bordür bir zencirekle çerçevelenmiştir. En dıştaki bordür en kalın olanıdır. Altın sarmal zencirekle çerçevesidir. Ortada ki bordürün yüzeyi, dilimli rumîlerin üçlü saç örgüsü şeklinde geçmeler yapmasıyla oluşan bir kompozisyonla süslenmiştir.

Bir örnekte ise cilt kapağı üç sarmal zencirekle çerçevelenmiştir, iki farklı renkte altın kullanılmıştır (Fotoğraf No: 138).

5.2.3.2. Sırt

XVII. yüzyıla tarihli on altı cildin, on altısında sırt kısmı bulunmaktadır (Fotoğraf No: 15, 18, 24, 30, 34, 40, 47, 53, 57, 63, 67, 71, 75, 79, 83, 88). Sırt kısmında süslemeye rastlanılmamıştır.

5.2.3.3. Sertab

XVIII. yüzyıla tarihli 22 cildin, on altısında sertab kısmı bulunmaktadır (Fotoğraf No: 96, 100, 106, 112, 118, 127, 131, 135, 139, 148, 152, 158, 164, 169, 173, 186). Altı eserin sertab kısmı yoktur (Fotoğraf No: 91, 123, 143, 175, 181, 190).

Üç örnekte sertab bölümü ince bir cetvel ile çerçevelenmiştir. Yüzeyi sade bırakılmıştır (Fotoğraf No: 135, 158, 173). Yedi örnekte sertab kısmı muhtelif boyutlarda ve sayılarda kartuşlara bölündüğü görülür (Fotoğraf No: 96, 131, 148, 152, 164, 169, 186) İki örnekte sertab üzerinde yer alan kartuşların yüzeyinde, altın noktaların oluşturduğu altı yapraklı çiçeklerle süslenmiştir (Fotoğraf No: 131, 164, 169). Bir örnekte sertab kısmı, kalın bir altın sarmal zencirek çerçevesidir (Fotoğraf

No: 100) Bir örnekte sertab kısmı, ince iki çizgi ile çerçevesidir. Çerçeve içi, on adet altınlı nokta ile süslenmiştir (Fotoğraf No: 106). İki örnekte sertab kısmı, ince iki çizgi ile çerçevesidir. Çerçeve içi, altınlı nokta ile bezenmiştir. (Fotoğraf No: 112, 118). Bir örnekte sertap kısmı dört sıra kalın beyaz altınlı sarmal zencerekle bezenmiştir (Fotoğraf No: 139). Bir örnekte sertab kısmı, iki kartuşa bölünmüştür. Kartuşların üzerinde iki tane damla görünümlü bir süsleme vardır. Damla şeklini içinde beş altın nokta yer almaktadır (Fotoğraf No: 152) Bir örnekte sertab kısmı, üç ayrı kartuşa bölünmüştür. Yüzeyi ızgara şeklinde tığlarla bezenmiştir (Fotoğraf No: 186)

5.2.3.4. Miklep

XVIII. yüzyıl içinde ele alınan 22 cildin, on üçünde miklebi bulunmaktadır (Fotoğraf No: 96, 100, 106, 112, 118, 131, 135, 139, 148, 152, 158, 164, 186). Yedi cildin miklebi kopmuştur yerinde yoktur (Fotoğraf No: 123, 126, 143, 168, 172, 175, 190), diğerleri ise sağlam ve cildin üzerindedir. İki eser miklepsiz yapılmıştır (Fotoğraf No: 91, 181).

Miklep şemsesi biçim açısından altı cilt örneğinde kapaklar ile aynı biçimde süslenmiştir (Fotoğraf No: 100, 106, 118, 131, 152, 158). Yedi örnekte miklep şemsesi biçim açısından kapaklar ile aynı değildir (Fotoğraf No: 96, 112, 135, 139, 148, 164, 186). Beş örnekte miklep şemsesi süsleme açısından kapaklar ile aynı değildir (Foto: 112, 131, 164, 186). Diğerleri aynı süsleme tarzında süslenmiştir.

On bir örnekte miklep şemselerinin dilimli ve oval formda yapıldığı gözlenmektedir (Fotoğraf No: 96, 100, 106, 112, 118, 131, 135, 139, 148, 152, 158) Bir örnekte miklep şemsesi beş dilimli palmet formundadır (Fotoğraf No: 164). Bir örnekte miklep şemsesi üç dilimli palmet formundadır (Fotoğraf No: 186). Kapaklarda görülen köşelikler, cetvel ve zencirekler miklepte de tekrar edilmiştir.

5.2.4. Bezeme ve Üslup

Cilt üstünde görülen süsleme ve kompozisyonlara bakarak ortaya çıkan üslup 4 ana başlık altında toplanabilir. Bunlar; saz üslubu, bulut, rumi ve natüralist üsluplarıdır.

İncelemesini yaptığımız 22 adet cildin dokuzunda, saz üslûbunda hançeri yapraklar ve hatayı grubu örneklere rastlanılmıştır (Fotoğraf No: 99, 105, 117, 123, 126, 138, 143, 181, 190).

XVII. yüzyıl ciltlerinde saz üslûbuyla birlikte, bulut motiflerinin de işlendiğinin örneklerde görüyoruz. Bulut motifi, klasik dönemde de çokça kullanılmakla beraber özellikle XVII. ve XVIII. yüzyıl ciltlerinde kendine özel ve geniş bir kullanım alanı bulmuştur. Ayırma dolantı bulut ve serbest dolantı bulutlar genellikle bu dönem bulut tasarımlı ciltlerin başlıca iki farklı desen kurgusunu meydana getirmişlerdir¹⁷⁴. Klasik oval şemselerde görülen bulut tasarımların haricinde bu yüzyılın özelliği olan dikdörtgen formdaki şemselerde de gerek hatayî grubu motifleri ve rumîlerle gerek sadece bulutun sıvama olarak kullanıldığı farklı tasarımlar görülmektedir¹⁷⁵.

İncelediğimiz 22 adet cildin sekizinde bulut motifine rastlanılmıştır (Fotoğraf No: 111, 130, 134, 147, 151, 157, 175, 185). Bu bulut motiflerinin altı örneği, şemselerin yüzeyinde yatay eksen boyunca uzanan, S biçiminde kıvrımlar yaparak yüzeye hâkim olan serbest dolantı bulut motifleridir (Fotoğraf No: 111, 130, 151, 157, 175, 185). Bu bulut motiflerinin iki örneği ise, şemse yüzeyinde uçları yatay ve dikey eksenlerde düğümlenerek birleştirilmiş bulut motifleridir (Fotoğraf No: 134, 147). Bulut motifleri yalnız başına kullanılmamış ince kıvrımdalların taşıdığı hatayîler, goncalar ve saz yapraklarından meydana gelen bir süsleme kompozisyonla birlikte işlenmiştir.

Rumi adıyla bilinen süsleme motifi bazen çatallanarak iki parçaya ayrılır, bazen de damarlar halinde dilimlenmiş gövdesiyle bilinen formunun dışına çıkar, uzar, kısalır ve iç içe geçmiş zengin, karmaşık biçimlere dönüşür¹⁷⁶. Rumi'nin penç, yaprak, bulut gibi diğer motiflerle bir arada kullanılmış oluşu, motife temel unsur kazandırır. Diğer taraftan süsleme sanatının her dalında müstakil kullanılmış olması

¹⁷⁴ Fatma Şeyma Boydak, "Osmanlı Kitap Kabı Şemselerindeki Serbest Dolantı Bulut Motifi Örnekleri", **İSTEM**, S.29, Konya 2017, s.130.

¹⁷⁵ Fatma Şeyma Boydak, "a.g.m.", **İSTEM**, S.29, Konya 2017, s.130.

¹⁷⁶ Selçuk Mülayim, **Değişimin Tanıkları, Ortaçağ Türk Sanatında Süsleme ve İkonografi**, İstanbul,1999, s.168

Rumi'ye bir üslup sıfatı kazandırır¹⁷⁷. Cilt sanatında rumili süslemeleri şemse içlerinde takip etmek mümkündür. Rumi bazen tek süsleme ögesi olarak karşımıza çıkarken, bazen de hatayi, penç, hançer yaprakları ile birlikte bir kompozisyon oluşturmuşlardır¹⁷⁸. İncelediğimiz 22 adet cildin üçünde, rumi motifinin işlendiğini görüyoruz (Fotoğraf No: 91, 95, 172).

18. yüzyılda yaygın bir süsleme biçimi olan natüralist üslupta doğal veya üsluplanmış çiçek minyatürleri, buket, vazolu, vazosuz çiçekler veya tek çiçek resmedilmiştir. Bu üslupta doğada bulunan hemen hemen her tür çiçek kullanılmıştır.¹⁷⁹

İki örnekte ise süslemeler natüralist üslupla yapılmıştır. Şemselerin yüzeyi iki basit dalın taşıdığı iri ve kaba tasarlanmış gül, gonca, beş yapraklı çiçek ve hançeri yapraklardan meydana gelen natüralist bir kompozisyonla süslenmiştir (Fotoğraf No: 163, 168).

İki örnekte (Fotoğraf No: 110, 116) iç kapaklar ebru ile kaplanmıştır.

Bir örnekte (Fotoğraf No: 180) kapak içinin merkezinde dilimli oval formulu şemse yer alır. Dilim aralarına altın noktalar yerleştirilmiştir. Bir örnekte (Fotoğraf No: 122) sertab içi iki ince altın cetvel ile çerçevelenmiştir. Cetvelin uç kısımlarına beş adet altın nokta, cetvelin yan kısımlarına üçer adet altın nokta yerleştirilmiştir. Sertab yüzeyinde altın noktalarla oluşturulmuş iki adet çiçek motifi yer almaktadır.

Her ne kadar 18. yüzyılda yeni teknik ve bezeme özellikleri ortaya çıksa da incelediğimiz ciltlere bakıldığında bu yenilikleri uygulamaktan çok geleneği devam ettirmeyi tercih etmiş oldukları gözlenmektedir. Fakat motifler XVI. yüzyıla kıyasla oldukça kaba işlenmiştir.

Katalogda yer alan ciltler malzeme, teknik, cildin bölümleri, bezeme ve üslup gibi birçok alanda ayrıntılı olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

¹⁷⁷ İnci Birol, Çiçek Derman, **a.g.e.**, s.179

¹⁷⁸ Gülçin Karaman, **a.g.t.**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006, s.233.

¹⁷⁹ Gülçin Karaman, **a.g.t.**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006, s.233-234.

5. SONUÇ

Türklerin yazıya verdikleri önem ve gösterdikleri sevgi yazma eserlerin bozulmadan nesilden nesile aktarılabilmesi için onların itina ile ciltlenmesini gerektirmiştir. Böylece yüzyıllar boyu klasik bir mahiyet kazanan Cilt sanatı, güzel sanatlar uğraşı içinde çeşitli el sanatlarımızın en değerli örneklerini vermiştir. Çok zengin ve köklü bir kültüre sahip olan Türkler yüzyıllar boyunca meydana getirdikleri sanat birikimlerini Orta Asya'dan Anadolu'ya taşıyarak geliştirme imkânı yaratmışlardır¹⁸⁰.

XVII. ve XVIII. yüzyılda Osmanlı Devletinde başlayan değişim sanat hayatında da kendisini hissettirmiştir. Bu yüzyılda cilt yapım tekniğinde bir değişiklik yoktur. Yalnız kompozisyonda ve süsleme motiflerinin işçiliğinde gerileme görülür¹⁸¹. Dilimli ve oval şemse kullanılmakla beraber bu dönem özelliği olan dikdörtgen şemselere de oldukça yer verilmiştir. Dilimli ve oval şemselerin boyutlarında büyüme olmuştur. Bu dönem cilt süslemelerinde farklı motif ve kompozisyonlar görülmemekle birlikte yüzyılın sonuna doğru yazma ve yekşâh şemse denilen bir süsleme tekniği ortaya çıkmıştır. Yekşâh diye adlandırılan ve yıldız sürülmüş derinin zemine damga basılarak süslenmiş ciltlerdir. Motifler klasik ve stilize iken teknik yenidir. Deriden yapılan ciltlerin üzeri sıvama varak altın yahut ezme altın sürülmek suretiyle kaplanmışsa, böyle ciltlere yazma cilt adı verilir. XVII. yüzyıl ciltlerinde kompozisyonda görülen oran değişikliği, salbeklerin büyümesi, bazı ciltlerde köşebent ve bordürün kalkması, büyük dikdörtgen şemselerin belirmesi, XVI. yüzyılda ulaşılan mükemmeliyetten sonraki bir yenilik arayışı olarak değerlendirilebilir¹⁸².

¹⁸⁰ Savaş Maraşlı, **Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki XV. ve XVI. Yüzyıl Ciltleri**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2005.

¹⁸⁰ Mine Esiner Özen, **a.g.e.**, s.19.

¹⁸¹ Gülçin Karaman, **a.g.m.**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006, s.234.

XVIII. yüzyılda klasik deri ciltlerin yapımına devam edilmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan Lake tekniği ile yapılmış ciltlere Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'nde rastlanılmamıştır.

Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesinde incelen XVIII. yüzyıl ciltleri XVII. yüzyıl ciltlerinin devamı gibidir, fazla değişiklik göstermemekle birlikte bu yüzyılda tekniklerde ve şemse süslemelerinde farklılıklar görülmeye başlar. Bu yüzyılda ortaya çıkan yekşâh uygulaması ile natüralist buketler bu kütüphane örneklerinde görülür.

Rodos Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'ndeki XVII. ve XVIII. yüzyıl ciltlerinin incelenmesi, bu kütüphanede yer alan Osmanlı ciltlerinin, yeterli düzeyde araştırılmamış olması ve ciltlerin aydınlatılması için bir örnek teşkil etmektedir. Ayrıca burada ki ciltler, Osmanlı cilt sanatının geldiği noktayı görebilmek bakımından da önemli bir çalışma niteliği taşımaktadır. Konuya bağlı olarak yapılan incelemeler sonucunda, burada yer alan Osmanlı Cilt Sanatı üzerinde yeterli araştırma yapılmamış olması, araştırma noksanlığı ve cilt sanatı terminolojisinin henüz tam olarak oturmamış olmasından kaynaklanan sorunlar, bu konularda çalışan araştırmacı için karşılaşılan engellerden bazıları olmuştur.

İçinde bulundurduğu koleksiyon itibari ile Türk-İslam kültür tarihinin önemli bir kaynağını teşkil eden bu kütüphanede, katalogdaki tespitlere göre 20 farklı konu da 816 eser Hafız Ahmed Ağa vakfı mühürü taşımaktadır. Ayrıca kütüphanede civar medrese, cami ve şahıslardan yakın dönemde kütüphaneye getirildiği öğrenilen ve hiçbir kaydı bulunmayan 459 cilt yazma kitap bulunmaktadır.

Toplam 2187 eserin yer aldığı kütüphanede Hafız Ahmed Ağa mührü taşıyan ilk grup kitapların görsel özelliklerinin üst düzeydedir. En çok eserin 18.yüzyıldan olması, hem bağımsız kütüphane binalarının inşasının bu yüzyılda artmasına paralel olarak kitap üretimindeki artışa bağlanabilir. Konumuz itibariyle incelemiş olduğum XVII. ve XVIII. yüzyıl tarihli ciltleri, dijital albümden tek tek tarayarak, görseli en iyi, süsleme açısından en zengin olan ciltleri tespit ederek çalışmaya başlandı. Daha sonra Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesine daha kapsamlı araştırma yapılmak için Rodos'a gidildi. Kütüphanede inceleme yaparken ciltlerin çoğunun yeşil bir tekstille kaplandığını görüldü. Bu yeşil bezle kaplanan ciltlerin altında ne tür bir malzeme ve süsleme olduğu tespit edilemediği için maalesef bu grup çalışma dışında

birakılmıştır. Yaptığımız incelemeler sonucunda XVII. yüzyıl'a ait 16, XVIII. yüzyıla ait 22 adet cildi toplamda 38 adet cildin malzeme ve süsleme açısından değerlendirmeye çalıştık.

Kataloğa alınan ciltlerin hepsinde kullanılan malzeme deridir. Bu yüzyıl içinde değerlendirilen ciltlerde kullanılan deri malzemedede en çok tercih edilen renk, çeşitli tonlarını gördüğümüz kahverengidir. Bunların dışında malzeme olarak bordo renk tercih edilmiştir. Genelde eserlerin çoğunun iç kapakları sade bırakılmıştır. XVII. yüzyıla ait dört örnekte ise kaplama malzemesi olarak ebru kâğıt kullanılmıştır (Fotoğraf No: 46, 61, 65, 88). Bir eserin iç kapağının merkezinde kenarları tahrirlenmiş, dilimli oval birer şemse yer alır (Fotoğraf No: 51). Bir eserin iç kapağının merkezinde ise dikdörtgen formlu şemse yer alır (Fotoğraf No: 68). XVIII. yüzyıla ait İki örnekte (Fotoğraf No: 110, 116) iç kapaklar ebru ile kaplanmıştır. Bir örnekte (Fotoğraf No: 180) kapak içinin merkezinde dilimli oval formlu şemse yer alır. Dilim aralarına altın noktalar yerleştirilmiştir.

Bir örnekte (Fotoğraf No: 122) sertab içi iki ince altın cetvel ile çerçevelenmiştir. Cetvelin uç kısımlarına beş adet altın nokta, cetvelin yan kısımlarına üçer adet altın nokta yerleştirilmiştir. Sertab yüzeyinde altın noktalarla oluşturulmuş iki adet çiçek motifi yer almaktadır.

Bu dönem ciltlerinin neredeyse tamamında cetvel, zencirek uygulaması görülür. XVIII. yüzyıla ait bir örnekte ise cilt kapağı üç sarmal zencirekle çerçevelenmiştir, iki farklı renkte altın kullanılmıştır (Fotoğraf No: 138). Bu uygulama geç dönemin bir karakteristiğidir. Kapaklarda görülen köşelikler, cetvel ve zencirekler miklepte de tekrar edilmiştir.

XVII. ve XVIII. yüzyıl büyük oranda önceki yüzyılların özelliklerini devam ettirmekle birlikte, kenarları dilimlenip orta kısmı geniş olarak tasarlanan dikdörtgen biçimli şemselerin yaygınlaştığı bir dönemdir. Katalogda yer alan XVII. yüzyıl tarihli eserlerin kapaklarını süsleyen şemselerin biçimlerine göre incelendiğimizde yedi cildin dikdörtgen formlu olduğu görülmektedir (Fotoğraf No: 15, 57, 67, 71, 75, 79, 83). Katalogda yer alan XVIII. yüzyıl tarihli eserlerin kapaklarını süsleyen şemselerin biçimlerine göre incelendiğimizde sekiz cildin dikdörtgen formlu olduğu görülmektedir (Fotoğraf No: 91, 95, 111, 134, 138, 147, 172, 181).

Yapım tekniklerine bakıldığında XVII. ve XVIII. yüzyıl ciltleri için tercihin gömme tekniğinden yana olduğu tespit edilmiş, soğuk kalıp baskı tekniğine ise daha az yer verilmiştir. Süsleme teknikleri olarak alttan ayırma, mülevven ve mülemma karşımıza çıkmaktadır.

Bu teknikler dışında yekşâh ve yazma teknikleri bu yüzyıllarda kullanılmaya başlanmıştır. XVII. yüzyıla ait Katalogda bir örnek yekşâh tekniğinde yapılmıştır (Fotoğraf No: 91). Yekşâh diye adlandırılan ve yıldız sürülmüş derinin zemine damga basılarak süslenmiş ciltlerdir. Motifler klasik ve stilize iken teknik yenidir.

Bir örnekte yazma tekniğinde yapılan cilttir (Fotoğraf No: 95). Deriden yapılan ciltlerin üzeri sıvama varak altın yahut ezme altın sürülmek suretiyle oluşturulmuştur. XVIII. yüzyıla ait Katalogda bir örnek yekşâh tekniğinde yapılmıştır (Fotoğraf No: 91). Bir örnekte yazma tekniğinde yapılan cilttir (Fotoğraf No: 95).

Ciltlerin büyük çoğunluğunda köşebent uygulaması yoktur. Köşebentler, kenarları dilimli yarım kemer formunda ve basit üçgen biçiminde düzenlenmiştir. Köşebent yüzeylerinin bezemesi, saz üslûbunda hançerî yapraklar, ince kıvrım dalların taşıdığı hatayî tarzı gül ve tomurcuklardan oluşan bitkisel kompozisyonlu olup, serbest dolantı motiflerinden oluşmaktadır. Köşebent uygulamaları, şemselerde olduğu gibi aynı teknik ve süslemede tasarlanmıştır.

Geleneksel Türk süsleme sanatlarında görülen motiflerin bu yüzyıl kitap kapaklarında yer aldığı görülmektedir. Ciltlerde, yoğun olarak bitkisel bezeme kullanılmıştır. Cilt üstünde görülen süsleme ve kompozisyonlara bakarak ortaya çıkan üslup 4 ana başlık altında toplanabilir. Bunlar; saz üslubu, bulut, rumi ve natüralist üsluplarıdır. Geometrik süslemenin bu yüzyıllarda azaldığı görülmektedir. XVII. ve yüzyılda en çok tercih edildiği gözlenen bezeme üslubu saz yoludur. XVII. ve XVIII. yüzyıl içinde incelediğimiz ciltlerin şemse yüzeylerinde asimetrik kıvrımlar yapan sapların taşıdığı saz üslûbunda hançerî yapraklar ile hatayî üslûpta güller, şakayıklar, tomurcuklar, goncalar ve ince kıvrımdallar bezeme motifi olarak karşımıza çıkar. Fakat bu bezemeler XVI. yüzyılda ki gibi ince ve zarif değil işçilik yönünden oldukça geri bir dönemdir. Motifler kaba işlenmiştir.

XVII. ve XVIII. yüzyıl ciltlerinde saz üslûbuyla birlikte, bulut motiflerinin de işlendiğinin örneklerde görüyoruz. İncelediğimiz 38 adet cildin on dördünde bulut

motifine rastlanılmıştır (Fotoğraf No: 15, 18, 30, 34, 66, 88, 111, 130, 134, 147, 151, 157, 175, 185). Bulut motifleri yalnız başına kullanılmamış ince kıvrımdalların taşıdığı hatayîler, goncalar ve saz yapraklarından meydana gelen bir süsleme kompozisyonla birlikte işlenmiştir.

İncelediğimiz 38 adet cildin yedisinde ise Rumi motifinin işlendiğini görüyoruz (Fotoğraf No: 24, 47, 57, 79, 91, 95, 172).

XVIII. yüzyılda yaygın bir süsleme biçimi olan natüralist üslupta doğal veya üsluplanmış çiçek minyatürleri, buket, vazolu, vazosuz çiçekler veya tek çiçek resmedilmiştir. Bu üslupta doğada bulunan hemen hemen her tür çiçek kullanılmıştır.

İki örnekte ise süslemeler natüralist üslupla yapılmıştır. Şemselerin yüzeyi iki basit dalın taşıdığı iri ve kaba tasarlanmış gül, gonca, beş yapraklı çiçek ve hançeri yapraklardan meydana gelen natüralist bir kompozisyonla süslenmiştir (Fotoğraf No: 163, 168). XVII. yüzyılda ise, iki örnekte süslemeler natüralist üslupla yapılmıştır (Fotoğraf No: 75, 83).

XVII. yüzyıla tarihli on altı cildin, on ikisinde sertab ve miklep kısmı bulunmaktadır (Fotoğraf No: 25, 35, 41, 48, 54, 58, 64, 67, 72, 76, 80, 84). Dört eserin sertab kısmı kopmuştur, yerinde yoktur (Fotoğraf No: 15, 18, 30, 88).

XVIII. yüzyıla tarihli 22 cildin, on altısında sertab kısmı bulunmaktadır (Fotoğraf No: 96, 100, 106, 112, 118, 127, 131, 135, 139, 148, 152, 158, 164, 169, 173, 186). Altı eserin sertab kısmı yoktur (Fotoğraf No: 91, 123, 143, 175, 181, 190). XVIII. yüzyıl içinde ele alınan 22 cildin, on üçünde miklebi bulunmaktadır (Fotoğraf No: 96, 100, 106, 112, 118, 131, 135, 139, 148, 152, 158, 164, 186). Yedi cildin miklebi kopmuştur yerinde yoktur (Fotoğraf No: 123, 126, 143, 168, 172, 175, 190), diğerleri ise sağlam ve cildin üzerindedir. İki eser miklepsiz yapılmıştır (Fotoğraf No: 91, 181).

Kataloğa dahil edilen kitapların büyük bir bölümünün nerede istinsah edildiği ve ciltlendiği bilinmemektedir. Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi XVII. ve XVIII. yüzyıl ciltleri, İstanbul, Konya ve Bursa gibi dönemin önemli merkezlerindeki çağdaşı ciltler ile karşılaştırıldığında, onlar kadar gösterişli ve zengin süslemelere sahip olmamakla beraber daha çok halk işi olarak adlandırılacak nitelikte örneklerdir.

XVII. ve XVIII yüzyılda Osmanlı toprağı olan Rodos'ta yerel bir cilt üslubu olduğı kesin olarak belirlenememiştir. Kitapların taşınabilir olması ve istinsah yerlerinin ketebe kaydında belirtilmemiş olması bunun en önemli sebebidir. Yaptığımız bu çalışmayla, Rodos Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'ndeki XVII. ve XVIII. yüzyıl cilt örneklerini tanıtarak, Anadolu Türk Cilt Sanatı araştırmalarına katkı sağlamayı hedefledik.

KAYNAKÇA

AKAR, Azade - KESKİNER, Cahide, **Türk Süsleme Sanatlarında Desen ve Motif Ornament and Design in Turkish Deceorative Arts**, Tercüman Sanat Ve Kültür Yayınları 2, İstanbul, 1978.

ARITAN, Ahmet Saim, **Konya Müzelerinde Bulunan Selçuklu Cildlerinin Özellikleri**, (Basılmamış)Yüksek Lisans Tezi, Konya 1987.

ARITAN, Ahmet Saim, **Konya Dışındaki Müze ve Kütüphanelerde Bulunan Selçuklu ve Selçuklu Üslubunu Taşıyan Cild Kapakları**, (Basılmamış) Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1992.

ARITAN, Ahmet Saim, “Ciltçilik”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt VII, İstanbul 1993, s. 551-557.

ARITAN, Ahmet Saim, “Selçuklu Cildinin Osmanlı Cildine Etkileri”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, V. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu, 19-20 Nisan 2001, Bildiriler**, Ankara 2001, s. 29-40.

ARITAN, Ahmet Saim, “Anadolu Selçuklu Cilt Sanatı”, **Türkler**, Cilt VII, Ankara 2002, s. 933- 943.

ARITAN Ahmet Saim, “Anadolu Selçuklu Cild San’atı’nın Özellikleri”, **Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi I-II. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri**, Konya, 1993, s.181

ARSEVEN, Celal Esat, “Cild” **Sanat Ansiklopedisi**, Cilt I, İstanbul 1983, s. 341-348.

BALKANAL, Zeynep, Bilgi ve San’atı Kaplayan Sanat: Ciltçilik, **Türkler Ansiklopedisi**, C.12, Ankara 2002, s, 341-349

BASTİYALI, Mehmet, **Osmanlı İdaresinde Rodos**, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Mezuniyet Tezi, Ankara 1966.

BİNARK, İsmet, Türk Kitapçılık Tarihinde Cilt Sanatı, **Eski Kitapçılık Sanatlarımız**, Ankara 1975.

BİROL, İnci A., DERMAN, Çiçek, **Türk Tezyini San’atlarında Motifler**, İstanbul 2001.

BİROL, İnci A., “Türklerin Sanata Bakışı ve Tezyini Sanatlarda Desen Çizme Tekniği”, **Türkler**, C.12, Ankara 2002, s.312

BOYDAK, Fatma Şeyma, **Çorum Hasan Paşa Yazma Eser Kütüphanesi’nde Bulunan Bulut Tasarımlı Cildler**, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2014.

BOYDAK, Fatma Şeyma, “Rodos Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi’nde Bulunan XVI. Yüzyıla Ait Bazı Yazma Eserlerdeki Unvan Sayfası Tezhipleri”, **İSTEM**, S.26, Konya 2015, s.73-93.

BOYDAK, Fatma Şeyma, “Osmanlı Kitap Kabı Şemselerindeki Serbest Dolantı Bulut Motifi Örnekleri”, **İSTEM**, S.29, Konya 2017, s.130.

BOZKURT, Nebi, “Deri”, **İslam Ansiklopedisi**, Cilt IX, İstanbul 1994, s. 174- 175.

BUDAK, Ayşe, **Konya Mevlana Müzesindeki İhtisas Kütüphanesi’ndeki XV-XVI. Yüzyıl Kitap Kapakları**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2009.

CUNBUR, Müjgan, “Milli Kültürümüzde Kitap Sanatları”, **Milli Kültür Unsurlarımız Üzerine Genel Görüşler**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Sayı 46, Ankara 1990, s. 168-169.

CUNBUR, Müjgan, “Türklerde Cild Sanatı”, **Türk Dünyası El Kitabı**, Cilt 2, Ankara 1992, s. 453.

ÇAĞMAN, Filiz, “Kati’”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C:25, Ankara, 2002, s.32

ÇELİKKOL Zeki, **Rodos’taki Türk Eserleri Ve Tarihçe**, Ankara 1992.

ÇİĞ, Kemal, **Türk Kitap Kapakları**, İstanbul 1971.

ÇORUHLU, Yaşar, **Türk Mitolojisinin Ana Hatları**, İstanbul 2011

DERVENN, Claude **Rhodos et le Dodécanése**, Collection Visage du Monde, Paris 1962

DOĞANAY, Aziz, **Osmanlı Tezyinatı: Klasik Devir İstanbul Hanedan Türbeleri 1522-1604**, İstanbul 2009, s.87.

EBERHARD, Wolfram, **Çin Tarihi**, Ankara 1947.

ERÜNSAL, İsmail E, **Türk Kütüphaneleri Tarihi II, Kuruluştan Tanzimata Kadar Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri**, Ankara 1991.

İŞMEN, Habib, **Süleymaniye Kütüphanesindeki Fatih Devri Ciltleri**, (Yayınlanmamış) Sanatta Yeterlik Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1994.

KARA, Hacer, **Konya Mevlâna Müzesi Müzelik Eserler Bölümünde Bulunan Osmanlı Dönemi Ciltleri**, Basılmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2015.

KARADANA H. Cahit; **16. YY Türk Kitap Kapılarının Özellikleri**, (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1990.

KARAMAN, Gülçin, **Amasya Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki 17. ve 18. Yüzyıl Ciltleri**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006.

KESKİNER, Cahide, **Türk Süsleme Sanatında Stilize Motifler**, Ankara 2002.

LACROIX, Louis, **Iles de la Grèce**, Paris 1853

MARAŞLI, Savaş, **Amasya II. Bayezid İl Halk Kütüphanesi'ndeki XV. ve XVI. Yüzyıl Ciltleri**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2005

MATTON, Raymond, **Villes et Paysages de Grèce**, Athena 1959

MUTLU, Belkıs, "Türk Cilt Sanatına Toplu Bir Bakış", **Akademi**, S.5, İstanbul 1966, s.54.

MÜLAYİM, Selçuk, **Değişimin Tanıkları, Ortaçağ Türk Sanatında Süsleme ve İkonografi**, İstanbul,1999, s.168.

ÖZBEK, Yıldırım, **Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki Kitap Kapakları**, Kayseri 2005.

ÖZCAN, Yılmaz, **Türk Kitap Kapılarında Şemse Motifi**, Ankara 1990, s. 3.

ÖZEN, Mine Esiner, **Türk Cilt Sanatı**, Ankara 1998

ÖZEN, Mine Esiner, "Klasik Cilt Sanatımızın Bazı Özellikleri", **Antika**, S.25, Yıl 3, 1987, s. 15.

RODOSLU, Celalettin, Rodos'ta **Türk Mimarisi**, Ankara 1945.

SERROU, Robert, **Ordre de Malte**, Bibliothèque Ste Genéviève,

SÖZEN, Metin, TANYELİ, Uğur, **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü**, İstanbul 1996, s.168.

SÖZEN, Metin, **Geleneksel Türk El Sanatları**, İstanbul 1998, s. 152.

ŞAHİN, Bekir, A., F., U., S., **Rodos Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu**, İstanbul 2013.

ŞAHİN Bekir, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi, konyaaraştırmaları.blogspot.com sitesinden alındı.

ŞAHİN Bekir, Bekir Şahin Rodos'ta idi adlı söyleşi, dunyabizim.com adlı internet sitesinden alındı.

ŞİMŞİR, Bilal Niyazi, **Ege Sorunu**, Ankara 1982.

TANINDI, Zeren, "İslam'da Kitap Kapları ve Ustaları" **Yeni Boyut**, Yıl 3, S.23, 1984, s.20-22.

TANINDI, Zeren, "Türk Cild Sanatı (Kitap Kapları)" **Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı**, Ankara 1993, s.422-430.

TANINDI, Zeren, "Kitap ve Cildi", **Osmanlı Uygarlığı**, C.II, Ankara 2002, s.846.

TURAN, Şerafettin, **Rodos'un Zaptından Malta Muhasarasına**, Ankara 1970, s.50

TURAN, Şerafettin Turan, "Rodos ve 12 adaların Türk hakimiyetinden çıkışı", **Belleten**, S.113, Ankara 1965, s. 53-54.

ÇİZİM LİSTESİ

- Çizim No: 10 RDS142 envanter numaralı eserin ön kapak çizimi (Zehra İpteş'ten)
Çizim No: 11 RDS331 envanter numaralı eserin ön kapak çizimi (Zehra İpteş'ten)
Çizim No: 12 RDS981 envanter numaralı eserin ön kapak çizimi (Zehra İpteş'ten)
Çizim No: 13 RDS21 envanter numaralı eserin ön kapak çizimi (Zehra İpteş'ten)
Çizim No: 14 RDS276 envanter numaralı eserin ön kapak çizimi (Zehra İpteş'ten)
Çizim No: 15 RDS531 envanter numaralı eserin ön kapak çizimi (Zehra İpteş'ten)
Çizim No: 16 RDS1000 envanter numaralı eserin ön kapak çizimi (Zehra İpteş'ten)
Çizim No: 17 RDS756 envanter numaralı eserin ön kapak çizimi (Zehra İpteş'ten)
Çizim No: 18 RDS249 envanter numaralı eserin ön kapak çizimi (Zehra İpteş'ten)

FOTOĞRAF LİSTESİ

- Fotoğraf No: 1 Rodos Adası genel görünüş
- Fotoğraf No: 2 Rodos adası genel görünüş
- Fotoğraf No: 3 Rodos adası genel görünüş
- Fotoğraf No: 4 Rodos adası genel görünüş
- Fotoğraf No: 5 Rodos adası genel görünüş
- Fotoğraf No: 6 Rodos Süleymaniye Camii
- Fotoğraf No: 7 Rodos Saat Kulesi
- Fotoğraf No: 8 Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Dış Girişi
- Fotoğraf No: 9 Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Girişi
- Fotoğraf No: 10 Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Bahçesi
- Fotoğraf No: 11 Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi İç Kısmı
- Fotoğraf No: 12 Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi İç Kısmı
- Fotoğraf No: 13 Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi İç Kısmı
- Fotoğraf No: 14 Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi İç Kısmı
- Fotoğraf No: 15 Eser No: 1 RDS93 envanter numaralı cildin ön kapağı
- Fotoğraf No: 16 Eser No: 1 RDS93 envanter numaralı cildin arka kapağı
- Fotoğraf No: 17 Eser No: 1 RDS93 envanter numaralı cildin şemse detayı
- Fotoğraf No: 18 Eser No: 2 RDS142 envanter numaralı cildin ön kapağı
- Fotoğraf No: 19 Eser No: 2 RDS142 envanter numaralı cildin arka kapağı
- Fotoğraf No: 20 Eser No: 2 RDS142 envanter numaralı cildin şemse detayı
- Fotoğraf No: 21 Eser No: 2 RDS142 envanter numaralı cildin salbek detayı
- Fotoğraf No: 22 Eser No: 2 RDS142 envanter numaralı cildin kartuş (pafta) detayı
- Fotoğraf No: 23 Eser No: 2 RDS142 envanter numaralı cildin köşebent detayı
- Fotoğraf No: 24 Eser No: 3 RDS143 envanter numaralı cildin ön kapağı
- Fotoğraf No: 25 Eser No: 3 RDS143 envanter numaralı cildin arka kapağı, sertabı ve miklep kısmı
- Fotoğraf No: 26 Eser No: 3 RDS142 envanter numaralı cildin şemse detayı
- Fotoğraf No: 27 Eser No:3 RDS142 envanter numaralı cildin şemse detayı
- Fotoğraf No: 28 Eser No:3 RDS142 envanter numaralı cildin köşebent detayı
- Fotoğraf No: 29 Eser No:3 RDS142 envanter numaralı cildin miklep kısmı
- Fotoğraf No: 30 Eser No:4 RDS542 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

- Fotoğraf No: 31 Eser No:4 RDS542 envanter numaralı cildin arka kapak kısmı
- Fotoğraf No: 32 Eser No:4 RDS542 envanter numaralı cildin şemse detayı
- Fotoğraf No: 33 Eser No:4 RDS542 envanter numaralı cildin salbek detayı
- Fotoğraf No: 34 Eser No:5 RDS484 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
- Fotoğraf No: 35 Eser No: 5 RDS484 envanter numaralı cildin arka kapağı, sertabı ve miklep kısmı
- Fotoğraf No: 36 Eser No: 5 RDS484 envanter numaralı cildin şemse detayı
- Fotoğraf No: 37 Eser No: 5 RDS484 envanter numaralı cildin salbek detayı
- Fotoğraf No: 38 Eser No: 5 RDS484 envanter numaralı cildin salbek detayı
- Fotoğraf No: 39 Eser No: 5 RDS484 envanter numaralı cildin salbek detayı
- Fotoğraf No: 40 Eser No: 6 RDS615 envanter numaralı cildin salbek detayı
- Fotoğraf No: 41 Eser No: 6 RDS615 envanter numaralı cildin ön, arka kapak, sertab ve miklep kısmı
- Fotoğraf No: 42 Eser No: 6 RDS615 envanter numaralı cildin şemse detayı
- Fotoğraf No: 43 Eser No: 6 RDS615 envanter numaralı cildin salbek detayı
- Fotoğraf No: 44 Eser No: 6 RDS615 envanter numaralı cildin köşebent detayı
- Fotoğraf No: 45 Eser No: 6 RDS615 envanter numaralı cildin miklep detayı
- Fotoğraf No: 46 Eser No: 6 RDS615 envanter numaralı cildin iç kapak kısmı
- Fotoğraf No: 47 Eser No: 7 RDS574 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
- Fotoğraf No: 48 Eser No: 7 RDS574 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı
- Fotoğraf No: 49 Eser No: 7 RDS574 envanter numaralı cildin şemse detayı
- Fotoğraf No: 50 Eser No: 7 RDS574 envanter numaralı cildin salbek detayı
- Fotoğraf No: 51 Eser No: 7 RDS574 envanter numaralı cildin arka iç kapak kısmı
- Fotoğraf No: 52 Eser No: 7 RDS574 envanter numaralı cildin miklep kısmı
- Fotoğraf No: 53 Eser No: 8 RDS573 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
- Fotoğraf No: 54 Eser No: 8 RDS573 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı
- Fotoğraf No: 55 Eser No: 8 RDS573 envanter numaralı cildin şemse detayı
- Fotoğraf No: 56 Eser No: 8 RDS573 envanter numaralı cildin miklep kısmı
- Fotoğraf No: 57 Eser No: 9 RDS392 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 58 Eser No: 9 RDS392 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı

Fotoğraf No: 59 Eser No: 9 RDS392 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı

Fotoğraf No: 60 Eser No: 9 RDS392 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı

Fotoğraf No: 61 Eser No: 9 RDS392 envanter numaralı cildin ön kapak içi kısmı

Fotoğraf No: 62 Eser No: 9 RDS392 envanter numaralı cildin miklep kısmı detayı

Fotoğraf No: 63 Eser No: 10 RDS331 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 64 Eser No: 10 RDS331 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı

Fotoğraf No: 65 Eser No: 10 RDS331 envanter numaralı cildin ön kapak içi kısmı

Fotoğraf No: 66 Eser No: 11 RDS981 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 67 Eser No: 11 RDS981 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı

Fotoğraf No: 68 Eser No: 11 RDS981 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 69 Eser No: 11 RDS981 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı

Fotoğraf No: 70 Eser No: 11 RDS981 envanter numaralı cildin miklep kısmı detayı

Fotoğraf No: 71 Eser No: 12 RDS1041 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 72 Eser No: 12 RDS1041 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı

Fotoğraf No: 73 Eser No: 12 RDS1041 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı

Fotoğraf No: 74 Eser No: 12 RDS1041 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı

Fotoğraf No: 75 Eser No: 13 RDS1042 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 76 Eser No: 13 RDS1042 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı

Fotoğraf No: 77 Eser No: 13 RDS1042 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı

Fotoğraf No: 78 Eser No: 13 RDS1042 envanter numaralı cildin miklep kısmı detayı

Fotoğraf No: 79 Eser No: 14 RDS1052 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 80 Eser No: 14 RDS1052 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı

Fotoğraf No: 81 Eser No: 14 RDS1052 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı

Fotoğraf No: 82 Eser No: 14 RDS1052 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı

- Fotoğraf No: 83 Eser No: 15 RDS1084 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
- Fotoğraf No: 84 Eser No: 15 RDS1084 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı
- Fotoğraf No: 85 Eser No: 15 RDS1084 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı
- Fotoğraf No: 86 Eser No: 15 RDS1084 envanter numaralı cildin miklep kısmı detayı
- Fotoğraf No: 87 Eser No: 15 RDS1084 envanter numaralı cildin arka kapak ve miklep içi kısmı
- Fotoğraf No: 88 Eser No: 16 RDS1165 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
- Fotoğraf No: 89 Eser No: 16 RDS1165 envanter numaralı cildin arka kapak kısmı
- Fotoğraf No: 90 Eser No: 16 RDS1165 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı
- Fotoğraf No: 91 Eser No: 17 RDS21 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
- Fotoğraf No: 92 Eser No: 17 RDS21 envanter numaralı cildin arka kapak kısmı
- Fotoğraf No: 93 Eser No: 17 RDS21 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı
- Fotoğraf No: 94 Eser No: 17 RDS21 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı
- Fotoğraf No: 95 Eser No: 18 RDS35 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
- Fotoğraf No: 96 Eser No: 18 RDS35 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı
- Fotoğraf No: 97 Eser No: 18 RDS35 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı
- Fotoğraf No: 98 Eser No: 18 RDS35 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı
- Fotoğraf No: 99 Eser No: 19 RDS40 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
- Fotoğraf No: 100 Eser No: 19 RDS40 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı
- Fotoğraf No: 101 Eser No: 19 RDS40 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı
- Fotoğraf No: 102 Eser No: 19 RDS40 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı
- Fotoğraf No: 103 Eser No: 19 RDS40 envanter numaralı cildin miklep kısmı detayı
- Fotoğraf No: 104 Eser No: 19 RDS40 envanter numaralı cildin köşebent kısmı detayı
- Fotoğraf No: 105 Eser No: 20 RDS55 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
- Fotoğraf No: 106 Eser No: 20 RDS55 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı
- Fotoğraf No: 107 Eser No: 20 RDS55 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı
- Fotoğraf No: 108 Eser No: 20 RDS55 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı
- Fotoğraf No: 109 Eser No: 20 RDS55 envanter numaralı cildin miklep kısmı detayı

- Fotoğraf No: 110 Eser No: 20 RDS55 envanter numaralı cildin iç kapak kısmı
- Fotoğraf No: 111 Eser No: 21 RDS59 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
- Fotoğraf No: 112 Eser No: 21 RDS59 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı
- Fotoğraf No: 113 Eser No: 21 RDS59 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı
- Fotoğraf No: 114 Eser No: 21 RDS59 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı
- Fotoğraf No: 115 Eser No: 21 RDS59 envanter numaralı cildin miklep kısmı detayı
- Fotoğraf No: 116 Eser No: 21 RDS59 envanter numaralı cildin iç kapak kısmı
- Fotoğraf No: 117 Eser No: 22 RDS131 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
- Fotoğraf No: 118 Eser No: 22 RDS131 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı
- Fotoğraf No: 119 Eser No: 22 RDS131 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı
- Fotoğraf No: 120 Eser No: 22 RDS131 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı
- Fotoğraf No: 121 Eser No: 22 RDS131 envanter numaralı cildin miklep kısmı detayı
- Fotoğraf No: 122 Eser No: 22 RDS131 envanter numaralı cildin arka kapak ve sertab içi kısmı
- Fotoğraf No: 123 Eser No: 23 RDS140 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
- Fotoğraf No: 124 Eser No: 23 RDS140 envanter numaralı cildin arka kapak kısmı
- Fotoğraf No: 125 Eser No: 23 RDS140 envanter numaralı şemse kısmı detayı
- Fotoğraf No: 126 Eser No: 24 RDS149 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
- Fotoğraf No: 127 Eser No: 24 RDS149 envanter numaralı cildin arka kapak ve sertab kısmı
- Fotoğraf No: 128 Eser No: 24 RDS149 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı
- Fotoğraf No: 129 Eser No: 24 RDS149 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı
- Fotoğraf No: 130 Eser No: 25 RDS157 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
- Fotoğraf No: 131 Eser No: 25 RDS157 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı
- Fotoğraf No: 132 Eser No: 25 RDS157 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı
- Fotoğraf No: 133 Eser No: 25 RDS157 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı
- Fotoğraf No: 134 Eser No: 26 RDS165 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
- Fotoğraf No: 135 Eser No: 26 RDS165 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı

- Fotoğraf No: 136 Eser No: 26 RDS165 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı
Fotoğraf No: 137 Eser No: 26 RDS165 envanter numaralı cildin miklep kısmı detayı
Fotoğraf No: 138 Eser No: 27 RDS276 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
Fotoğraf No: 139 Eser No: 27 RDS276 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı
Fotoğraf No: 140 Eser No: 27 RDS276 envanter numaralı cildin miklep kısmı detayı
Fotoğraf No: 141 Eser No: 27 RDS276 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı
Fotoğraf No: 142 Eser No: 27 RDS276 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı
Fotoğraf No: 143 Eser No: 28 RDS520 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
Fotoğraf No: 144 Eser No: 28 RDS520 envanter numaralı cildin arka kapak kısmı
Fotoğraf No: 145 Eser No: 28 RDS520 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı
Fotoğraf No: 146 Eser No: 28 RDS520 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı
Fotoğraf No: 147 Eser No: 29 RDS531 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
Fotoğraf No: 148 Eser No: 29 RDS531 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı
Fotoğraf No: 149 Eser No: 29 RDS531 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı
Fotoğraf No: 150 Eser No: 29 RDS531 envanter numaralı cildin köşebent kısmı detayı
Fotoğraf No: 151 Eser No: 30 RDS568 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
Fotoğraf No: 152 Eser No: 30 RDS568 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı
Fotoğraf No: 153 Eser No: 30 RDS568 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı
Fotoğraf No: 154 Eser No: 30 RDS568 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı
Fotoğraf No: 155 Eser No: 30 RDS568 envanter numaralı cildin miklep kısmı detayı
Fotoğraf No: 156 Eser No: 30 RDS568 envanter numaralı cildin köşebent kısmı detayı
Fotoğraf No: 157 Eser No: 31 RDS474 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı
Fotoğraf No: 158 Eser No: 31 RDS474 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı
Fotoğraf No: 159 Eser No: 31 RDS474 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı
Fotoğraf No: 160 Eser No: 31 RDS474 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı
Fotoğraf No: 161 Eser No: 31 RDS474 envanter numaralı cildin miklep kısmı detayı

Fotoğraf No: 162 Eser No: 31 RDS474 envanter numaralı cildin köşebent kısmı detayı

Fotoğraf No: 163 Eser No: 32 RDS405 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 164 Eser No: 32 RDS405 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı

Fotoğraf No: 165 Eser No: 32 RDS405 envanter numaralı cildin miklep şemsesi detayı

Fotoğraf No: 166 Eser No: 32 RDS405 envanter numaralı cildin şemse detayı

Fotoğraf No: 167 Eser No: 32 RDS405 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı

Fotoğraf No: 168 Eser No: 33 RDS397 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 169 Eser No: 33 RDS397 envanter numaralı cildin arka kapak ve sertab kısmı

Fotoğraf No: 170 Eser No: 33 RDS397 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı

Fotoğraf No: 171 Eser No: 33 RDS397 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı

Fotoğraf No: 172 Eser No: 34 RDS1000 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 173 Eser No: 34 RDS1000 envanter numaralı cildin arka kapak ve sertab kısmı

Fotoğraf No: 174 Eser No: 34 RDS1000 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı

Fotoğraf No: 175 Eser No: 35 RDS1105 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 176 Eser No: 35 RDS1105 envanter numaralı cildin arka kapak kısmı

Fotoğraf No: 177 Eser No: 35 RDS1105 envanter numaralı cildin köşebent kısmı detayı

Fotoğraf No: 178 Eser No: 35 RDS1105 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı

Fotoğraf No: 179 Eser No: 35 RDS1105 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı

Fotoğraf No: 180 Eser No: 35 RDS1105 envanter numaralı cildin iç kapak kısmı

Fotoğraf No: 181 Eser No: 36 RDS756 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 182 Eser No: 36 RDS756 envanter numaralı cildin arka kapak kısmı

Fotoğraf No: 183 Eser No: 36 RDS756 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı

Fotoğraf No: 184 Eser No: 36 RDS756 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı

Fotoğraf No: 185 Eser No: 37 RDS1143 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 186 Eser No: 37 RDS1143 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı

Fotoğraf No: 187 Eser No: 37 RDS1143 envanter numaralı cildin miklep şemsesi

Fotoğraf No: 188 Eser No: 37 RDS1143 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı

Fotoğraf No: 189 Eser No: 37 RDS1143 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı

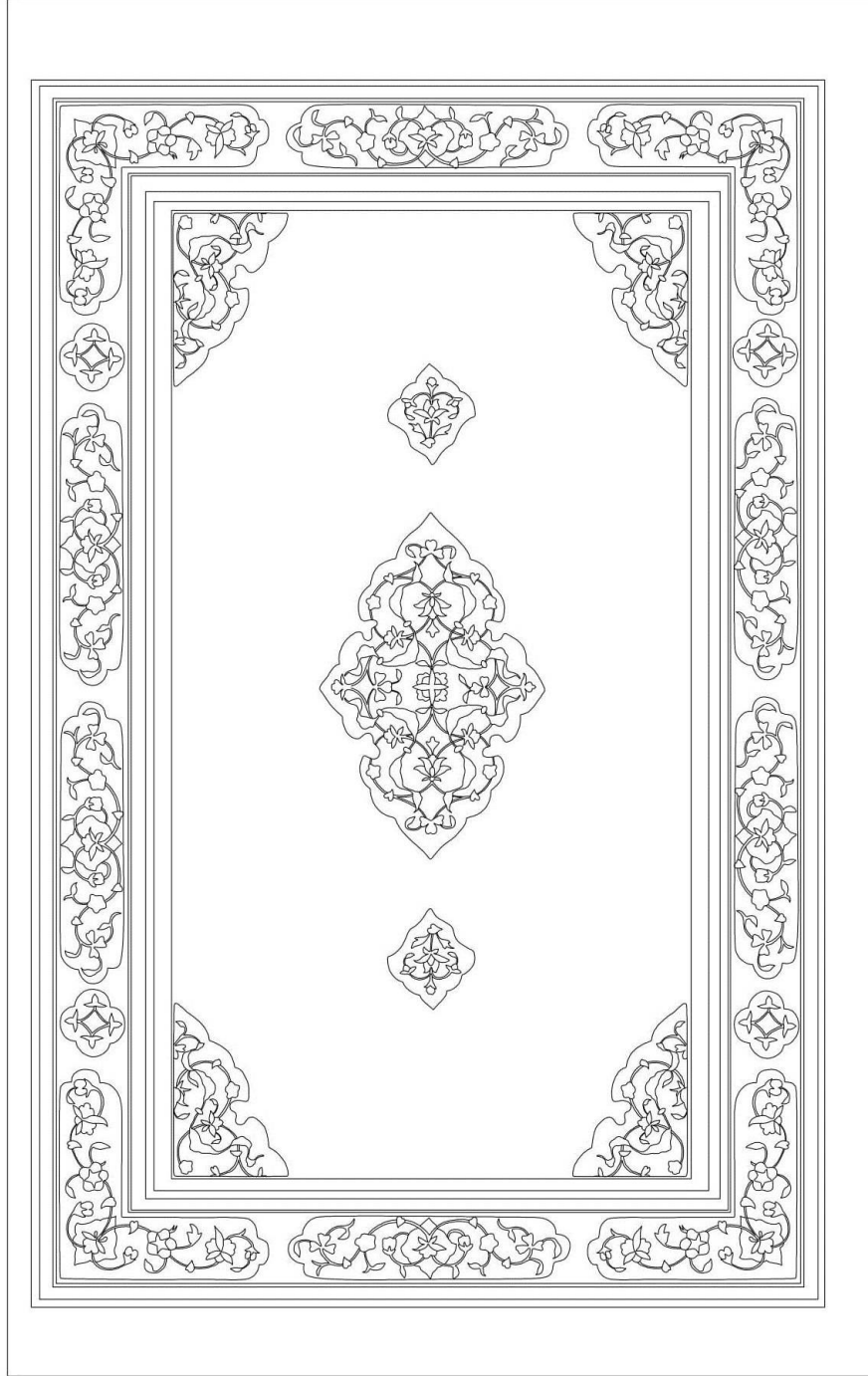
Fotoğraf No: 190 Eser No: 38 RDS249 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 191 Eser No: 38 RDS249 envanter numaralı cildin arka kapak kısmı

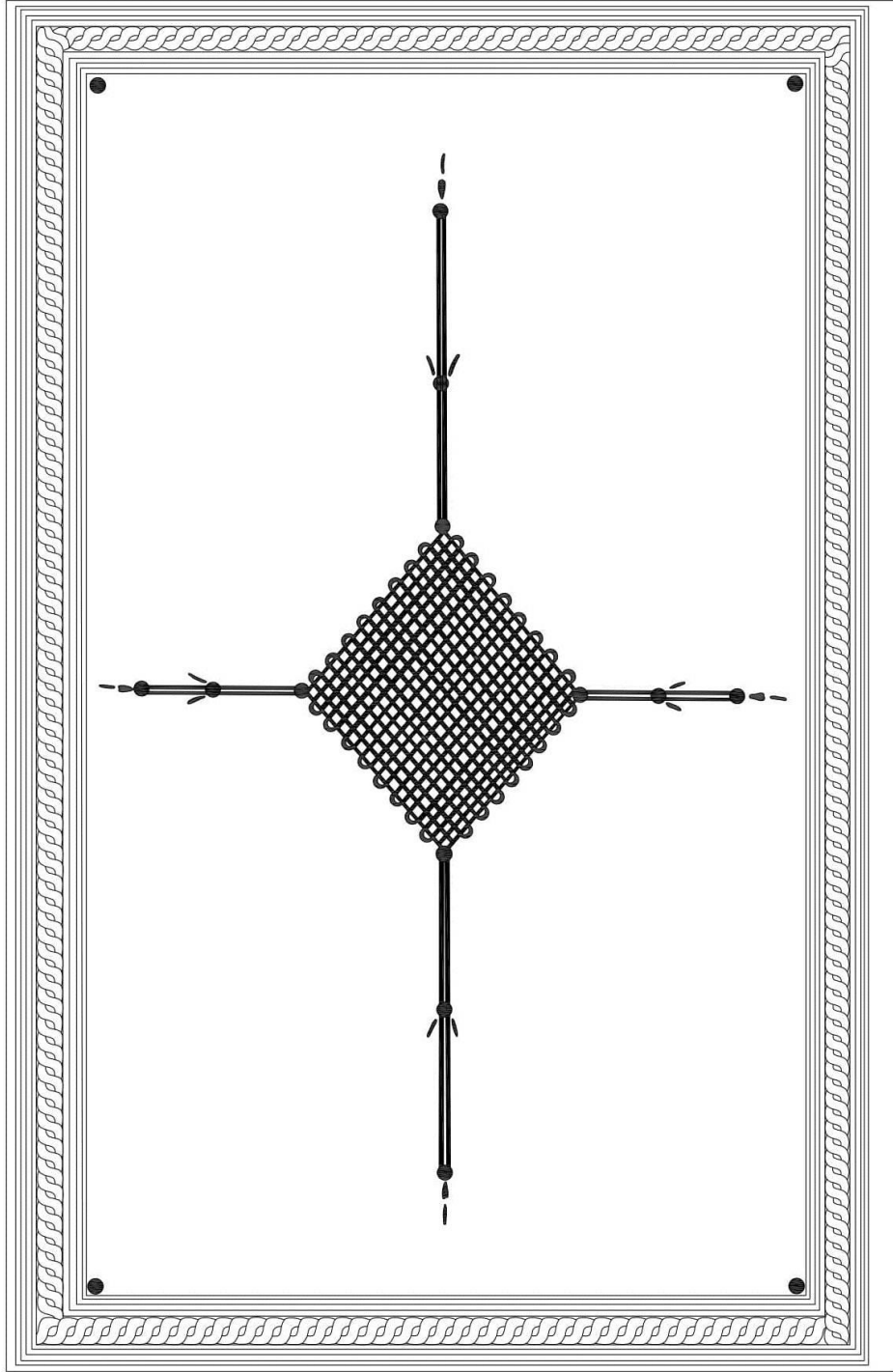
Fotoğraf No: 192 Eser No: 38 RDS249 envanter numaralı cildin köşebent kısmı

Fotoğraf No: 193 Eser No: 38 RDS249 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı

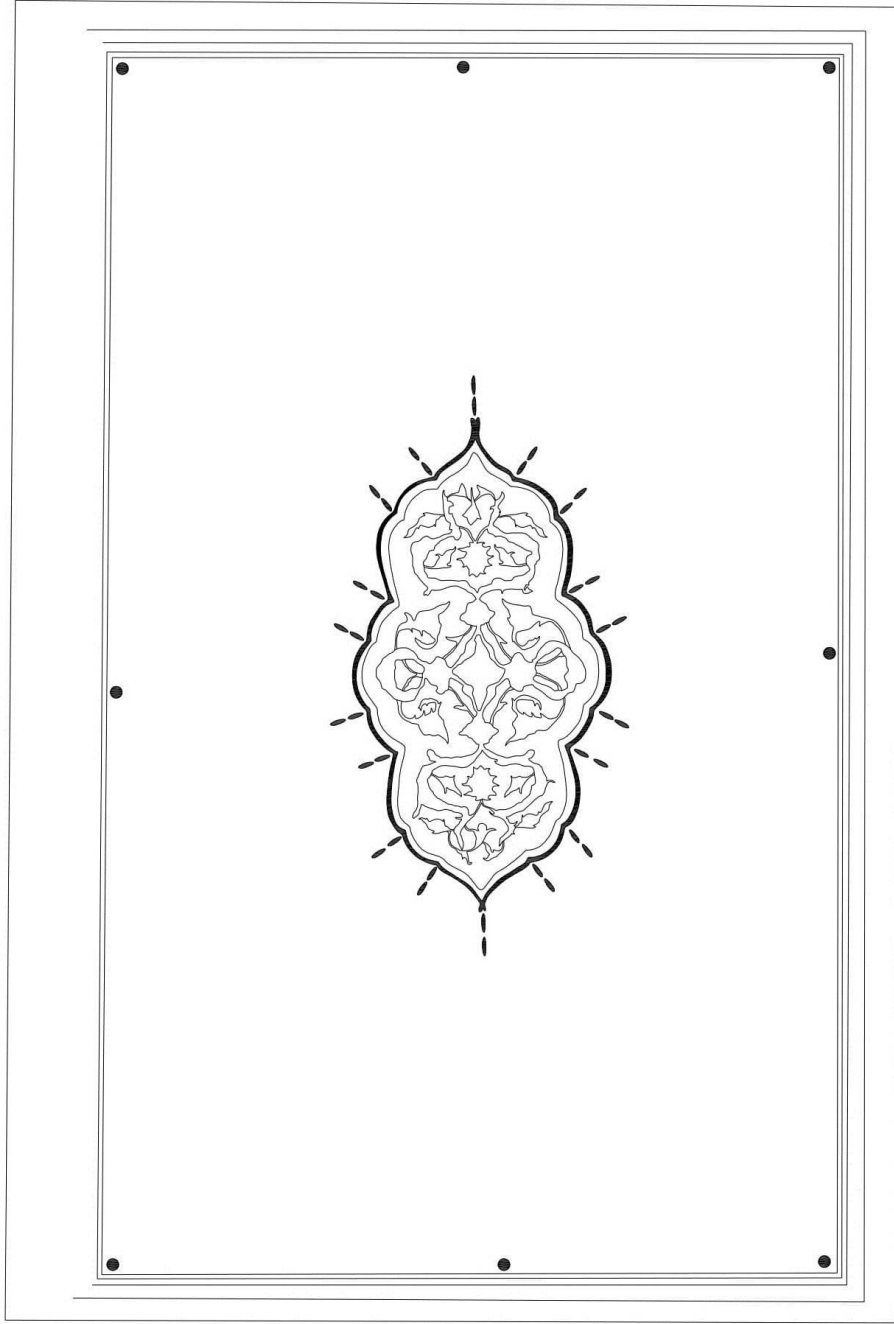
Fotoğraf No: 194 Eser No: 38 RDS249 envanter numaralı cildin salbek kısmı detayı

EKLER**Çizimler**

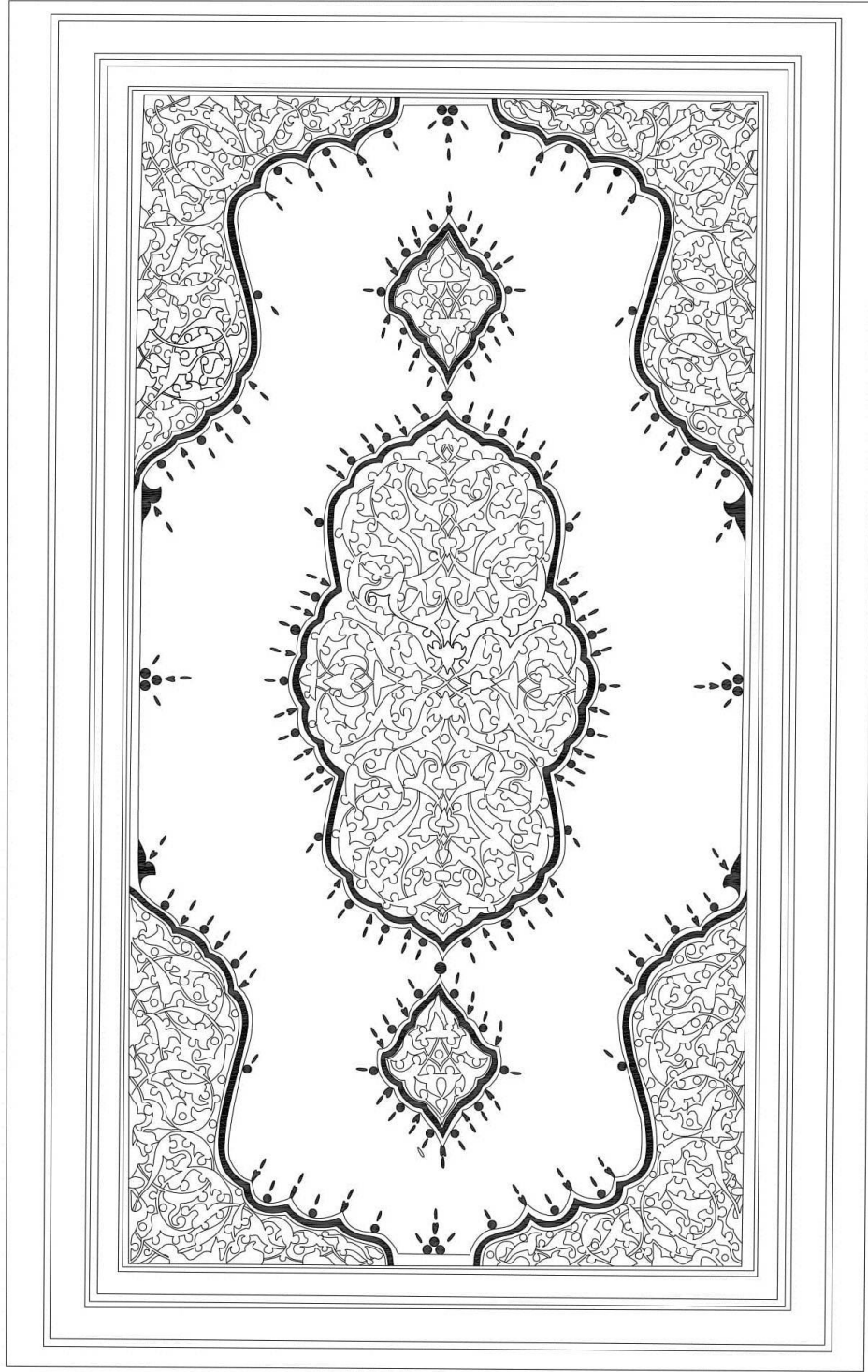
**Çizim No: 10 RDS142 envanter numaralı eserin ön kapak çizimi
(Zehra İpteş'ten)**

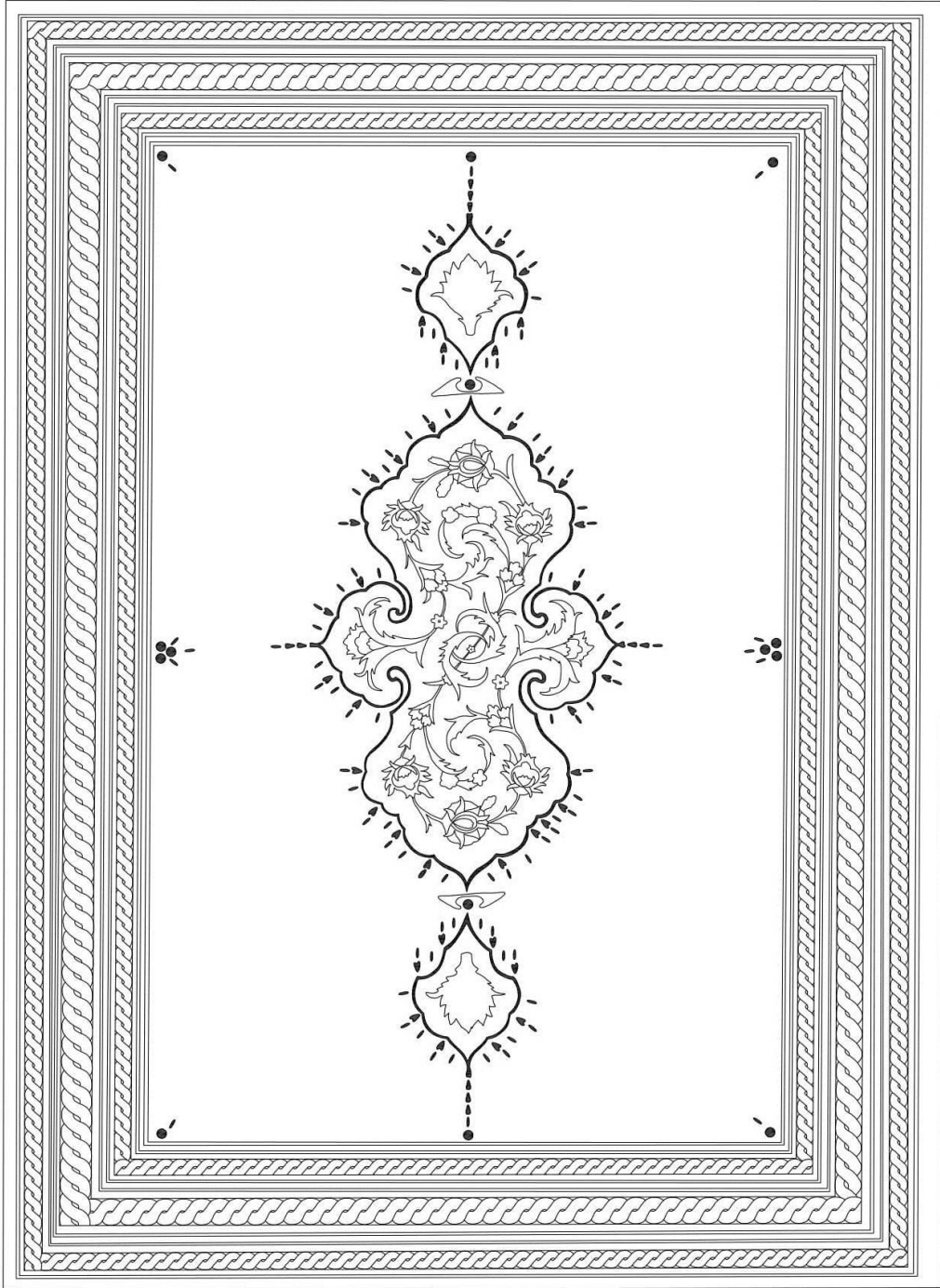
**Çizim No: 11 RDS331 envanter numaralı eserin ön kapak çizimi
(Zehra İpteş'ten)**

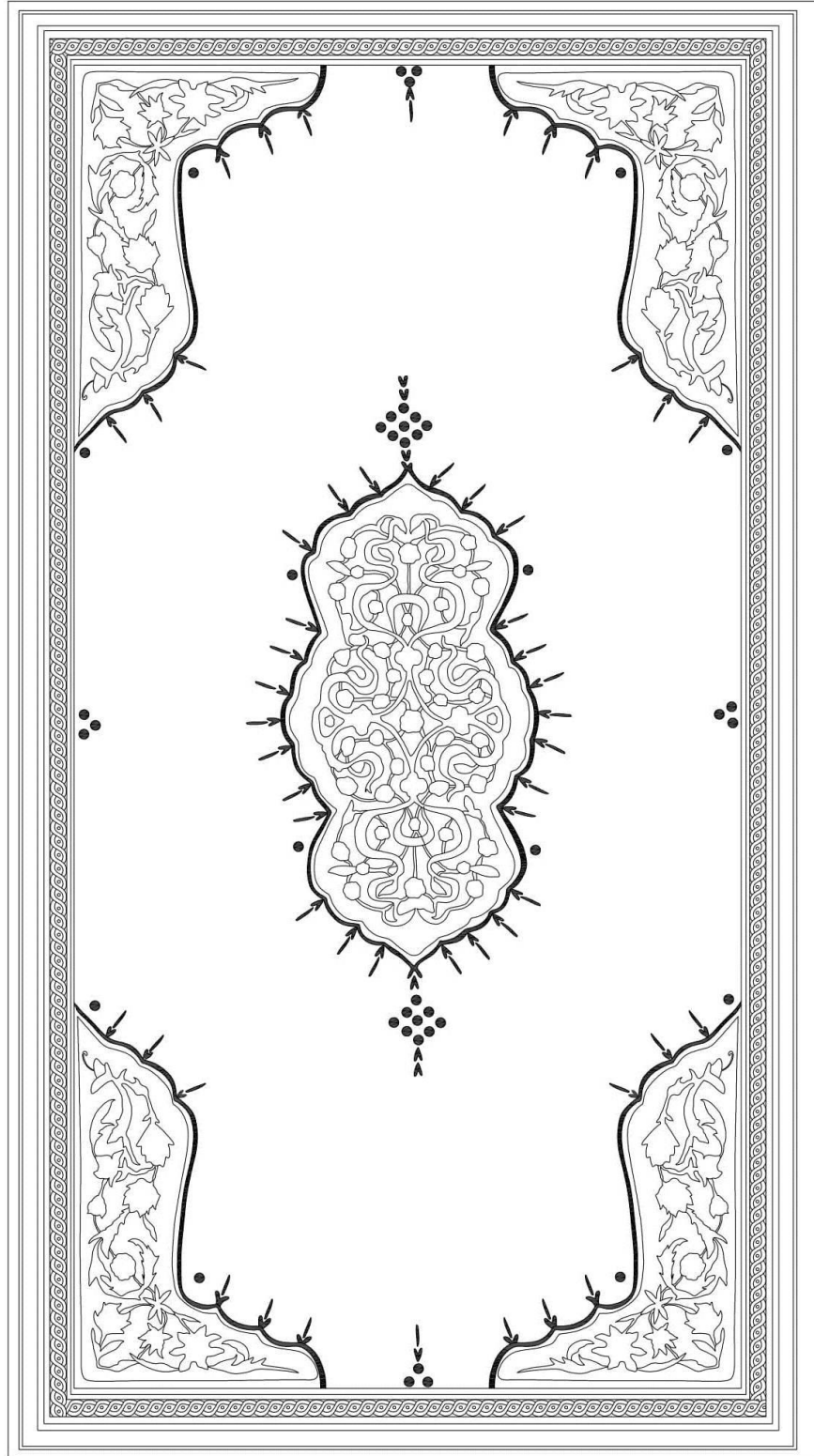
**Çizim No: 12 RDS981 envanter numaralı eserin ön kapak çizimi
(Zehra İpteş'ten)**

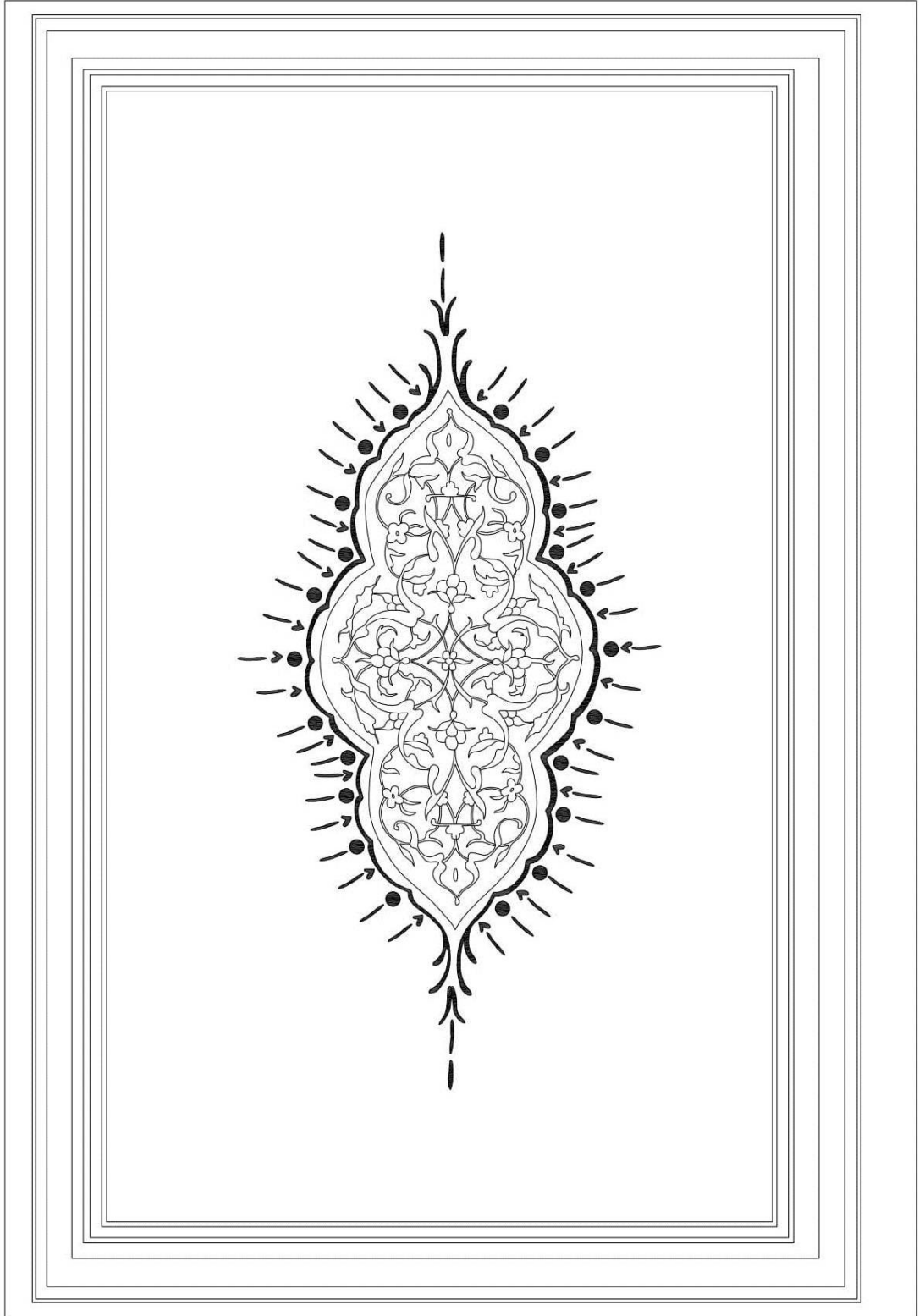
**Çizim No: 13 RDS21 envanter numaralı eserin ön kapak çizimi
(Zehra İpteş'ten)**

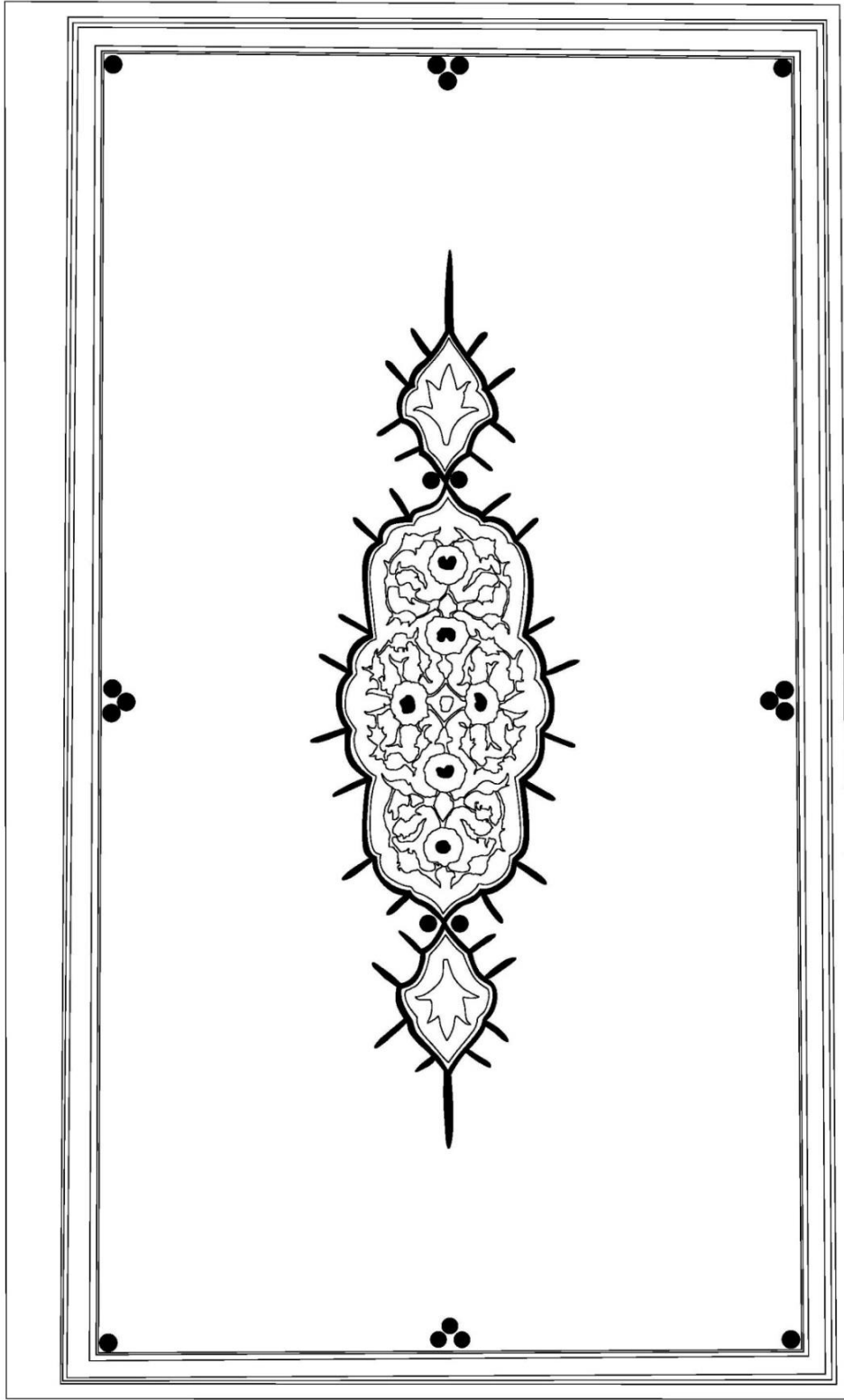
**Çizim No: 14 RDS276 envanter numaralı eserin ön kapak çizimi
(Zehra İpteş'ten)**

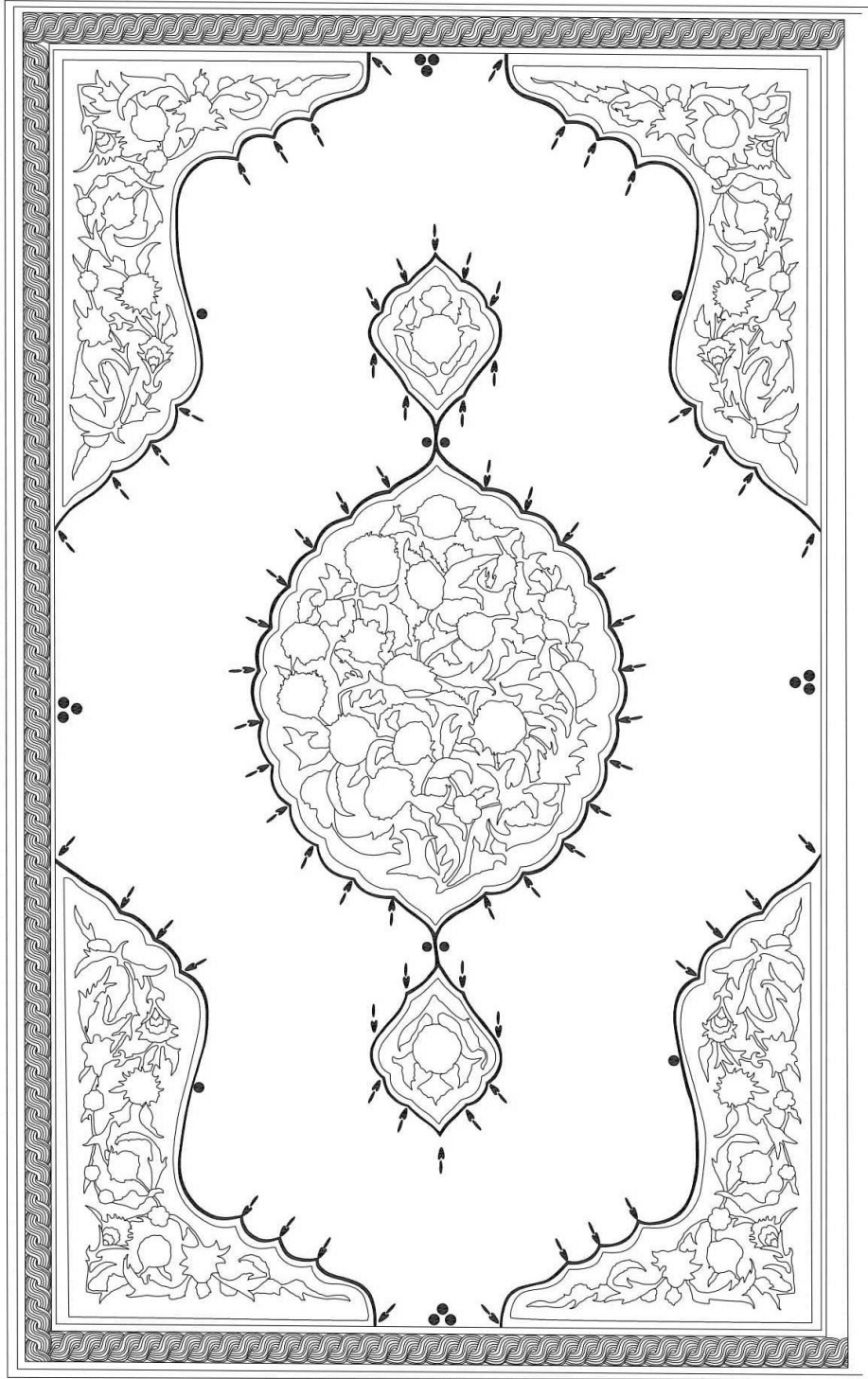
**Çizim No: 15 RDS531 envanter numaralı eserin ön kapak çizimi
(Zehra İpteş'ten)**

**Çizim No: 16 RDS1000 envanter numaralı eserin ön kapak çizimi
(Zehra İpdeş'ten)**

**Çizim No: 17 RDS756 envanter numaralı eserin ön kapak çizimi
(Zehra İpteş'ten)**

**Çizim No: 18 RDS249 envanter numaralı eserin ön kapak çizimi
(Zehra İpteş'ten)**

Fotoğraflar**Fotoğraf No: 1 Rodos genel görünüş****Fotoğraf No: 2 Rodos genel görünüş**

Fotoğraf No: 3 Rodos genel görünüş

Fotoğraf No: 4 Rodos genel görünüş

Fotoğraf No: 5 Rodos genel görünüş

Fotoğraf No: 6 Rodos Süleymaniye Camii

Fotoğraf No: 7 Rodos Saat Kulesi

Fotoğraf No: 8 Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Dış Girişi

Fotoğraf No: 9 Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Girişi

Fotoğraf No: 10 Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Bahçesi

Fotoğraf No: 11 Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi İç kısmı

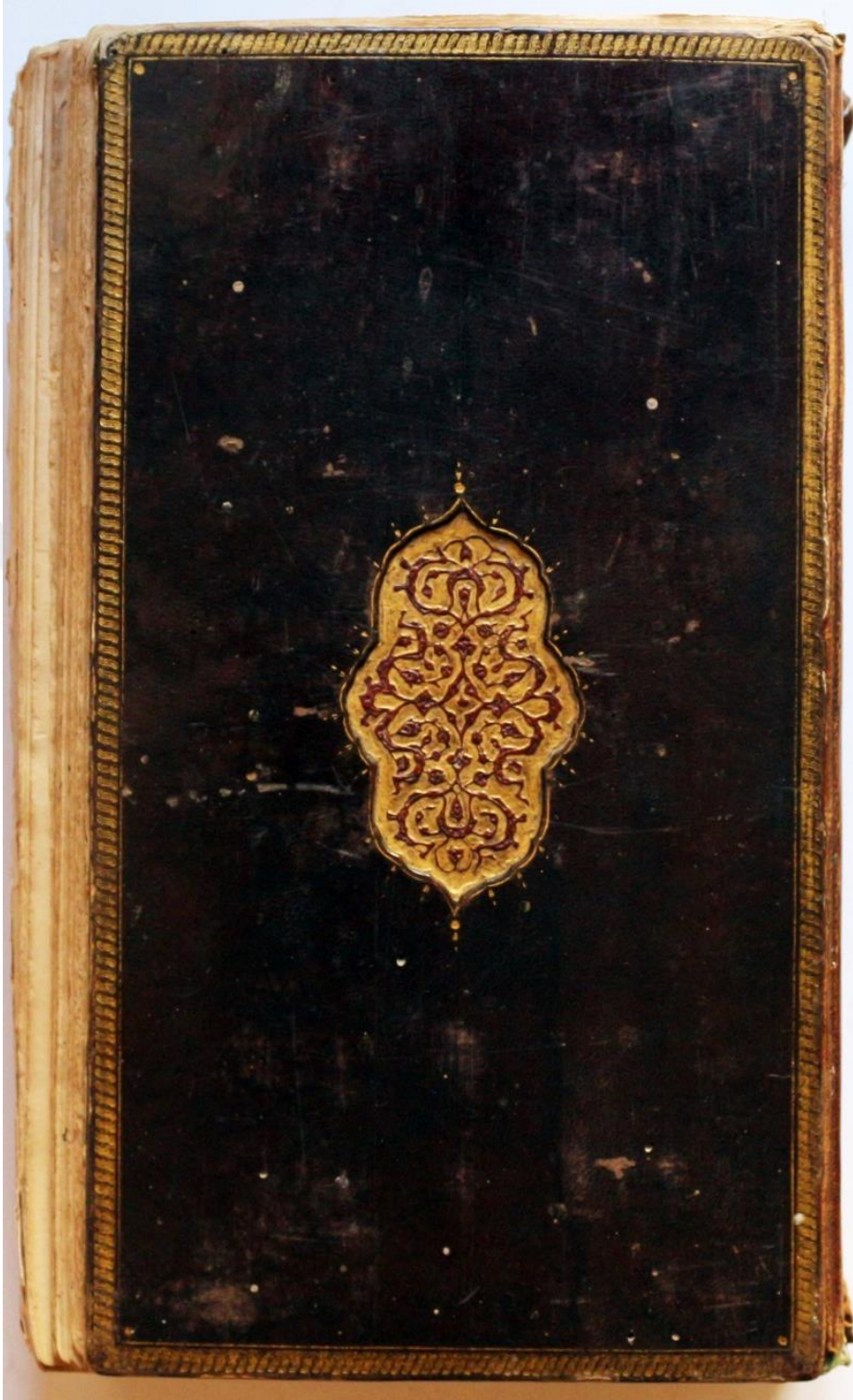
Fotoğraf No: 12 Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi İç kısmı

Fotoğraf No: 13 Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi İç kısmı

Fotoğraf No: 14 Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi İç kısmı

Fotoğraf No: 15 Eser No: 1 RDS93 envanter numaralı cildin ön kapağı

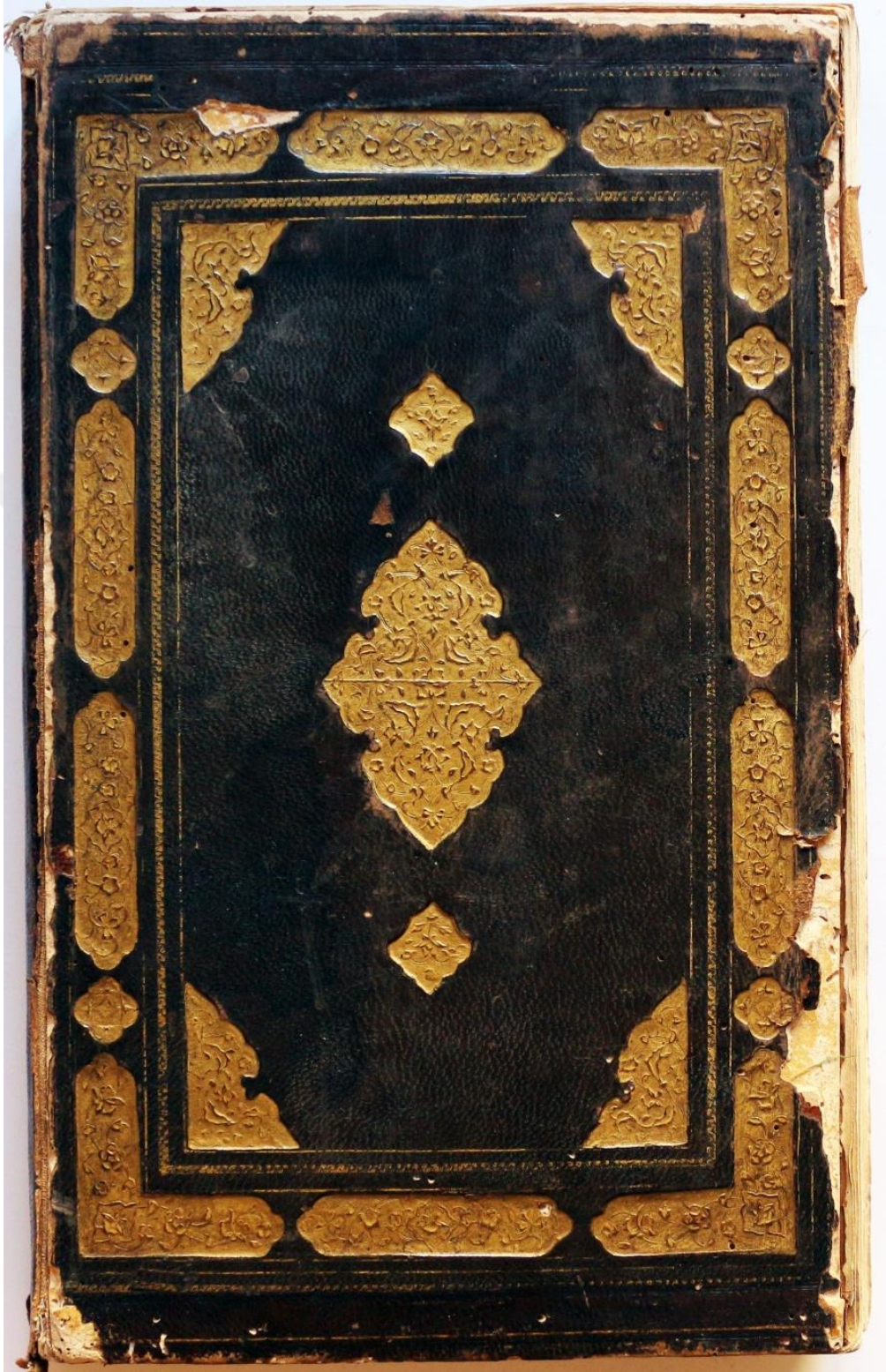
Fotoğraf No: 16 Eser No: 1 RDS93 envanter numaralı cildin arka kapağı

Fotoğraf No: 17 Eser No: 1 RDS93 envanter numaralı cildin şemse detayı

Fotoğraf No: 18 Eser No: 2 RDS142 envanter numaralı cildin ön kapağı

Fotoğraf No: 19 Eser No: 2 RDS142 envanter numaralı cildin arka kapağı

Fotoğraf No: 20 Eser No: 2 RDS142 envanter numaralı cildin şemse detayı

Fotoğraf No: 21 Eser No: 2 RDS142 envanter numaralı cildin salbek detayı

Fotoğraf No: 22 Eser No: 2 RDS142 envanter numaralı cildin kartuş (pafta) detayı

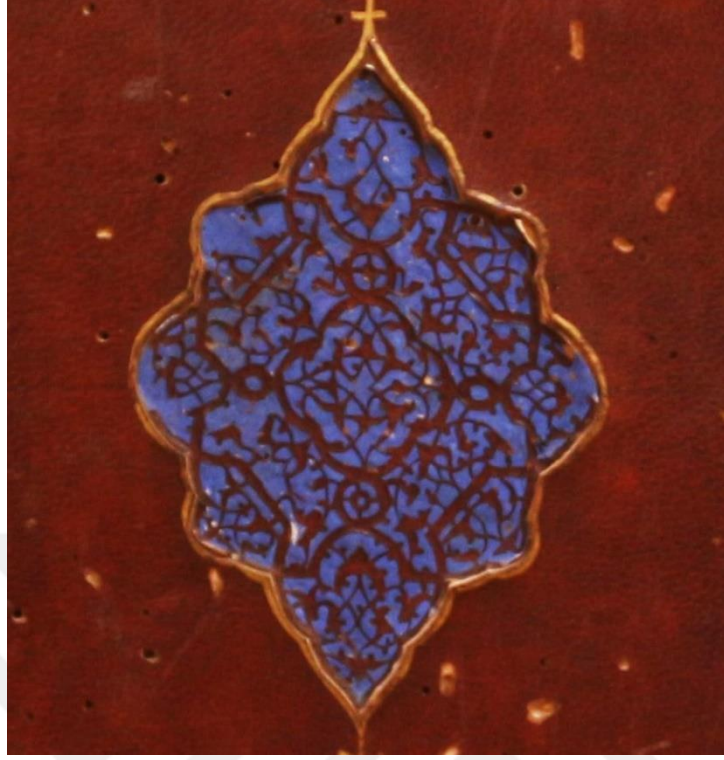
Fotoğraf No: 23 Eser No: 2 RDS142 envanter numaralı cildin köşebent detayı

Fotoğraf No: 24 Eser No: 3 RDS143 envanter numaralı cildin ön kapağı

**Fotoğraf No: 25 Eser No: 3 RDS143 envanter numaralı cildin arka kapağı,
sertabı ve miklep kısmı**

Fotoğraf No: 26 Eser No: 3 RDS142 envanter numaralı cildin şemse detayı

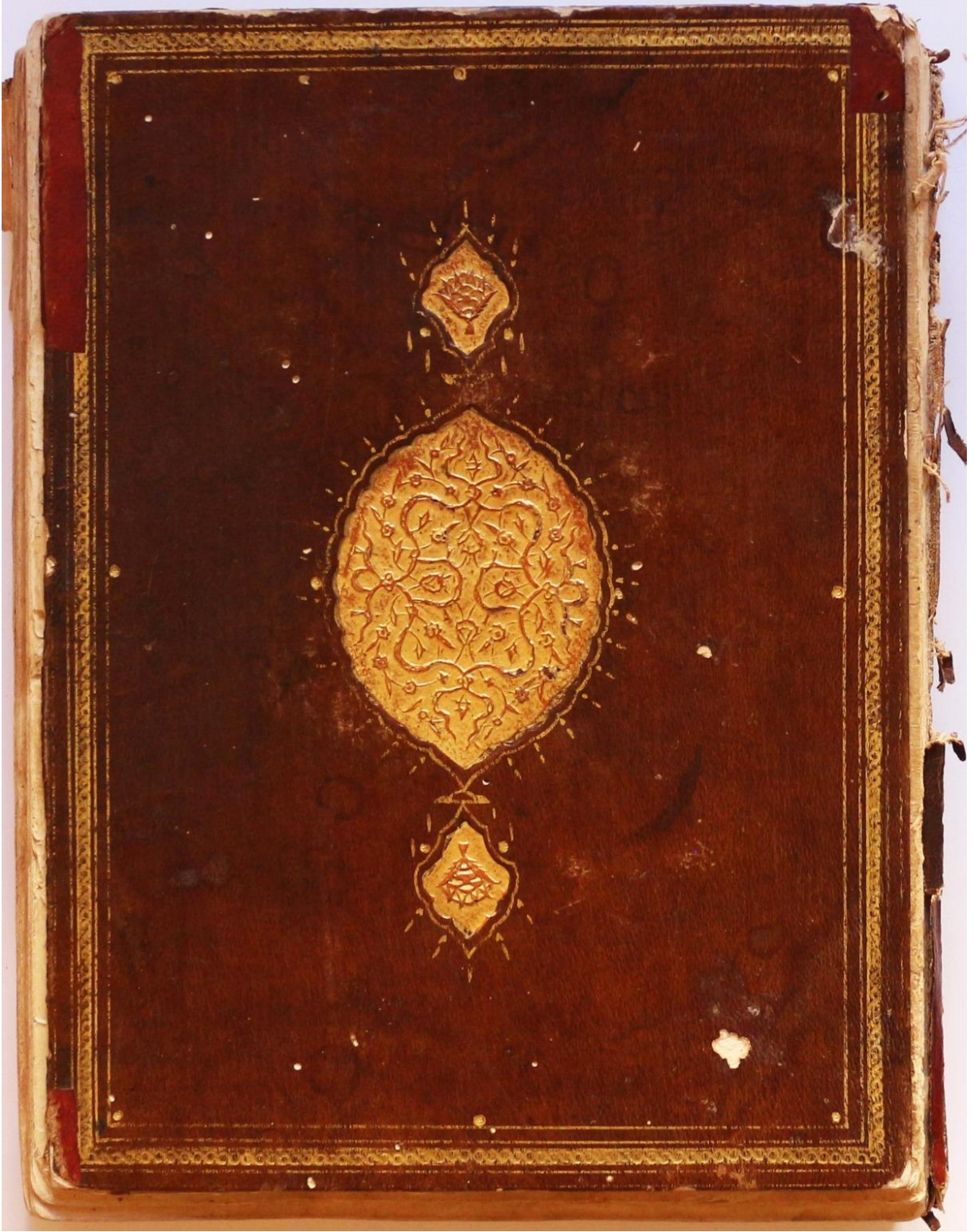
Fotoğraf No: 27 Eser No:3 RDS142 envanter numaralı cildin şemse detayı

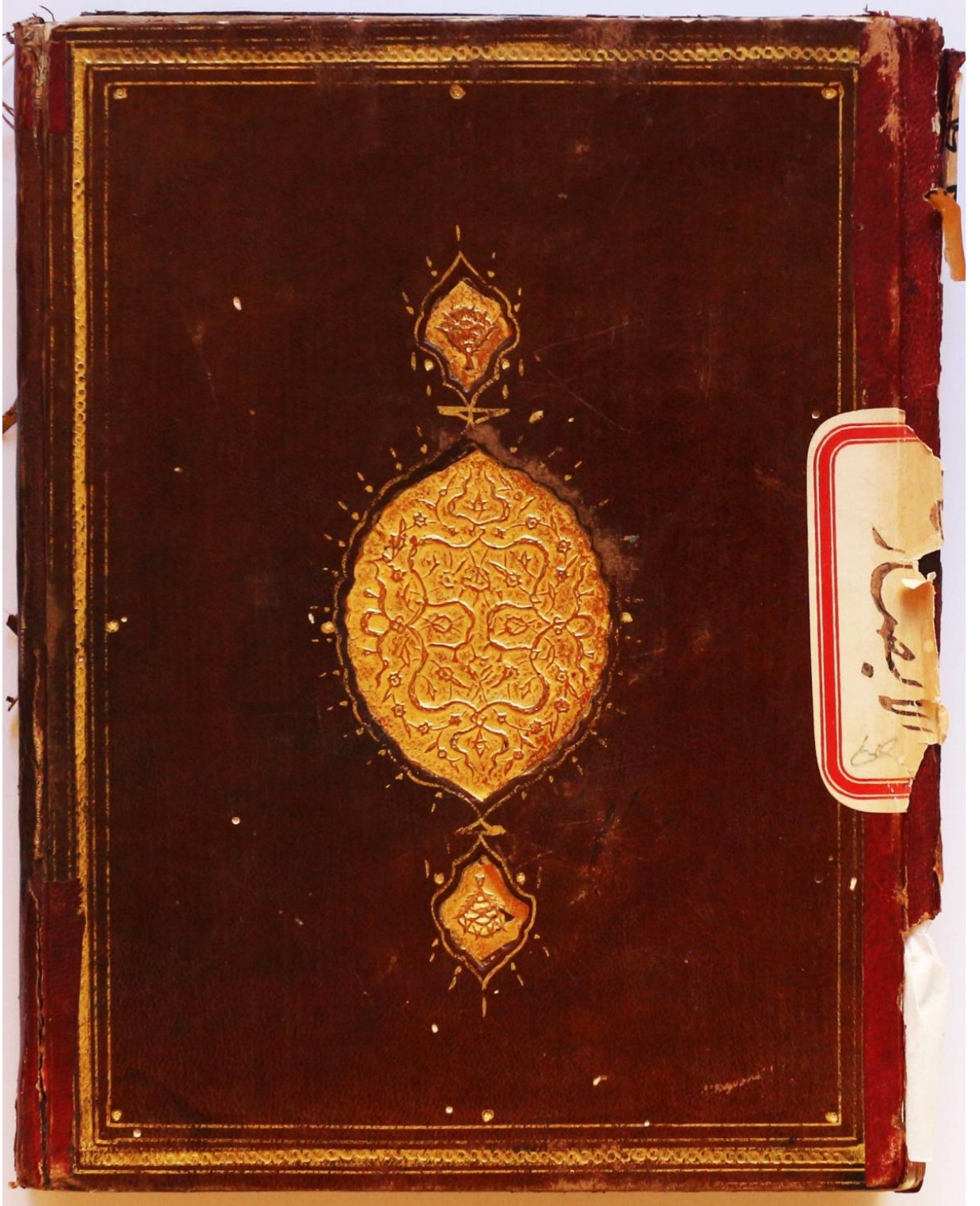
Fotoğraf No: 28 Eser No:3 RDS142 envanter numaralı cildin kõsebent detayı

Fotoğraf No: 29 Eser No:3 RDS142 envanter numaralı cildin miklep kısmı

Fotoğraf No: 30 Eser No:4 RDS542 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 31 Eser No:4 RDS542 envanter numaralı cildin arka kapak kısmı

Fotoğraf No: 32 Eser No:4 RDS542 envanter numaralı cildin şemse detayı

Fotoğraf No: 33 Eser No:4 RDS542 envanter numaralı cildin salbek detayı

Fotoğraf No: 34 Eser No:5 RDS484 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

**Fotoğraf No: 35 Eser No: 5 RDS484 envanter numaralı cildin arka kapağı,
sertabı ve miklep kısmı**

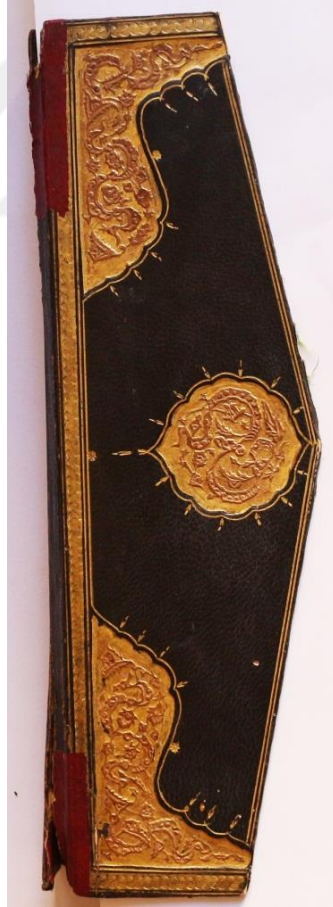
Fotoğraf No: 36 Eser No: 5 RDS484 envanter numaralı cildin şense detayı

Fotoğraf No: 37 Eser No: 5 RDS484 envanter numaralı cildin salbek detayı

Fotoğraf No: 38 Eser No: 5 RDS484 envanter numaralı cildin salbek detayı

Fotoğraf No: 39 Eser No: 5 RDS484 envanter numaralı cildin salbek detayı

Fotoğraf No: 40 Eser No: 6 RDS615 envanter numaralı cildin salbek detayı

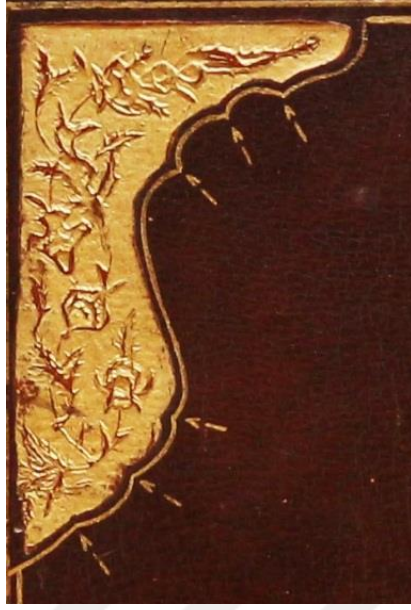
Fotoğraf No: 41 Eser No: 6 RDS615 envanter numaralı cildin ön, arka kapak, sertab ve miklep kısmı

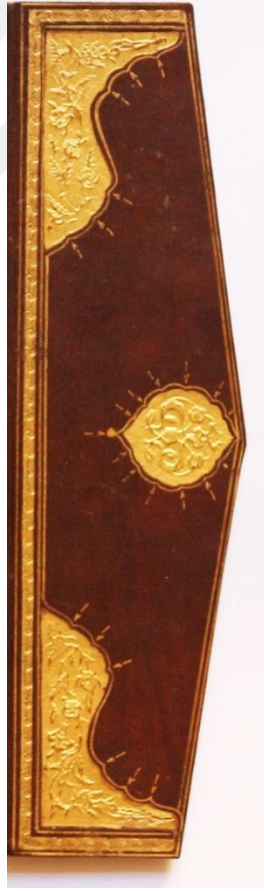
Fotoğraf No: 42 Eser No: 6 RDS615 envanter numaralı cildin şemse detayı

Fotoğraf No: 43 Eser No: 6 RDS615 envanter numaralı cildin salbek detayı

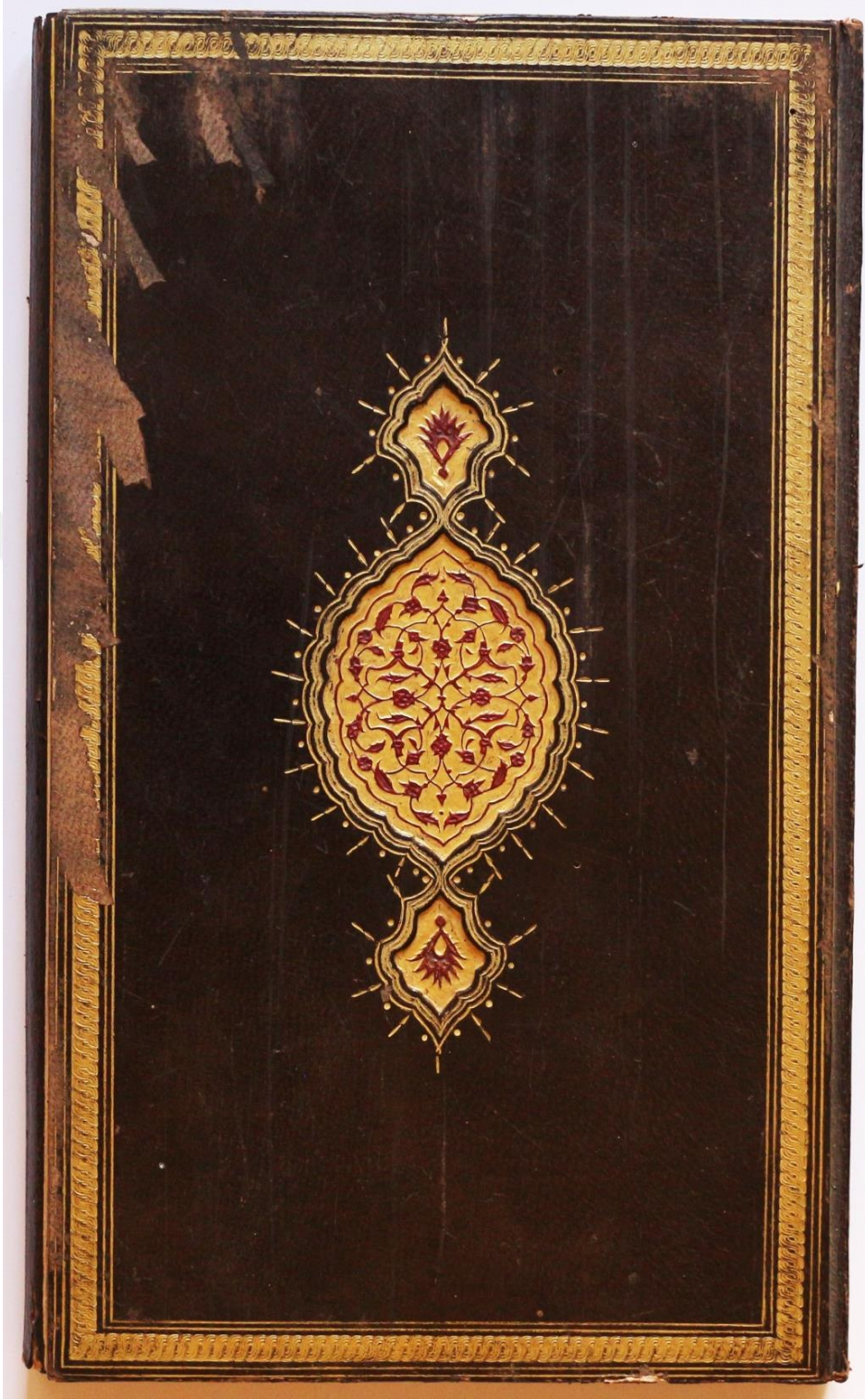
Fotoğraf No: 44 Eser No: 6 RDS615 envanter numaralı cildin kõşebent detayı

Fotoğraf No: 45 Eser No: 6 RDS615 envanter numaralı cildin miklep detayı

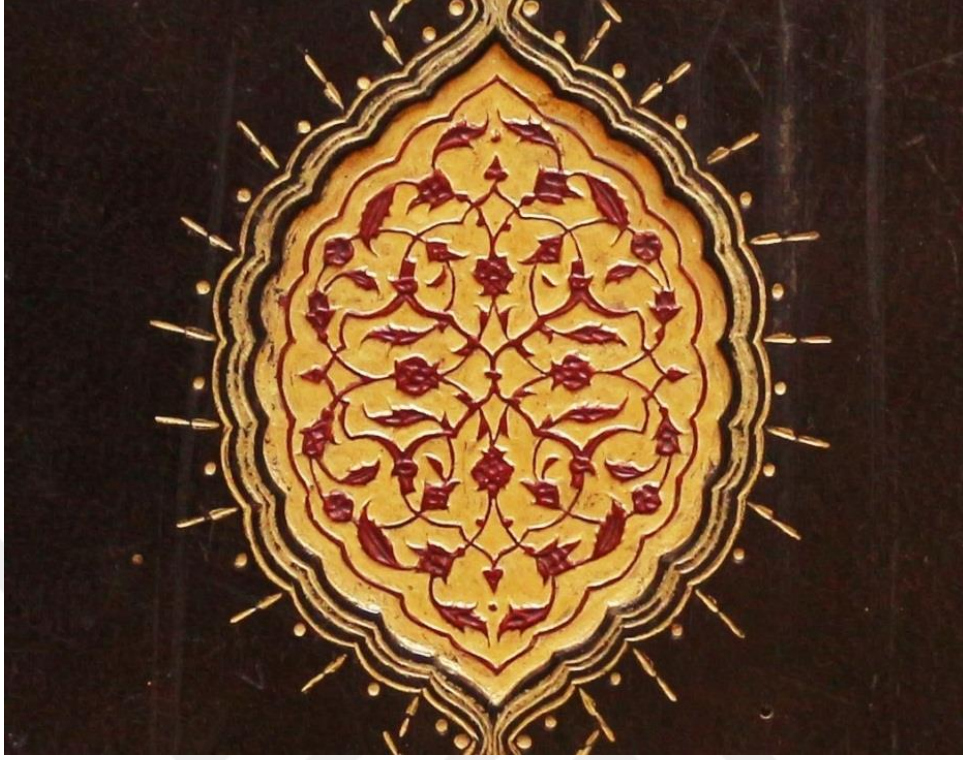
Fotoğraf No: 46 Eser No: 6 RDS615 envanter numaralı cildin iç kapak kısmı

Fotoğraf No: 47 Eser No: 7 RDS574 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

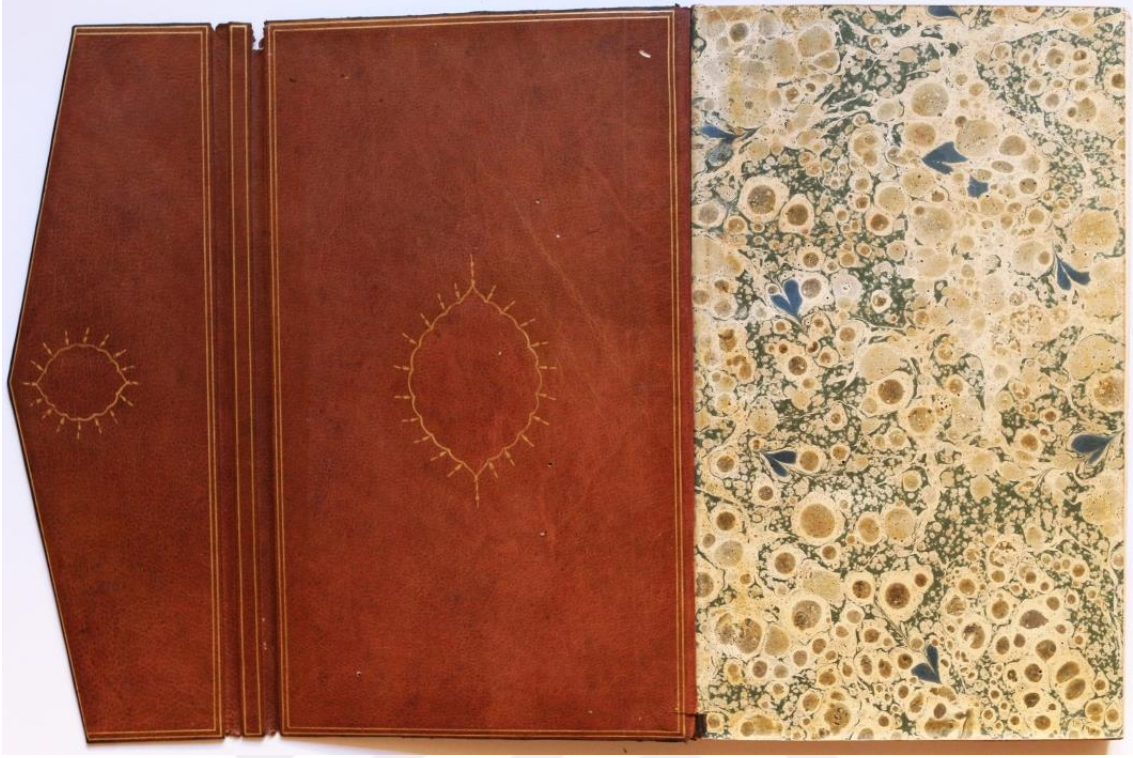
**Fotoğraf No: 48 Eser No: 7 RDS574 envanter numaralı cildin arka kapak,
sertab ve miklep kısmı**

Fotoğraf No: 49 Eser No: 7 RDS574 envanter numaralı cildin şemse detayı

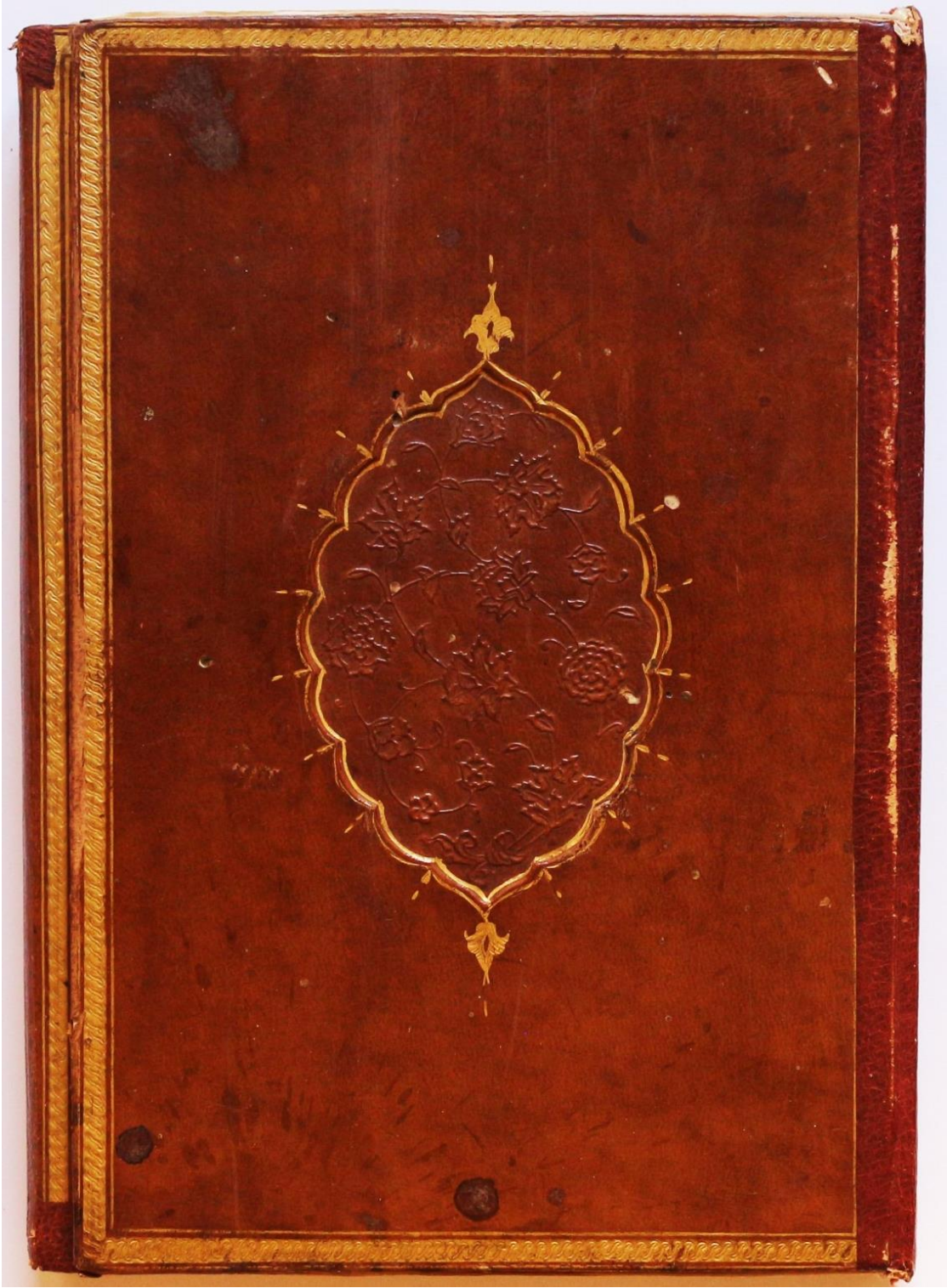
Fotoğraf No: 50 Eser No: 7 RDS574 envanter numaralı cildin salbek detayı

Fotoğraf No: 51 Eser No: 7 RDS574 envanter numaralı cildin arka iç kapak kısmı

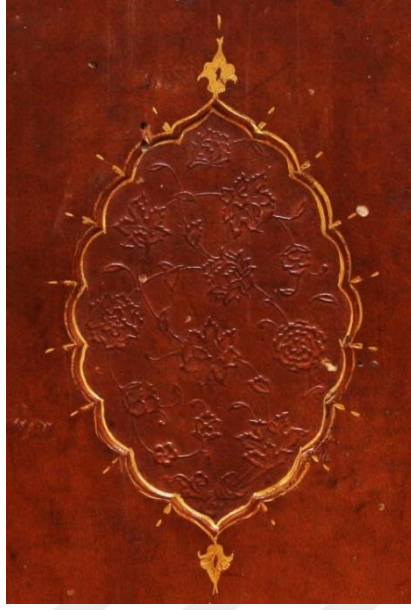
Fotoğraf No: 52 Eser No: 7 RDS574 envanter numaralı cildin miklep kısmı

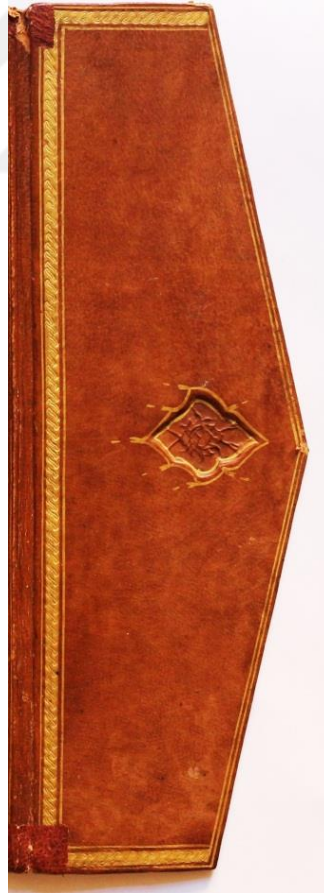
Fotoğraf No: 53 Eser No: 8 RDS573 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

**Fotoğraf No: 54 Eser No: 8 RDS573 envanter numaralı cildin arka kapak,
sertab ve miklep kısmı**

Fotoğraf No: 55 Eser No: 8 RDS573 envanter numaralı cildin şemse detayı

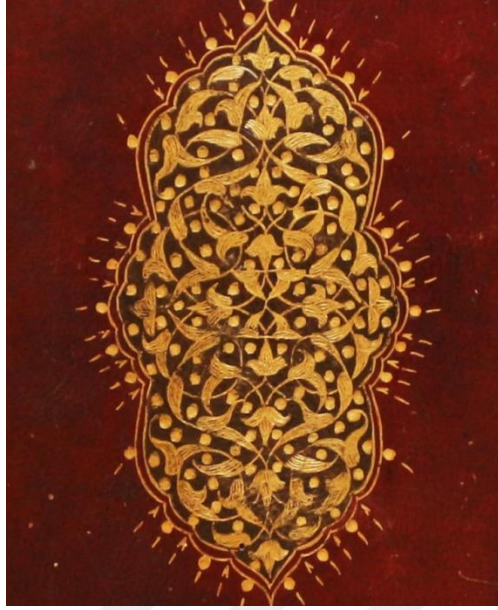
Fotoğraf No: 56 Eser No: 8 RDS573 envanter numaralı cildin miklep kısmı

Fotoğraf No: 57 Eser No: 9 RDS392 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

**Fotoğraf No: 58 Eser No: 9 RDS392 envanter numaralı cildin arka kapak,
sertab ve miklep kısmı**

**Fotoğraf No: 59 Eser No: 9 RDS392 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

**Fotoğraf No: 60 Eser No: 9 RDS392 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 61 Eser No: 9 RDS392 envanter numaralı cildin ön kapak içi kısmı

**Fotoğraf No: 62 Eser No: 9 RDS392 envanter numaralı cildin miklep kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 63 Eser No: 10 RDS331 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

**Fotoğraf No: 64 Eser No: 10 RDS331 envanter numaralı cildin arka kapak,
sertab ve miklep kısmı**

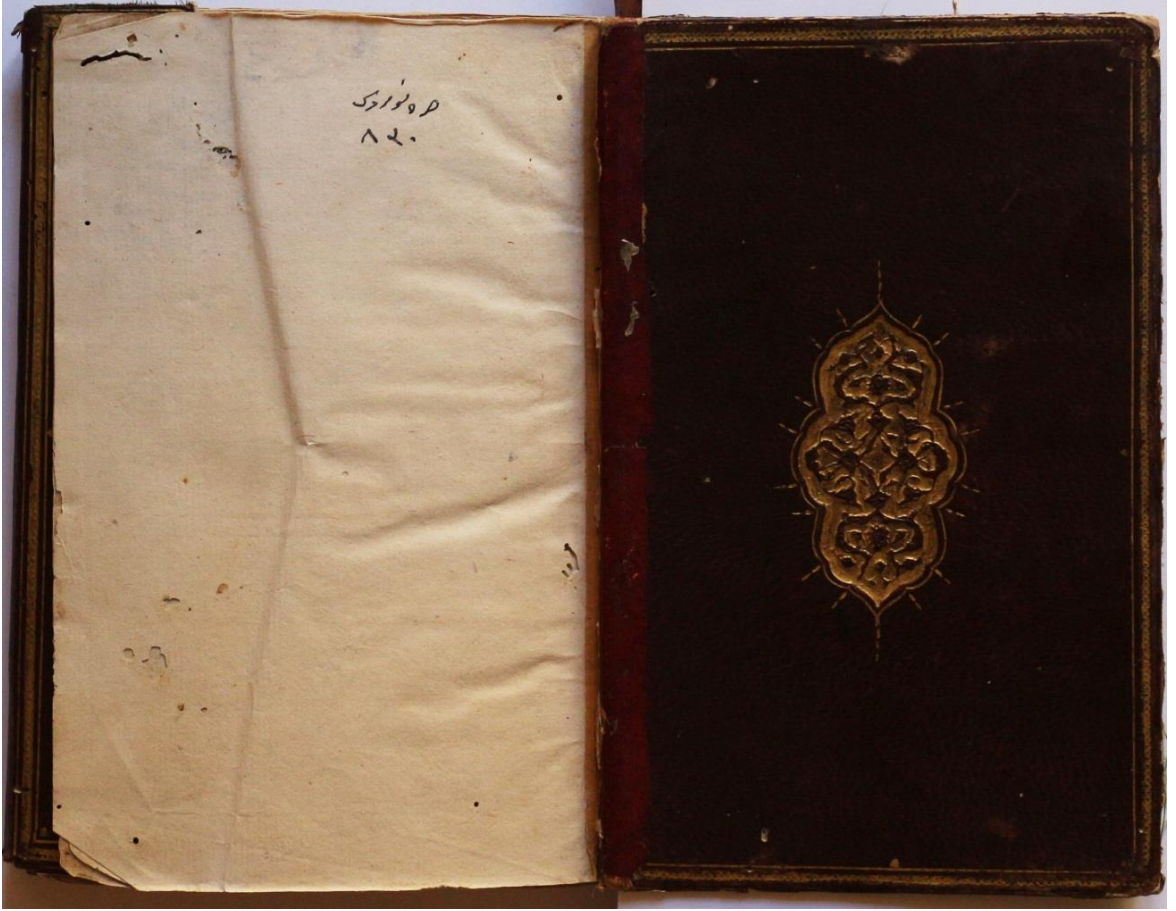
Fotoğraf No: 65 Eser No: 10 RDS331 envanter numaralı cildin ön kapak içi kısmı

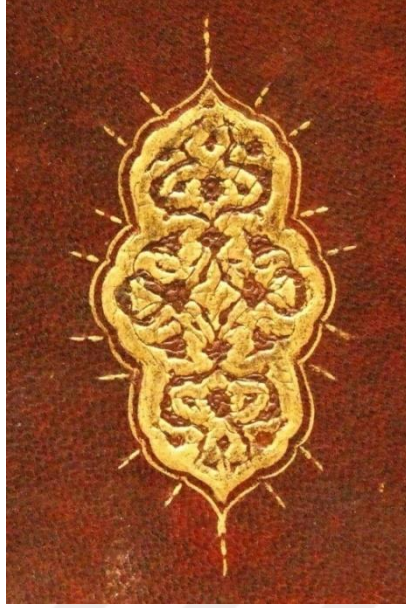
Fotoğraf No: 66 Eser No: 11 RDS981 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

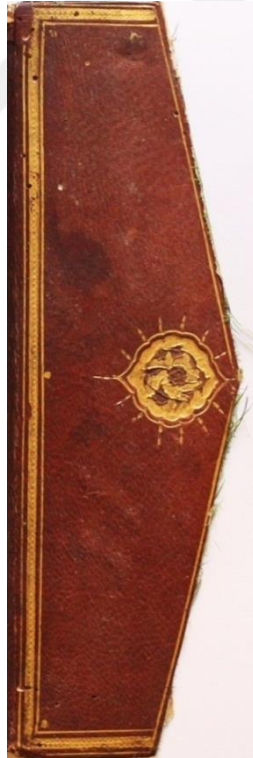
**Fotoğraf No: 67 Eser No: 11 RDS981 envanter numaralı cildin arka kapak,
sertab ve miklep kısmı**

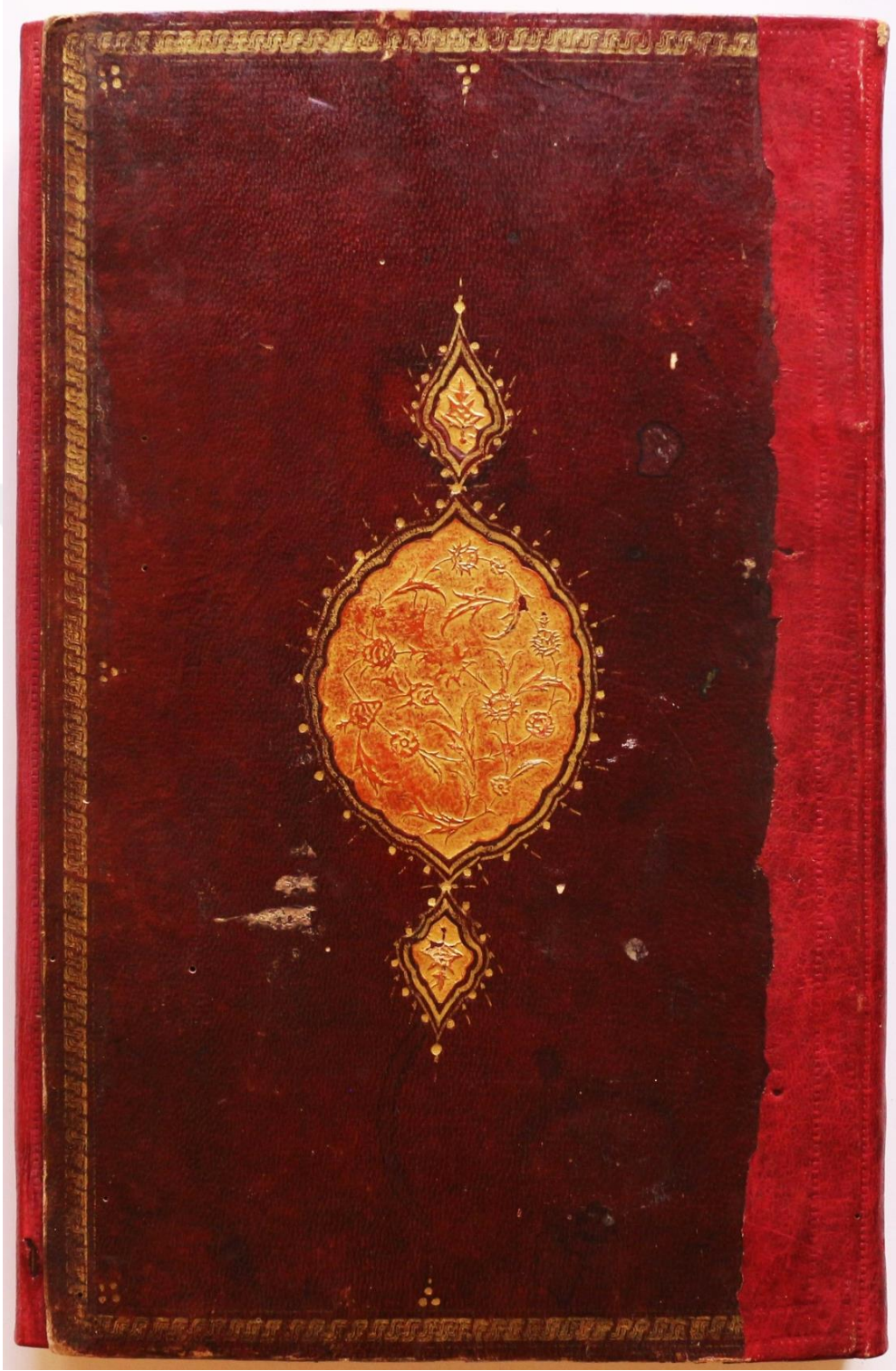
Fotoğraf No: 68 Eser No: 11 RDS981 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

**Fotoğraf No: 69 Eser No: 11 RDS981 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

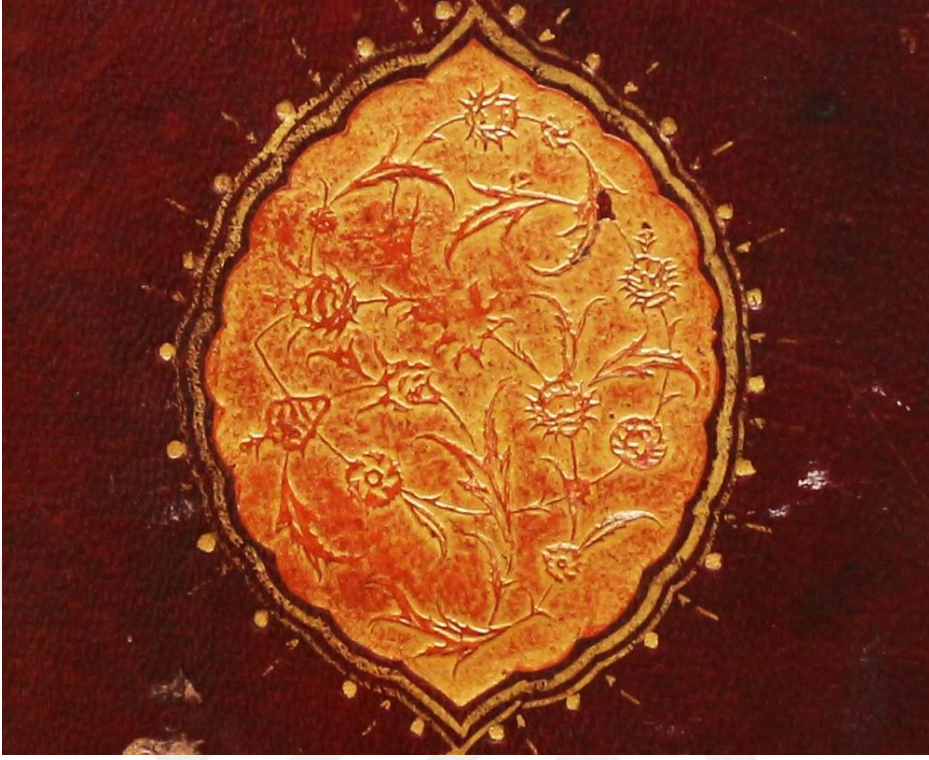
**Fotoğraf No: 70 Eser No: 11 RDS981 envanter numaralı cildin miklep kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 71 Eser No: 12 RDS1041 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

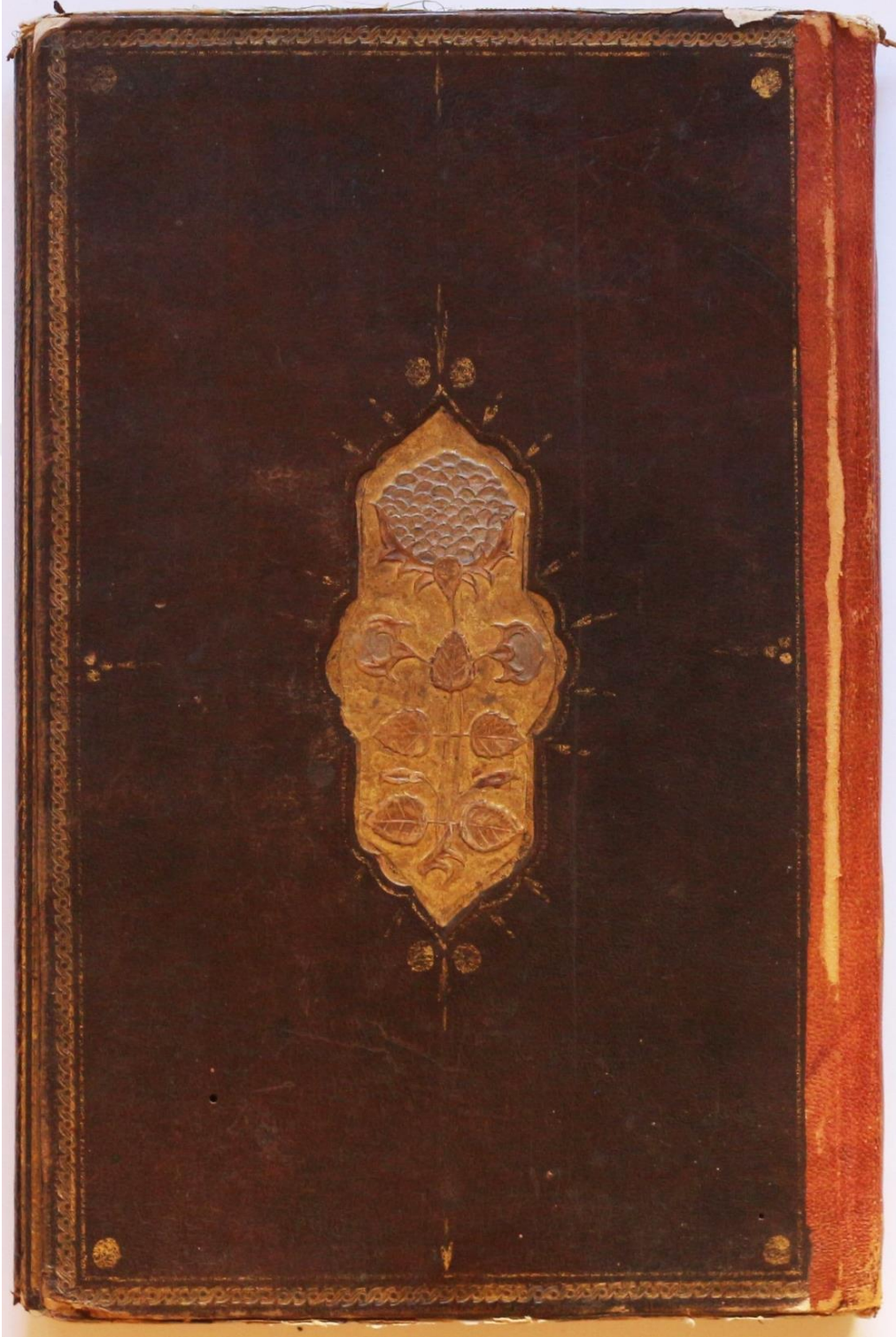
**Fotoğraf No: 72 Eser No: 12 RDS1041 envanter numaralı cildin arka kapak,
sertab ve miklep kısmı**

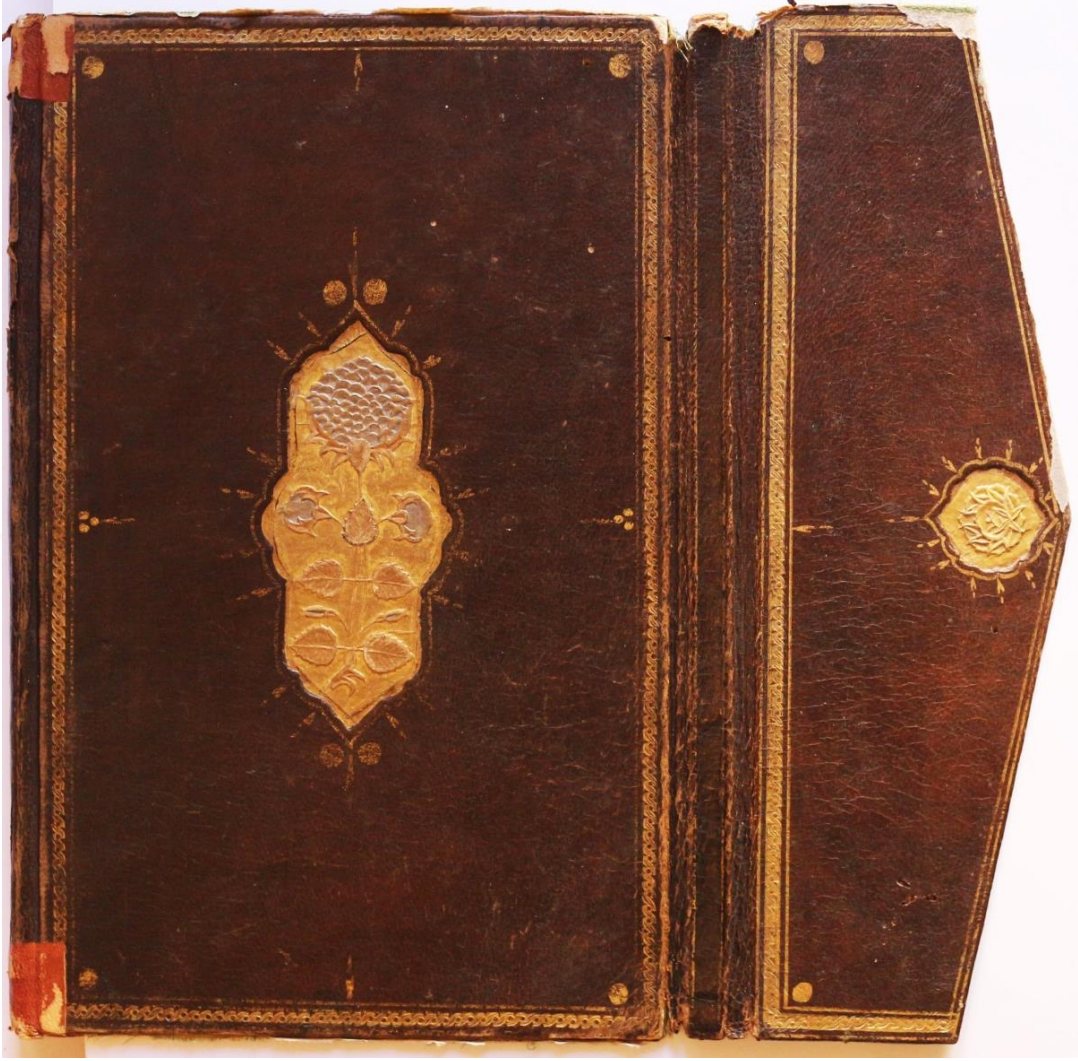
**Fotoğraf No: 73 Eser No: 12 RDS1041 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

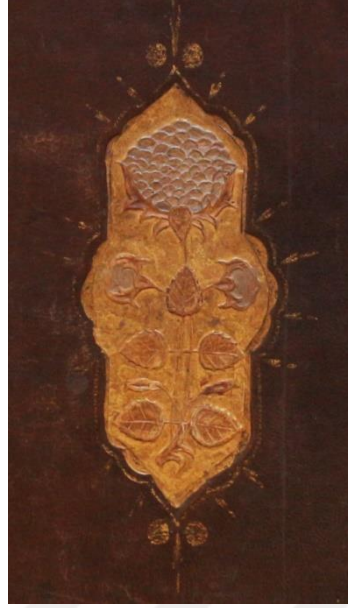
**Fotoğraf No: 74 Eser No: 12 RDS1041 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

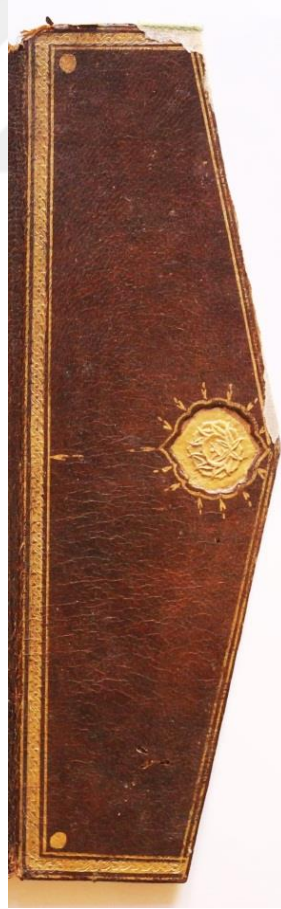
Fotoğraf No: 75 Eser No: 13 RDS1042 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

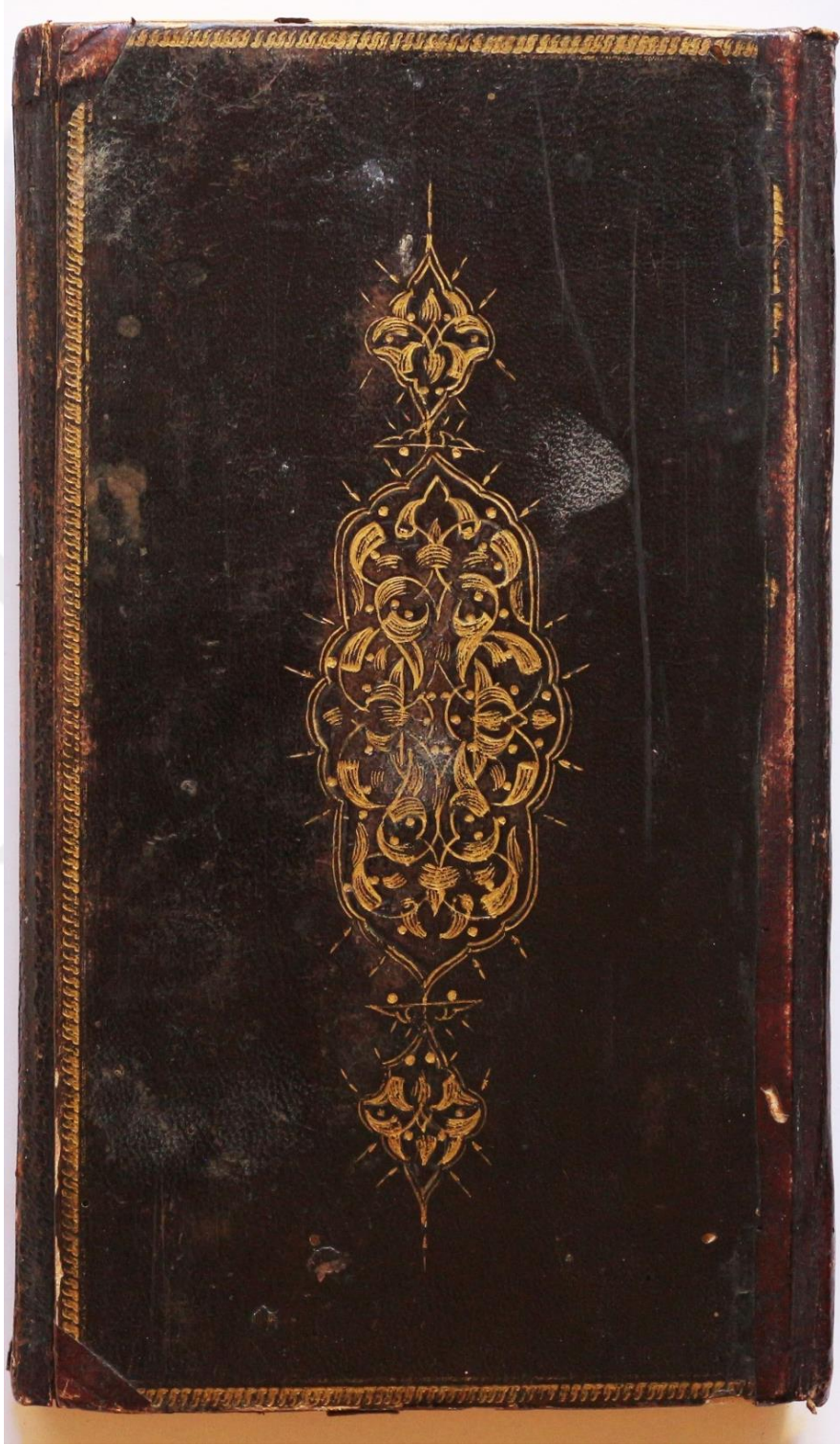
**Fotoğraf No: 76 Eser No: 13 RDS1042 envanter numaralı cildin arka kapak,
sertab ve miklep kısmı**

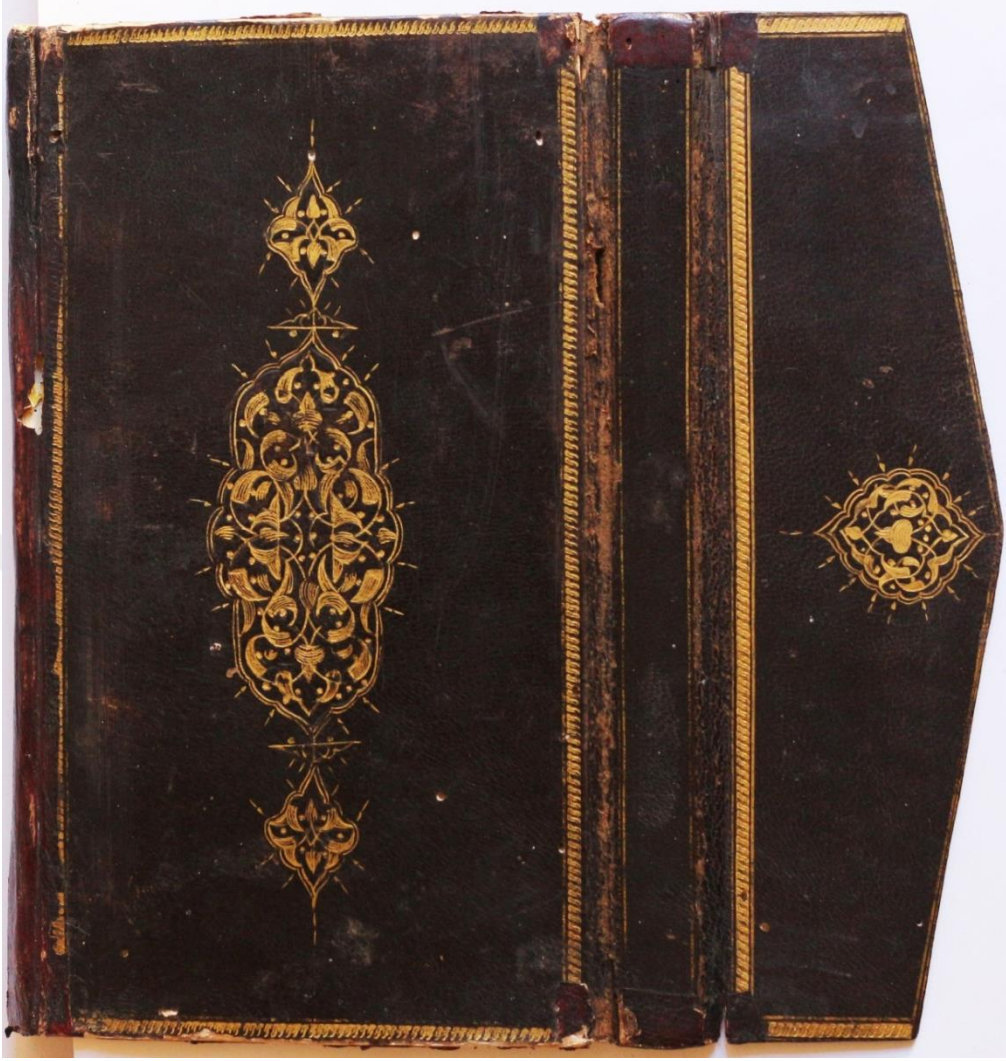
**Fotoğraf No: 77 Eser No: 13 RDS1042 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

**Fotoğraf No: 78 Eser No: 13 RDS1042 envanter numaralı cildin miklep kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 79 Eser No: 14 RDS1052 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

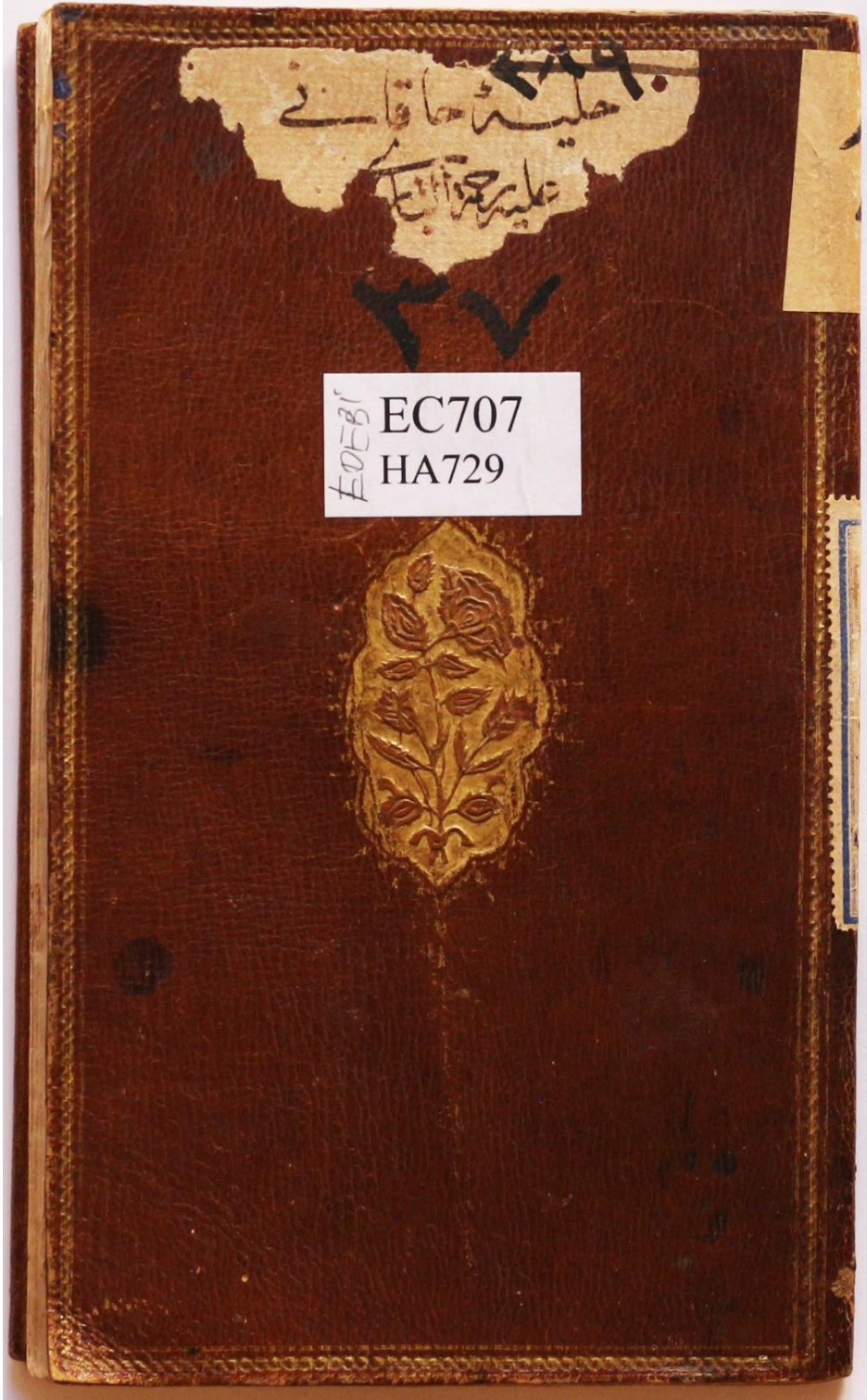
**Fotoğraf No: 80 Eser No: 14 RDS1052 envanter numaralı cildin arka kapak,
sertab ve miklep kısmı**

**Fotoğraf No: 81 Eser No: 14 RDS1052 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

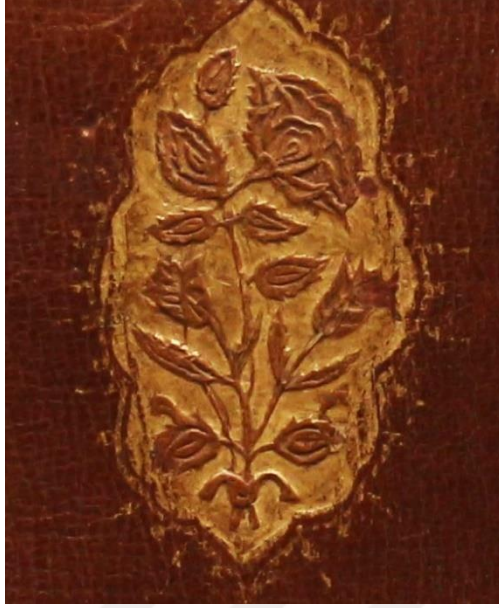
**Fotoğraf No: 82 Eser No: 14 RDS1052 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 83 Eser No: 15 RDS1084 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

**Fotoğraf No: 84 Eser No: 15 RDS1084 envanter numaralı cildin arka kapak,
sertab ve miklep kısmı**

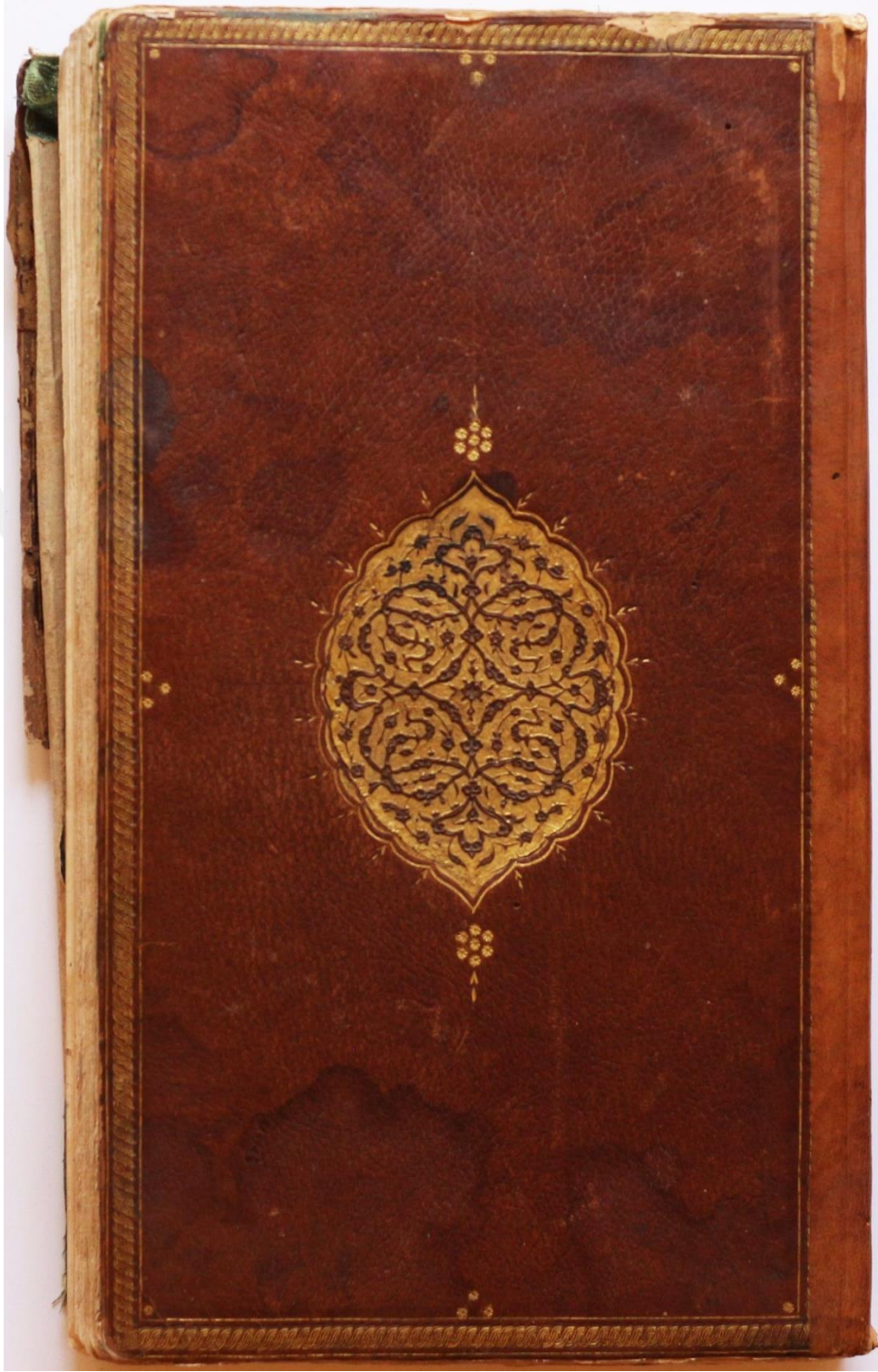
**Fotoğraf No: 85 Eser No: 15 RDS1084 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

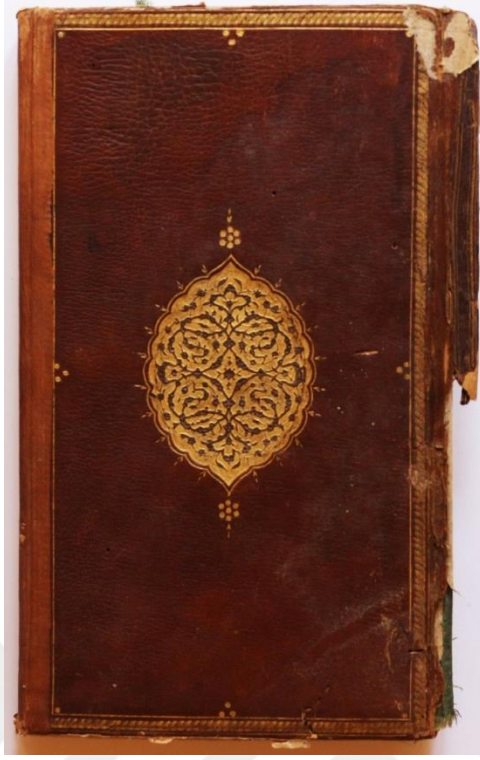
**Fotoğraf No: 86 Eser No: 15 RDS1084 envanter numaralı cildin miklep kısmı
detayı**

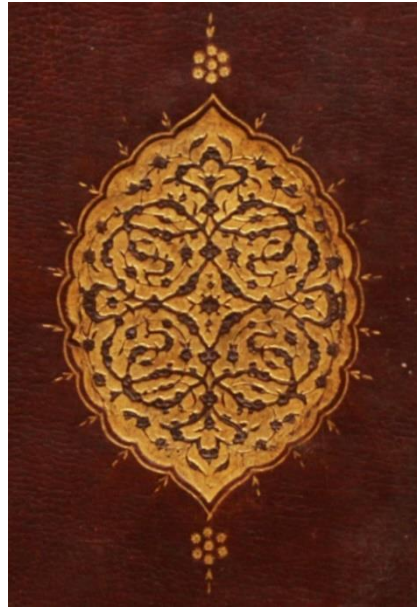
Fotoğraf No: 87 Eser No: 15 RDS1084 envanter numaralı cildin arka kapak ve miklep içi kısmı

Fotoğraf No: 88 Eser No: 16 RDS1165 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 89 Eser No: 16 RDS1165 envanter numaralı cildin arka kapak kısmı

Fotoğraf No: 90 Eser No: 16 RDS1165 envanter numaralı cildin şemse kısmı detayı

Fotoğraf No: 91 Eser No: 17 RDS21 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

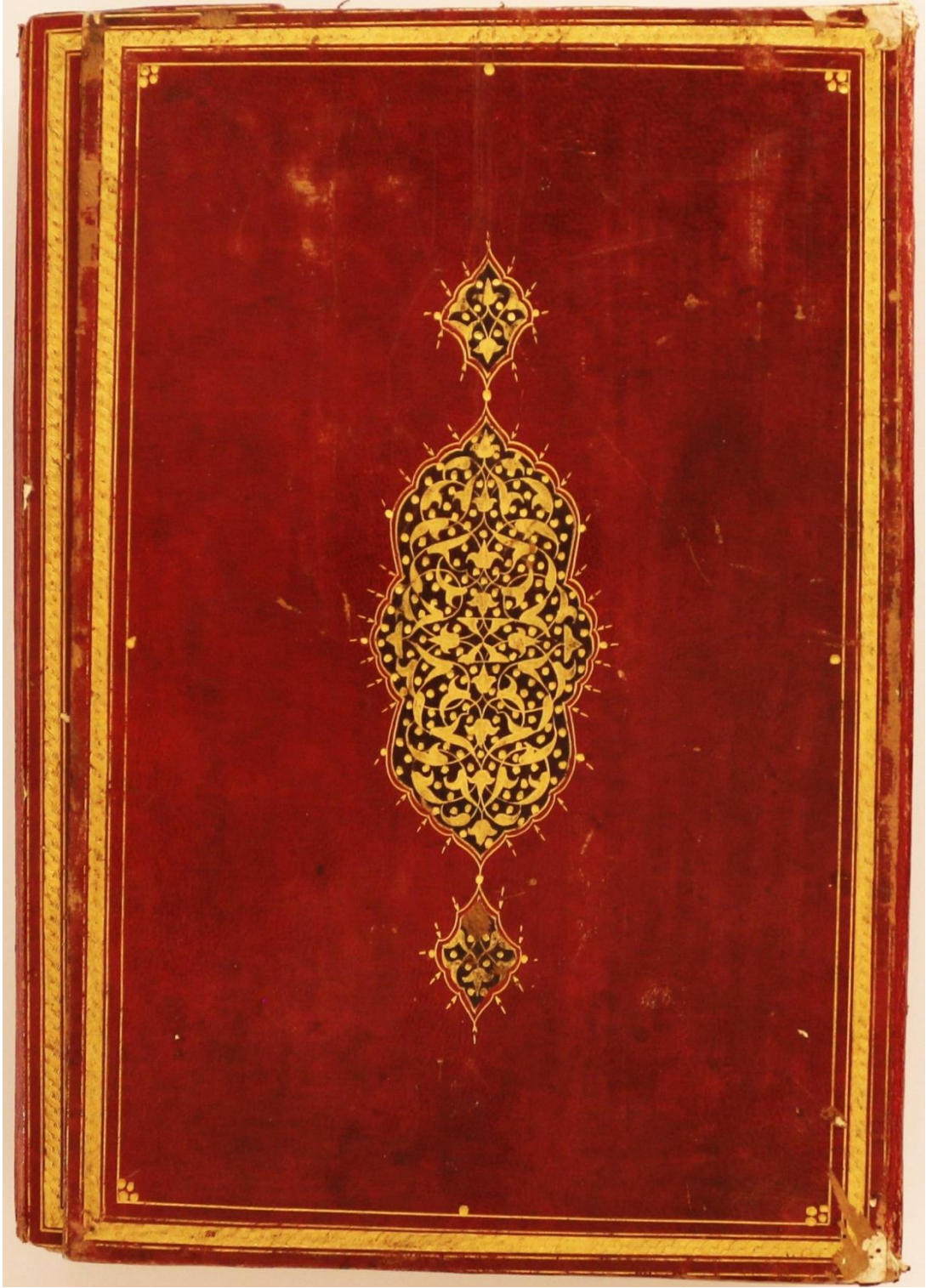
Fotoğraf No: 92 Eser No: 17 RDS21 envanter numaralı cildin arka kapak kısmı

**Fotoğraf No: 93 Eser No: 17 RDS21 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

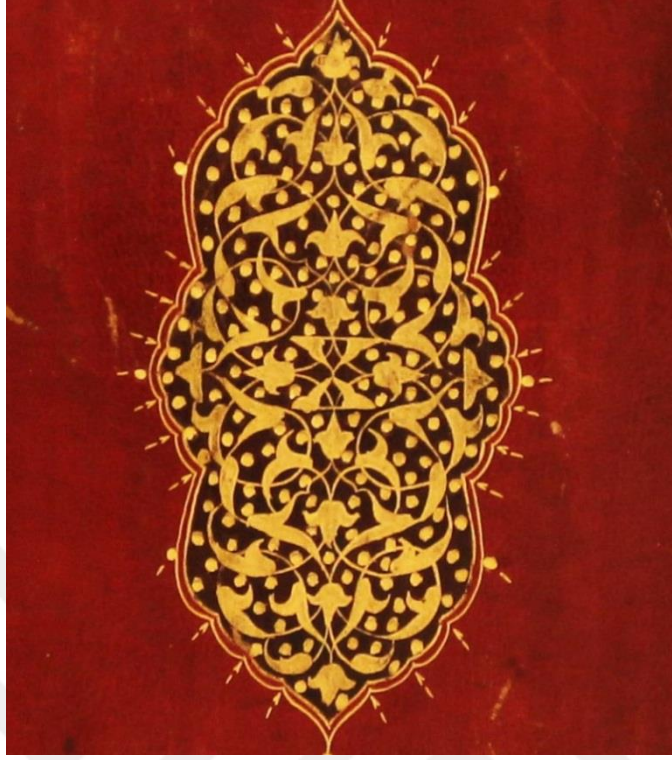
**Fotoğraf No: 94 Eser No: 17 RDS21 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 95 Eser No: 18 RDS35 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

**Fotoğraf No: 96 Eser No: 18 RDS35 envanter numaralı cildin arka kapak,
sertab ve miklep kısmı**

**Fotoğraf No: 97 Eser No: 18 RDS35 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

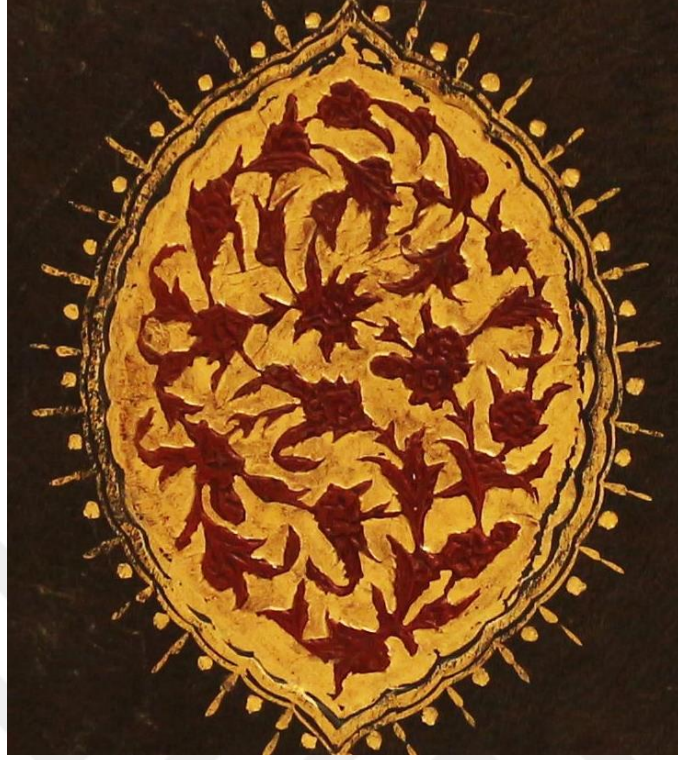
**Fotoğraf No: 98 Eser No: 18 RDS35 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 99 Eser No: 19 RDS40 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

**Fotoğraf No: 100 Eser No: 19 RDS40 envanter numaralı cildin arka kapak,
sertab ve miklep kısmı**

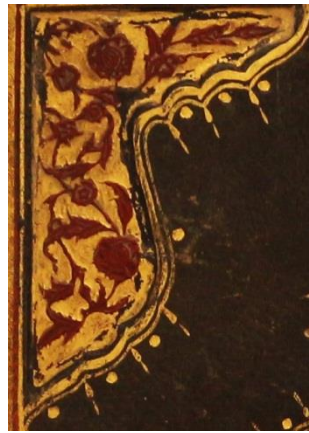
**Fotoğraf No: 101 Eser No: 19 RDS40 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

**Fotoğraf No: 102 Eser No: 19 RDS40 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 103 Eser No: 19 RDS40 envanter numaralı cildin miklep kısmı detayı

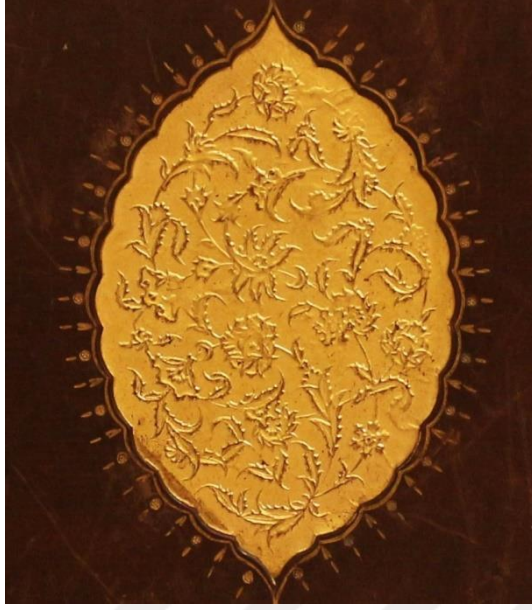
Fotoğraf No: 104 Eser No: 19 RDS40 envanter numaralı cildin köşebent kısmı detayı

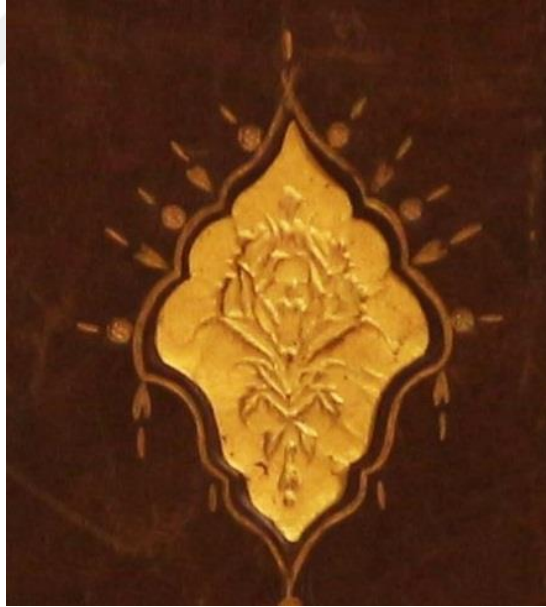
Fotoğraf No: 105 Eser No: 20 RDS55 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

**Fotoğraf No: 106 Eser No: 20 RDS55 envanter numaralı cildin arka kapak,
sertab ve miklep kısmı**

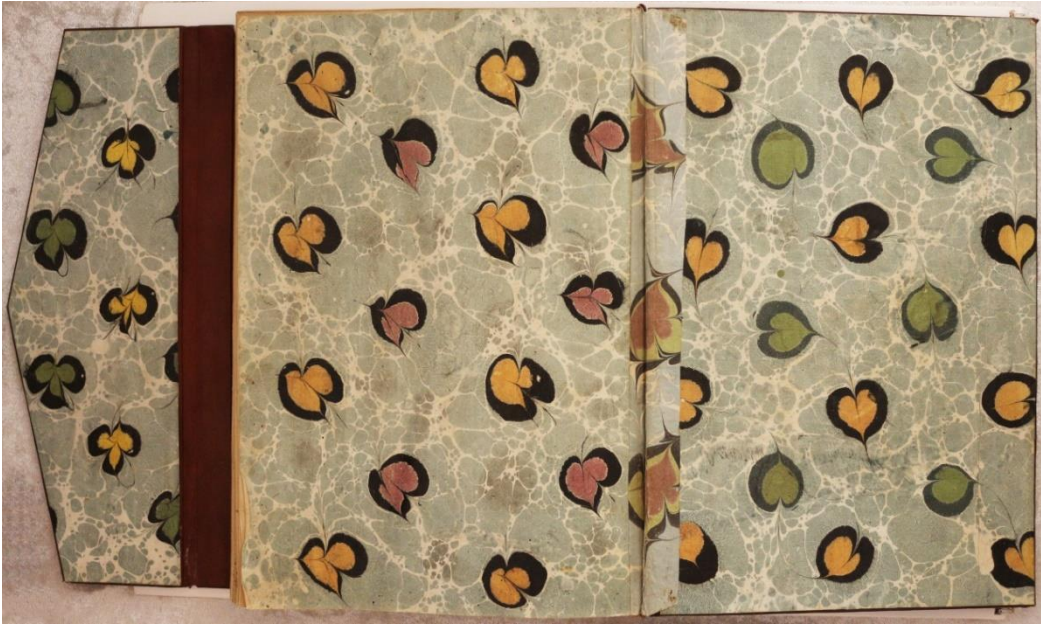
**Fotoğraf No: 107 Eser No: 20 RDS55 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

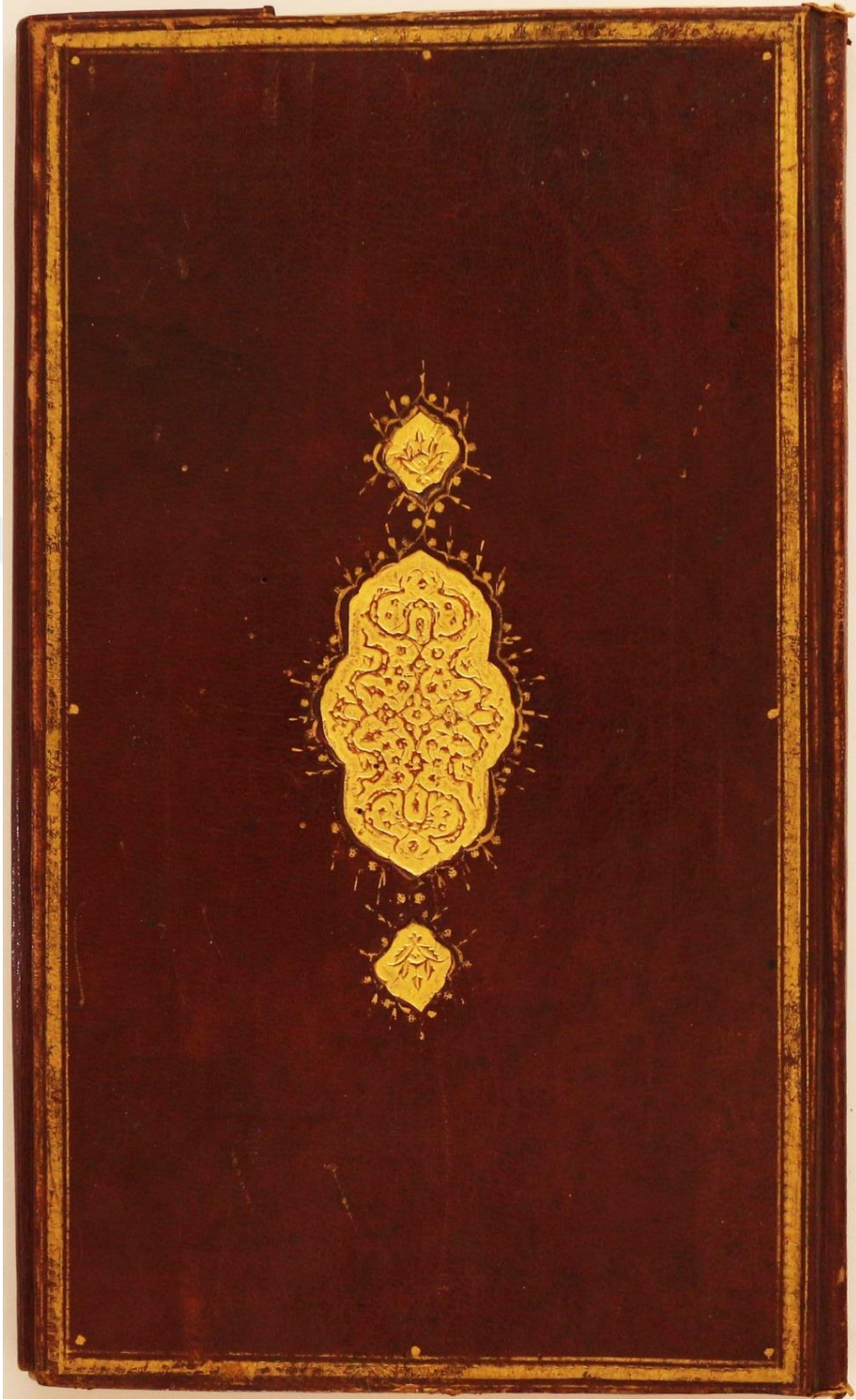
**Fotoğraf No: 108 Eser No: 20 RDS55 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

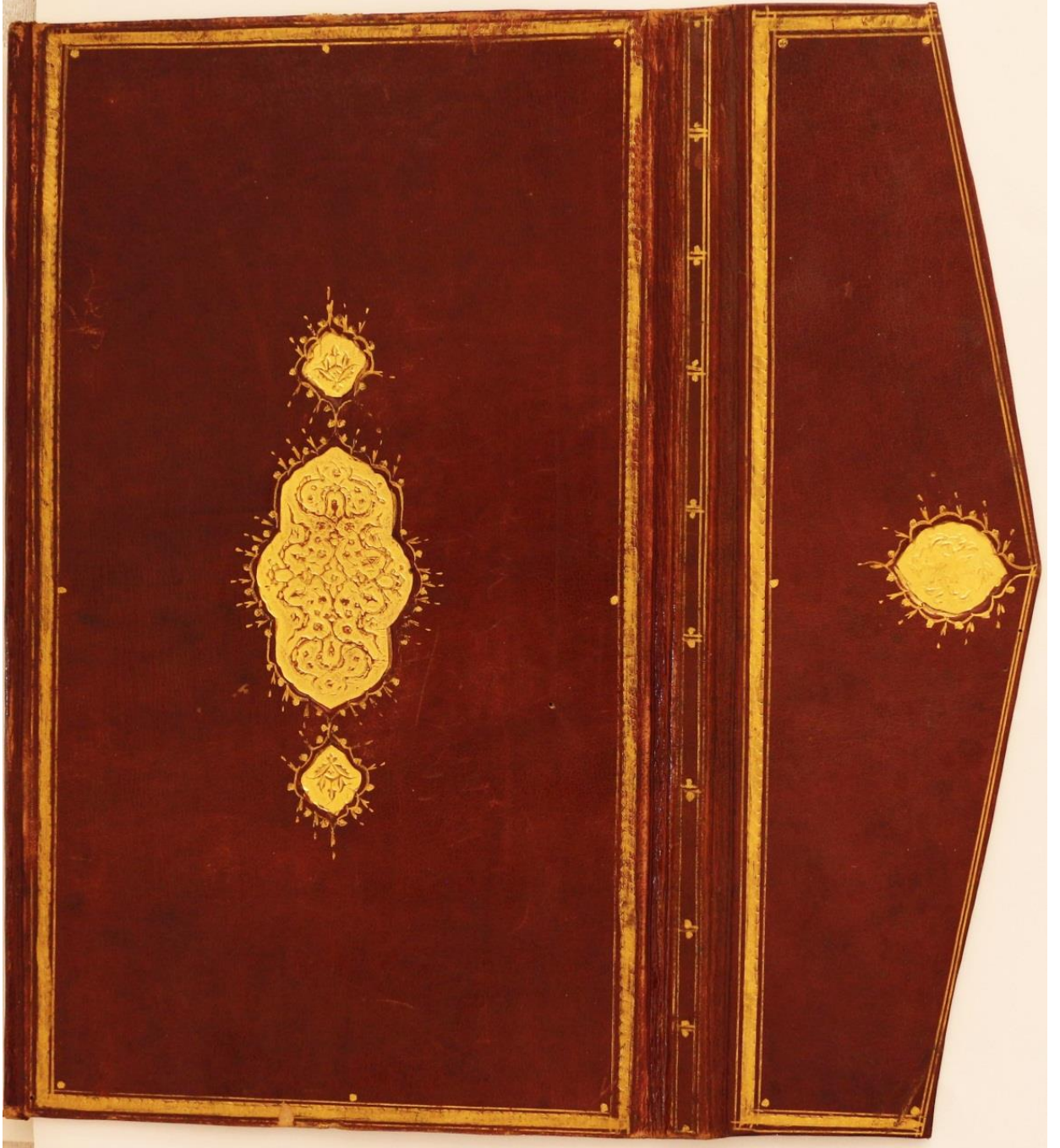
**Fotoğraf No: 109 Eser No: 20 RDS55 envanter numaralı cildin miklep kısmı
detayı**

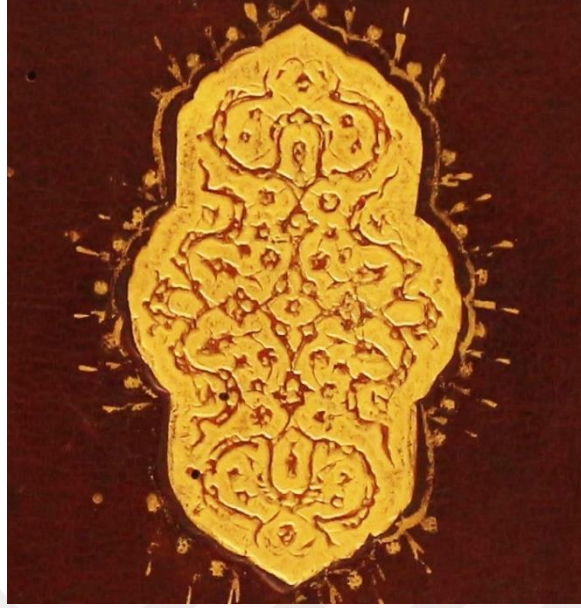
Fotoğraf No: 110 Eser No: 20 RDS55 envanter numaralı cildin iç kapak kısmı

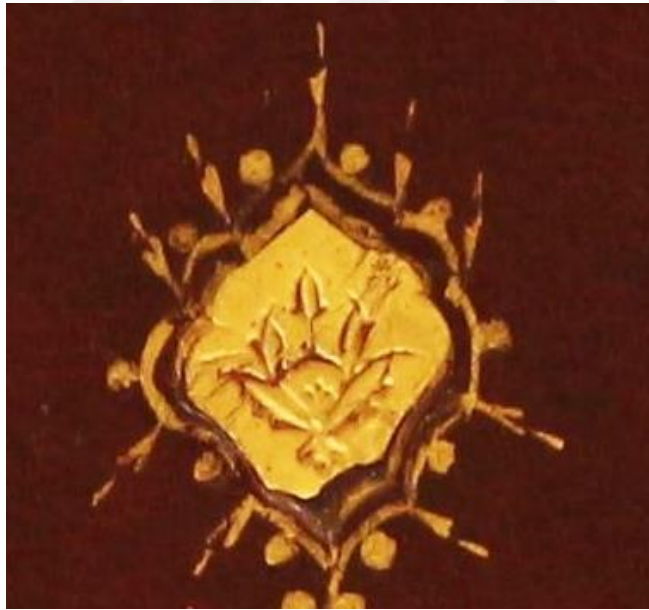
Fotoğraf No: 111 Eser No: 21 RDS59 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

**Fotoğraf No: 112 Eser No: 21 RDS59 envanter numaralı cildin arka kapak,
sertab ve miklep kısmı**

**Fotoğraf No: 113 Eser No: 21 RDS59 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

**Fotoğraf No: 114 Eser No: 21 RDS59 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

**Fotoğraf No: 115 Eser No: 21 RDS59 envanter numaralı cildin miklep kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 116 Eser No: 21 RDS59 envanter numaralı cildin iç kapak kısmı

Fotoğraf No: 117 Eser No: 22 RDS131 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

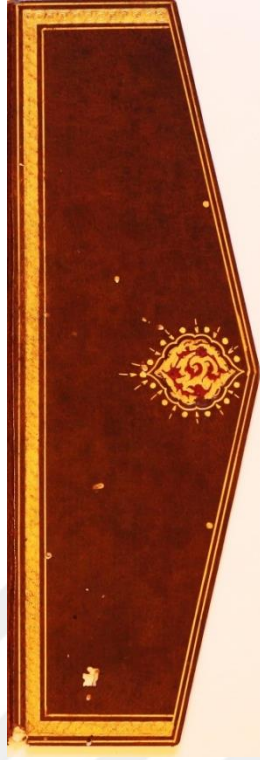
**Fotoğraf No: 118 Eser No: 22 RDS131 envanter numaralı cildin arka kapak,
sertab ve miklep kısmı**

**Fotoğraf No: 119 Eser No: 22 RDS131 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

**Fotoğraf No: 120 Eser No: 22 RDS131 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

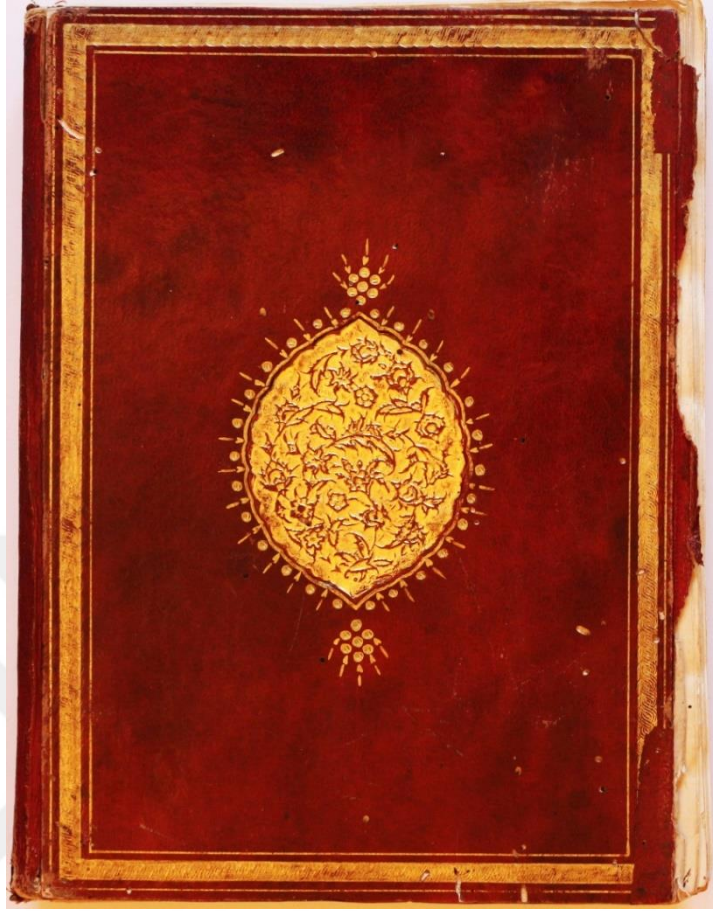
**Fotoğraf No: 121 Eser No: 22 RDS131 envanter numaralı cildin miklep kısmı
detayı**

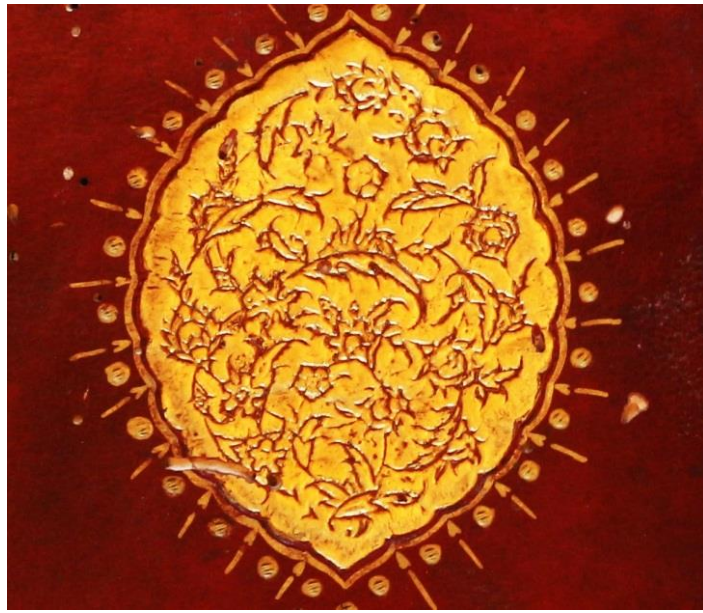
**Fotoğraf No: 122 Eser No: 22 RDS131 envanter numaralı cildin arka kapak ve
sertap içi kısmı**

Fotoğraf No: 123 Eser No: 23 RDS140 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 124 Eser No: 23 RDS140 envanter numaralı cildin arka kapak kısmı

Fotoğraf No: 125 Eser No: 23 RDS140 envanter numaralı şemse kısmı detayı

Fotoğraf No: 126 Eser No: 24 RDS149 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 127 Eser No: 24 RDS149 envanter numaralı cildin arka kapak ve sertab kısmı

**Fotoğraf No: 128 Eser No: 24 RDS149 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

**Fotoğraf No: 129 Eser No: 24 RDS149 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

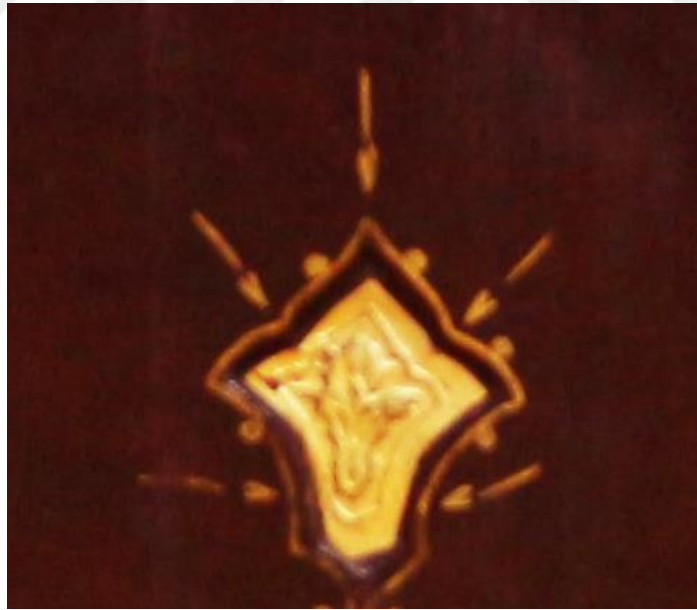
Fotoğraf No: 130 Eser No: 25 RDS157 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

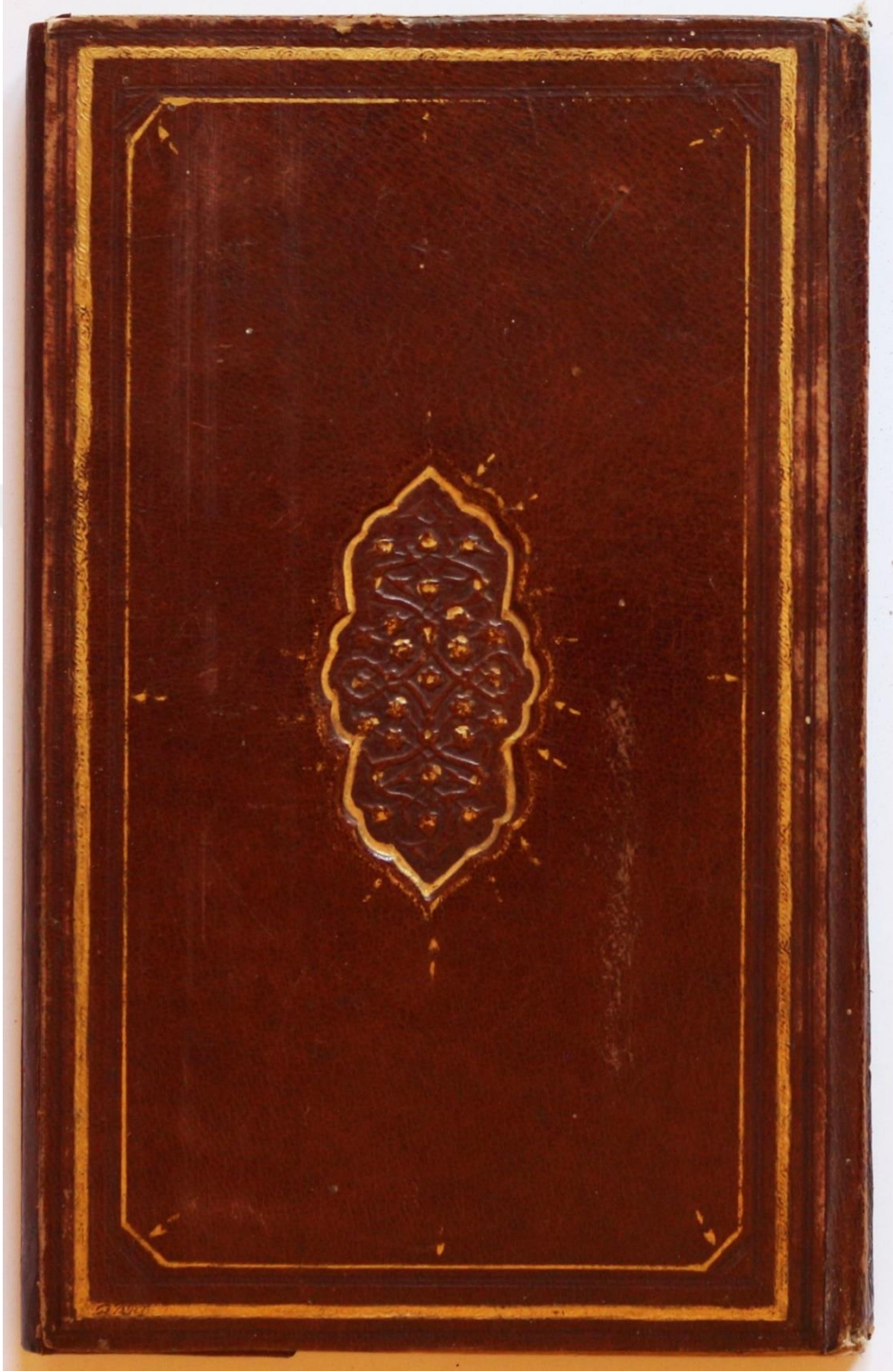
**Fotoğraf No: 131 Eser No: 25 RDS157 envanter numaralı cildin arka kapak,
sertab ve miklep kısmı**

**Fotoğraf No: 132 Eser No: 25 RDS157 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

**Fotoğraf No: 133 Eser No: 25 RDS157 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 134 Eser No: 26 RDS165 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

**Fotoğraf No: 135 Eser No: 26 RDS165 envanter numaralı cildin arka kapak,
sertab ve miklep kısmı**

**Fotoğraf No: 136 Eser No: 26 RDS165 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

**Fotoğraf No: 137 Eser No: 26 RDS165 envanter numaralı cildin miklep kısmı
detayı**

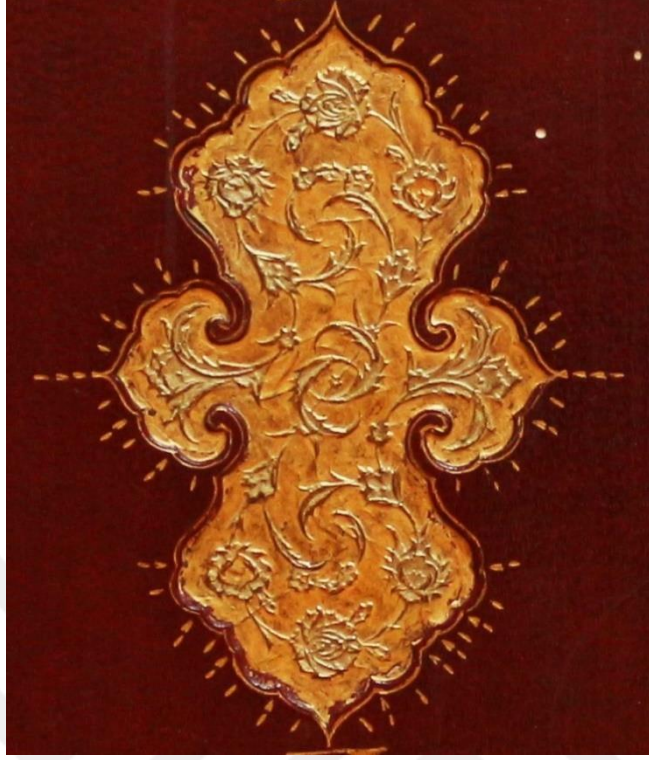
Fotoğraf No: 138 Eser No: 27 RDS276 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 139 Eser No: 27 RDS276 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı

Fotoğraf No: 140 Eser No: 27 RDS276 envanter numaralı cildin miklep kısmı detayı

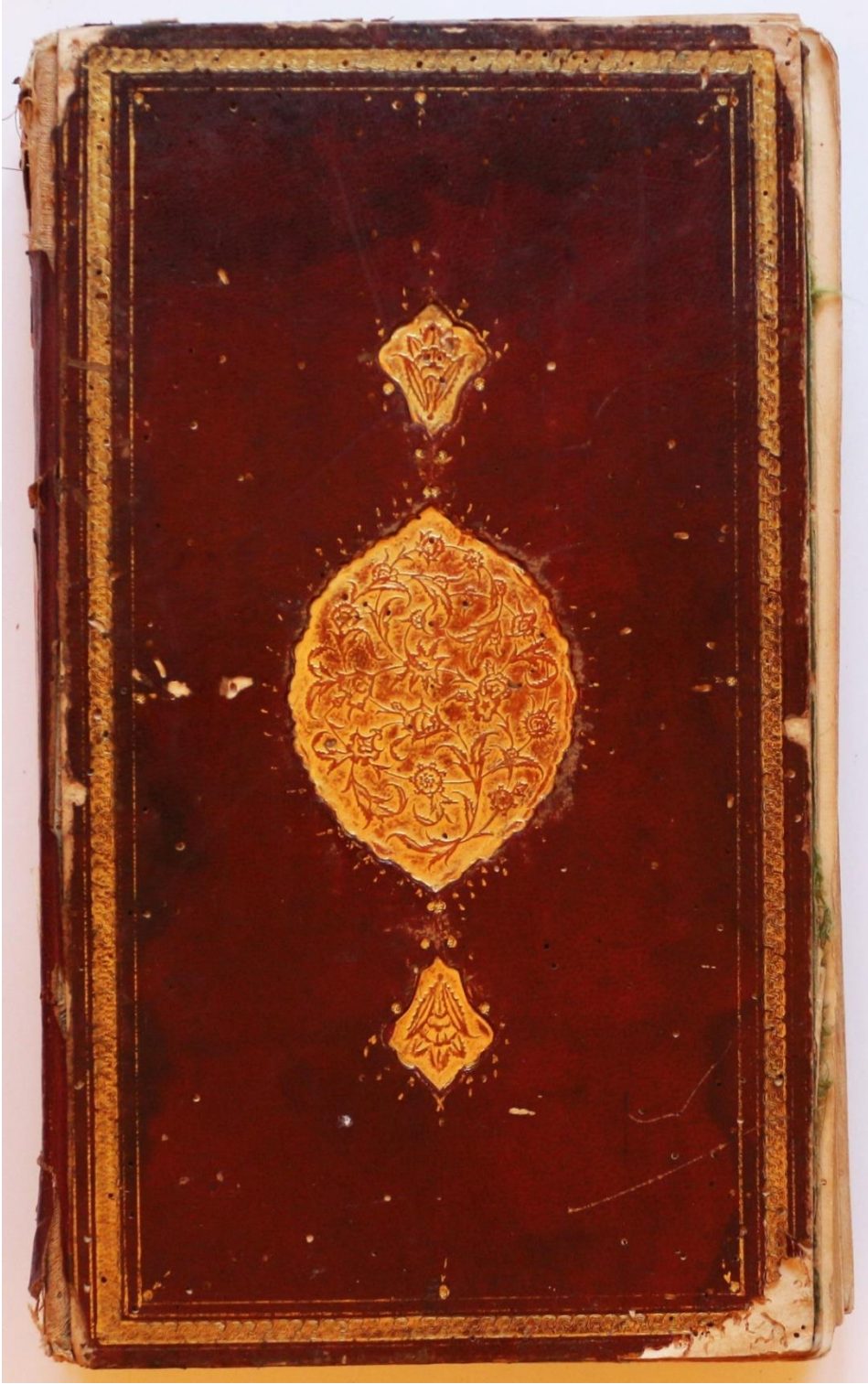
**Fotoğraf No: 141 Eser No: 27 RDS276 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

**Fotoğraf No: 142 Eser No: 27 RDS276 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 143 Eser No: 28 RDS520 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 144 Eser No: 28 RDS520 envanter numaralı cildin arka kapak kısmı

**Fotoğraf No: 145 Eser No: 28 RDS520 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

**Fotoğraf No: 146 Eser No: 28 RDS520 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 147 Eser No: 29 RDS531 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

**Fotoğraf No: 148 Eser No: 29 RDS531 envanter numaralı cildin arka kapak,
sertab ve miklep kısmı**

**Fotoğraf No: 149 Eser No: 29 RDS531 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

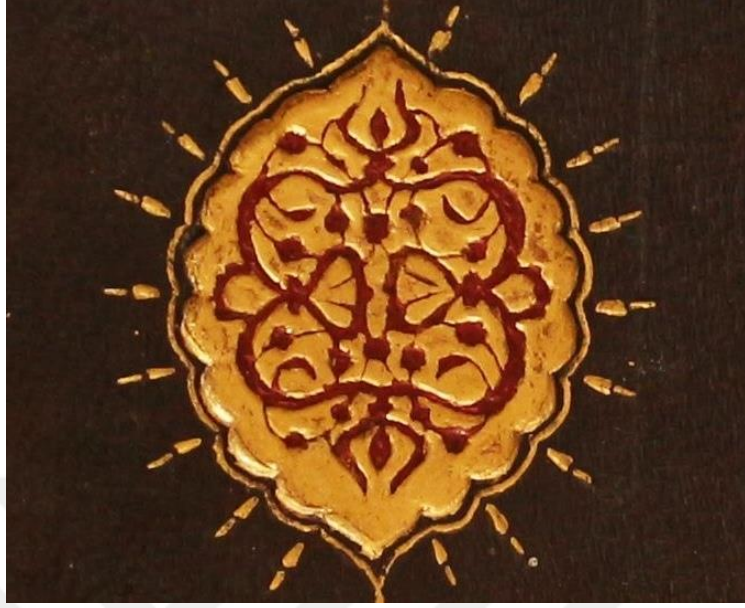
**Fotoğraf No: 150 Eser No: 29 RDS531 envanter numaralı cildin köşebent kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 151 Eser No: 30 RDS568 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

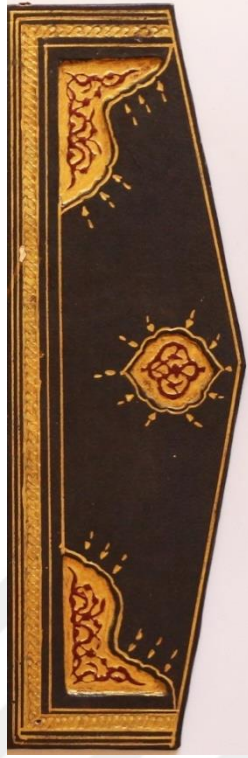
**Fotoğraf No: 152 Eser No: 30 RDS568 envanter numaralı cildin arka kapak,
sertab ve miklep kısmı**

**Fotoğraf No: 153 Eser No: 30 RDS568 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

**Fotoğraf No: 154 Eser No: 30 RDS568 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

**Fotoğraf No: 155 Eser No: 30 RDS568 envanter numaralı cildin miklep kısmı
detayı**

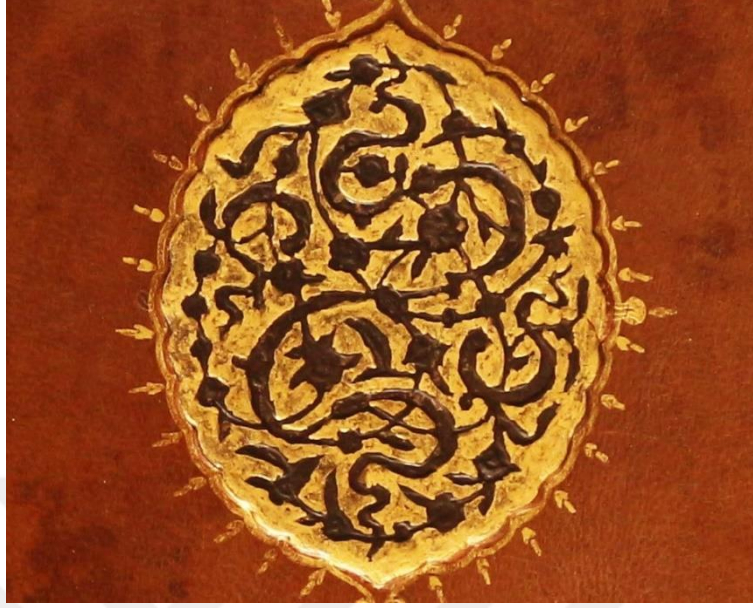
**Fotoğraf No: 156 Eser No: 30 RDS568 envanter numaralı cildin köşebent kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 157 Eser No: 31 RDS474 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

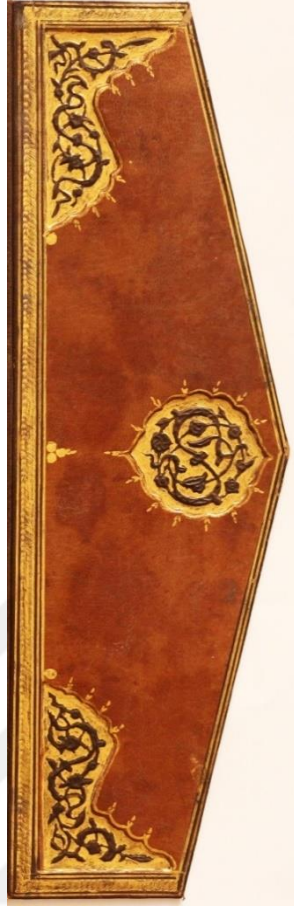
**Fotoğraf No: 158 Eser No: 31 RDS474 envanter numaralı cildin arka kapak,
sertab ve miklep kısmı**

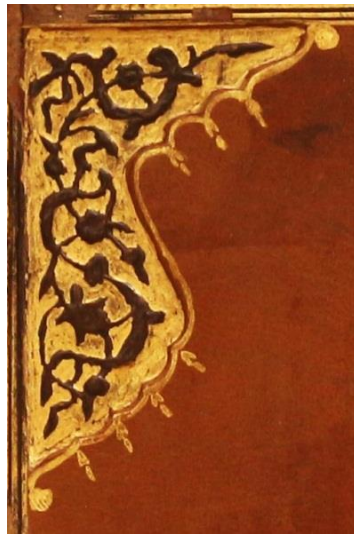
**Fotoğraf No: 159 Eser No: 31 RDS474 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

**Fotoğraf No: 160 Eser No: 31 RDS474 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

**Fotoğraf No: 161 Eser No: 31 RDS474 envanter numaralı cildin miklep kısmı
detayı**

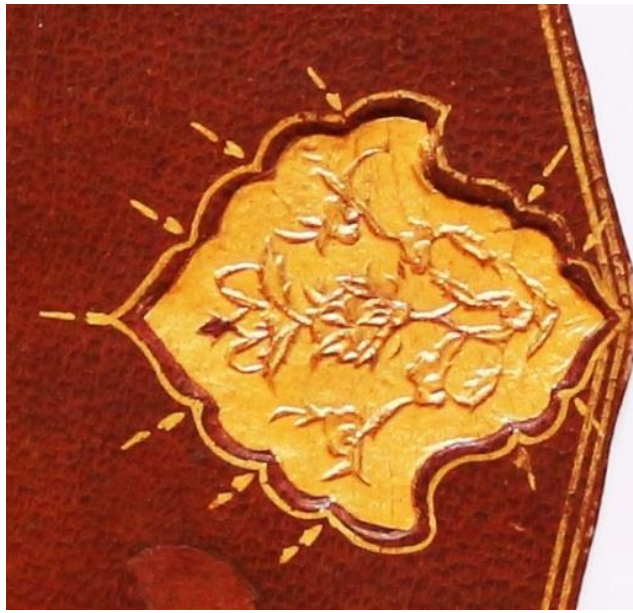
**Fotoğraf No: 162 Eser No: 31 RDS474 envanter numaralı cildin köşebent kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 163 Eser No: 32 RDS405 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 164 Eser No: 32 RDS405 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı

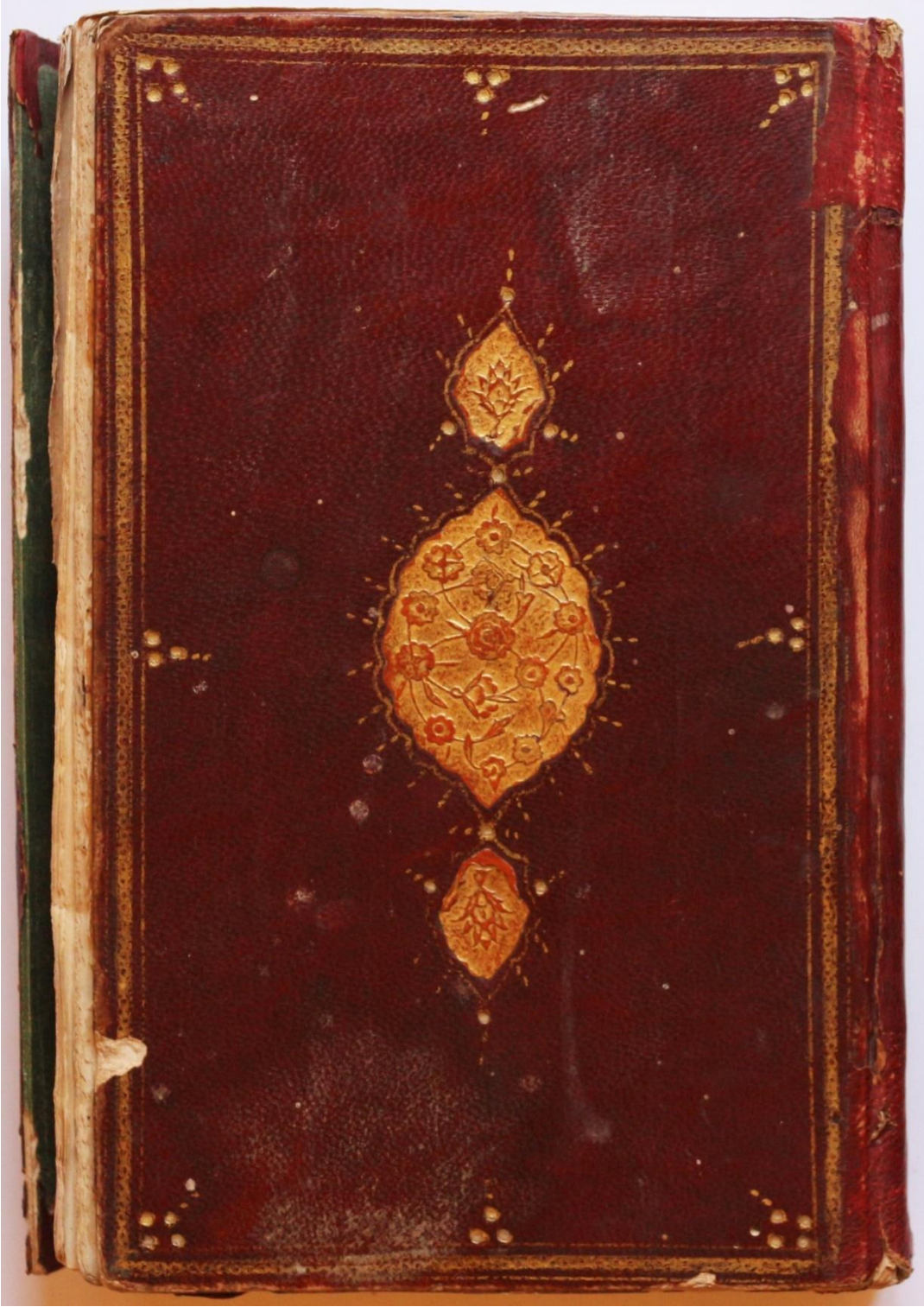
Fotoğraf No: 165 Eser No: 32 RDS405 envanter numaralı cildin miklep şemsesi detayı

Fotoğraf No: 166 Eser No: 32 RDS405 envanter numaralı cildin şemse detayı

**Fotoğraf No: 167 Eser No: 32 RDS405 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

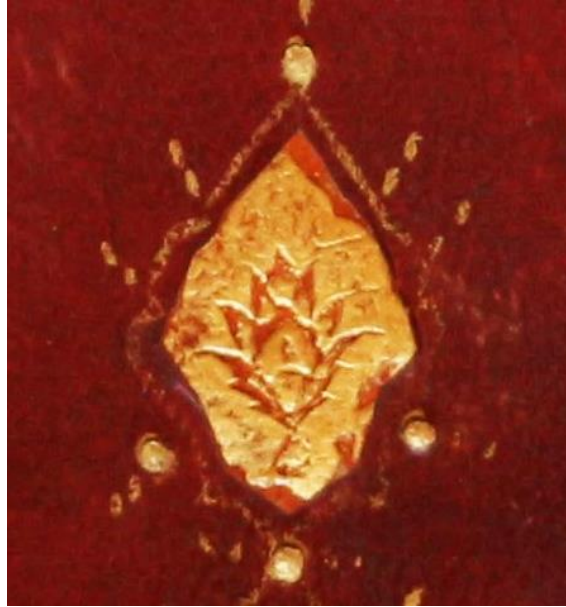
Fotoğraf No: 168 Eser No: 33 RDS397 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

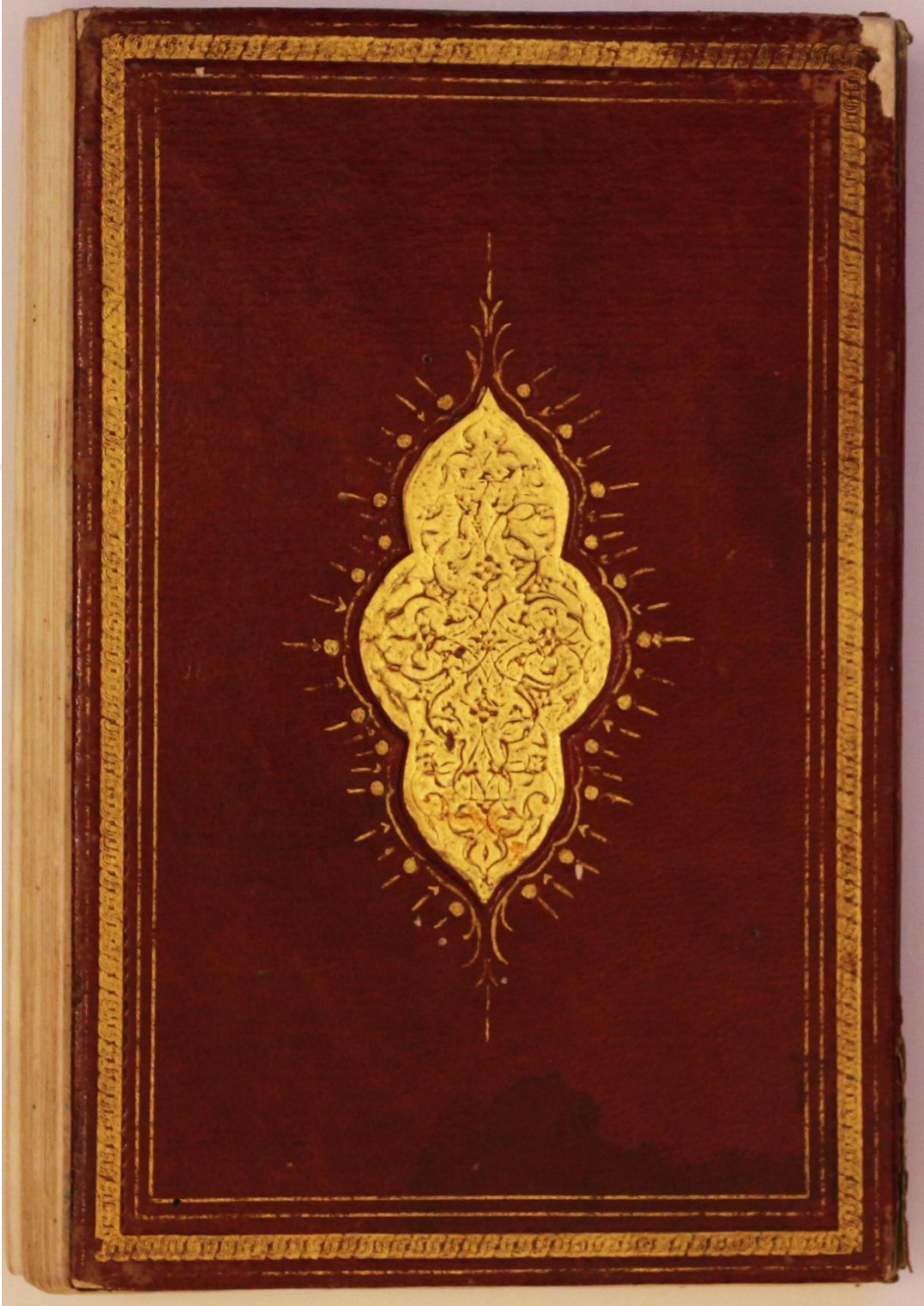
Fotoğraf No: 169 Eser No: 33 RDS397 envanter numaralı cildin arka kapak ve sertab kısmı

**Fotoğraf No: 170 Eser No: 33 RDS397 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

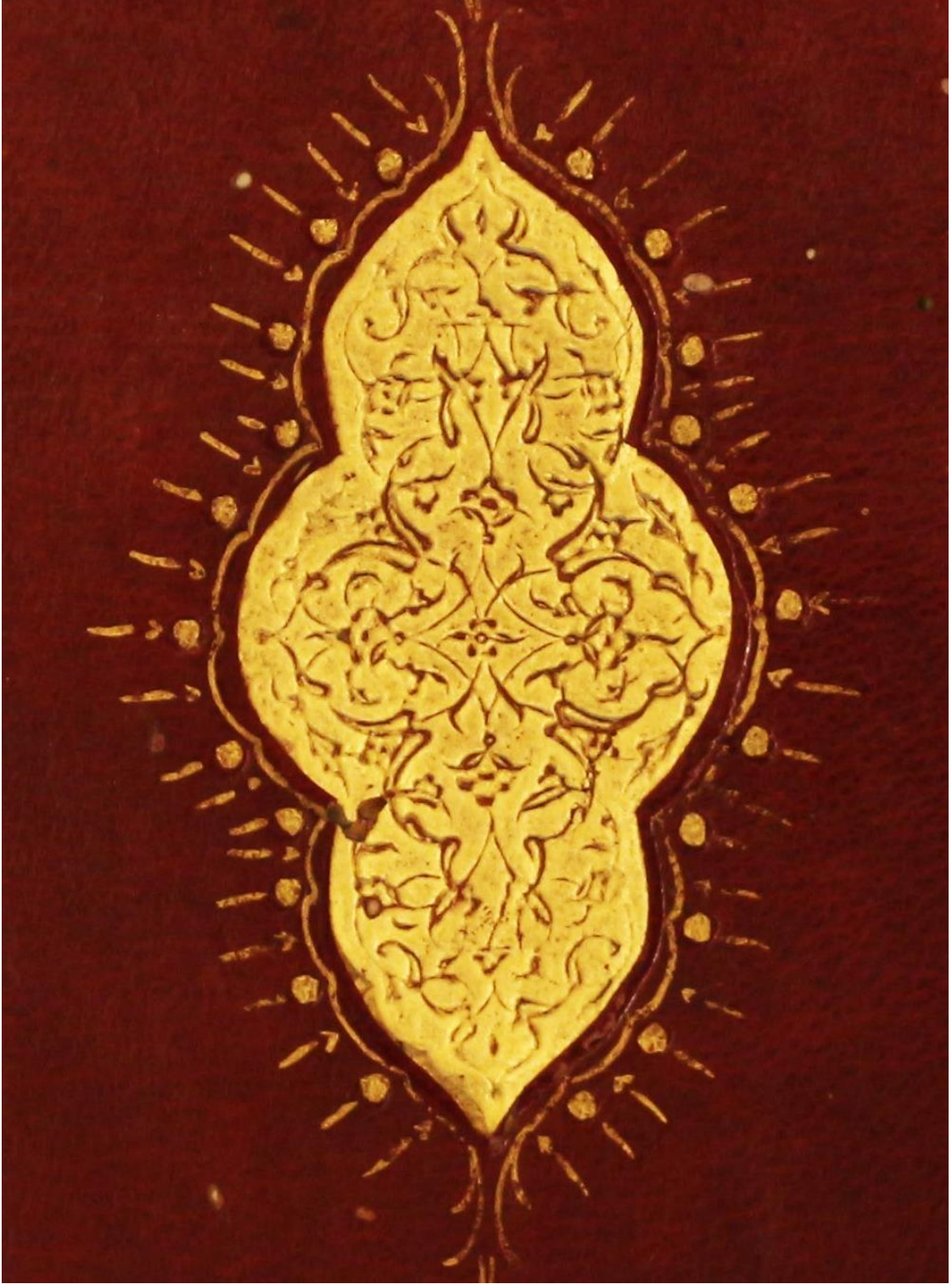
**Fotoğraf No: 171 Eser No: 33 RDS397 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 172 Eser No: 34 RDS1000 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 173 Eser No: 34 RDS1000 envanter numaralı cildin arka kapak ve sertab kısmı

**Fotoğraf No: 174 Eser No: 34 RDS1000 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 175 Eser No: 35 RDS1105 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

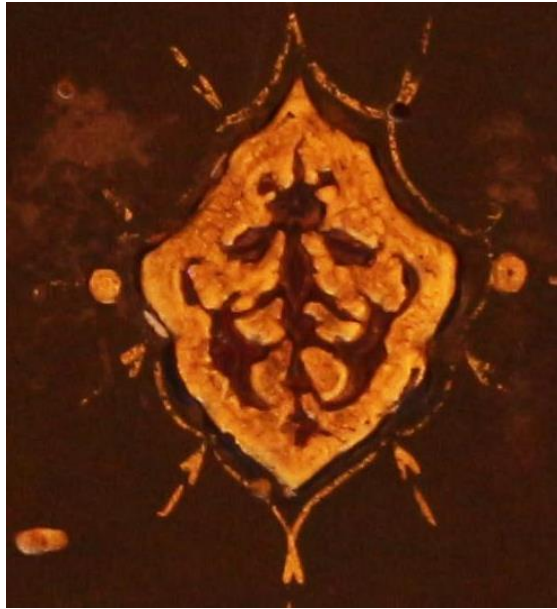
Fotoğraf No: 176 Eser No: 35 RDS1105 envanter numaralı cildin arka kapak kısmı

Fotoğraf No: 177 Eser No: 35 RDS1105 envanter numaralı cildin kõşebent kısmı detayı

**Fotoğraf No: 178 Eser No: 35 RDS1105 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

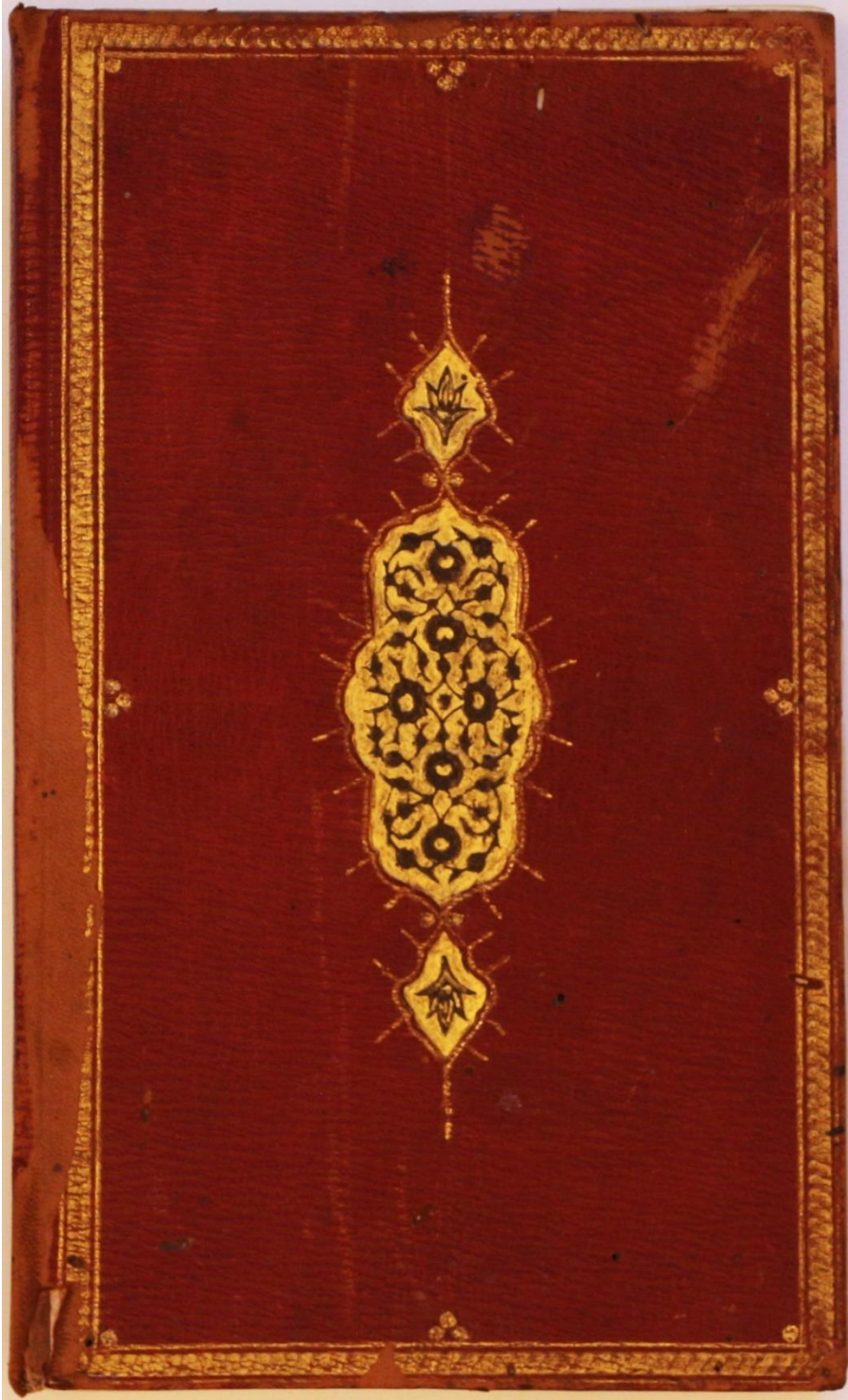
**Fotoğraf No: 179 Eser No: 35 RDS1105 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 180 Eser No: 35 RDS1105 envanter numaralı cildin iç kapak kısmı

Fotoğraf No: 181 Eser No: 36 RDS756 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 182 Eser No: 36 RDS756 envanter numaralı cildin arka kapak kısmı

**Fotoğraf No: 183 Eser No: 36 RDS756 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

**Fotoğraf No: 184 Eser No: 36 RDS756 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

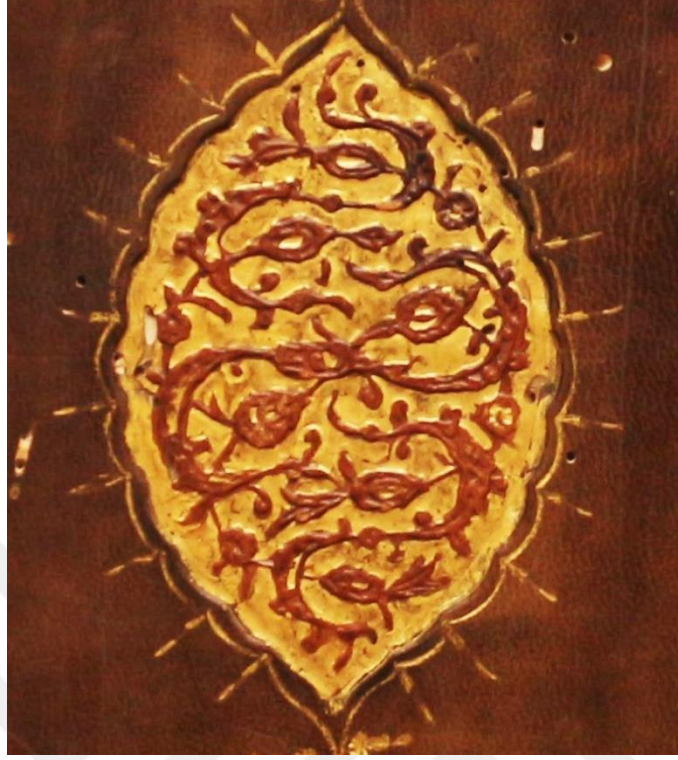
Fotoğraf No: 185 Eser No: 37 RDS1143 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 186 Eser No: 37 RDS1143 envanter numaralı cildin arka kapak, sertab ve miklep kısmı

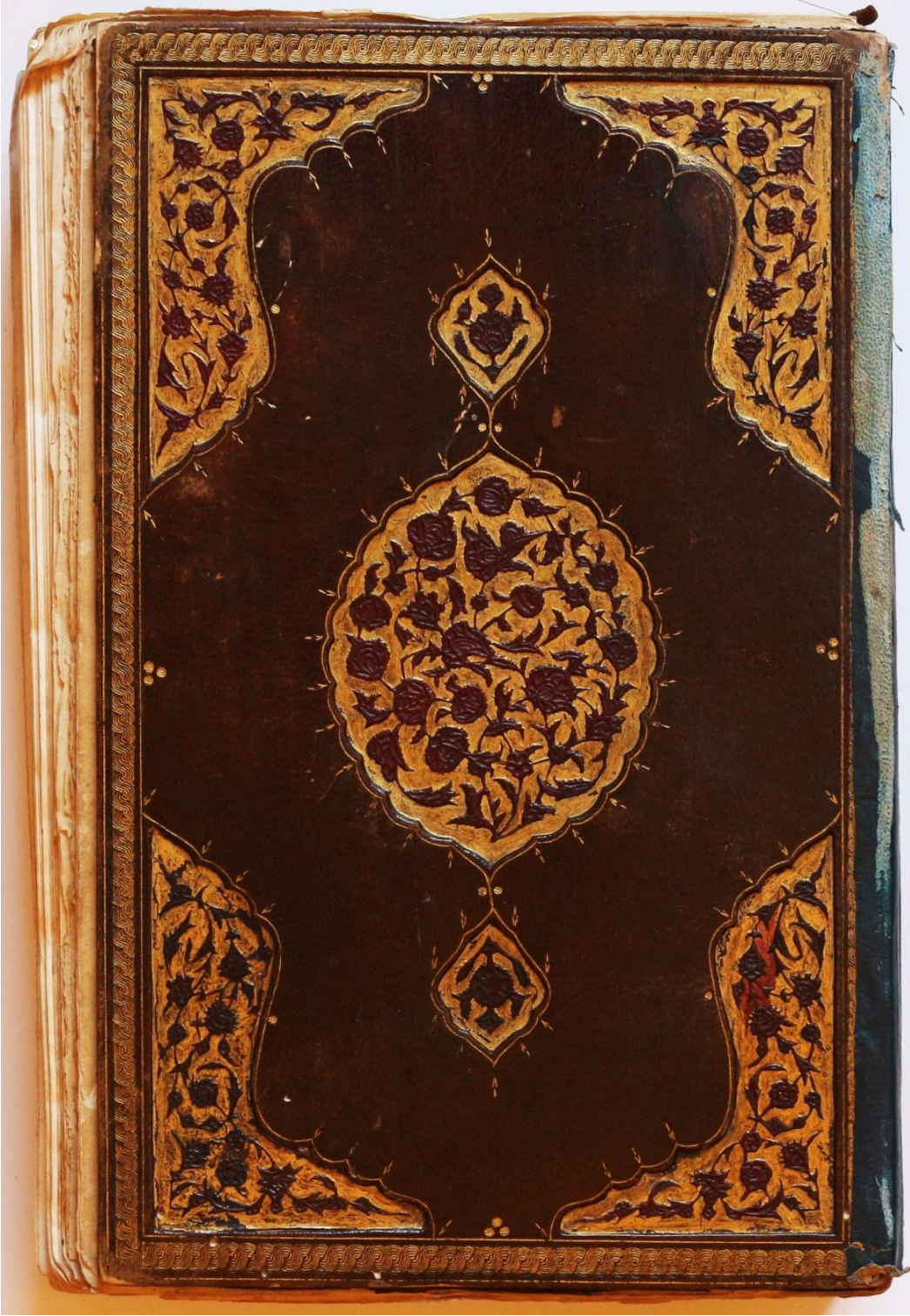
Fotoğraf No: 187 Eser No: 37 RDS1143 envanter numaralı cildin miklep şemsesi

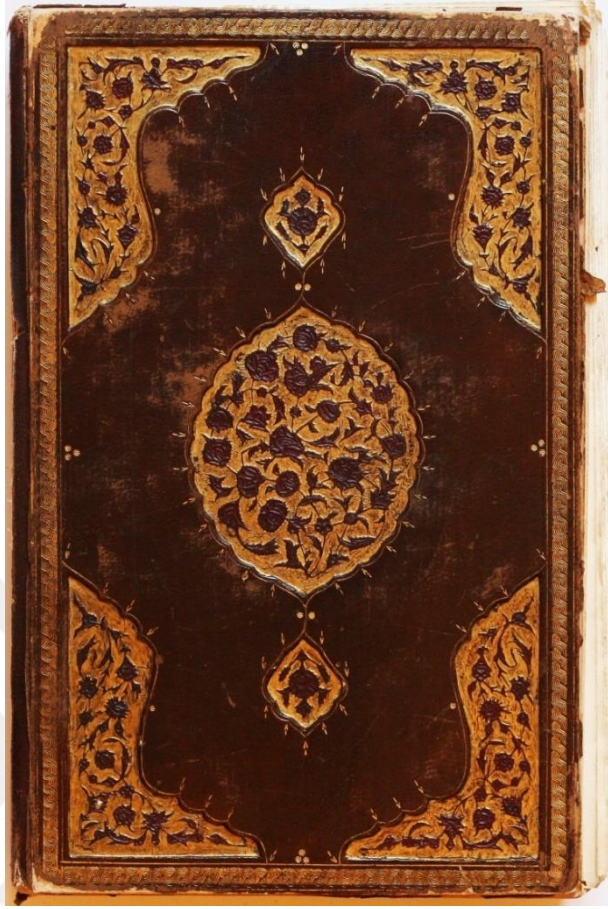
**Fotoğraf No: 188 Eser No: 37 RDS1143 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

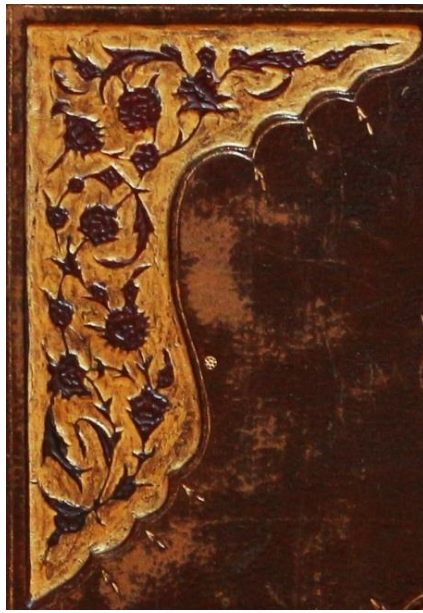
**Fotoğraf No: 189 Eser No: 37 RDS1143 envanter numaralı cildin salbek kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 190 Eser No: 38 RDS249 envanter numaralı cildin ön kapak kısmı

Fotoğraf No: 191 Eser No: 38 RDS249 envanter numaralı cildin arka kapak kısmı

Fotoğraf No: 192 Eser No: 38 RDS249 envanter numaralı cildin köşebent kısmı

**Fotoğraf No: 193 Eser No: 38 RDS249 envanter numaralı cildin şemse kısmı
detayı**

Fotoğraf No: 194 Eser No: 38 RDS249 envanter numaralı cildin salbek kısmı

ÖZGEÇMİŞ

1986 yılında Konya’da doğdu. İlkokulu Orgeneral Cemal Tural İlkokulu, ortaokulu Mehmet Beğen İlköğretim okulunda tamamladı. 2003 yılında Selçuklu Atatürk Lisesinden mezun oldu. 2006 yılında Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi bölümüne girdi. 2010 tarihinde mezun oldu. 2012-2013 yılları arasında Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi Ve Sanatları Anabilim dalında yüksek lisans eğitime başladı. 2013 yılında Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Kitap Şifahanesi biriminde Restoratör olarak göreve başladı. Halen bu görevde devam etmektedir.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres: Çaybaşı Mah. Şehit Beyazıt Çeken Cad. Divan Park konutları 2. Etap
kat:1 daire:4 Meram/Konya

Tel: 05058339324

Email: ayseokutan1@gmail.com